

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Νομού Ιωαννίνων

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΝΙΑΡΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΑΚΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Νομού Ιωαννίνων

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΝΙΑΡΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΑΚΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ – ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2007

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.:	5906/1
Ημερ. Εισ.:	08-10-2007
Δωρεά:	Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός:	ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
	2007
	NIA

Σεπτέμβριος, 2007

Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Νομού Ιωαννίνων

**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΝΙΑΡΟΣ**

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΑΚΟΣ**

Μακέτα εξωφύλλου: Νικόλαος Δαλάκης
Φωτογραφίες εξώφυλλου & οπισθόφυλλου: www.flickr.com

Στους γονείς μου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία διερευνά τον τρόπο με τον οποίο ο στρατηγικός σχεδιασμός συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας περιοχής. Αρχικά, περιλαμβάνει ένα θεωρητικό πλαίσιο γύρω από το τι είναι ο στρατηγικός σχεδιασμός και η βιώσιμη ανάπτυξη. Έπειτα, παρουσιάζεται το προφίλ της περίπτωσης που εξετάζεται, του Νομού Ιωαννίνων, και γίνεται μια αξιολόγηση των χαρακτηριστικών του. Ακολουθεί η χάραξη της στρατηγικής για την ανάπτυξη του Νομού Ιωαννίνων, ορίζοντας τους αναπτυξιακούς στόχους του Νομού και τις πολιτικές με τις οποίες θα επιτευχθούν οι συγκεκριμένοι στόχοι. Η εργασία κλείνει με την εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων τα οποία αποτελούν μια σύντομη ανακεφαλαίωση των διαπιστώσεων που έγιναν κατά τη διάρκεια της εργασίας.

Λέξεις Κλειδιά: Στρατηγικός Σχεδιασμός, Βιώσιμη Ανάπτυξη

ABSTRACT

This project looks into the way with which the strategic planning contributes to the development of a region. Firstly, it includes a theoretical frame about what is strategic planning and sustainable development. Then, the profile of the case, which is examined, is presented, the Prefecture of Ioannina, with an evaluation of the characteristics of the area. Then, the strategy for the development of the Prefecture of Ioannina is drawn, with the policies that are necessary to succeed the strategic goals. The project concludes by taking deductions according to the findings that have been arisen during the project.

Keywords: Strategic Planning, Sustainable Development

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα εργασία δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί χωρίς την συμβολή των παρακάτω προσώπων, τα οποία θα ήθελα να ευχαριστήσω.

Αρχικά, ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Γεώργιο Πετράκο, Καθηγητή Οικονομικής Ανάλυσης του Χώρου του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για την καθοδήγηση, τις χρήσιμες παρατηρήσεις και τον χρόνο που μου αφιέρωσε. Επίσης, οφείλω να ευχαριστήσω τον κ. Άγγελο Κότιο, Αναπληρωτή Καθηγητή Διεθνών Οικονομικών και Αντιπρύτανη Φοιτητικών Θεμάτων και Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, και τον κ. Γεώργιο Μιχαηλίδη, Λέκτορα Σχεδιασμού, Αξιολόγησης και Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, για τις εύστοχες υποδείξεις τους. Παράλληλα, ευχαριστώ τον κ. Γιάννη Σαράτση, στέλεχος του εργαστηρίου Αξιολόγησης Πολιτικών και Προγραμμάτων Ανάπτυξης του ΤΜΧΠΠΑ, για την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

Η κα Βαρβάρα Τζιάλλα, διευθύντρια ΠΕΧΩ της Περιφέρειας Ηπείρου, και οι υπάλληλοι της συγκεκριμένης διεύθυνσης έδειξαν ειλικρινές ενδιαφέρον για την πορεία της εργασίας και μου παρείχαν ότι στοιχείο χρειάστηκα.

Η κα Σταμάτα Κουμπούρη, διευθύντρια Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, ήταν ιδιαίτερα εξυπηρετική και με βοήθησε πολύ με την χορήγηση πολύτιμων στοιχείων για το Νομό Ιωαννίνων.

Ο κ. Γεράσιμος Παπαηλίας, διευθυντής της αναπτυξιακής εταιρείας ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Ε., και οι υπάλληλοι της συγκεκριμένης εταιρείας που με μεγάλη προθυμία, με βοήθησαν όσες φορές χρειάστηκε.

Ο Δαλάκης Νίκος, Μηχανικός Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, μου προσέφερε σημαντική βοήθεια, κυρίως με την δημιουργία της μακέτας του εξωφύλλου της εργασίας, αλλά και σε οτιδήποτε άλλο μου ήταν απαραίτητο.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και τους φίλους μου που με υποστηρίξαν και μου συμπαρασταθήκανε όλα αυτά τα χρόνια για την επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	15
Α' ΜΕΡΟΣ :.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^Ο: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ.....	19
1.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	19
1.2. Ο ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο: ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	22
Β' ΜΕΡΟΣ.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^Ο: ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	29
1.1 Ο ΕΥΡΥΤΕΡΟΣ ΧΩΡΟΣ – ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ 29	
1.1.1 Θέση και Ρόλος της Περιφέρειας σε Εθνικό και Διαπεριφερειακό Επίπεδο	29
1.1.2 Θέση και Ρόλος της Περιφέρειας στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Χωρικό Σύστημα.....	30
1.1.3 Ενδοπεριφερειακή Αναπτυξιακή Δυναμική	31
1.2 ΘΕΣΗ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΣΕ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ, ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο : ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.....	34
2.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	34
2.1.1 Εισαγωγή	34
2.1.2 Βασικά Δημογραφικά Χαρακτηριστικά.....	34
2.1.3 Δημογραφικοί Δείκτες Νομού και Δήμων Ιωαννίνων.....	45
2.1.4 Μετανάστευση.....	50
2.1.5 Επίπεδο Εκπαίδευσης	51
2.1.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα	55
2.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	57
2.2.1 Εισαγωγή	57
2.2.2 Επίπεδο Ανάπτυξης του Νομού Ιωαννίνων.....	57
2.2.3 Διάρθρωση της Παραγωγής στο Νομό Ιωαννίνων.....	64
2.2.4 Ανάλυση της Απασχόλησης στο Νομό Ιωαννίνων	68
2.2.5 Διάρθρωση της Απασχόλησης στο Νομό Ιωαννίνων	75
2.2.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα	79
2.3 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	81
2.3.1 Διαρθρωτικά Χαρακτηριστικά	81
2.3.2 Φυτική Παραγωγή	82
2.3.3 Ζωική Παραγωγή	90
2.3.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα	95
2.4 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	97
2.4.1 Διαρθρωτικά Χαρακτηριστικά	97
2.4.2 Κατασκευές.....	103
2.4.3 Μεταποίηση	104
2.4.4 Ενέργεια.....	108
2.4.5 Ορυχεία – Λατομεία.....	108
2.4.6 Το Επενδυτικό Προφίλ της Βιομηχανίας.....	109
2.4.7 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	112
2.5 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	113
2.5.1 Διαρθρωτικά Χαρακτηριστικά	113
2.5.2 Υπηρεσίες.....	116
2.5.3 Τουρισμός.....	126
2.5.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	142
2.6 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	148
2.6.1 Ιστορικά Στοιχεία	148
2.6.2 Πολιτισμικά Στοιχεία.....	154
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^Ο : ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	161
3.1 ΦΥΣΙΚΟ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	161
3.1.1 Μορφολογία	161
3.1.2 Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά	162
3.1.3 Γεωλογικά και Σεισμολογικά Χαρακτηριστικά.....	162
3.1.4 Ορυκτός Πλούτος.....	167

3.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ.....	168
3.2.1 Περιφέρεια – Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση.....	168
3.2.2 Α' Βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Γεωγραφική Διάθρωση.....	168
3.3 ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ.....	169
3.3.1 Ιεράρχηση Οικιστικού Δικτύου.....	169
3.3.2 Αστικές Λειτουργίες και Ρόλος των Οικισμών.....	175
3.3.3 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	177
3.4 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ.....	179
3.4.1. Γεωργία - Κτηνοτροφία.....	181
3.4.2 Κατοικία.....	181
3.4.3 Τουρισμός.....	183
3.4.4 Βιομηχανία – Βιοτεχνία.....	184
3.4.5 Λατομικές – Μεταλλευτικές Περιοχές.....	184
3.4.6 Κάλυψη Εδάφους.....	185
3.4.7 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	186
3.5 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	189
3.5.1 Φυσικό Περιβάλλον.....	189
3.5.2 Ανθρωπογενές Περιβάλλον.....	210
3.5.3 Πηγές Ρύπανσης.....	213
3.5.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	221
3.6 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....	223
3.6.1 Υποδομές Μεταφορών.....	223
3.6.2 Υποδομές Ενέργειας.....	232
3.6.3 Υποδομές Τηλεπικοινωνιών.....	233
3.6.4 Υδραυλικές Υποδομές.....	233
3.6.5 Υποδομές Διαχείρισης Απορριμμάτων.....	238
3.6.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	242
3.7 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....	248
3.7.1 Υποδομές Εκπαίδευσης.....	248
3.7.2 Υποδομές Υγείας.....	254
3.7.3 Υποδομές Πρόνοιας.....	258
3.7.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα.....	259
Γ' ΜΕΡΟΣ.....	263
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^Ο: Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	265
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	265
1.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	266
1.3 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	268
1.3.1 Κατευθύνσεις Στρατηγικής.....	268
1.3.2 Ο Στρατηγικός Στόχος και το Όραμα του Νομού Ιωαννίνων.....	270
1.3.3 Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του Νομού Ιωαννίνων.....	271
1.3.4 Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του Νομού Ιωαννίνων.....	273
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο: ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	280
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	280
2.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΑΞΟΝΩΝ.....	280
2.3 ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ.....	281
2.3.1 Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας.....	283
2.3.2 Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής.....	284
2.3.3 Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα.....	285
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^Ο: ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	287
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	287
3.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΩΝ.....	287
3.3 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ.....	288
3.3.1 Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας.....	291
3.3.2 Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής.....	298
3.3.3 Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα.....	318
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	325
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	329
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	333

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1: Δημογραφικά Χαρακτηριστικά (Μόνιμος Πληθυσμός)	35
Πίνακας 2.2: Αστικότητα Πληθυσμού 2001 (Πραγματικός Πληθυσμός).....	35
Πίνακας 2.3: Πληθυσμιακή Εξέλιξη 1961-2001(Μόνιμος Πληθυσμός).....	36
Πίνακας 2.4: Πληθυσμιακή Εξέλιξη 1961-2001 (μεταβολές %)	36
Πίνακας 2.5: Κατανομή του πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών 5 ετών (1991).....	38
Πίνακας 2.6: Κατανομή του πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών 5 ετών (2001).....	40
Πίνακας 2.7: Πληθυσμός Καποδιστριακών Δήμων Νομού Ιωαννίνων (1991-2001).....	43
Πίνακας 2.8: Δείκτης γήρανσης πληθυσμού	46
Πίνακας 2.9: Δείκτης νεανικότητας πληθυσμού	47
Πίνακας 2.10: Δείκτης εξάρτησης πληθυσμού.....	49
Πίνακας 2.11: Εξέλιξη καθαρής φυσικής κίνησης και μεταναστευτική κίνηση (1981-'01)	50
Πίνακας 2.12: Επίπεδο Εκπαίδευσης (Ελλάδα - Ν. Ιωαννίνων) για τα έτη 1991 και 2001	52
Πίνακας 2.13: Επίπεδο Εκπαίδευσης 2001	52
Πίνακας 2.14: Επίπεδο Εκπαίδευσης 2001 (Ποσοστά %).....	53
Πίνακας 2.15: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Δημογραφικό-Εκπαιδευτικό επίπεδο)	56
Πίνακας 2.16: Κατανομή του ΑΕΠ και του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ευρώ, 2004	58
Πίνακας 2.17: Κατανομή του ΑΕΠ και του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ, 2004	58
Πίνακας 2.18: Εξέλιξη του ΑΕΠ (1995-2004).....	60
Πίνακας 2.19: Εξέλιξη του κατά κεφαλή ΑΕΠ (1995-2004).....	60
Πίνακας 2.20: Δείκτες Εισοδήματος και Ευημερίας	63
Πίνακας 2.21: Τομεακή διάρθρωση του ΑΕΠ, 1991.....	64
Πίνακας 2.22: Τομεακή διάρθρωση του ΑΕΠ, 2001.....	65
Πίνακας 2.23: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός της Ελλάδας (2001)	69
Πίνακας 2.24: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός της Ηπείρου (2001).....	70
Πίνακας 2.25: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός του Ν. Ιωαννίνων (2001)	71
Πίνακας 2.26: Ποσοστό συμμετοχής της απασχόλησης στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό.....	72
Πίνακας 2.27: Εξέλιξη της ανεργίας (1971-2001)	74
Πίνακας 2.28: Εξέλιξη της ανεργίας (μεταβολές %).....	75
Πίνακας 2.29: Τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης, 1991	76
Πίνακας 2.30: Τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης, 2001	76
Πίνακας 2.31: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Οικονομικό επίπεδο)	79
Πίνακας 2.32: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Πρωτογενής τομέας).....	96
Πίνακας 2.33: Δευτερογενής τομέας στην Ήπειρο ανά Νόμο (2002).....	98
Πίνακας 2.34: Συμμετοχή του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ του Νομού Ιωαννίνων (2000-2004)	100
Πίνακας 2.35: Συμμετοχή του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ της Περιφέρειας Ηπείρου (2000-2004).....	100
Πίνακας 2.36: Συμμετοχή του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα του νομού Ιωαννίνων (2000-2004)	101
Πίνακας 2.37: Συμμετοχή του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας Ηπείρου (2000-2004).....	102
Πίνακας 2.38: Κατανομή επιχειρήσεων στους κυριότερους μεταποιητικούς κλάδους.....	107
Πίνακας 2.39: Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα της βιομηχανίας και επενδύσιμο κεφάλαιο (2000-2004)	110
Πίνακας 2.40: Αναλογίες αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα της βιομηχανίας και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με Περιφ. Ηπείρου και Ελλάδα	110
Πίνακας 2.41: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Δευτερογενής τομέας)	112
Πίνακας 2.42: Σύγκριση του τριτογενή τομέα στην Ήπειρο ανά Νομό (2002)	114
Πίνακας 2.43: Το επενδυτικό κλίμα στο Ν. Ιωαννίνων σε όλους τους παραγωγικούς τομείς ..	117
Πίνακας 2.44: Αναλογίες αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφ. Ηπείρου και την Ελλάδα	117
Πίνακας 2.45: Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών και επενδύσιμο κεφάλαιο (2000-2004)	119

Πίνακας 2.46: Αναλογίες αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με Περιφ. Ηπείρου και Ελλάδα	120
Πίνακας 2.47: Συμμετοχή του εμπορίου στο ΑΕΠ του δευτερογενή και στο συνολικό ΑΕΠ..	121
Πίνακας 2.48: Αριθμός επιχειρήσεων και κύκλος εργασιών του τομέα των υπηρεσιών	125
Πίνακας 2.49: Αριθμός νεοϊδρυόμενων τουριστικών επιχειρήσεων και επενδυόμενο κεφάλαιο στον τουρισμό (2000-2004).....	127
Πίνακας 2.50: Αναλογίες αριθμού νεοϊδρυόμενων τουριστικών επιχειρήσεων και επενδυτικού κεφαλαίου στον τουρισμό του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με Περιφ. Ηπείρου και Ελλάδα.....	128
Πίνακας 2.51: Δυναμικότητα συλλογικών τουριστικών καταλυμάτων (2004).....	134
Πίνακας 2.52: Ξενοδοχειακό δυναμικό Περιφέρειας Ηπείρου (2004).....	135
Πίνακας 2.53: Τουριστική Κίνηση για την περίοδο 1991-2005 (διανυκτερεύσεις).....	136
Πίνακας 2.54: Διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα	137
Πίνακας 2.55: Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα	138
Πίνακας 2.56: Ρυθμός μεταβολής των διανυκτερεύσεων ημεδαπών τουριστών	141
Πίνακας 2.57: Ρυθμός μεταβολής των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών	141
Πίνακας 2.58: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Τριτογενής τομέας).....	143
Πίνακας 2.59: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Τουρισμός)	147
Πίνακας 2.60: Υπηρεσίες πολιτισμού ανά Δήμο του Ν. Ιωαννίνων	158
Πίνακας 3.1: Πρόταση διάρθρωσης οικιστικού δικτύου Ν. Ιωαννίνων κατά ΥΧΟΠ '84.....	172
Πίνακας 3.2: Πρόταση διάρθρωσης οικιστικού δικτύου Ν. Ιωαννίνων κατά το ΠΠΧΣΑΑ	174
Πίνακας 3.3: Διοικητικές λειτουργίες στα βασικά κέντρα του Ν. Ιωαννίνων	174
Πίνακας 3.4: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Οικιστικό Δίκτυο)	178
Πίνακας 3.5: Κατανομή των εκτάσεων της κατά βασικές κατηγορίες χρήσεως (2000)	180
Πίνακας 3.6: Κατοικούμενες και κενές κατοικίες στο Νομό Ιωαννίνων (2001).....	182
Πίνακας 3.7: Καλύψεις εδάφους Νομού Ιωαννίνων	185
Πίνακας 3.8: Καταφύγια θηραμάτων και περιοχές απαγόρευσης κυνηγιού.....	191
Πίνακας 3.9: Περιοχές CORINE του Νομού Ιωαννίνων.....	192
Πίνακας 3.10: Περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο NATURA 2000.....	193
Πίνακας 3.11: Περιοχές Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους.....	207
Πίνακας 3.12: Παραδοσιακοί Οικισμοί Ν. Ιωαννίνων	211
Πίνακας 3.13: Ιστορικά κέντρα πόλεων Ν. Ιωαννίνων	212
Πίνακας 3.14: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Φυσική – Πολιτιστική κληρονομιά)	222
Πίνακας 3.15: Κατάσταση δικτύων αποχέτευσης οικισμών του Ν. Ιωαννίνων.....	236
Πίνακας 3.16: Χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων του Ν. Ιωαννίνων	239
Πίνακας 3.17: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Τεχνικές υποδομές).....	246
Πίνακας 3.18: Σχολές και Τμήματα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	248
Πίνακας 3.19: Σχολές και Τμήματα του Τ.Ε.Ι. Ηπείρου	250
Πίνακας 3.20: Η γεωγραφική κατανομή των λυκείων του Ν. Ιωαννίνων	251
Πίνακας 3.21: Η γεωγραφική κατανομή των γυμνασίων του Ν. Ιωαννίνων	251
Πίνακας 3.22: Η γεωγραφική κατανομή των δημοτικών του Ν. Ιωαννίνων	252
Πίνακας 3.23: Η γεωγραφική κατανομή των νηπιαγωγείων του Ν. Ιωαννίνων.....	253
Πίνακας 3.24: Υποδομές Πρόνοιας του Ν. Ιωαννίνων	258
Πίνακας 3.25: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Κοινωνικές υποδομές)	260

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 2.1: Εξέλιξη Πληθυσμιακών Μεταβολών 1961-2001	37
Διάγραμμα 2.2: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για την Ελλάδα, 1991	39
Διάγραμμα 2.3: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για το Ν. Ιωαννίνων, 1991	39
Διάγραμμα 2.4: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για την Ελλάδα, 2001	40
Διάγραμμα 2.5: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για το Ν. Ιωαννίνων, 2001	41
Διάγραμμα 2.6: Εκπαιδευτικό Επίπεδο, 2001	54
Διάγραμμα 2.7: Κατανομή του κατά κεφαλή ΑΕΠ (%), 2004	59
Διάγραμμα 2.8: Συμμετοχή των Νομών της Ηπείρου στο συνολικό προϊόν της Περιφέρειας ...	61
Διάγραμμα 2.9: Εξέλιξη του κατά κεφαλή ΑΕΠ ως ποσοστό του Μ.Ο. της Ελλάδας	62
Διάγραμμα 2.10: Μεταβολή (%) της συμμετοχής των τριών τομέων παραγωγής στο προϊόν της Ελλάδας, της Ηπείρου και των Νομών Ιωαννίνων, Άρτης, Θεσπρωτίας και Πρεβέζης	66
Διάγραμμα 2.11: Συμμετοχή της Ηπείρου και των Νομών Άρτης, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Πρεβέζης στο συνολικό προϊόν των τριών τομέων παραγωγής	68
Διάγραμμα 2.12: Συμμετοχή των δύο φύλων στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό	73
Διάγραμμα 2.13: Ηλικιακή κατανομή του οικονομικά ενεργού πληθυσμού	74
Διάγραμμα 2.14: Συμμετοχή των τριών τομέων παραγωγής στην απασχόληση	78
Διάγραμμα 2.15: Συμμετοχή της Ηπείρου και των Νομών Άρτης, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Πρεβέζης στη συνολική απασχόληση των τριών τομέων παραγωγής	79
Διάγραμμα 2.16: Κυριότερες χρήσεις γης του Νομού Ιωαννίνων (1990-2004).....	83
Διάγραμμα 2.17: Έκταση και παραγωγή των κυριότερων κτηνοτροφικών φυτών για σανό	87
Διάγραμμα 2.18: Έκταση και παραγωγή των κυριότερων σιτηρών για καρπό.....	88
Διάγραμμα 2.19: Εκτάσεις και παραγωγή πατάτας.....	88
Διάγραμμα 2.20: Εκτάσεις και παραγωγή των κυριότερων κηπευτικών	90
Διάγραμμα 2.21: Κυριότεροι ζωικοί πληθυσμοί	91
Διάγραμμα 2.22: Παραγωγή κυριότερων προϊόντων ζωικής προέλευσης	93
Διάγραμμα 2.23: Συμμετοχή κάθε κλάδου του δευτερογενή στο προϊόν του Ν. Ιωαννίνων	100
Διάγραμμα 2.24: Συμμετοχή κάθε κλάδου του δευτερογενή στο προϊόν της Ηπείρου.....	101
Διάγραμμα 2.25: Συμμετοχή κάθε κλάδου του δευτερογενή στο ΑΕΠ του Ν. Ιωαννίνων	102
Διάγραμμα 2.26: Συμμετοχή κάθε κλάδου του δευτερογενή στο ΑΕΠ της Ηπείρου	103
Διάγραμμα 2.27: Εξέλιξη της συμμετοχής των κατασκευών στο συνολικό προϊόν	104
Διάγραμμα 2.28: Εξέλιξη της συμμετοχής της μεταποίησης στο συνολικό προϊόν.....	106
Διάγραμμα 2.29: % αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα της βιομηχανίας και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Ελλάδα (2000-2004)	111
Διάγραμμα 2.30: % αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα της βιομηχανίας και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφ. Ηπείρου (2000-2004).....	111
Διάγραμμα 2.31: % αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Ελλάδα (2000-2004)	118
Διάγραμμα 2.32: % αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου (2000-2004)	118
Διάγραμμα 2.33: % αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Ελλάδα (2000-2004).....	120
Διάγραμμα 2.34: % αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφ. Ηπείρου (2000-2004).....	121
Διάγραμμα 2.35: % αριθμού νεοϊδρυόμενων τουριστικών επιχειρήσεων και επενδυτικού κεφαλαίου στον τουρισμό του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Ελλάδα (2000-2004).....	128
Διάγραμμα 2.36: % αριθμού νεοϊδρυόμενων τουριστικών επιχειρήσεων και επενδυτικού κεφαλαίου στον τουρισμό του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφ. Ηπείρου (2000-2004).....	129
Διάγραμμα 2.37: Διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα	138
Διάγραμμα 2.38: Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα	140
Διάγραμμα 2.39: Ετήσια μεταβολή (%) διανυκτερεύσεων ημεδαπών τουριστών	142
Διάγραμμα 2.40: Ετήσια μεταβολή (%) διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών	142

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

A/K	Ανισόπεδος Κόμβος
A.E.	Ανώνυμη Εταιρεία
A.E.I.	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
A.E.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
A.Π.Ε.	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΒΕ.ΠΕ.	Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές
ΒΙ.ΠΑ.	Βιομηχανικό Πάρκο
ΒΙ.ΠΕ.	Βιομηχανική Περιοχή
ΒΙΟ.ΠΑ	Βιοτεχνικό Πάρκο
Βλ	Βλέπε
Γ.Π.Σ.	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
Δ.Δ.	Δημοτικό Διαμέρισμα
Δ.Ε.Η.	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
Δ.Ε.Τ.Α.Ι.	Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Ανάπτυξης Ιωαννίνων
Δ.Ε.Υ.Α.Ι.	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Ιωαννίνων
ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.	Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο
Δ.Ο.Υ	Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Λ.	Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων
Ε.Η.Μ.	Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών
Ε.Ο.	Εθνική Οδός
Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Π.	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ε.Π.Δ.Π.	Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων
Ε.Σ.Π.Α.	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
Ε.Σ.Υ.Ε.	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
Ε.Τ.Α	Έρευνα, Τεχνολογία και Ανάπτυξη
Ε.Τ.Π	Εφαρμογές Τεχνολογίας Πληροφοριών
Ι.Γ.Μ.Ε.	Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών
Ι.Ε.Κ.	Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης
Κ.Α.Π.	Κοινή Αγροτική Πολιτική
Κ.Α.Π.Η.	Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων
Κ.Π.Σ.	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
Κ.τ.Π.	Κοινωνία της Πληροφορίας
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
Λ.Τ.	Λυκειακές Τάξεις
Μ/Σ	Μεθοριακός Σταθμός
Μ.Α.Δ.	Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης
Μ.Ι.Π.	Μέγεθος Ισοδύναμου Πληθυσμού
Μ.Μ.Ε.	Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
Μ.Π.Ε.	Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

Ν.Π.Ι.Δ.	Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου
Ο.Α.Ε.Δ.	Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Π.Α.Α.Χ.	Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικών Χώρων
Ο.Τ.Α.	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Π.Α.Θ.Ε.	Πατρών Αθηνών Θεσσαλονίκης Ευζώνων (άξονας)
Π.Γ.Δ.Μ.	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Π.Ε.Γ.	Πολεοδομική Επιτροπή Γειτονιάς
Π.Ε.Π.	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Π.Ι.	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
Π.Σ.	Πολεοδομικό Συγκρότημα
Π.Σ.Ε.	Πρόγραμμα Σπουδών Επιλογής
Ρ.Σ.	Ρυθμιστικά Σχέδια
Σ.Α.Κ.Χ.	Σχέδιο Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου
Σ.Ε.Υ.Π.	Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας
Σ.Μ.Α.	Σταθμός Μεταφοράς Απορριμμάτων
Σ.ΤΑ.Κ.Ο.Δ.	Στατιστική Ταξινόμηση των Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας
Τ.Α.Π.	Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα
Τ.Ε.Ε.	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
Τ.Ε.Ι.	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Τ.Ε.Σ.	Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές
Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.	Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Τ.Π.Ε.	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας
Υ/Σ	Υδροηλεκτρικός Σταθμός
Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε.	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΥΠ.ΟΙ.Ο	Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών
ΥΠ.ΠΟ.	Υπουργείο Πολιτισμού
Υ.Χ.Ο.Π.	Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
Χ.Α.Δ.Α.	Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων
Χ.Υ.Τ.Α.	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων
S.W.O.T.	Strengths Weaknesses Opportunities Threats
T.E.M.	Trans European Motorway

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία έχει τίτλο «Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Νομού Ιωαννίνων» και σκοπός της είναι η ανάλυση και αξιολόγηση των αναπτυξιακών δεδομένων του Νομού Ιωαννίνων και η κατάθεση μιας συγκεκριμένης πρότασης για την ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξη του Νομού, η οποία θα περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους και μέσα υλοποίησης.

Το θέμα επελέγη λόγω της ανάγκης που έχει προκύψει σε εθνικό, αλλά και τοπικό, επίπεδο για στρατηγικό σχεδιασμό. Η ανάγκη αυτή προέκυψε διότι η ανάπτυξη μιας χώρας ή ειδικότερα μιας περιφερειακής ή τοπικής οικονομίας δεν είναι πλέον μια απλή εσωτερική διαδικασία, όπως θα ίσχυε σε μια απολύτως κλειστή οικονομία με στρατηγική αυτάρκειας. Αντιθέτως, όσο πιο ενταγμένη στο διεθνές οικονομικό σύστημα είναι η περιφερειακή ή η τοπική οικονομία τόσο πιο έντονη είναι η εξάρτησή της από τις διεθνείς εξελίξεις στις αγορές και στις πολιτικές.

Η τοπική οικονομία του Νομού Ιωαννίνων είναι πλέον λειτουργικά ενταγμένη στη διεθνή και ευρωπαϊκή οικονομία και, συνεπώς, εξαρτάται άμεσα από τις τρέχουσες αλλά και τις διαμορφούμενες ευρωπαϊκές και διεθνείς εξελίξεις. Το γεγονός αυτό καθιστά απαραίτητη τη διαμόρφωση κατάλληλης στρατηγικής, η οποία αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα – ευκαιρίες και ελαχιστοποιώντας τις επιπτώσεις των μειονεκτημάτων – απειλών για το Νομό, θα συμβάλλει στην ενδυνάμωση της περιοχής καθιστώντας την ανταγωνιστική και ικανή να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις, τόσο της τοπικής κοινωνίας, όσο και του οικονομικού συστήματος που την περιβάλλει.

Η εργασία χωρίζεται σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος παρουσιάζει ένα θεωρητικό πλαίσιο που βοηθά να ξεχωρίσουμε ορισμένες έννοιες, βασικές για την εργασία. Τι είναι ο Στρατηγικός Σχεδιασμός, πώς διαχωρίζεται από τα υπόλοιπα είδη σχεδιασμού και ποιος είναι ο ρόλος του στην τοπική ανάπτυξη. Επίσης, τι θεωρείται ως βιώσιμη ανάπτυξη και πώς προέκυψε αυτή η απαίτηση.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας ασχολείται με την υφιστάμενη κατάσταση του Νομού Ιωαννίνων. Παρουσιάζεται το προφίλ του Νομού με μια σειρά από χωροταξικά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά, δημογραφικά και οικονομικά στοιχεία. Έγινε μια προσπάθεια ώστε η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης να περιλαμβάνει μια μεγάλη γκάμα στοιχείων από διάφορους τομείς, χωρίς, ωστόσο, να είναι ιδιαίτερα εξαντλητική. Στο ίδιο μέρος, επίσης, γίνεται και μια αξιολόγηση των ισχυρών και αδύνατων σημείων

του Νομού, καθώς και των ευκαιριών και απειλών που προκύπτουν από το εξωτερικό περιβάλλον (S.W.O.T. Analysis). Η ανάλυση SWOT στηρίζεται στα πορίσματα της υφιστάμενης κατάστασης και αποτελεί στην ουσία μια εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση, η οποία επιχειρεί να συνθέσει και να κωδικοποιήσει τα βασικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της περιοχής, καθώς και τη δυνατότητά της να ανταποκριθεί στις ευκαιρίες και προκλήσεις που εμφανίζονται. Η αξιολόγηση αυτή έγινε ανά κεφάλαιο με σκοπό να παρουσιάζονται τα στοιχεία της λεπτομερέστερα και να υπάρχει άμεση σύνδεσή της με την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης.

Το τρίτο μέρος αποτελεί την στρατηγική για την ανάπτυξη του Νομού Ιωαννίνων και, λαμβάνοντας υπόψη του τα πορίσματα της αξιολόγησης που προηγήθηκε, προτείνει συγκεκριμένους αναπτυξιακούς στόχους για το Νομό, οι οποίοι προκύπτουν μέσα από μια διαδικασία κατανόησης και σύνθεσης των χαρακτηριστικών του τοπικού με το εθνικό και διεθνές περιβάλλον. Στο τρίτο μέρος, επίσης, γίνεται μια επιλογή και ιεράρχηση ενός συνόλου προτάσεων και δράσεων οι οποίες, εφόσον υλοποιηθούν, θα συμβάλλουν σημαντικά στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων. Οι προτάσεις αυτές λαμβάνουν υπόψη τον σχεδιασμό της αναπτυξιακής πολιτικής τόσο στο εθνικό όσο και στο περιφερειακό επίπεδο και εντάσσονται αρμονικά σε αυτόν.

Στο τέλος της εργασίας παρουσιάζονται εν συντομία ορισμένα συμπεράσματα και κάποιες σκέψεις που εξήχθησαν κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

Κατά την εκπόνηση της εργασίας προέκυψαν και ορισμένες δυσκολίες. Μια από αυτές ήταν η έλλειψη προδιαγραφών για τα συγκεκριμένα σχέδια που οδήγησε στην επεξεργασία του κειμένου εκ του μηδενός. Μια άλλη δυσκολία ήταν η απροθυμία ορισμένων φορέων να βοηθήσουν με την παροχή στοιχείων που ήταν αναγκαία για την εργασία.

Α' ΜΕΡΟΣ :

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^Ο: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

1.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Οι όροι *σχεδιασμός* και *προγραμματισμός* παραπέμπουν στη διαδικασία προσδιορισμού των αναγκαίων παρεμβάσεων σε κάποιο πεδίο της πραγματικότητας στο πλαίσιο της επιδίωξης συγκεκριμένων στόχων για την αλλαγή της. Ενίοτε ο όρος «προγραμματισμός» χρησιμοποιείται σε συνάρτηση με την ανάπτυξη (αναπτυξιακός προγραμματισμός, οικονομικός προγραμματισμός) ενώ ο όρος «σχεδιασμός» σε συνάρτηση με το χώρο (χωροταξικός σχεδιασμός, πολεοδομικός σχεδιασμός), αλλά αυτό δεν είναι απόλυτο και συχνά χρησιμοποιούνται χωρίς ιδιαίτερη διάκριση μεταξύ τους. Άλλωστε, υπάρχουν και σχεδιασμοί α-χωρικοί (π.χ. ο «σχεδιασμός της εκπαιδευτικής πολιτικής»)(Οικονόμου, 2007: 13).

Σε συνάρτηση με το χωρικό σχεδιασμό, μια σημαντική διάκριση είναι αυτή μεταξύ στρατηγικού (χωρικού) σχεδιασμού και φυσικού σχεδιασμού. Ο δεύτερος παραπέμπει σε παρεμβάσεις που τροποποιούν την υλική ή φυσική (physical) μορφή και οργάνωση του χώρου, και συνήθως αυτό γίνεται με λεπτομερειακές παρεμβάσεις σε περιοχές μικρής σχετικά κλίμακας και βραχυχρόνιου ορίζοντα. Ο στρατηγικός σχεδιασμός αναφέρεται όχι στην υλική μορφή του χώρου αλλά στις βαθύτερες δομές και δυνάμεις που διαμορφώνουν την υλική μορφή του, και συνήθως ασκείται σε μεγαλύτερες γεωγραφικές κλίμακες και με μέσο- ή μακροχρόνιο ορίζοντα. Ο φυσικός σχεδιασμός συνδέεται συνήθως με την πολεοδομία, αλλά αυτό δεν είναι απόλυτο αφού υπάρχουν και στρατηγικές μορφές πολεοδομίας (Οικονόμου, 2007: 13-14).

Ο στρατηγικός σχεδιασμός έχει ορισθεί σαν μια διαδικασία προσδιορισμού μακροπρόθεσμων στόχων και στρατηγικών υλοποίησης και ως κύρια χαρακτηριστικά έχει τα εξής: α) εστιάζει την διαδικασία σε συγκεκριμένα θέματα, β) εξετάζει διαθεσιμότητα πόρων και επίδραση εξωτερικών παραγόντων, γ) αξιολογεί πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα και δ) προσανατολίζει προς δράση και πρακτικά αποτελέσματα (Λουκίσσας, 2001: 57).

Δύο παραδείγματα στρατηγικών σχεδίων του χώρου είναι τα στρατηγικά σχέδια ανάπτυξης και τα ρυθμιστικά σχέδια. Τα πρώτα ξεκινήσανε μετά το 1970, σαν απάντηση στα αδιέξοδα των πόλεων που προέρχονταν από την πετρελαϊκή κρίση και τα περιβαλλοντικά προβλήματα (Γετίμης, 2000: 468 – 482). Τα στρατηγικά σχέδια ανάπτυξης πρώτης γενιάς διαπνεόταν από το πνεύμα του νεοφιλελευθερισμού και είχαν

πολύ θετικά αποτελέσματα, τουλάχιστο από οικονομικής άποψης. Όμως, πολλοί τα κατηγορούν ότι αποξένωσαν τους κατοίκους από τις πόλεις και συνέβαλαν σε μια περισσότερο άνιση κατανομή του πλούτου (Γετίμης, 2000: 479 - 481). Επίσης, τα Ρυθμιστικά Σχέδια ξεκίνησαν να υλοποιούνται μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και πέτυχαν την χωρική οργάνωση των μεγάλων πόλεων και έδωσαν διεξόδους με τις αναπλάσεις και τον σχεδιασμό των χρήσεων. Ωστόσο, η επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού σε ιδεολογικό επίπεδο μείωσε την βαρύτητα τέτοιων σχεδίων τα τελευταία χρόνια και μετατόπισε το ζητούμενο από τον σχεδιασμό των κρατικών πολιτικών για κοινωνικές αλλαγές στην συνεργασία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα (Λουκίσσας, 2001: 43 - 44). Οι βασικές διαφορές των στρατηγικών σχεδίων από τα ρυθμιστικά σχέδια είναι: α) καλύπτουν μεγαλύτερο πεδίο θεμάτων και δίνουν μεγαλύτερη έμφαση σε οικονομικά ζητήματα, στην ανταγωνιστικότητα, στη διεθνή δικτύωση κ.λ.π., β) παρά το μεγαλύτερο πεδίο δεν επιδιώκουν πλήρη κάλυψη όλου του φάσματος των θεμάτων, αλλά εντοπίζουν ορισμένα θέματα-κλειδιά, γ) προτιμούν πιο ευέλικτες επιλογές, και δ) δίνουν καθοριστική σημασία στη διαδικασία εφαρμογής, ως συστατικό στοιχείο της οποίας θεωρούν τη συμμετοχή και τη συναίνεση των βασικών παραγόντων επίδρασης στην αστική ανάπτυξη (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Α).

Από μια άλλη άποψη, δυο άλλα είδη σχεδιασμού που διαφοροποιούνται από τον στρατηγικό σχεδιασμό είναι ο τακτικός σχεδιασμός και τα σχέδια εφαρμογής (Lee, 1994 στο Λουκίσσας, 2001: 8 - 9). Τα δύο αυτά σχέδια έχουν μικρότερη διάρκεια εφαρμογής και είναι πιο συγκεκριμένα -ιδίως τα σχέδια εφαρμογής. Ο τακτικός είναι, από άποψης χρόνου υλοποίησης και από πλευράς προσέγγισης, ανάμεσα στα δύο άλλα είδη σχεδιασμού.

1.2. Ο ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει συνεχώς ότι η διαδικασία της 'ανάπτυξης' σε τοπικό επίπεδο στηρίζεται πλέον στο στρατηγικό σχεδιασμό. Ο στρατηγικός σχεδιασμός προσδιορίζεται με βάση τρεις αλληλένδετες παραμέτρους: *οργανωμένη προσπάθεια, δημιουργία εναλλακτικών σεναρίων, και επίτευξη επιδιωκόμενων συγκεκριμένων στόχων* (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Α).

Ο στρατηγικός σχεδιασμός αποτελεί μια διαδικασία καθορισμού μακροπρόθεσμων στόχων και επιλογής πολιτικών υλοποίησης, η οποία βασίζεται στην επιστημονική

ανάλυση, τη διεθνή εμπειρία, τις συμμετοχικές διαδικασίες και τις ειδικές συνθήκες που επικρατούν στην οικονομία, την κοινωνία και τις υποδομές κάθε περιοχής (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

Το πεδίο θεμάτων που καλύπτουν τα στρατηγικά σχέδια είναι ιδιαίτερα ευρύ και επικεντρώνεται κυρίως σε οικονομικά ζητήματα και στην ανταγωνιστικότητα της τοπικής οικονομίας. Ωστόσο, δεν επιδιώκουν πλήρη κάλυψη όλου του φάσματος των θεμάτων, αλλά δίνουν έμφαση σε αυτά τα οποία θεωρούνται ως καθοριστικής σημασίας για την περιοχή. Συνεπώς, ο στρατηγικός σχεδιασμός έχει κατά βάσει έναν επιλεκτικό χαρακτήρα, ο οποίος προκύπτει από την ιεράρχηση των προβλημάτων και των στόχων ανάπτυξης, και δεν χαρακτηρίζεται από καθολικότητα: δηλαδή δεν ασχολείται με όλα τα προβλήματα της τοπικής κοινωνίας (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

Τα περισσότερα σχέδια ανάπτυξης χρησιμοποιούν την ανάλυση SWOT, η οποία αποτελεί μεθοδολογία διάγνωσης τόσο του εσωτερικού (internal situation audit) όσο και του εξωτερικού περιβάλλοντος (external situation audit) ενός νομού. Η λέξη αποτελεί συντομογραφία των αγγλικών λέξεων, Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats, δηλαδή: Αδυναμίες, Δυνατότητες, Ευκαιρίες, Απειλές. Αφορά την ανάλυση που λαμβάνει χώρα στο εσωτερικό περιβάλλον του νομού και επιδιώκει τη διάγνωση των δυνατοτήτων και των αδυναμιών του, ενώ λαμβάνει ταυτόχρονα υπόψη της τις ευκαιρίες και τις απειλές οι οποίες προέρχονται στο το άμεσο εξωτερικό περιβάλλον (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

Σκοπός των στρατηγικών σχεδίων ανάπτυξης σε επίπεδο νομού είναι η ανάλυση και αξιολόγηση των κοινωνικών, οικονομικών και αναπτυξιακών δεδομένων του και η κατάθεση μιας συγκεκριμένης πρότασης για την ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξη του, η οποία θα περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους και μέσα υλοποίησης. Δηλαδή, η βασική του αποστολή είναι να αποτελέσει ένα στρατηγικό εργαλείο σχεδιασμού, που να συμβάλλει στη βιώσιμη και μακροχρόνια ανάπτυξη (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο: ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Είναι γνωστό ότι για πολλές δεκαετίες πριν από την εμφάνιση των σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων, τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε πλανητικό (φαινόμενο θερμοκηπίου, μείωση του όζοντος, αποδάσωση κλπ) ο χωρικός σχεδιασμός είχε ως κυρίαρχο στόχο την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, διευκολύνοντας την υλοποίηση των σχετικών προγραμμάτων. Μεταπολεμικά η κατάσταση όμως αλλάζει με την εισαγωγή στην αναπτυξιακή διαδικασία της περιβαλλοντικής διάστασης η οποία τα τελευταία χρόνια γίνεται κυρίαρχη ενσωματώνοντας τους οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους (Μπεριάτος, 2006: 57-58).

Ήδη από την πρώτη παγκόσμια διακήρυξη του ΟΗΕ στη Στοκχόλμη το 1972, το περιβάλλον και η ανάπτυξη θεωρούνται ως διαφορετικές όψεις του ίδιου νομίσματος. Με την ενιαία πράξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1985, η φροντίδα για το περιβάλλον οφείλει να ενσωματωθεί οργανικά σε όλες τις άλλες τομεακές πολιτικές και να μην αποτελεί απλώς ένα πρόσθετο διακοσμητικό στοιχείο. Η νέα αντίληψη είναι ότι η περιβαλλοντική προστασία επιτυγχάνεται μέσα από τη σωστή διαχείριση των φυσικών πόρων που σημαίνει ότι η ανανεωσιμότητα και αντικατάστασή τους λαμβάνεται υπ' όψιν κατά τη διαδικασία της εκμετάλλευσης, τόσο από τεχνική όσο και από οικονομική άποψη. Η αρχή αυτή βρίσκει την ιδεολογική, πολιτική και φιλοσοφική της έκφραση μέσα από τη νέα ορολογία που εισάγει το 1988 η επιτροπή του ΟΗΕ για το περιβάλλον και την ανάπτυξη: *Sustainable Development*, που αποδίδεται στα ελληνικά ως "αιεφόρος" ή "βιώσιμη" ανάπτυξη (Μπεριάτος, 2006: 58).

Στην έκθεση της επιτροπής G. H. Brundtland στον ΟΗΕ το 1991, αναφέρεται ότι, βιώσιμη ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες (www.spyridon.gr).

Με βάση αυτόν τον ορισμό και τις ποικίλες ερμηνείες του, αναγνωρίζονται τρεις αναγκαίες και αδιαχώριστες μεταξύ τους διαστάσεις της αειφορικής ανάπτυξης: η περιβαλλοντική (οικολογική), η οικονομική και η κοινωνική διάσταση. Και οι τρεις είναι ουσιώδεις και το ίδιο σημαντικές για μακρόχρονη αειφορία, καλύπτουν δε ευρύ φάσμα αρχών (Κουτσούρης και Σιάρδος, 2004: 87). Οπότε, για να πραγματοποιηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει να συνδυαστεί η κοινωνική πρόοδος, που θα αναγνωρίζει και θα λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες όλων των πολιτών, η αποτελεσματική

περιβαλλοντική διαχείριση και η διατήρηση υψηλών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης και απασχόλησης (www.spyridon.gr).

Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η έννοια και η αρχή της "αειφορίας" δεν είναι εφεύρημα της εποχής μας. Είχε δημιουργηθεί από πολύ παλιότερα και μάλιστα σ' αυτήν βασίζεται η θεωρητική θεμελίωση της δασοπονικής επιστήμης από τις αρχές του 18 αιώνα. Το πρόβλημα που έπρεπε να λυθεί τότε ήταν η διάσωση και η διατήρηση των δασικών πόρων οι οποίοι με την παραγωγή του ξύλου ήταν η κύρια πηγή ενέργειας για την κάλυψη των κυριότερων αναγκών της εποχής (κατασκευές, θέρμανση, βιοτεχνία κλπ). Η δασοπονία επομένως δημιουργήθηκε ως η επιστήμη και τεχνική της ανανεωσιμότητας των δασικών πόρων και ο όρος αειφορία στη γερμανική του εκδοχή (Nachhaltigkeit) διατυπώθηκε για πρώτη φορά το 1713 από τον von Carlovitsch στο έργο του *Selvicoltura Economica* (Μπεριάτος, 2006: 58-59).

Η σημερινή επανεμφάνιση της έννοιας αυτής δεν περιορίζεται στην διαχείριση ενός μόνου φυσικού και ανανεώσιμου πόρου, αλλά γενικεύεται σε όλο το φάσμα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και της αναπτυξιακής διαδικασίας, από τη τοπική μέχρι τη планητική κλίμακα (Μπεριάτος, 2006: 59).

Ορισμοί για την αειφορική ανάπτυξη υπάρχουν πολλοί και μάλιστα αντικρουόμενοι μεταξύ τους. Ένας περισσότερο πλήρης ορισμός είναι ότι αειφορική ανάπτυξη χαρακτηρίζεται «... η εξακολουθητική δυναμική διαδικασία των συνεχών επιτυχών αποτελεσμάτων των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων» (IDMC, 1987 στο Κουτσούρης και Σιάρδος, 2004), και ο οποίος ορισμός χρησιμοποιείται συνήθως ως βάση, καθόσον περικλείει οικονομικούς, τεχνολογικούς, κοινωνικούς και οικολογικούς παράγοντες (Κουτσούρης και Σιάρδος, 2004: 134).

Οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν τις τοπικές και περιφερειακές πολιτικές και θεωρίες προς την βιώσιμη ανάπτυξη ήταν τρεις: α) η ανάγκη εξεύρεσης οικονομικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων οι οποίες λαμβάνουν σε μεγάλο βαθμό υπόψη τους την περιβαλλοντική ισορροπία, β) η επιθυμία χωρικών και κοινωνικών οργανισμών να ελαχιστοποιήσουν την μη αναγκαία και «ακριβή» ανεξέλεγκτη χρήση των πλουτοπαραγωγικών πηγών και γ) τα κέρδη που προκύπτουν από την συνεργασία επιχειρήσεων, κοινωνικών θεσμών και χωρικών στοιχείων, που σαν σκοπό έχουν να προάγουν και να συνδυάσουν την περιβαλλοντική ευθύνη με τον κοινωνικό προγραμματισμό και την τοπική ανάπτυξη (www.spyridon.gr).

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω η διαφύλαξη του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων, της ενέργειας και ο περιορισμός της μόλυνσης ιεραρχούνται σαν στόχοι πρώτης προτεραιότητας στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης (www.spyridon.gr).

Ο τελικός αντικειμενικός σκοπός της αειφορικής ανάπτυξης είναι η επίτευξη μιας επιθυμητής ποιότητας ζωής η οποία απαιτεί ισορροπία οικονομικής, κοινωνικής και οικολογικής επιτυχίας, ποιότητας ζωής μοναδικής στο άτομο και με κοινά στοιχεία για το ανθρώπινο είδος (Κουτσούρης και Σιάρδος, 2004: 98).

Στην έκθεση της Brundtland ετέθησαν και ορισμένες προϋποθέσεις για να γίνει πράξη η βιώσιμη ανάπτυξη. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι:

1. Ένα πολιτικό σύστημα που να εξασφαλίζει την ουσιαστική δημοκρατία και την αποτελεσματικότερη και ουσιαστική συμμετοχή και έλεγχο των πολιτών στην λήψη των αποφάσεων. Για τον αποτελεσματικότερο έλεγχο, αλλά και την καλύτερη συμμετοχή των πολιτών οι αποφάσεις θα πρέπει να λαμβάνονται στο μικρότερο δυνατό επίπεδο πριν από όλα δηλαδή σε τοπικό επίπεδο.
2. Ένα οικονομικό σύστημα το οποίο να είναι ικανό να δημιουργεί πλεονάσματα και τεχνική γνώση σε μία αυτοδύναμη και διαρκή βάση.
3. Ένα κοινωνικό σύστημα το οποίο θα προνοεί για την δίκαιη αναδιανομή του οικονομικού πλεονάσματος, θα αντιμετωπίζει τις κοινωνικές εντάσεις και θα ενσωματώνει τους περιθωριοποιημένους πολίτες.
4. Ένα παραγωγικό σύστημα που θα σέβεται τις υποχρεώσεις προς το περιβάλλον και την κοινωνία.
5. Ένα τεχνολογικό σύστημα το οποίο θα δύναται να ερευνά συνεχώς για νέες λύσεις.
6. Ένα αποκεντρωμένο διοικητικό σύστημα.
7. Ένα διεθνές πλαίσιο το οποίο θα ανέχεται και θα ενθαρρύνει βιώσιμα πρότυπα στην οικονομία και το εμπόριο.

Η θεωρία όμως και οι πρακτικές για την τοπική βιώσιμη ανάπτυξη δεν διαφέρουν μόνο στην ιεράρχηση των στόχων της περιβαλλοντικής ισορροπίας. Παραδοσιακές πολιτικές που μέχρι τώρα ακολουθούσαν πεπατημένες οδούς επανεξετάζονται κάτω από τις νέες

κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και τους δίνεται ένα νέο περιεχόμενο (www.spyridon.gr).

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι, η ταύτιση της ανάπτυξης μόνο με την οικονομική μεγέθυνση δεν μπορεί πλέον να προσφέρει σύγχρονες λύσεις. Οδήγησε σε οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες που είναι υπεύθυνες για εντάσεις που εκδηλώνονται σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο αλλά και για ανισορροπίες που προκαλούν ιδιαίτερα διεθνή προβλήματα. Η χώρα μας τα τελευταία χρόνια έχει πετύχει υψηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης. Το ζητούμενο είναι να διατηρηθούν και να αυξηθούν χωρίς όμως να διαταραχθεί ο κοινωνικός ιστός και χωρίς να υποβαθμιστεί το περιβάλλον. Σε περίπτωση που οι δύο αυτές συνιστώσες δεν ληφθούν υπόψη, πολύ σύντομα θα οδηγήσουν σε συγκρούσεις και θα αποτελέσουν σημαντικό παράγοντα επιβράδυνσης της οποιασδήποτε οικονομικής μεγέθυνσης (www.spyridon.gr).

Β' ΜΕΡΟΣ :

ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

1.1 Ο ΕΥΡΥΤΕΡΟΣ ΧΩΡΟΣ – ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

1.1.1 Θέση και Ρόλος της Περιφέρειας σε Εθνικό και Διαπεριφερειακό Επίπεδο

Η Ήπειρος αποτελεί ορεινή Περιφέρεια στη βορειοδυτική μεθόριο της χώρας. Η περιφερειακή και απομακρυσμένη θέση, οι γεωμορφολογικές ιδιαιτερότητες και η ανεπαρκής σύνδεση με τα σημαντικά αστικά κέντρα της χώρας που οριοθετούν και το βασικό αναπτυξιακό άξονα της τελευταίας (άξονας Σ, Αλεξανδρούπολη – Θεσσαλονίκη – Λάρισα – Αθήνα – Πάτρα), έχουν κρατήσει ως σήμερα την Περιφέρεια Ηπείρου στο περιθώριο των δυναμικών διαδικασιών ανάπτυξης και ολοκλήρωσης, που συντελούνται σε διαπεριφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Σε **διαπεριφερειακή θεώρηση**, η απομόνωση εκφράζεται από τους ιδιαίτερα χαμηλούς, σε σχέση με τους εθνικούς, μέσους όρους των δεικτών που αφορούν στον πληθυσμό (γήρανση και υπογεννητικότητα), την κατανομή του στο χώρο (διασπορά σε μικρούς, αγροτικούς κυρίως, οικισμούς), το βιοτικό επίπεδο του (υγεία, ιδιωτική κατανάλωση) και τις οικονομικές του δραστηριότητες (χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ και υψηλότερη ανεργία από όλες τις Περιφέρειες της χώρας). Η διαπεριφερειακή και εθνική σημασία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και του λιμένα της Ηγουμενίτσας, δεν επαρκεί για την εξάρθρωση των προβλημάτων που γεννά η απομόνωση.

Με την κατασκευή της Εγνατίας οδού θα βελτιωθεί η σύνδεση της Περιφέρειας με τη βόρεια και βόρειο-κεντρική Ελλάδα (Δ. Μακεδονία και Β. Θεσσαλία) και, με τη κατασκευή της Ιόνιας Οδού, η σύνδεση με τη Δυτική Ελλάδα. Επίσης, με την κατασκευή του οδικού άξονα Κεντρικής Ελλάδας (Ε-65), βελτιώνεται η σύνδεση της Ηπείρου με την Ανατολική Ελλάδα καθώς συνδέει τον ΠΑΘΕ - στο ύψος της Λαμίας - με την Εγνατία Οδό.

1.1.2 Θέση και Ρόλος της Περιφέρειας στο Διεθνές και Ευρωπαϊκό Χωρικό Σύστημα

Η γεωγραφική θέση καθιστά την Περιφέρεια δυνητικό κοινωνικο-οικονομικό και πολιτιστικό σταυροδρόμι: η Ήπειρος μπορεί να αποτελέσει, μέσω του λιμένος της Ηγουμενίτσας, μια από τις δυο βασικές πύλες της χώρας προς τη Δυτική Ευρώπη και, μέσω της γειτνίασης με την Αλβανία, βασική πύλη προς τη Βαλκανική ενδοχώρα.

Το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης και η απουσία λειτουργιών υπερεθνικής εμβέλειας, όμως, περιορίζουν εξαιρετικά τη διεθνή φυσιογνωμία και τις δυνατότητες οικονομικής ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας Ηπείρου.

Προοπτικά, η Ήπειρος θα πρέπει να αναλάβει στρατηγικό ρόλο μεταξύ των Περιφερειών της Κεντρικής Μεσογείου στον τομέα της τεχνολογικής συνεργασίας για τη γεωργία και την προστασία του περιβάλλοντος. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την περιφέρεια παρουσιάζει επίσης η κατασκευή διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών και η κατασκευή του δικτύου φυσικού αερίου Ελλάδας - Ιταλίας, που δίνει τη δυνατότητα στο Νομό Ιωαννίνων να αναχθεί σε ενδιάμεσο ενεργειακό κόμβο.

Η κατασκευή των τεσσάρων μεγάλων αναπτυξιακών έργων που έχουν προγραμματιστεί στην Περιφέρεια (Εγνατία οδός, λιμένας Ηγουμενίτσας, Ιόνια Οδός και οδικός άξονας E-65) θα βελτιώσει τους όρους χωροταξικής ένταξης της στο διεθνή χώρο, συνδέοντας την με τις μεσογειακές χώρες και την νότια και κεντρική Ευρώπη.

Ειδικότερα, με την κατασκευή της Εγνατίας οδού - που εντάσσεται στο διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών - και του λιμένα Ηγουμενίτσας, η Ηγουμενίτσα θα ενταχθεί στον άξονα Ρώμη – Νάπολη – Μπάρι και θα καταστεί σημαντική πύλη της χώρας προς την Ε.Ε., μέσω Ιταλίας. Η ολοκλήρωση αυτού του μεταφορικού άξονα και η σύνδεση της Περιφέρειας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα επικοινωνιών και ενέργειας - ανάδειξη της πόλης των Ιωαννίνων σε κέντρο τηλεπικοινωνιών και τεχνολογικής ανάπτυξης - θα αποκαταστήσουν τη λειτουργία ενός σημαντικού άξονα επικοινωνίας στο νοτιοανατολικό άκρο του Κοινοτικού χώρου. Η εξέλιξη αυτή θα ευνοήσει, στο άμεσο μέλλον, την ανάπτυξη επιχειρηματικών και επιστημονικών συνεργασιών μεταξύ της Περιφέρειας της Ηπείρου και της Ν. Ιταλίας (Mezzogiorno).

Παράλληλα, η Περιφέρεια, μέσω της Εγνατίας οδού, θα αποκτήσει τη σημασία «κόμβου» πρόσβασης προς τις Βαλκανικές χώρες, τις παρά-Ευξείνιες και τη Μέση Ανατολή. Η Ήπειρος αποτελεί ήδη σήμερα πύλη εισόδου αγαθών και υπηρεσιών στη

Βαλκανική ενδοχώρα, μέσω των συνόρων της με την Αλβανία. Η παραπέρα προώθηση των επιχειρηματικών, πολιτιστικών και κοινωνικών συνεργασιών, προϋποθέτει τη βελτίωση της σύνδεσής της με τη γειτονική χώρα, μέσα από την αύξηση των σημείων πρόσβασης και τη βελτίωση της κατάστασης των οδικών αξόνων που οδηγούν προς αυτά.

1.1.3 Ενδοπεριφερειακή Αναπτυξιακή Δυναμική

Σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο, διαπιστώνεται ότι ο μεγαλύτερος όγκος τής, έστω περιορισμένης, αναπτυξιακής δυναμικής συγκεντρώνεται κατά μήκος του άξονα Άρτα – Ιωάννινα – Ηγουμενίτσα.

Η Άρτα αποτελεί κύρια πύλη εισόδου στην Περιφέρεια μέσω του οδικού δικτύου, η Ηγουμενίτσα από θαλάσσης, ενώ τα Ιωάννινα αποτελούν την κύρια από αέρος είσοδο. Εκτός από πύλες εισόδου, τα τρία αυτά αστικά κέντρα επιτελούν και άλλες σημαντικές ενδοπεριφερειακές λειτουργίες. Τα Ιωάννινα αποτελούν το βασικό αστικό και διοικητικό κέντρο της Περιφέρειας, η Ηγουμενίτσα αφετηρία του τουριστικού άξονα που αναπτύσσεται προς την Πρέβεζα, ενώ η Άρτα δεσπόζει της οδικής σύνδεσης Πρέβεζας – Ιωαννίνων – Ηγουμενίτσας.

Άλλα δευτερεύουσας σημασίας κέντρα, από την άποψη τόσο της λειτουργίας τους ως πυλών εισόδου όσο και της αστικής δυναμικής τους, είναι η Κόνιτσα και το Μέτσοβο. Ωστόσο, η απομόνωσή τους από τον κύριο οδικό και αναπτυξιακό άξονα της χώρας, περιορίζει την εμβέλεια αυτών των κέντρων σε μια μικρότερη ακτίνα ενδοχώρας, γεγονός που δεν επιτρέπει τη σχετική ολοκλήρωσή τους.

Η κατασκευή των τεσσάρων μεγάλων αναπτυξιακών έργων (Εγνατία Οδός, λιμένας της Ηγουμενίτσας, Ιόνια Οδός και οδικός άξονας E-65) θα προσδώσει ιδιαίτερη δυναμική στα αστικά κέντρα της Ηγουμενίτσας, των Ιωαννίνων και της Πρέβεζας, μετατρέποντάς τα σε πόλους ανάπτυξης, κυρίως τουριστικών και εμπορικών δραστηριοτήτων. Οι σημαντικές βελτιώσεις των λιμενικών εγκαταστάσεων της Ηγουμενίτσας, σε συνδυασμό με τη σμίκρυνση της χρονο-απόστασης Ηγουμενίτσας – Ιωαννίνων, αναμένεται ότι θα προσελκύσει την εγκατάσταση, κατά μήκος του συγκεκριμένου άξονα, δραστηριοτήτων του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα, ενώ η σύνδεση Ακτίου – Πρέβεζας θα μετατρέψει το σημερινό οδικό άξονα Ηγουμενίτσας – Πρέβεζας σε παραθαλάσσιο άξονα ανάπτυξης, κυρίως τουριστικής.

Δευτερεύοντες αναπτυξιακοί άξονες προβλέπεται επίσης να αναδειχθούν μελλοντικά μέσα από την ίδρυση νέων τελωνειακών σταθμών και τη σύνδεσή τους, τόσο των νέων όσο και του ήδη υπάρχοντος στην Κακαβιά, με την πόλη των Ιωαννίνων και την Κόνιτσα.

1.2 ΘΕΣΗ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΣΕ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ, ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Ο Νομός Ιωαννίνων αποτελεί το μεγαλύτερο νομό της Περιφέρειας Ηπείρου. Καταλαμβάνει το βορειοανατολικό τμήμα της Περιφέρειας και, λόγω θέσης, αποτελεί και ακριτικό νομό της χώρας.

Ο νομός, λόγω του μεγέθους του αλλά και του πληθυσμού του, αποτελεί κατά ένα τρόπο την «καρδιά» της Περιφέρειας και συγκεντρώνει σε μεγάλο βαθμό όλα τα κύρια χαρακτηριστικά της.

Είναι απομακρυσμένος και συνοριακός και χαρακτηρίζεται από ένα περίπλοκο ορεινό ανάγλυφο, ταυτόχρονα όμως αποτελεί βάση για την ανάπτυξη των αξόνων που συνδέουν τη δυτική με την ανατολική πλευρά της χώρας καθώς και τη δυτική της πλευρά από βορρά προς νότο.

Όπως ο νομός Ιωαννίνων αποτελεί την «καρδιά» της Ηπείρου, έτσι και το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων και τα Ιωάννινα αποτελούν την «καρδιά» του νομού. Εδώ συγκεντρώνονται οι περισσότερες των παραγωγικών δραστηριοτήτων, ενώ τα Ιωάννινα, ιστορικό αστικό εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο, με το δυναμισμό τους και τις υπηρεσίες που συγκεντρώνουν αποτελούν ένα από τα δευτερεύοντα αστικά κέντρα της χώρας, τις πόλεις δηλαδή που, ως προς το μέγεθος και την ακτίνα επιρροής, κατατάσσονται αμέσως μετά τα μητροπολιτικά κέντρα.

Μέχρι το 1982, με δεδομένη τη συνοριακή και απόμακρη θέση της, καθώς και την επικρατούσα κατάσταση των κυκλοφοριακών υποδομών - ιδιαίτερα τις δυσκολίες μετακίνησης προς ανατολάς και την απουσία σημαντικών παρακάμψεων προς νότο - η Περιφέρεια και, τουλάχιστον, οι δύο βορειότεροι νομοί της, έδειχναν να βρίσκονται σε αναπτυξιακό αδιέξοδο.

Οι αλλαγές που συνέβησαν στην άλλη μεριά των συνόρων μετά το 1989 και οι αναπτυσσόμενες υποδομές τείνουν να μεταβάλλουν σταδιακά το χαρακτήρα του νομού,

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

- Πόλεις Διεθνούς Ακτινοβολίας
- Νομαρχιακός Πόλος Ανάπτυξης

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΙΑ

- Περιφέρεια Ηπείρου
- Περιφέρειες Εθνικού Χώρου

ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Άξονας Ανατολής - Δύσης
- Άξονας Π.Α.Θ.Ε.
- Άξονας Βορρά - Νότου
- Άξονας Κεντρικής Ελλάδας (Ε-65)
- Συνδέσεις με Βαλκανικές Χώρες

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ,
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Φοιτητής:
Νιάρος Βασίλειος

Επιβλέπων Καθηγητής:
Πετράκος Γιώργος

ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΑΡΤΗ

1

ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ

**ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ
ΝΟΜΟΥ ΣΤΟΝ
ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΧΩΡΟ**

με τη δημιουργία διασυνδέσεων προς τη θάλασσα και την ανατολή, αλλά και από βορρά προς νότο.

Ειδικότερα, οι νέοι οδικοί άξονες αναμένεται ότι θα αμβλύνουν προοδευτικά τις αρνητικές επιπτώσεις της περιφερειακής και απομακρυσμένης θέσης του Νομού, έτσι ώστε αυτός να μπορέσει να υποδεχτεί λειτουργίες που συνδυάζονται με τις ήδη υφιστάμενες - αστικές, διοικητικές και γενικότερα του τριτογενούς τομέα - αλλά και να αναπτύξει νέες, π.χ. τουριστικές σε ορισμένες δυναμικά αναπτυσσόμενες περιοχές του ορεινού χώρου του (Χάρτης 1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

2.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

2.1.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό καταγράφονται και αναλύονται τα δημογραφικά και εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού του Νομού Ιωαννίνων και η διαχρονική εξέλιξή τους. Η καταγραφή αυτή μας δίνει τη δυνατότητα να προσδιορίσουμε τη θέση του Νομού σε σύγκριση με την Ελλάδα, την Περιφέρεια Ηπείρου και τους υπόλοιπους Νομούς της συγκεκριμένης Περιφέρειας.

2.1.2 Βασικά Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

2.1.2.1 Δημογραφικά Δεδομένα στο Νομό Ιωαννίνων

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001 της ΕΣΥΕ, ο μόνιμος πληθυσμός του Νομού Ιωαννίνων ανέρχεται στους 161.027 κατοίκους (Πίνακας 2.1) και αντιστοιχεί στο 1,47% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Επίσης, αποτελεί το 47,86% του πληθυσμού της Περιφέρειας Ηπείρου, στοιχείο που φανερώνει την συγκέντρωση του πληθυσμού στην πρωτεύουσα της Περιφέρειας.

Η Περιφέρεια είναι από τις πλέον αραιοκατοικημένες, με πυκνότητα πληθυσμού 36,55 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, έναντι 82,86 της χώρας, για το 2001. Στα ίδια πλαίσια κυμαίνεται και ο Νομός Ιωαννίνων, που έχει έκταση 4.990 Km² και πληθυσμιακή πυκνότητα 32,27 κατ./Km². Σε σύγκριση με τους υπόλοιπους Νομούς της Περιφέρειας, ο Νομός Ιωαννίνων έχει μια από τις μικρότερες πληθυσμιακές πυκνότητες.

Πίνακας 2.1: Δημογραφικά Χαρακτηριστικά (Μόνιμος Πληθυσμός)

Γεωγραφική Ενότητα	Πληθυσμός	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα (%)	Πυκνότητα Πληθυσμού	Ποσοστό μεταβολής πληθυσμού	
				1961-2001	1991-2001
Ελλάδα	10.934.097	100,00	82,86	30,35	6,95
Ήπειρος	336.392	3,08	36,55	-4,60	2,82
Ν. Αρτης	73.620	0,67	44,29	-10,90	-2,61
Ν. Θεσπρωτίας	43.601	0,40	28,79	-16,35	4,42
Ν. Ιωαννίνων	161.027	1,47	32,27	3,67	5,41
Ν. Πρεβέζης	58.144	0,53	56,13	-7,00	1,89

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Όσον αφορά στην κατανομή του πληθυσμού (Πίνακας 2.2) διαπιστώνεται ότι ο Νομός Ιωαννίνων, με βάση τον πραγματικό του πληθυσμό, έχει χαμηλότερο ποσοστό αστικού πληθυσμού από αυτό της χώρας (46,51% έναντι 72,79%) αλλά είναι, μαζί με τον Νομό Πρεβέζης, ο πιο αστικοποιημένος Νομός της Περιφέρειας. Αντιθέτως, έχει πολύ υψηλότερο ποσοστό αγροτικού πληθυσμού από τον αντίστοιχο της χώρας (53,49% έναντι 27,21%). Παρατηρώντας την κατανομή του πληθυσμού της Περιφέρειας Ηπείρου διαπιστώνουμε ότι πρόκειται για μια κατ' εξοχήν αγροτική Περιφέρεια (58,01% αγροτικός πληθυσμός) με αργούς ρυθμούς αστικοποίησης. Παρόλα αυτά, ο Ν. Ιωαννίνων αποτελεί μια πιο αστικοποιημένη χωρική ενότητα λόγω κυρίως της λειτουργίας της πόλης των Ιωαννίνων ως πόλου ανάπτυξης της Περιφέρειας.

Πίνακας 2.2: Αστικότητα Πληθυσμού 2001 (Πραγματικός Πληθυσμός)

Γεωγραφική Ενότητα	Αστικός	(%)	Αγροτικός	(%)	Σύνολο
Ελλάδα	7.980.414	72,79	2.983.606	27,21	10.964.020
Ήπειρος	148.552	41,99	205.268	58,01	353.820
Ν. Αρτης	26.206	33,54	51.928	66,46	78.134
Ν. Θεσπρωτίας	14.310	31,05	31.781	68,95	46.091
Ν. Ιωαννίνων	79.186	46,51	91.053	53,49	170.239
Ν. Πρεβέζης	28.850	48,61	30.506	51,39	59.356

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού του Νομού την περίοδο 1961-2001 είναι κατά πολύ μικρότερος του ρυθμού αύξησης του πληθυσμού της χώρας (3,67% έναντι 30,35%) ενώ κατά την ίδια περίοδο οι υπόλοιποι Νομοί της Περιφέρειας Ηπείρου, παρουσιάζουν μείωση του πληθυσμού. Την τελευταία δεκαετία 1991-2001, ο Νομός Ιωαννίνων αύξησε τον πληθυσμό του κατά 5,41%, καταλαμβάνοντας την 19^η θέση από πλευράς

επίδοσης στο σύνολο των νομών της χώρας. Η επίδοση αυτή είναι λίγο μικρότερη από την αντίστοιχη της χώρας και κατά πολύ μεγαλύτερη από αυτές των υπόλοιπων νομών της Περιφέρειας.

Οι πληθυσμιακές μεταβολές του Νομού Ιωαννίνων παρουσιάζονται αναλυτικότερα στους πίνακες 2.3 και 2.4, όπου διαπιστώνεται ότι κατά την διάρκεια της δεκαετίας 1961-1971 υπάρχει μια αρκετά σημαντική μείωση του πληθυσμού του Νομού (-13,29%) αλλά και της Περιφέρειας (-11,99%) που οφείλεται κυρίως στο έντονο φαινόμενο εκείνης της εποχής, της εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης. Έπειτα από αυτή τη δεκαετία υπάρχει μια τάση διαχρονικής αύξησης του πληθυσμού, τόσο για τον Νομό Ιωαννίνων, όσο και για την Περιφέρεια Ηπείρου, με την μεγαλύτερη αύξηση να έρχεται για το Νομό Ιωαννίνων τη δεκαετία 1971-'81 (9,37%).

Πίνακας 2.3: Πληθυσμιακή Εξέλιξη 1961-2001 (Μόνιμος Πληθυσμός)

Γεωγραφική Ενότητα	1961	1971	1981	1991	2001
Ελλάδα	8.388.553	8.768.641	9.740.417	10.223.392	10.934.097
Ήπειρος	352.604	310.334	324.541	327.176	336.392
Ν. Ιωαννίνων	155.326	134.688	147.304	152.759	161.027

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, 2001

Συνολικά, ο Νομός Ιωαννίνων έχει παρουσιάσει μια αύξηση του πληθυσμού τα τελευταία 40 χρόνια της τάξης του 3,67%, τη στιγμή που ο πληθυσμός της Περιφέρειας Ηπείρου μειώθηκε κατά 4,60%.

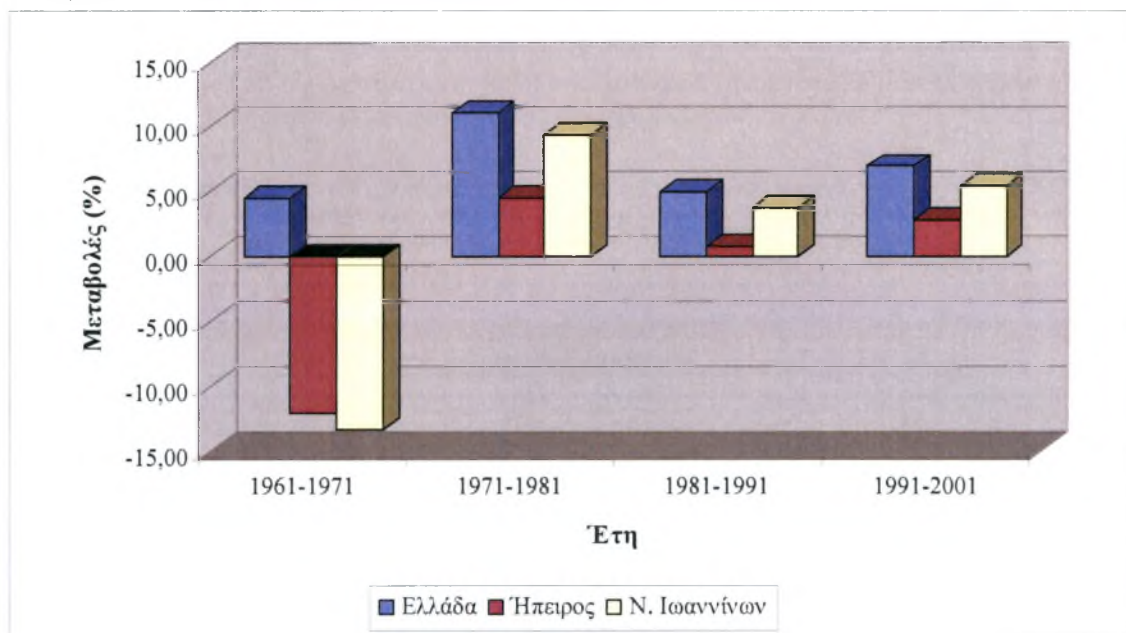
Πίνακας 2.4: Πληθυσμιακή Εξέλιξη 1961-2001 (μεταβολές %)

Γεωγραφική Ενότητα	1961-1971	1971-1981	1981-1991	1991-2001	1961-2001
Ελλάδα	4,53	11,08	4,96	6,95	30,35
Ήπειρος	-11,99	4,58	0,81	2,82	-4,60
Ν. Ιωαννίνων	-13,29	9,37	3,70	5,41	3,67

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, 2001

Στο διάγραμμα 2.1 απεικονίζονται πιο ξεκάθαρα οι πληθυσμιακές μεταβολές κατά την περίοδο 1961-2001 στην Ελλάδα, την Ήπειρο και το Νομό Ιωαννίνων.

Διάγραμμα 2.1: Εξέλιξη Πληθυσμιακών Μεταβολών 1961-2001

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Στους Πίνακες 2.5 και 2.6 παρουσιάζεται η κατανομή του πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών των 5 ετών για το Νομό και τη χώρα το 1991 και το 2001. Από την σύγκριση των ποσοστών μεταξύ ανδρών και γυναικών στο Ν. Ιωαννίνων βγαίνει το συμπέρασμα ότι σημαντική διαφορά μεταξύ των δυο φύλων υπάρχει μόνο στις ηλικίες μεγαλύτερες των 50 ετών για το 1991 και 55 ετών για το 2001, όπου μεγαλύτερο ποσοστό παρουσιάζουν οι γυναίκες. Στις υπόλοιπες ηλικίες δεν παρατηρείται σαφής υπεροχή συγκεκριμένου φύλου. Παρόμοια είναι και η κατανομή του πληθυσμού της χώρας, τόσο για το 1991 όσο και για το 2001.

Μελετώντας τις πληθυσμιακές πυραμίδες που απεικονίζονται στα Διαγράμματα 2.2, 2.3, 2.4 και 2.5, μπορούμε να εξάγουμε κάποια ακόμη συμπεράσματα για την ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού για το Νομό και τη χώρα. Πιο συγκεκριμένα, τόσο στο Ν. Ιωαννίνων, όσο και στη χώρα παρατηρείται μια τάση υπογεννητικότητας κατά την τελευταία δεκαετία. Αυτό φαίνεται κυρίως στα ποσοστά των μικρών ηλικιών (μέχρι 14 ετών) που είναι σχετικά χαμηλά (για το Ν. Ιωαννίνων 18,56% για το 1991 και 13,59% για το 2001). Στις ηλικίες 15-40 ετών μεγαλύτερο ποσοστό παρουσιάζει η Ελλάδα (35,88% έναντι 34,63% για το Νομό το 1991 και 37,16% έναντι 36,09% για το Νομό το 2001). Τέλος, στις ηλικίες από 40 ετών και άνω υπάρχει μια υπεροχή στα ποσοστά που παρουσιάζει ο Ν. Ιωαννίνων έναντι στα αντίστοιχα της χώρας, τόσο για το 1991 όσο και για το 2001. Αναλυτικότερα, το 46,81% του πληθυσμού του Ν. Ιωαννίνων το 1991

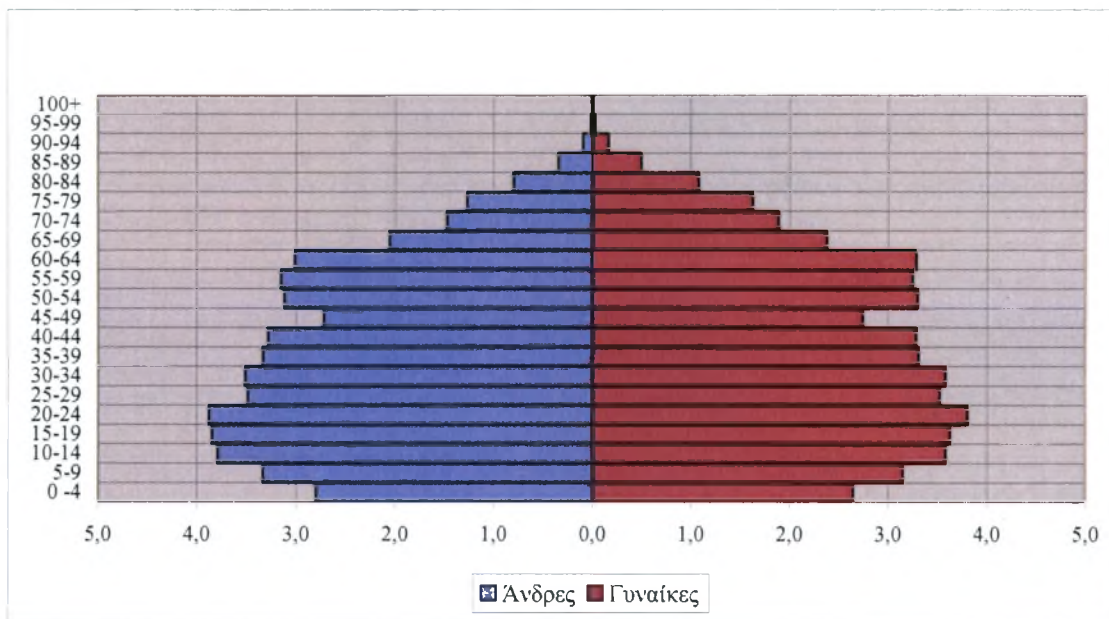
και το 50,32% του αντίστοιχου πληθυσμού για το 2001 αντιστοιχεί στις ηλικίες 40 και άνω. Τα ποσοστά αυτά κρίνονται ιδιαίτερα υψηλά και μπορούμε να πούμε ότι η περιοχή παρουσιάζει μια τάση γήρανσης του πληθυσμού της.

Πίνακας 2.5: Κατανομή του πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών 5 ετών για τον Ν. Ιωαννίνων και την Ελλάδα για το 1991 (Μόνιμος Πληθυσμός)

Ηλικίες	Ελλάδα				Ν. Ιωαννίνων			
	Άνδρες	%	Γυναίκες	%	Άνδρες	%	Γυναίκες	%
0-4	285.543	2,79	270.290	2,64	3.796	2,48	3.543	2,32
5-9	340.527	3,33	321.849	3,15	5.092	3,33	4.795	3,14
10-14	387.110	3,79	366.120	3,58	5.769	3,78	5.362	3,51
15-19	392.986	3,84	370.808	3,63	5.974	3,91	6.100	3,99
20-24	396.181	3,88	389.023	3,81	5.854	3,83	6.405	4,19
25-29	355.917	3,48	360.312	3,52	4.549	2,98	4.499	2,94
30-34	358.490	3,51	366.252	3,58	5.039	3,30	4.867	3,19
35-39	340.304	3,33	338.081	3,31	4.919	3,22	4.714	3,09
40-44	334.954	3,28	335.650	3,28	4.878	3,19	4.694	3,07
45-49	277.502	2,71	280.399	2,74	3.914	2,56	3.760	2,46
50-54	318.022	3,11	337.035	3,30	4.399	2,88	4.640	3,04
55-59	321.687	3,15	331.854	3,25	4.683	3,06	5.081	3,33
60-64	307.726	3,01	335.748	3,28	4.952	3,24	5.161	3,38
65-69	209.751	2,05	243.341	2,38	3.813	2,50	4.411	2,89
70-74	150.465	1,47	193.224	1,89	2.538	1,66	3.373	2,21
75-79	129.359	1,27	166.641	1,63	2.237	1,46	3.094	2,02
80-84	81.406	0,80	110.577	1,08	1.495	0,98	2.117	1,39
85-89	34.971	0,34	50.898	0,50	646	0,42	965	0,63
90-94	9.378	0,09	16.845	0,16	176	0,12	372	0,24
95-99	1.522	0,01	2.927	0,03	22	0,01	67	0,04
100+	511	0,00	1.206	0,01	10	0,01	28	0,02
Σύνολο	5.034.312	49,24	5.189.080	50,76	74.755	48,92	78.048	51,08

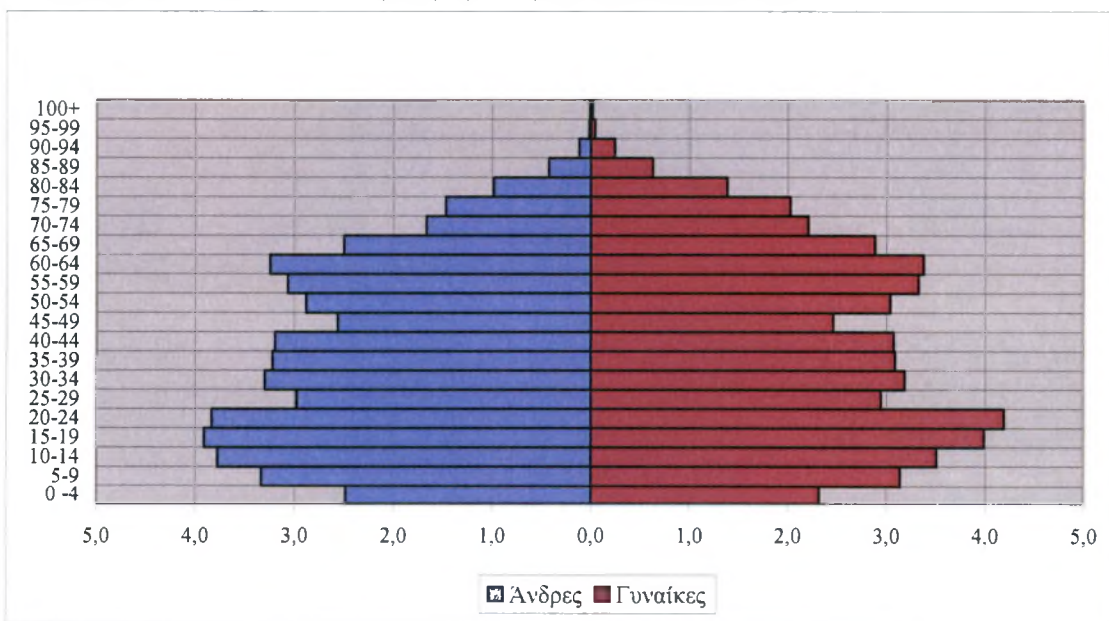
Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.2: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για την Ελλάδα, 1991

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.3: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για το Ν. Ιωαννίνων, 1991

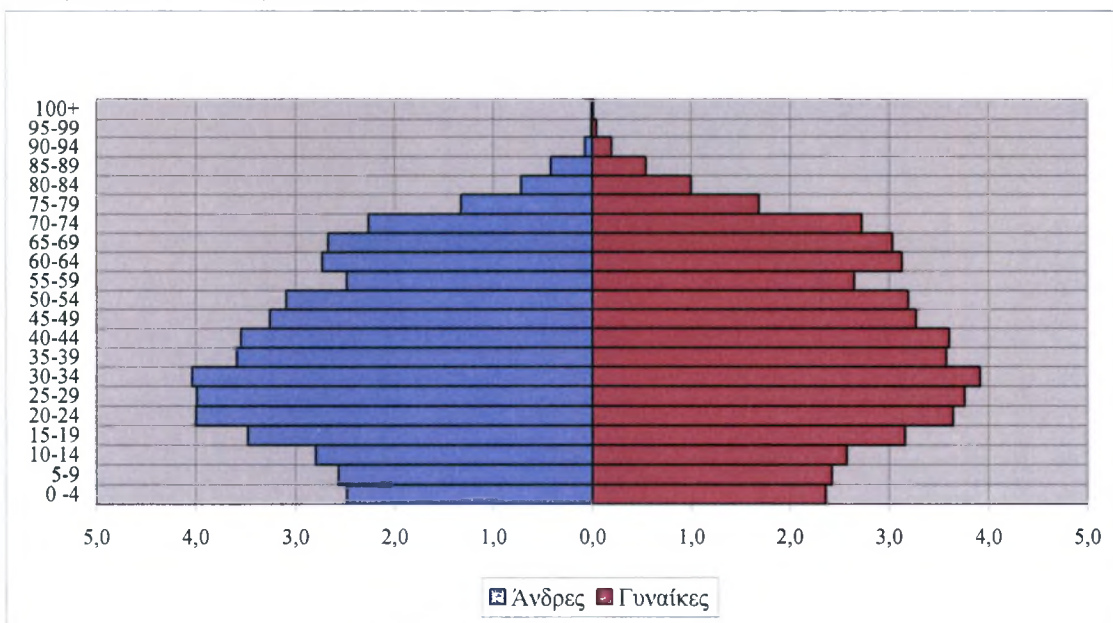
Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 2.6: Κατανομή του πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών 5 ετών για τον Ν. Ιωαννίνων και την Ελλάδα για το 2001 (Μόνιμος Πληθυσμός)

Ηλικίες	Ελλάδα				Ν. Ιωαννίνων			
	Άνδρες	%	Γυναίκες	%	Άνδρες	%	Γυναίκες	%
0-4	271.306	2,48	258.093	2,36	3.404	2,11	3.256	2,02
5-9	280.484	2,57	264.621	2,42	3.642	2,26	3.450	2,14
10-14	305.404	2,79	280.991	2,57	4.241	2,63	3.887	2,41
15-19	380.500	3,48	345.674	3,16	6.486	4,03	6.224	3,87
20-24	437.018	4,00	398.445	3,64	6.652	4,13	6.683	4,15
25-29	436.199	3,99	411.228	3,76	5.552	3,45	5.412	3,36
30-34	441.543	4,04	428.389	3,92	5.516	3,43	5.684	3,53
35-39	392.326	3,59	391.087	3,58	4.966	3,08	4.944	3,07
40-44	387.644	3,55	394.299	3,61	5.556	3,45	5.467	3,40
45-49	356.135	3,26	357.840	3,27	5.376	3,34	5.161	3,21
50-54	338.090	3,09	349.259	3,19	5.147	3,20	5.045	3,13
55-59	271.095	2,48	289.120	2,64	3.976	2,47	4.141	2,57
60-64	298.181	2,73	341.893	3,13	4.534	2,82	4.976	3,09
65-69	291.600	2,67	331.645	3,03	4.684	2,91	5.359	3,33
70-74	247.136	2,26	297.882	2,72	4.354	2,70	4.832	3,00
75-79	144.761	1,32	184.157	1,68	2.711	1,68	3.411	2,12
80-84	78.700	0,72	109.493	1,00	1.370	0,85	2.107	1,31
85-89	45.961	0,42	59.233	0,54	841	0,52	1.180	0,73
90-94	8.045	0,07	21.455	0,20	176	0,11	464	0,29
95-99	770	0,01	4.697	0,04	16	0,01	112	0,07
100+	528	0,00	1.170	0,01	6	0,00	26	0,02
Σύνολο	5.413.426	49,51	5.520.671	50,49	79.206	49,19	81.821	50,81

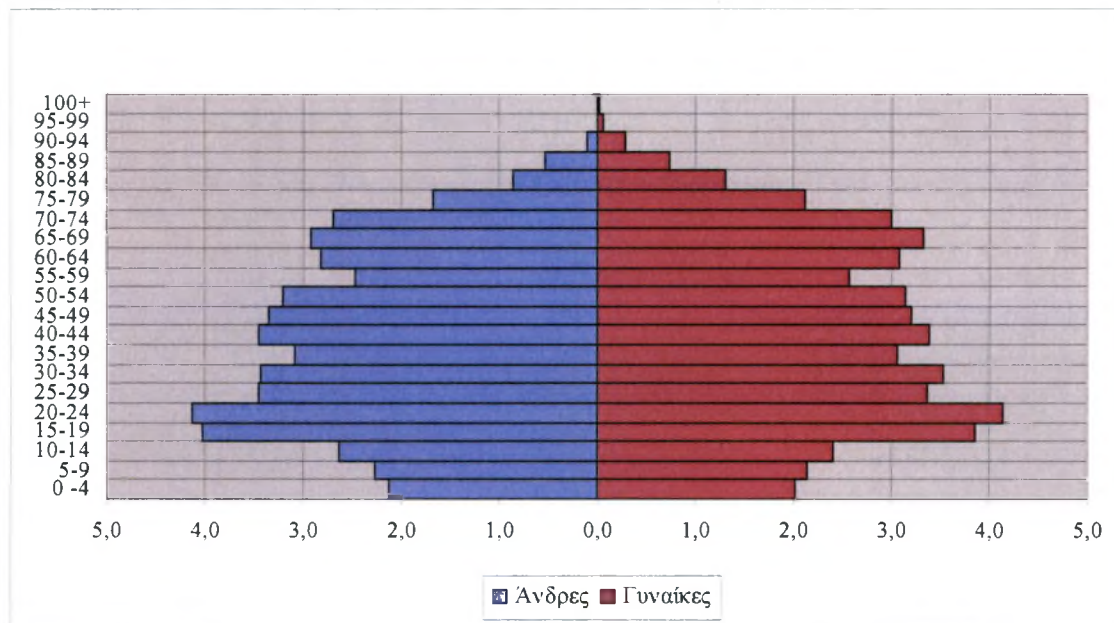
Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.4: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για την Ελλάδα, 2001

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.5: Πληθυσμιακή Πυραμίδα για το Ν. Ιωαννίνων, 2001

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

2.1.2.2 Δημογραφικά Δεδομένα κατά Δήμο

Ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η εξέταση των πληθυσμών των επιμέρους Καποδιστριακών Δήμων που συναποτελούν τον Νομό Ιωαννίνων και η μεταβολή τους από το 1991 έως το 2001 (Πίνακας 2.7). Ο Νομός Ιωαννίνων διαιρείται σε 28 Δήμους και 13 Κοινότητες. Πρωτεύουσα του Νομού είναι τα Ιωάννινα που συγκεντρώνουν περίπου το 45% του συνολικού πληθυσμού του Νομού.

Η ανάλυση που ακολουθεί γίνεται με βάση τον συνολικό (μόνιμο) πληθυσμό όπως καταγράφεται από τις απογραφές του 1991 και του 2001. Στον Πίνακα 2.7 παρουσιάζονται ο πληθυσμός και η πληθυσμιακή πυκνότητα κατά Δήμο για το 1991 και το 2001, η ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού των Δήμων ως προς το Νομό, καθώς επίσης και η μεταβολή του πληθυσμού των Δήμων για την περίοδο 1991-2001.

Τις θετικότερες μεταβολές σε ότι αφορά την μεταβολή του πληθυσμού παρουσιάζουν οι Δήμοι Ιωαννιτών (9,39%), Ανατολής (34,86%), Μπιζανίου (30,56%), Περάματος (21,74%) και Πασσαρώνος (17,54%). Οι δύο πρώτοι Δήμοι αποτελούν ουσιαστικά το πολεοδομικό συγκρότημα των Ιωαννίνων (μαζί με το Πέραμα) ενώ οι Δήμοι Μπιζανίου και Πασσαρώνος περιλαμβάνουν οικισμούς - δορυφόρους για την πόλη των Ιωαννίνων, όπως η Πεδινή στο Δήμο Μπιζανίου και η Ελεούσα στο Δήμο Πασσαρώνος. Η πλειοψηφία των υπόλοιπων Δήμων παρουσιάζει κυρίως αρνητικές μεταβολές ή

μεταβολές σε επίπεδα κάτω του μέσου όρου της συνολικής περιοχής. Υπάρχουν, όμως και Δήμοι, όπως αυτοί του Κεντρικού και Ανατολικού Ζαγορίου που παρουσιάζουν μια μικρή αύξηση στον πληθυσμό τους κυρίως λόγω της δυναμικής τους στην τουριστική ανάπτυξη. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να μας κάνει εντύπωση η μεγάλη ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού των περισσότερων Κοινοτήτων, καθώς στις περιοχές αυτές παρουσιάζεται πολύ μικρός πληθυσμός και η τυχόν μετακίνηση μικρού πλήθους ατόμων εκεί επηρεάζει σημαντικά το ποσοστό αύξησης του πληθυσμού ενώ στην πραγματικότητα δεν έχει συμβεί κάποια αξιόλογη μεταβολή.

Β' ΜΕΡΟΣ: Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης
Πίνακας 2.7: Πληθυσμός Κατοδιατριάκων Δήμων Νομού Ιωαννίνων (1991-2001) (Μόνιμος Πληθυσμός)

Δημοτικά Διαμερίσματα	Πληθυσμός 1991	Πληθυσμιακή Πυκνότητα 1991	Ποσοστιαία Κατανομή Πληθυσμού (%) 1991	Πληθυσμός 2001	Πληθυσμιακή Πυκνότητα 2001	Ποσοστιαία Κατανομή Πληθυσμού (%) 2001	Μεταβολή Πληθυσμού 1991-'01
Νομός Ιωαννίνων	152.759	30,81	100	161.027	32,48	100	5,41
Δήμος Αγ. Δημητρίου	5.163	22,30	3,38	5.488	23,71	3,41	6,29
Δήμος Ανατολής	5.735	361,94	3,75	7.734	488,10	4,80	34,86
Δήμος Ανατ. Ζαγορίου	1.768	6,56	1,16	1.814	6,73	1,13	2,60
Δήμος Άνω Καλαμά	2.705	31,27	1,77	2.363	27,32	1,47	-12,64
Δήμος Άνω Πορώνιου	1.559	11,37	1,02	1.398	10,20	0,87	-10,33
Δήμος Δελβινακίου	2.665	10,42	1,74	2.345	9,17	1,46	-12,01
Δήμος Δερβιζιάνων	2.551	16,09	1,67	2.379	15,00	1,48	-6,74
Δήμος Δωδώνης	1.622	16,06	1,06	1.213	12,01	0,75	-25,22
Δήμος Εγκατίας	2.906	22,11	1,90	2.469	18,79	1,53	-15,04
Δήμος Εκλής	1.710	34,77	1,12	1.650	33,55	1,02	-3,51
Δήμος Ευρυμενών	1.256	16,98	0,82	1.165	15,75	0,72	-7,25
Δήμος Ζίτσας	1.686	25,60	1,10	1.803	27,37	1,12	6,94
Δήμος Ιωαννιτών	69063	1455,80	45,21	75.550	1592,54	46,92	9,39
Δήμος Καλαπαιίου	2.687	23,01	1,76	1.986	17,01	1,23	-26,09
Δήμος Κατανοχωρίων	2.047	19,80	1,34	2.079	20,11	1,29	1,56
Δήμος Κ. Ζαγορίου	1.122	5,43	0,73	1.217	5,89	0,76	8,47
Δήμος Κόνιτσας	5.911	10,90	3,87	5.690	10,49	3,53	-3,74
Δήμος Μαστροχωρίων	1.312	4,84	0,86	1.382	5,10	0,86	5,34
Δήμος Μετσόβου	4.145	23,33	2,71	4.079	22,96	2,53	-1,59
Δήμος Μολοσσών	2.698	11,18	1,77	1.893	7,85	1,18	-29,84
Δήμος Μπιζανίου	3.024	33,10	1,98	3.948	43,21	2,45	30,56
Δήμος Παμβώτιδας	9.639	69,54	6,31	9.904	71,45	6,15	2,75
Δήμος Πασσαρώνος	7.157	52,91	4,69	8.412	62,18	5,22	17,54
Δήμος Περάματος	4.609	43,59	3,02	5.611	53,07	3,48	21,74

B' ΜΕΡΟΣ: Ανάλυση της Υφιστάμενης Κατάστασης
2ο Κεφάλαιο: Αναπτυξιακή Φυσιογνωμία του Νομού Ιωαννίνων
Νίκος Βασιλείος

Δημοτικά Διαμερίσματα	Πληθυσμός 1991	Πληθυσμιακή Πυκνότητα 1991	Ποσοστιαία Κατανομή Πληθυσμού (%) 1991	Πληθυσμός 2001	Πληθυσμιακή Πυκνότητα 2001	Ποσοστιαία Κατανομή Πληθυσμού (%) 2001	Μεταβολή Πληθυσμού 1991-'01
Δήμος Προμάτων	1.314	19,02	0,86	1.302	18,85	0,81	-0,91
Δήμος Σελών	1.912	11,49	1,25	1.402	8,42	0,87	-26,67
Δήμος Τζουμέρκων	882	12,41	0,58	648	9,11	0,40	-26,53
Δήμος Τήφης	1.120	2,62	0,73	1.006	2,35	0,62	-10,18
Κοινότητα Αερομηλίστας	2	0,04	0,00	39	0,76	0,02	1850,00
Κοινότητα Βαθυπέδου	67	6,62	0,04	31	3,06	0,02	-53,73
Κοινότητα Βοβούσας	136	2,67	0,09	150	2,94	0,09	10,29
Κοινότητα Δίσταρου	393	7,30	0,26	420	7,80	0,26	6,87
Κοινότητα Κολαπτιών	100	2,50	0,07	89	2,23	0,06	-11,00
Κοινότητα Λάδωνης	203	4,21	0,13	123	2,55	0,08	-39,41
Κοινότητα Μαρτσουκίου	176	4,98	0,12	167	4,72	0,10	-5,11
Κοινότητα Μηλιάς	484	8,87	0,32	629	11,53	0,39	29,96
Κοινότητα Ν. Ιωαννίνων	355	82,10	0,23	354	81,87	0,22	-0,28
Κοινότητα Πατίγκου	128	3,75	0,08	161	4,72	0,10	25,78
Κοινότητα Παγωνιστής	630	11,11	0,41	772	13,62	0,48	22,54
Κοινότητα Σιτάκου	59	2,01	0,04	45	1,54	0,03	-23,73
Κοινότητα Φούρκας	58	1,79	0,04	117	3,61	0,07	101,72

Πηγή: ΕΣΥΥΕ, Allmedia, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Με βάση τις παραπάνω μεταβολές, μπορούμε εύκολα να συμπεράνουμε ότι υπάρχει μια τάση μετακίνησης του πληθυσμού στην πόλη των Ιωαννίνων και γύρω από αυτή. Οι μετακινήσεις αυτές δεν αφορούν μόνο το επίπεδο του Νομού, αλλά μπορούμε να πούμε ότι η πόλη των Ιωαννίνων απορροφά το μεγαλύτερο ποσοστό της εσωτερικής μετανάστευσης στην Περιφέρεια. Όσον αφορά τους υπόλοιπους Δήμους της περιοχής παρατηρείται μια τάση απερήμωσης που εκφράζεται είτε με χαμηλές, είτε με αρνητικές μεταβολές του πληθυσμού.

2.1.3 Δημογραφικοί Δείκτες Νομού και Δήμων Ιωαννίνων

Στην παράγραφο αυτή γίνεται μια περαιτέρω ανάλυση των δημογραφικών χαρακτηριστικών του Νομού και των Δήμων του με τη χρήση κάποιων δημογραφικών δεικτών. Οι δείκτες αυτοί είναι:

α) Ο δείκτης γήρανσης του πληθυσμού (Δ.Γ.):

$$\Delta.Γ. = \frac{\text{Πληθυσμός 65 ετών και άνω}}{\text{Συνολικός Πληθυσμός}} \times 100$$

β) Ο δείκτης νεανικότητας του πληθυσμού (Δ.Ν.):

$$\Delta.N. = \frac{\text{Πληθυσμός 0-14 ετών}}{\text{Συνολικός Πληθυσμός}} \times 100$$

γ) Ο δείκτης εξάρτησης του πληθυσμού (Δ.Ε.):

$$\Delta.E. = \frac{\text{Πληθυσμός (0-14 + 65 και άνω)}}{\text{Συνολικός Πληθυσμός}} \times 100$$

2.1.3.1 Δείκτης Γήρανσης

Ο δείκτης γήρανσης στο Νομό υπερβαίνει το μέσο όρο της χώρας (Πίνακας 2.8), γεγονός που επιβεβαιώνει το φαινόμενο γήρανσης του πληθυσμού που προαναφέραμε. Διαχρονικά αυξάνεται, όπως άλλωστε, και ο αντίστοιχος της χώρας. Αυτό οφείλεται κυρίως στην πρόοδο της Ιατρικής Επιστήμης η οποία επιτρέπει την ταχεία μείωση της θνησιμότητας. Ο Νομός είναι δεύτερος στην κατάταξη για το 1991 πίσω από το Νομό Πρεβέζης, ενώ είναι πρώτος για το 2001. Σε επίπεδο Δήμων, ο Νομός παρουσιάζει ορισμένες διακυμάνσεις, είναι καλύτερος από το μέσο όρο σε ορισμένους Δήμους όπως οι Δήμοι Ιωαννιτών, Ανατολής και Περάματος και χειρότερος σχεδόν σε όλους τους υπόλοιπους Δήμους.

Πίνακας 2.8: Δείκτης γήρανσης πληθυσμού

Γεωγραφική Ενότητα	1991	2001
Ελλάδα	14	17
Ήπειρος	16	20
Ν. Άρτας	17	22
Ν. Θεσπρωτίας	16	20
Ν. Ιωαννίνων	16	19
Ν. Πρεβέζης	14	19
Δήμος Αγ. Δημητρίου	21	26
Δήμος Ανατολής	7	10
Δήμος Ανατ. Ζαγορίου	26	31
Δήμος Άνω Καλαμά	27	32
Δήμος Άνω Πωγωνίου	23	29
Δήμος Δελβινακίου	30	34
Δήμος Δερβιζιάνων	23	28
Δήμος Δωδώνης	33	36
Δήμος Εγνατίας	22	30
Δήμος Εκάλης	19	24
Δήμος Ευρυμενών	30	30
Δήμος Ζίτσας	27	30
Δήμος Ιωαννιτών	10	12
Δήμος Καλπακίου	19	25
Δήμος Κατσανοχωρίων	25	34
Δήμος Κ. Ζαγορίου	27	27
Δήμος Κόνιτσας	21	26
Δήμος Μαστροχωρίων	29	31
Δήμος Μετσόβου	14	18
Δήμος Μολοσσών	28	34
Δήμος Μπιζανίου	18	20
Δήμος Παμβώτιδας	15	19
Δήμος Πασσαρώνος	16	19
Δήμος Περάματος	12	14
Δήμος Πραμάντων	21	27

Δήμος Σελλών	29	34
Δήμος Τζουμέρκων	25	40
Δήμος Τύμφης	22	26
Κοινότητα Αετομηλίσας	10	19
Κοινότητα Βαθυπέδου	14	26
Κοινότητα Βοβούσας	15	20
Κοινότητα Δίστρατου	18	21
Κοινότητα Καλαριτών	21	22
Κοινότητα Λάβδανης	45	45
Κοινότητα Ματσουκίου	18	17
Κοινότητα Μηλιάς	14	23
Κοινότητα Ν. Ιωαννίνων	18	26
Κοινότητα Παπίγκου	26	14
Κοινότητα Πωγωνιανής	17	22
Κοινότητα Σιράκου	7	13
Κοινότητα Φούρκας	29	24

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

2.1.3.2 Δείκτης Νεανικότητας

Ο δείκτης νεανικότητας του Νομού βρίσκεται λίγο πιο κάτω από αυτόν της χώρας αλλά και από αυτούς της Περιφέρειας και των υπολοίπων Νομών της (Πίνακας 2.9). Διαχρονικά αυτός ο δείκτης μειώνεται όπως άλλωστε και στη χώρα. Ο Νομός εμφανίζει κάποιες διακυμάνσεις σε επίπεδο Δήμων και σε αυτό το δείκτη. Είναι καλύτερος στους Δήμους Ιωαννιτών, Ανατολής και Μετσόβου και χειρότερος στους περισσότερους από τους υπόλοιπους Δήμους και Κοινότητες.

Πίνακας 2.9: Δείκτης νεανικότητας πληθυσμού

Γεωγραφική Ενότητα	1991	2001
Ελλάδα	19	15
Ήπειρος	19	14
Ν. Αρτας	19	14
Ν. Θεσπρωτίας	20	15
Ν. Ιωαννίνων	18	13
Ν. Πρεβέζης	20	15
Δήμος Αγ. Δημητρίου	18	11
Δήμος Ανατολής	25	19
Δήμος Ανατ. Ζαγορίου	14	9
Δήμος Άνω Καλαμά	13	11
Δήμος Άνω Πωγωνίου	14	10
Δήμος Δελβινακίου	9	8
Δήμος Δερβιζιάνων	16	11
Δήμος Δωδώνης	10	6
Δήμος Εγνατίας	17	10

Δήμος Εκάλης	20	12
Δήμος Ευρυμενών	14	11
Δήμος Ζίτσας	14	11
Δήμος Ιωαννιτών	21	15
Δήμος Καλπακίου	14	10
Δήμος Κατσανοχωρίων	14	9
Δήμος Κ. Ζαγορίου	15	10
Δήμος Κόνιτσας	16	12
Δήμος Μαστροχωρίων	9	8
Δήμος Μετσόβου	21	17
Δήμος Μολοσσών	14	9
Δήμος Μπιζανίου	19	11
Δήμος Παμβώτιδας	21	14
Δήμος Πασσαρώνας	20	15
Δήμος Περάματος	19	13
Δήμος Πραμάντων	17	13
Δήμος Σελλών	12	9
Δήμος Τζουμέρκων	13	4
Δήμος Τύμφης	11	14
Κοινότητα Αετομηλίσας	13	10
Κοινότητα Βαθυπέδου	26	12
Κοινότητα Βοβούσας	18	8
Κοινότητα Δίστρατου	24	17
Κοινότητα Καλαριτών	17	13
Κοινότητα Λάβδανης	3	1
Κοινότητα Ματσουκίου	19	16
Κοινότητα Μηλιάς	19	9
Κοινότητα Ν. Ιωαννίνων	16	7
Κοινότητα Παλίγκου	10	13
Κοινότητα Πωγωνιανής	20	14
Κοινότητα Σιράκου	15	9
Κοινότητα Φούρκας	5	10

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

2.1.3.3 Δείκτης Εξάρτησης

Ο δείκτης εξάρτησης του Νομού βρίσκεται πάνω από αυτόν της χώρας (Πίνακας 2.10). Παρόλο που ο Νομός κατέχει την πρώτη θέση στην κατάταξη των Νομών της Περιφέρειας, η απόδοσή του δεν είναι ικανοποιητική. Διαχρονικά ο δείκτης αυτός μειώνεται, και μάλιστα, με μεγαλύτερο ρυθμό στο Ν. Ιωαννίνων από ότι στη χώρα. Σε επίπεδο Δήμων, είναι ο Νομός είναι καλύτερος σε ορισμένους Δήμους όπως στους Δήμους Ιωαννίνων, Ανατολής και Περάματος και χειρότερος στους περισσότερους από τους υπόλοιπους Δήμους.

Πίνακας 2.10: Δείκτης εξάρτησης πληθυσμού

Γεωγραφική Ενότητα	1991	2001
Ελλάδα	49	47
Ήπειρος	54	52
Ν. Άρτας	55	56
Ν. Θεσπρωτίας	58	55
Ν. Ιωαννίνων	53	49
Ν. Πρεβέζης	54	53
Δήμος Αγ. Δημητρίου	63	58
Δήμος Ανατολής	48	40
Δήμος Ανατ. Ζαγορίου	67	66
Δήμος Άνω Καλαμά	68	74
Δήμος Άνω Πωγωνίου	60	65
Δήμος Δελβινακίου	64	74
Δήμος Δερβιζιάνων	64	64
Δήμος Δωδώνης	75	73
Δήμος Εγνατίας	64	68
Δήμος Εκάλης	62	57
Δήμος Ευρυμενών	78	70
Δήμος Ζίτσας	70	71
Δήμος Ιωαννιτών	44	39
Δήμος Καλπακίου	49	54
Δήμος Κατσανοχωρίων	66	75
Δήμος Κ. Ζαγορίου	70	58
Δήμος Κόνιτσας	57	62
Δήμος Μαστροχωρίων	63	64
Δήμος Μετσόβου	54	56
Δήμος Μολοσσών	71	76
Δήμος Μπιζανίου	61	45
Δήμος Παμβώτιδας	57	50
Δήμος Πασσαρώνας	57	50
Δήμος Περάματος	45	36
Δήμος Πραμάντων	60	69
Δήμος Σελλών	69	77
Δήμος Τζουμέρκων	60	78
Δήμος Τύμφης	49	66
Κοινότητα Αετομηλίσας	29	41
Κοινότητα Βαθυπέδου	65	61
Κοινότητα Βοβούσας	51	39
Κοινότητα Δίστρατου	71	61
Κοινότητα Καλαριτών	63	53
Κοινότητα Λάβδανης	92	85
Κοινότητα Ματσουκίου	58	49
Κοινότητα Μηλιάς	50	47
Κοινότητα Ν. Ιωαννίνων	51	48
Κοινότητα Παπίγκου	55	38
Κοινότητα Πωγωνιανής	58	56
Κοινότητα Σιράκου	28	28
Κοινότητα Φούρκας	51	50

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ιδία Επεξεργασία

2.1.4 Μετανάστευση

Η εξέλιξη της φυσικής κίνησης στο Νομό αντικατοπτρίζει την εξέλιξη στην ηλικιακή κατανομή, στην οποία έγινε αναφορά παραπάνω. Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 2.11, που ακολουθεί, για το διάστημα 1981-2001, η φυσική κίνηση σημειώνει δραματική μείωση που αγγίζει το 194%. Η μείωση της φυσικής κίνησης είναι χαρακτηριστικό για την περίοδο αυτή σε Νομαρχιακό αλλά και σε Περιφερειακό επίπεδο.

Πίνακας 2.11: Εξέλιξη καθαρής φυσικής κίνησης και μεταναστευτική κίνηση (1981-'01)

Γεωγραφική Ενότητα	Πληθυσμός			Καθαρή Φυσική Κίνηση		Ποσοστό μεταβολής	Συνολική Μεταναστευτική Κίνηση	
	1981	1991	2001	1981-'91	1991-'01	1981-'01	1981-'91	1991-'01
Ηπειρος	324.541	339.728	353.820	6.506	-6.743	-203.64	8.681	20.835
Ν. Ιωαννίνων	147.304	158.193	170.239	2.497	-2.363	-194,63	8.392	14.409

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Βάσει των παραπάνω υπολογισμών, φαίνεται ότι κατά την τελευταία εικοσαετία έχει περιοριστεί η τάση της μετανάστευσης των Ηπειρωτών προς τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) και προς το εξωτερικό όπως συνέβαινε κατά τις δεκαετίες του '50, '60 και '70. Με εξαίρεση το Νομό Ιωαννίνων, (που για την περίοδο 1981-1991 συγκεντρώνει τμήμα του πληθυσμού που φεύγει από τους άλλους Νομούς της Ηπείρου), την ίδια περίοδο στους υπόλοιπους νομούς σημειώνεται αυξημένη μετανάστευση. Η τάση αυτή αντιστρέφεται την επόμενη δεκαετία, όπου σημειώνεται θετική εισροή πληθυσμού σε όλους τους νομούς της Περιφέρειας, με εξαίρεση το Νομό Άρτας. Η σημαντικότερη εισροή σημειώνεται στο Νομό Ιωαννίνων και μάλιστα με σημαντική διαφορά από τους άλλους νομούς.

Τα στατιστικά στοιχεία που είναι διαθέσιμα δεν επιτρέπουν τον προσδιορισμό της μεταναστευτικής κίνησης (εσωτερική – εξωτερική μετανάστευση, παλιννόστηση). Παρόλα αυτά, εκτιμάται ότι οι παράγοντες που οδήγησαν στην αυξημένη εισροή σχετίζονται με:

- Την ανάπτυξη του Πανεπιστημίου και του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου
- Την εισροή στα τέλη της δεκαετίας του '80 σημαντικού αριθμού ομογενών και την παλιννόστηση ατόμων, κύρια συνταξιούχων

- Την ανάπτυξη που σημειώθηκε στις πρωτεύουσες των Νομών και δη στην πόλη των Ιωαννίνων, ως διοικητικό – οικονομικό – πολιτιστικό κέντρο.

2.1.5 Επίπεδο Εκπαίδευσης

Σε αυτήν την παράγραφο γίνεται μια ανάλυση των εκπαιδευτικών χαρακτηριστικών των κατοίκων του Νομού. Στον Πίνακα 2.12 παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού του Νομού Ιωαννίνων σε σχέση με την Ελλάδα, όσον αφορά στο επίπεδο εκπαίδευσης για τα έτη 1991 και 2001. Σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα, και στις δυο γεωγραφικές ενότητες που γίνεται αναφορά, το μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνουν οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης και ακολουθούν οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης και για τις δυο χρονολογίες. Έπειτα στο Ν. Ιωαννίνων ακολουθεί η κατηγορία αυτών που δεν τελείωσαν τη στοιχειώδη εκπαίδευση με μικρή διαφορά από τους απόφοιτους Γυμνασίου. Ο Νομός Ιωαννίνων παρουσιάζει παρόμοιο πρότυπο κατανομής του πληθυσμού με βάση τα εκπαιδευτικά του χαρακτηριστικά με την Ελλάδα τόσο το 1991, όσο και το 2001, με μια μικρή διαφορά για το 1991 στις κατηγορίες αυτών που τελείωσαν την στοιχειώδη εκπαίδευση και των αποφοίτων Γυμνασίου και για το 2001 στις κατηγορίες των Πτυχιούχων Ανωτέρων Σχολών και των Πτυχιούχων Ανωτάτων Σχολών.

Παρατηρώντας τις μεταβολές κατά την περίοδο 1991-'01 διαπιστώνουμε ότι, διαχρονικά, υπάρχει βελτίωση του επιπέδου μόρφωσης του πληθυσμού και των δυο γεωγραφικών ενοτήτων. Πιο αναλυτικά, στο Ν. Ιωαννίνων, παρατηρούμε μια σημαντική μείωση του ποσοστού των αγράμματων κατά 3,78% και του ποσοστού των αποφοίτων στοιχειώδους εκπαίδευσης κατά 10,74% προς όφελος των ατόμων με ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση (συνολική αύξηση της τάξης του 10%). Επίσης, μικρές αυξήσεις των ποσοστών τους παρουσιάζουν οι κατηγορίες των αποφοίτων Γυμνασίου και των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης. Ωστόσο, εντύπωση προκαλεί το γεγονός της αύξησης του ποσοστού αυτών που δεν τελείωσαν στοιχειώδη εκπαίδευση. Παρόμοιες μεταβολές με το Ν. Ιωαννίνων συναντάμε και στη χώρα.

Πίνακας 2.12: Επίπεδο Εκπαίδευσης (Ελλάδα - Ν. Ιωαννίνων) για τα έτη 1991 και 2001

Επίπεδο Εκπαίδευσης	1991				2001			
	Ελλάδα	(%)	Νομός Ιωαννίνων	(%)	Ελλάδα	(%)	Νομός Ιωαννίνων	(%)
Αγράμματοι	617.646	6,83	11.217	7,98	371.453	3,61	6.433	4,20
Δεν τελείωσαν Στοιχειώδη Εκπαίδευση	960.720	10,63	16.593	11,81	1.299.021	12,62	20.401	13,33
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαιδύσεως	3.583.297	39,64	62.668	44,61	3.139.901	30,49	51.819	33,87
Απόφοιτοι Γυμνασίου	973.618	10,77	13.534	9,63	1.159.432	11,26	16.096	10,52
Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	2.118.244	23,43	25.509	18,16	2.300.727	22,34	31.044	20,29
Πτυχιούχοι Ανωτέρων Σχολών	185.078	2,05	2.350	1,67	1.098.835	10,67	13.163	8,60
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	564.011	6,24	8.175	5,82	844.542	8,20	13.186	8,62
Με Μεταπτυχιακό - Διδακτορικό	36.865	0,41	438	0,31	82.887	0,80	871	0,57
Σύνολο	9.039.479	100	140.484	100	10.296.798	100	153.013	100

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Στους Πίνακες 2.13 και 2.14 γίνεται μια βαθύτερη ανάλυση του εκπαιδευτικού επιπέδου του πληθυσμού του Ν. Ιωαννίνων, σε σύγκριση με την Ελλάδα, την Περιφέρεια Ηπείρου και τους υπόλοιπους Νομούς της συγκεκριμένης περιφέρειας για το 2001. Με βάση αυτούς τους πίνακες παρατηρούμε ότι ο Νομός Ιωαννίνων έχει σαφώς υψηλότερα ποσοστά στους κατόχους διδακτορικού τίτλου και Master από τους υπόλοιπους Νομούς, αλλά και από το μέσο όρο της χώρας. Επίσης, ο Ν. Ιωαννίνων έχει υψηλότερα ποσοστά στους πτυχιούχους ανωτάτων σχολών, στους πτυχιούχους ανωτέρων σχολών (ΤΕΙ κτλ.), στους πτυχιούχους μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και στους απόφοιτους μέσης εκπαίδευσης σε σχέση με τους υπόλοιπους Νομούς και κυμαίνεται περίπου στα ίδια όρια με τον εθνικό μέσο όρο. Αντίθετα, ο Νομός Ιωαννίνων έχει χαμηλότερα ποσοστά από τους υπόλοιπους Νομούς στις κατηγορίες των αγράμματων, αυτών που δεν τελείωσαν στοιχειώδη εκπαίδευση και στους αποφοίτους δημοτικού. Στις κατηγορίες των πτυχιούχων ΤΕΣ και αποφοίτων Γυμνασίου, ο Ν. Ιωαννίνων έρχεται δεύτερος πίσω από το Ν. Θεσπρωτίας με μικρή διαφορά.

Πίνακας 2.13: Επίπεδο Εκπαίδευσης 2001

Γεωγραφική Ενότητα	Επίπεδο εκπαίδευσης												
	Σύνολο	Κάτοχοι διδακτορικού πτυχίου	Κάτοχοι Μαστρ	Πτυχούχοι Ανοτίτων Σχολών	Πτυχούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ, ΚΑΤΕΕ) Εκκλησια- στικής εκπαίδευσης	Πτυχούχοι μεταπτυχί- ακής εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Μίσης εκπαίδευσης	Πτυχούχοι ΤΕΛ	Πτυχούχοι ΠΕΣ	Απόφοιτοι 3 ^{ου} έτους Γυμνασίου	Απόφοιτοι Δημοτικού	Εγκτελέσαν το Δημοτικό, αλλά γνωρίζουν γραφική και ανάγνωση	Δε γνωρίζουν γραφική και ανάγνωση
Ελλάδα	10.296.798	27.259	55.628	844.542	337.739	362.605	2.300.727	216.122	182.369	1.159.432	3.139.901	644.699	371.453
Ήπειρος	318.954	601	555	22.389	8.726	6.978	56.131	5.581	4.028	33.521	113.965	27.441	20.014
Ν. Άρτης	69.924	60	64	3.914	1.596	1.186	10.538	1.248	828	7.141	25.814	6.665	6.804
Ν. Θεσπρωτίας	41.127	15	44	2.025	797	807	5.953	844	577	4.536	15.235	4.407	3.183
Ν. Ιωαννίνων	153.013	500	371	13.186	4.875	3.905	31.044	2.304	2.079	16.096	51.819	11.763	6.433
Ν. Πρεβέζης	54.890	26	76	3.264	1.458	1.080	8.596	1.185	544	5.748	21.097	4.606	3.594

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

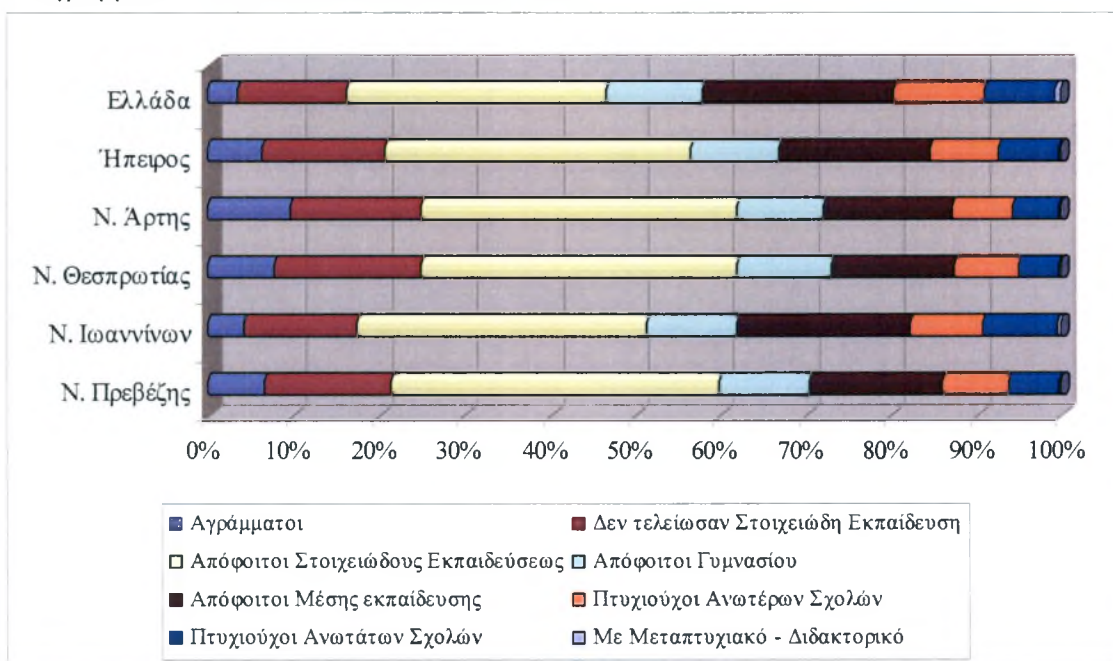
Πίνακας 2.14: Επίπεδο Εκπαίδευσης 2001 (Ποσοστά %)

Γεωγραφική Ενότητα	Επίπεδο εκπαίδευσης (%)												
	Σύνολο	Κάτοχοι διδακτορικού πτυχίου	Κάτοχοι Μάστερ	Πτυχούχοι Ανοτίτων Σχολών	Πτυχούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ, ΚΑΤΠΕ) Εκκλησια- στικής εκπαίδευσης	Πτυχούχοι μεταπτυ- χιακής εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Μίσης εκπαίδευσης	Πτυχούχοι ΤΕΛ	Πτυχούχοι ΠΕΣ	Απόφοιτοι 3 ^{ου} έτους Γυμνασίου	Απόφοιτοι Δημοτικού	Εγκτελέσαν το Δημοτικό, αλλά γνωρίζουν γρφή και ανάγνωση	Δε γνωρίζουν γρφή και ανάγνωση
Ελλάδα	100	0,26	0,54	8,20	3,28	3,52	22,34	2,10	1,77	11,26	30,49	6,35	3,61
Ήπειρος	100	0,19	0,17	7,02	2,74	2,19	17,60	1,75	1,26	10,51	35,73	5,96	6,27
Ν. Άρτης	100	0,09	0,09	5,60	2,28	1,70	15,07	1,78	1,18	10,21	36,92	5,81	9,73
Ν. Θεσπρωτίας	100	0,04	0,11	4,92	1,94	1,96	14,47	2,05	1,40	11,03	37,04	6,57	7,74
Ν. Ιωαννίνων	100	0,33	0,24	8,62	3,19	2,55	20,29	1,51	1,36	10,52	33,87	5,65	4,20
Ν. Πρεβέζης	100	0,05	0,14	5,95	2,66	1,97	15,66	2,16	0,99	10,47	38,44	6,59	6,55

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, ίδια Επεξεργασία

Στο παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 2.6) απεικονίζεται με μεγαλύτερη σαφήνεια η κατανομή του πληθυσμού της Ελλάδας, της Περιφέρειας Ηπείρου, του Ν. Ιωαννίνων και των υπολοίπων Νομών της Περιφέρειας στα διάφορα εκπαιδευτικά επίπεδα, για το 2001.

Διάγραμμα 2.6: Εκπαιδευτικό Επίπεδο, 2001

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού του Νομού Ιωαννίνων είναι σαφώς υψηλότερο από αυτό του πληθυσμού των υπολοίπων Νομών της Περιφέρειας και κυμαίνεται περίπου στα ίδια επίπεδα με τη χώρα. Αξίζει να σημειωθεί ότι συνολικά η Ήπειρος παρουσιάζει υψηλότερα ποσοστά στις κατηγορίες χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου (αγράμματοι κτλ.), γεγονός που μπορεί να οφείλεται στον αγροτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας.

Τελικά, φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού του Νομού Ιωαννίνων βρίσκεται σε ικανοποιητικό σημείο έχοντας βελτιωθεί σημαντικά σε σχέση με το 1991. Ωστόσο, αποτελεί μειονέκτημα το γεγονός ότι ο πληθυσμός των ορεινών περιοχών του Νομού χαρακτηρίζεται από ένα χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης λόγω κυρίως της γήρανσής του.

2.1.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που προέκυψαν από την ανάλυση των δημογραφικών και εκπαιδευτικών χαρακτηριστικών του νομού Ιωαννίνων, είναι δυνατόν να εντοπισθούν ορισμένα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα όσον αφορά στη σχετική θέση του Νομού έναντι των υπόλοιπων Νομών της Περιφέρειας Ηπείρου αλλά και του ευρύτερου ελληνικού χώρου (Πίνακας 2.15). Βάση των συγκεκριμένων πλεονεκτημάτων ή μειονεκτημάτων, είναι δυνατόν να προκύψουν ευκαιρίες αλλά και κίνδυνοι σχετικά με την περαιτέρω ανάπτυξη της περιοχής. Η αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων, των μειονεκτημάτων, των ευκαιριών και των απειλών θα γίνει με τη μέθοδο της S.W.O.T. Analysis (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats).

Αναλυτικότερα, εξετάζοντας τις πληθυσμιακές μεταβολές του Νομού διαχρονικά σε σχέση με την Περιφέρεια, αλλά και την Ελλάδα, παρατηρήθηκε μια ευνοϊκή πληθυσμιακή δυναμική, κυρίως σε σύγκριση με τους υπόλοιπους Νομούς της Ηπείρου. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο Νομός Ιωαννίνων είναι ο μοναδικός νομός της Ηπείρου που σημείωσε θετική πληθυσμιακή μεταβολή κατά τα τελευταία 40 χρόνια. Σε συνδυασμό με τα χαρακτηριστικά υψηλού μορφωτικού επιπέδου που διακρίνουν τους κατοίκους των Ιωαννίνων, το πληθυσμιακό δυναμικό της περιοχής καθίσταται ένας από τους πιο ελκυστικούς παράγοντες για την προσέλκυση νέων επενδύσεων, δημιουργώντας έτσι νέες θέσεις εργασίας. Πρέπει, όμως, να τονιστεί ότι η δυναμική αυτή οφείλεται βασικότερα στη δημογραφική δυναμική της πόλης των Ιωαννίνων και όχι σε μια συνολική ανοδική πορεία του συνόλου των Καποδιστριακών Δήμων του Νομού. Οπότε, η προαναφερθείσα αξιοποίηση και προοπτική νέων θέσεων απασχόλησης αφορά κατά κύριο λόγο τους κατοίκους της πόλης των Ιωαννίνων και όχι το σύνολο του Νομού.

Επίσης, μελετώντας την ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού του Νομού Ιωαννίνων, διαπιστώθηκε μια εμφανής τάση υπογεννητικότητας και γήρανσης του πληθυσμού. Το φαινόμενο αυτό επιβεβαιώνεται και από τις τιμές των δεικτών νεανικότητας και γήρανσης που βρίσκονται κάτω από το επίπεδο της χώρας αλλά και από το επίπεδο της Περιφέρειας. Αποτελεί λοιπόν έναν σοβαρό κίνδυνο για τις δημογραφικές και κατ' επέκταση αναπτυξιακές προοπτικές του Νομού. Ακόμη, τα χαμηλότερα ποσοστά που παρουσιάστηκαν στις νεαρές ηλικίες (20-44 ετών) του παραγωγικότερου ηλικιακά δυναμικού σε σχέση με αυτά της Χώρας, είναι δυνατόν να αποτελέσουν τροχοπέδη στην προσπάθεια διαμόρφωσης ενός ελκυστικού προφίλ για την περιοχή.

Ο συνδυασμός των παραπάνω αδυναμιών του Νομού Ιωαννίνων μπορεί να προκαλέσει βάσιμες ανησυχίες για ανάσχεση των αναπτυξιακών ρυθμών και προοπτικών του.

Πίνακας 2.15: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Δημογραφικό-Εκπαιδευτικό επίπεδο)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> Θετική πληθυσμιακή δυναμική σε σχέση με την υπόλοιπη Περιφέρεια και ανταγωνίσιμη με τη χώρα Πληθυσμός υψηλότερου μορφωτικού επιπέδου από αυτόν της Ηπείρου και ανταγωνίσιμος με αυτόν της χώρας Η ύπαρξη του Πανεπιστημίου 	<ul style="list-style-type: none"> Τάση υπογεννητικότητας Τάση γήρανσης Υστέρηση στο παραγωγικότερο ηλικιακά τμήμα του πληθυσμού Η δημογραφική δυναμική βασίζεται κυρίως στην πληθυσμιακή δυναμική της πόλης των Ιωαννίνων Αρνητικές ή πολύ μικρές πληθυσμιακές μεταβολές της πλειοψηφίας των περιφερειακών Καποδιστριακών Δήμων
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> Προσέλκυση επενδύσεων λόγω υψηλού μορφωτικού επιπέδου του εργατικού δυναμικού 	<ul style="list-style-type: none"> Πληθυσμιακή απερήμωση των περιφερειακών Δήμων του Νομού

Συμπερασματικά, από την ανάλυση των δημογραφικών και εκπαιδευτικών χαρακτηριστικών προκύπτει ότι η εικόνα του Νομού είναι σχετικά καλή. Η περαιτέρω αναβάθμισή της εξαρτάται από το γενικό επενδυτικό κλίμα και οικονομικό περιβάλλον που θα διαμορφωθεί τα επόμενα χρόνια. Προσοχή θα πρέπει επίσης να δοθεί στις ενδοπεριφερειακές αλλά και τις ενδονομαρχιακές ανισότητες που φαίνεται να οξύνονται.

Ανησυχητικά είναι επίσης ο μεγάλος δείκτης γήρανσης και ο χαμηλός δείκτης νεανικότητας το πληθυσμού του Νομού.

Πάντως η όλη εικόνα δημιουργεί σχετικά θετικές προοπτικές που αν συνοδευτούν από τα κατάλληλα μέσα πολιτικής μπορεί να φέρουν σημαντικά αποτελέσματα για τον πληθυσμό και το μορφωτικό επίπεδο του νομού στο μέλλον.

2.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

2.2.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται μια ανάλυση των οικονομικών, αναπτυξιακών και διαρθρωτικών χαρακτηριστικών του νομού Ιωαννίνων που στηρίζεται στην συγκριτική αξιολόγηση μιας σειράς δεικτών. Η σύγκριση γίνεται με τους άλλους τρεις νομούς της Περιφέρειας, την Ήπειρο, το σύνολο της χώρας και την ΕΕ-27, όπου αυτό είναι εφικτό. Η ανάλυση επιδιώκει την καταγραφή των εγγενών δυνατοτήτων και αδυναμιών και την επισήμανση των ευκαιριών και απειλών, με στόχο να αποτελέσει οδηγό για τη χάραξη των κατάλληλων πολιτικών οικονομικής ανάπτυξης του Νομού Ιωαννίνων.

2.2.2 Επίπεδο Ανάπτυξης του Νομού Ιωαννίνων

«Ο βασικότερος δείκτης αξιολόγησης του μεγέθους και της αποτελεσματικότητας μιας οικονομίας είναι το ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν), ενώ ο πλέον συνήθης δείκτης αξιολόγησης του επιπέδου ανάπτυξης και ευημερίας είναι το κατά κεφαλή ΑΕΠ. Το ΑΕΠ είναι ένας δείκτης μέτρησης της αξίας των αγαθών και των υπηρεσιών που παράγονται σε μια οικονομία, σε ετήσια βάση, ενώ το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι ένας δείκτης μέτρησης της παραγωγικότητας των κατοίκων της εν λόγω οικονομίας.» (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μαγνησίας, 2005)

Το ΑΕΠ εκφράζεται είτε σε ευρώ είτε σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ), οι οποίες συνυπολογίζουν και το επίπεδο τιμών μιας οικονομίας και συνεπώς την αγοραστική δύναμη του νομίσματός της.

Στους Πίνακες 2.16 και 2.17 που ακολουθούν παρουσιάζονται η κατανομή του ΑΕΠ και το ύψος και η κατανομή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Νομού Ιωαννίνων, όπως επίσης και η σύγκρισή τους με τα αντίστοιχα μεγέθη της ΕΕ (ΕΕ-15, ΕΕ-25 και ΕΕ-27), της Ελλάδας, της Περιφέρειας Ηπείρου και των Νομών της συγκεκριμένης περιφέρειας για το 2004, σε ευρώ αλλά και σε ΜΑΔ.

Με βάση τον πίνακα 2.16, προκύπτει ότι ο Νομός Ιωαννίνων παράγει για το 2004 το 1,38% του ΑΕΠ της χώρας, τη στιγμή που η Περιφέρεια Ηπείρου παράγει το 2,45%. Με άλλα λόγια, ο Ν. Ιωαννίνων παράγει το 56,32% του ΑΕΠ της Περιφέρειας, περισσότερο δηλαδή από όσο παράγουν οι υπόλοιποι Νομοί της Ηπείρου μαζί. Το κατά

κεφαλή ΑΕΠ του Ν. Ιωαννίνων ανέρχεται στα €13.818, ποσό ίσο με το 90,78% του Μ.Ο. της χώρας, το 54% του Μ.Ο. της ΕΕ-15, το 61% του Μ.Ο. της ΕΕ-25 και το 64% του Μ.Ο. της ΕΕ-27 (Πίνακας 2.16).

Πίνακας 2.16: Κατανομή του ΑΕΠ, ύψος και κατανομή του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ευρώ, 2004

Γεωγραφική Ενότητα	(%) στο ΑΕΠ της χώρας	ΑΕΠ σε ευρώ			
		κατά κεφαλή	ΕΕ-15=100 (%)	ΕΕ-25=100 (%)	ΕΕ-27=100 (%)
ΕΕ-27		21.503	83	95	100
ΕΕ-25		22.704	88	100	106
ΕΕ-15		25.796	100	114	120
Ελλάδα	100	15.222	59	67	71
Ήπειρος	2,45	12.115	47	53	56
Ν. Άρτης	0,37	8.647	34	38	40
Ν. Θεσπρωτίας	0,30	11.867	46	52	55
Ν. Ιωαννίνων	1,38	13.818	54	61	64
Ν. Πρεβέζης	0,40	11.653	45	51	54

Πηγή: Eurostat, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Υπολογιζόμενο σε ΜΑΔ τα σχετικά μεγέθη βελτιώνονται, καθώς το κατά κεφαλή ΑΕΠ του Νομού ισούται με το 68% του Μ.Ο. της ΕΕ-15, το 74% του Μ.Ο. της ΕΕ-25 και το 77% του Μ.Ο. της ΕΕ-27 (Πίνακας 2.17). Σε σύγκριση με τους υπόλοιπους Νομούς της Περιφέρειας, ο Ν. Ιωαννίνων, έχει το υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ. Τη δεύτερη θέση καταλαμβάνει ο Ν. Θεσπρωτίας, με μικρή διαφορά από τον τρίτο Ν. Πρεβέζης, υπολειπόμενος κατά 14% σε σχέση με το Ν. Ιωαννίνων. Την τελευταία θέση καταλαμβάνει ο Ν. Άρτης με κατά κεφαλή ΑΕΠ μικρότερο κατά 37% από αυτό του Ν. Ιωαννίνων.

Πίνακας 2.17: Κατανομή του ΑΕΠ, ύψος και κατανομή του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ΜΑΔ, 2004

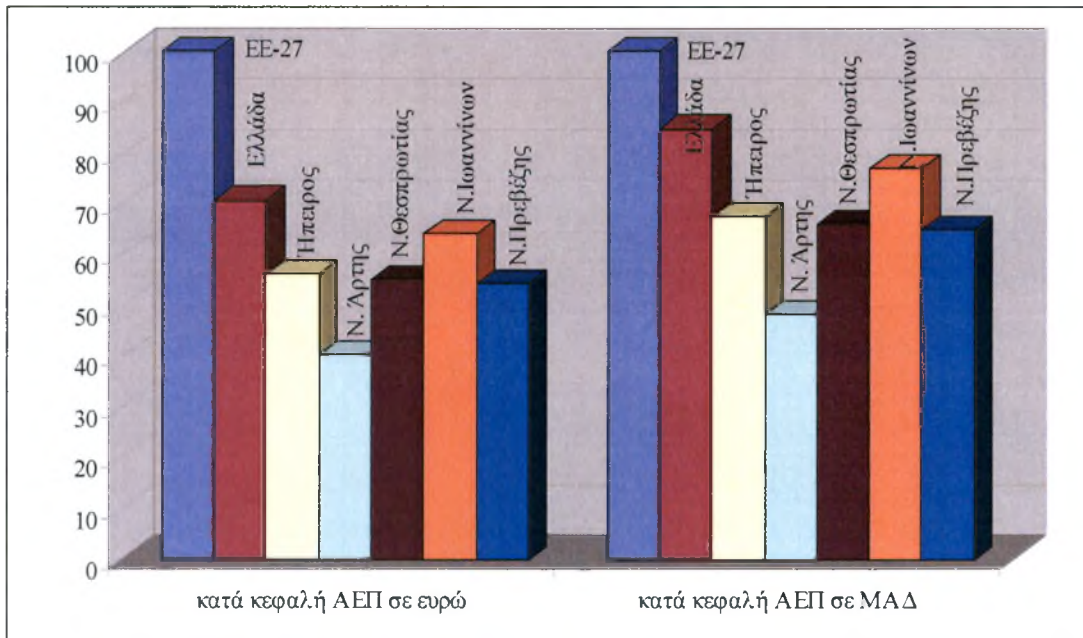
Γεωγραφική Ενότητα	(%) στο ΑΕΠ της χώρας	ΑΕΠ σε ΜΑΔ			
		κατά κεφαλή	ΕΕ-15=100 (%)	ΕΕ-25=100 (%)	ΕΕ-27=100 (%)
ΕΕ-27		21.503	88	96	100
ΕΕ-25		22.415	92	100	104
ΕΕ-15		24.336	100	109	113
Ελλάδα	100	18.245	75	81	85
Ήπειρος	2,45	14.521	60	65	68
Ν. Άρτης	0,37	10.364	43	46	48
Ν. Θεσπρωτίας	0,30	14.224	58	63	66
Ν. Ιωαννίνων	1,38	16.562	68	74	77

N. Πρεβέζης	0.40	13.967	57	62	65
-------------	------	--------	----	----	----

Πηγή: Eurostat, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Στο Διάγραμμα που ακολουθεί (Διάγραμμα 2.7) απεικονίζονται καλύτερα οι συσχετίσεις μεταξύ του Ν. Ιωαννίνων και των υπολοίπων χωρικών ενοτήτων σε ότι αφορά το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε ευρώ και ΜΑΔ για το 2004.

Διάγραμμα 2.7: Κατανομή του κατά κεφαλή ΑΕΠ (%), 2004

Πηγή: Eurostat, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Ο Πίνακας 2.18 παρουσιάζει την εξέλιξη του ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές) των Νομών Ιωαννίνων, Άρτης, Θεσπρωτίας και Πρεβέζης, της Περιφέρειας Ηπείρου, της Ελλάδας και της ΕΕ-15, της ΕΕ-25 και της ΕΕ-27 για την περίοδο 1995-2004.

Ο Πίνακας 2.19 παρουσιάζει την αντίστοιχη εξέλιξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ για τις ίδιες γεωγραφικές ενότητες και την ίδια περίοδο προκειμένου να αποκτηθεί μια σαφέστερη εικόνα αναφορικά με την αναπτυξιακή πορεία των εν λόγω χωρικών ενότητων.

Πίνακας 2.18: Εξέλιξη του ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)(εκ. €) των Νομών Ιωαννίνων, Αρτης, Θεσπρωτίας και Πρεβέζης, της Περιφέρειας Ηπείρου, της Ελλάδας και της ΕΕ-15, ΕΕ-25 και ΕΕ-27 (1995-2004)

Γεωγραφική Ενότητα	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ΕΕ-27	6.984.381	7.345.561	7.750.292	8.120.417	8.531.954	9.149.946	9.524.862	9.881.509	10.040.592	10.529.350
ΕΕ-25	6.947.262	7.309.877	7.709.880	8.071.594	8.486.403	9.095.895	9.464.709	9.816.478	9.970.254	10.448.937
ΕΕ-15	6.712.417	7.044.162	7.414.223	7.749.170	8.152.688	8.712.421	9.033.449	9.358.220	9.518.142	9.959.657
Ελλάδα	89.888	97.972	107.103	108.977	117.849	125.892	133.104	143.482	155.543	168.417
Ήπειρος	2.046	2.199	2.575	2.648	2.927	3.023	3.226	3.388	3.642	4.136
Ν. Άρτας	427	460	470	479	537	497	521	540	586	623
Ν. Θεσπρωτίας	249	270	303	309	345	390	438	447	455	510
Ν. Ιωαννίνων	998	1.071	1.351	1.403	1.545	1.577	1.698	1.801	1.999	2.331
Ν. Πρεβέζης	369	398	449	455	497	557	567	598	602	671

Πηγή: Eurostat, 2004

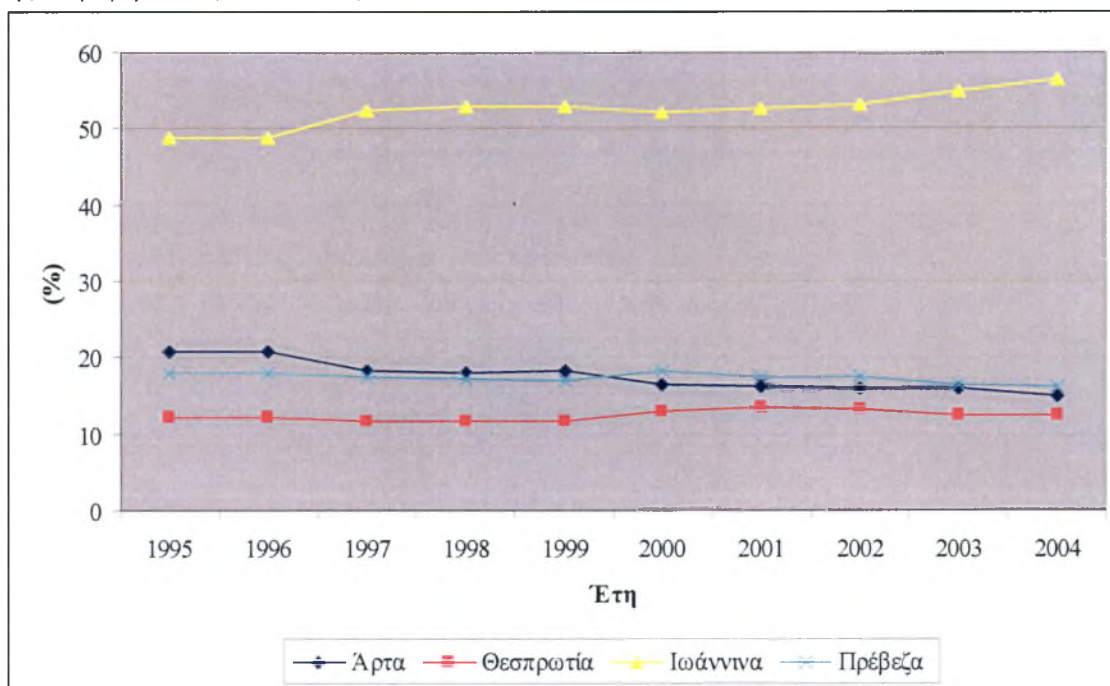
Πίνακας 2.19: Εξέλιξη του κατά κεφαλή ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)(εκ. €) των Νομών Ιωαννίνων, Αρτης, Θεσπρωτίας και Πρεβέζης, της Περιφέρειας Ηπείρου, της Ελλάδας και της ΕΕ-15, ΕΕ-25 και ΕΕ-27 (1995-2004)

Γεωγραφική Ενότητα	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ΕΕ-27	14.581	15.309	16.126	16.873	17.695	18.943	19.668	20.353	20.595	21.502
ΕΕ-25	15.510	16.286	17.143	17.917	18.796	20.105	20.849	21.535	21.771	22.704
ΕΕ-15	18.009	18.849	19.789	20.638	21.650	23.052	23.795	24.523	24.800	25.795
Ελλάδα	8.452	9.148	9.938	10.058	10.829	11.531	12.155	13.058	14.110	15.221
Ήπειρος	6.138	6.579	7.683	7.885	8.702	8.985	9.576	10.034	10.732	12.115
Ν. Άρτας	5.700	6.148	6.301	6.447	7.253	6.740	7.099	7.410	8.097	8.646
Ν. Θεσπρωτίας	5.843	6.293	7.035	7.142	7.960	8.967	10.083	10.322	10.529	11.867
Ν. Ιωαννίνων	6.331	6.752	8.481	8.770	9.623	9.800	10.492	11.017	12.032	13.818
Ν. Πρεβέζης	6.400	6.874	7.753	7.845	8.560	9.592	9.775	10.345	10.446	11.652

Πηγή: Eurostat, 2004

Το Διαγράμματα 2.8 απεικονίζει τη διαχρονική εξέλιξη της συμμετοχής των Νομών της Ηπείρου στο συνολικό προϊόν της Περιφέρειας για την περίοδο 1995-2004.

Διάγραμμα 2.8: Εξέλιξη της συμμετοχής των Νομών της Ηπείρου στο συνολικό προϊόν της Περιφέρειας (1995-2004)

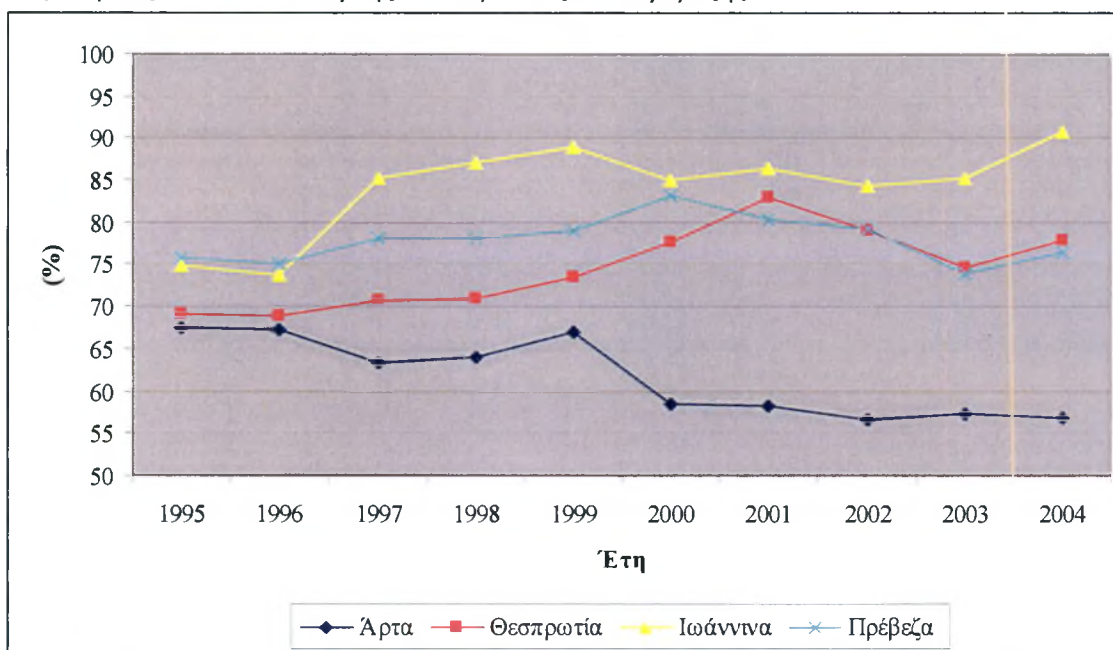

Πηγή: Eurostat, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Από το παραπάνω διάγραμμα εύκολα μπορούμε να αντιληφθούμε την υπεροχή του Νομού Ιωαννίνων στη δημιουργία του ΑΕΠ της Περιφέρειας. Ο Νομός παρουσιάζει μια συνεχή αύξηση του ποσοστού συμμετοχής του στο Περιφερειακό προϊόν το οποίο έχει φτάσει το 56,36% για το 2004. Οι νομοί Θεσπρωτίας και Πρεβέζης ακολουθούν μια σταθερή πορεία κατά την εξεταζόμενη περίοδο στη συμμετοχή τους στο ΑΕΠ της Περιφέρειας με ποσοστά 12,33% και 16,22% αντίστοιχα. Τέλος, ο νομός Άρτης παρουσιάζει μια μείωση στη συμμετοχή του στο Περιφερειακό προϊόν από 20,87% το 1995 σε 15% για το 2004.

Επίσης, το Διάγραμμα 2.9 απεικονίζει την εξέλιξη του κατά κεφαλή ΑΕΠ ως ποσοστό του μέσου όρου της Ελλάδας για τους Νομούς Ιωαννίνων, Άρτης, Θεσπρωτίας και Πρεβέζης.

Διάγραμμα 2.9: Εξέλιξη του κατά κεφαλή ΑΕΠ ως ποσοστό του Μ.Ο. της Ελλάδας για τους Νομούς Ιωαννίνων, Άρτης, Θεσπρωτίας και Πρεβέζης.

Πηγή: Eurostat, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Σε ότι αφορά το κατά κεφαλή ΑΕΠ του Νομού Ιωαννίνων φαίνεται να υπάρχει μια τάση αύξησής του κατά την περίοδο 1995-2004 (Πίνακας 2.19), από 6.331€ το 1995 σε 13.818€ το 2004. Βέβαια, τα συμπεράσματα που εξάγονται από την συγκεκριμένη μεταβολή δεν αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα καθώς πρόκειται για την μεταβολή των τρεχουσών τιμών και όχι των σταθερών. Ωστόσο, ένας καλύτερος δείκτης για την εικόνα του κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ως ποσοστό του εθνικού μέσου όρου, που παρουσιάζεται στο παραπάνω διάγραμμα (Διάγραμμα 2.9). Με βάση το διάγραμμα αυτό υπάρχει μια τάση σύγκλισης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Νομού με το αντίστοιχο της χώρας (90,78% για το 2004). Αυτό σημαίνει ότι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του Νομού Ιωαννίνων αυξάνεται με υψηλότερους ρυθμούς στο Νομό σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Οι νομοί Θεσπρωτίας και Πρεβέζης παρουσιάζουν διάφορες αυξομειώσεις στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ τους ως ποσοστό Μ.Ο. της χώρας κατά την εξεταζόμενη περίοδο αλλά συνολικά έχει αυξηθεί κατά 8,8 και 0,8 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα. Ο μοναδικός νομός της Περιφέρειας που παρουσιάζει μείωση στο αναφερόμενο ποσοστό είναι ο Νομός Άρτης του οποίου το κατά κεφαλήν ΑΕΠ αντιστοιχεί στο 67,4% του Μ.Ο. της χώρας για το 1995 και στο 56,8% για το 2004.

Βεβαίως, εκτός του κατά κεφαλή ΑΕΠ, υπάρχουν και άλλοι δείκτες οι οποίοι εκφράζουν την ευημερία μιας χώρας και είναι ενδεικτικοί του επιπέδου της ανάπτυξης της. Ο Πίνακας 2.20 παρουσιάζει ορισμένους από αυτούς τους δείκτες, όπως το δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο, τις αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο, την οικιακή χρήση του ηλεκτρικού ρεύματος ανά 100 κατοίκους, τον αριθμό των επιβατικών αυτοκινήτων ανά 100 κατοίκους και τον αριθμό των τηλεφωνικών συνδέσεων ανά 100 κατοίκους. Ο Ν. Ιωαννίνων, σε σχέση με τους υπόλοιπους Νομούς της Ηπείρου, έχει το μεγαλύτερο δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο, τη μεγαλύτερη οικιακή χρήση του ηλεκτρικού ρεύματος ανά 100 κατοίκους και τα περισσότερα επιβατικά αυτοκίνητα ανά 100 κατοίκους. Ο Ν. Θεσπρωτίας έχει τις μεγαλύτερες αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο, με το Ν. Ιωαννίνων να καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση με μια διαφορά της τάξης του 20%. Τις περισσότερες τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους τις έχει ο Ν. Πρεβέζης, με το Ν. Ιωαννίνων να έρχεται πάλι δεύτερος με 4% λιγότερες συνδέσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Ν. Ιωαννίνων παρουσιάζει μεγαλύτερες επιδόσεις σε όλους τους παραπάνω δείκτες σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου ενώ, αντίθετα, σε όλους τους δείκτες έχει μικρότερες επιδόσεις από αυτές του εθνικού Μ.Ο..

Πίνακας 2.20: Δείκτες Εισοδήματος και Ευημερίας στην Ελλάδα, την Ηπειρο και στους Νομούς Άρτης, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Πρεβέζης

Γεωγραφική Ενότητα	Δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο (€)	Αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο (€)	Οικιακή χρήση ηλεκτρικού ρεύματος ανά 100 κατοίκους (MWh)	Επιβατικά αυτοκίνητα ΙΧ ανά 100 κατοίκους	Κύριες τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους
	2005	2005	1997	2005	2001
Ελλάδα	6.833	12.152	117	39	54
Ηπειρος	5.519	8.939	76	27	43
Ν. Άρτης	5.122	6.493	69	27	38
Ν. Θεσπρωτίας	4.950	11.744	71	24	41
Ν. Ιωαννίνων	5.921	9.462	82	30	45
Ν. Πρεβέζης	5.260	8.368	72	23	47

Πηγή: Allmedia, 2005

Η συνολική εικόνα, η οποία προκύπτει για το Νομό Ιωαννίνων έχει ως κύριο στοιχείο την, από οικονομική τουλάχιστον άποψη, υπεροχή του Νομού Ιωαννίνων στο επίπεδο της Περιφέρειας. Με άλλα λόγια, φαίνεται ότι η οικονομία του Νομού Ιωαννίνων εξελίσσεται με θετικότερους ρυθμούς από εκείνη της Περιφέρειας, άρα και από τις

αντίστοιχες οικονομίες των υπόλοιπων νομών της. Η άποψη αυτή βασίζεται κυρίως στη σύγκριση που προηγήθηκε μεταξύ των νομών της Ηπείρου τόσο σε ότι αφορά το ΑΕΠ, όσο και στους δείκτες ευημερίας.

Παρόλα αυτά, τα οικονομικά του μεγέθη σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, τόσο πριν όσο και μετά τις διευρύνσεις (ΕΕ-15, ΕΕ-25 και ΕΕ-27) εξακολουθούν να τον κατατάσσουν στους λιγότερο ανεπτυγμένους νομούς της ΕΕ. Συνεπώς η όποια ικανοποίηση προκύπτει από τη σχετικά καλή θέση του Νομού στο επίπεδο της Περιφέρειας και εν μέρει τον Ελληνικό χώρο, θα πρέπει να αντισταθμιστεί από την ανάγκη για ταχύτερο βηματισμό και ταχύτερη σύγκλιση που προκύπτει από τη γενικότερη καθυστέρηση του Ελληνικού έναντι του Ευρωπαϊκού χώρου.

Ασφαλώς, η αναπτυξιακή φυσιognωμία του νομού δεν είναι δυνατόν να αποτυπωθεί με ακρίβεια χωρίς να ληφθούν υπόψη μια σειρά από άλλα χαρακτηριστικά τα οποία αφορούν την παραγωγική του διάρθρωση, το ανθρώπινο δυναμικό και τις υποδομές του. Η ανάλυση αυτών των χαρακτηριστικών ακολουθεί στις επόμενες παραγράφους και κεφάλαια.

2.2.3 Διάρθρωση της Παραγωγής στο Νομό Ιωαννίνων

Οι Πίνακες 2.21 και 2.22, παρουσιάζουν τη συμμετοχή του νομού στο ΑΕΠ του κάθε τομέα και τη συμμετοχή του κάθε τομέα στο ΑΕΠ του νομού, για τα έτη 1991 και 2001, αντίστοιχα. Τα Διαγράμματα 2.10 και 2.11 παρουσιάζουν τις αντίστοιχες μεταβολές για την περίοδο 1991-2001.

Πίνακας 2.21: Τομεακή διάρθρωση του ΑΕΠ, 1991

Γεωγραφική Ενότητα	Πρωτογενής Τομέας		Δευτερογενής Τομέας		Τριτογενής Τομέας	
	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα
Ελλάδα	100	13,47	100	28,52	100	58,01
Ήπειρος	3,46	15,57	2,21	22,93	2,62	61,50
Ν. Αρτης	1,17	25,90	0,16	19,24	0,47	54,86
Ν. Θεσπρωτίας	0,54	18,44	0,25	27,94	0,30	53,62
Ν. Ιωαννίνων	0,90	8,47	0,64	22,12	1,41	69,41
Ν. Πρεβέζης	0,85	20,50	0,28	25,53	0,42	53,97

Πηγή: Allmedia, 2001

Πίνακας 2.22: Τομεακή διάρθρωση του ΑΕΠ, 2001

Γεωγραφική Ενότητα	Πρωτογενής Τομέας		Δευτερογενής Τομέας		Τριτογενής Τομέας	
	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα
Ελλάδα	100	6,38	100	19,03	100	74,59
Ήπειρος	4,68	10,80	2,42	22,06	2,25	67,14
Ν. Αρτης	1,42	20,30	0,13	17,08	0,33	62,62
Ν. Θεσπρωτίας	0,61	10,46	0,01	26,76	0,28	62,78
Ν. Ιωαννίνων	1,46	6,40	1,10	22,81	1,24	70,79
Ν. Πρεβέζης	1,17	15,44	0,25	20,74	0,37	63,82

Πηγή: Allmedia, 2001

Ξεκινώντας από το σύνολο της χώρας, παρατηρούμε ότι η Ελλάδα έχει εξελιχθεί πλέον σε μια οικονομία παροχής υπηρεσιών. Το 2001, ο πρωτογενής τομέας συμμετέχει στη διαμόρφωση του ΑΕΠ μόνο κατά 6,38%, ο δευτερογενής συμμετέχει κατά 19,03% και ο τριτογενής, ο οποίος είναι σημαντικά μεγαλύτερος, κυριαρχεί στην οικονομία με ποσοστό 74,59%.

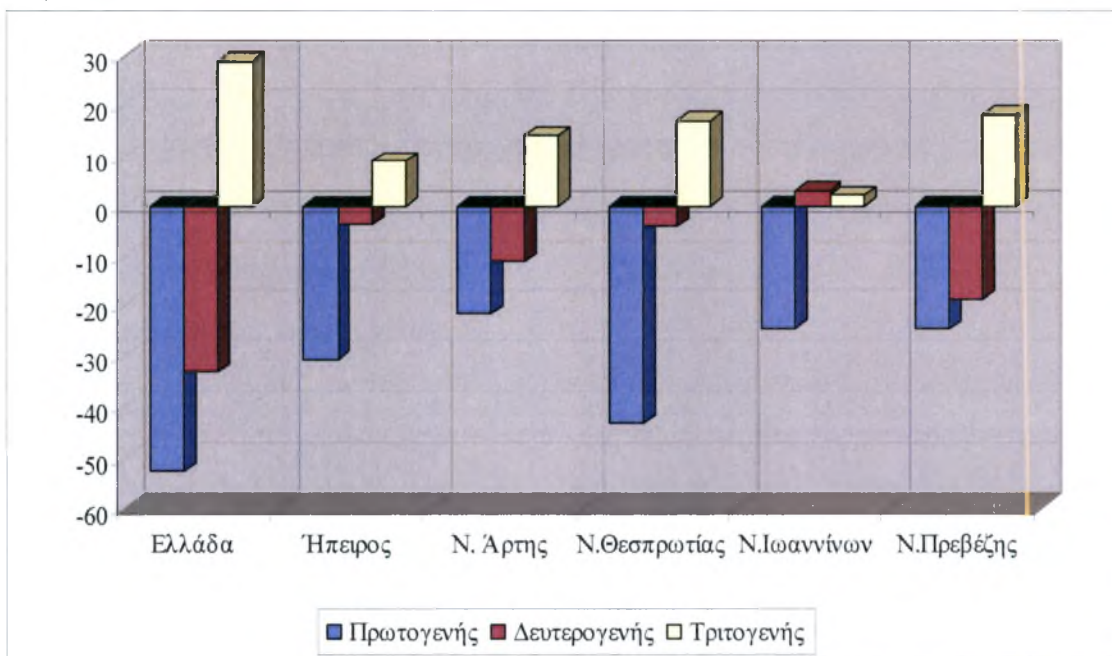
Περνώντας στην Περιφέρεια Ηπείρου παρατηρούμε ότι παράγει το 4,68% της συνολικής παραγωγής του πρωτογενή τομέα της, το 2,42% του δευτερογενή τομέα της χώρας και το 2,25% του τριτογενή τομέα της χώρας. Όσον αφορά την διάρθρωση της παραγωγής στο εσωτερικό της Περιφέρειας, ο πρωτογενής τομέας καταλαμβάνει το 10,8%, ο δευτερογενής τομέας συμμετέχει με 22,06% ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνει ο τριτογενής τομέας με 67,14 %. Σε σχέση με το πρότυπο της χώρας, η Ήπειρος έχει σαφώς λιγότερο ανεπτυγμένο τον τριτογενή τομέα προς όφελος κυρίως του πρωτογενή.

Ο Ν. Ιωαννίνων παράγει, για το 2001, το 1,46% του ΑΕΠ του πρωτογενή τομέα της χώρας, το 1,10% του ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα και το 1,24% του τριτογενή τομέα. Η τομεακή σύνθεση του ΑΕΠ στο Ν. Ιωαννίνων παρουσιάζει ορισμένες διαφοροποιήσεις σε σχέση με αυτή των υπολοίπων νομών της Περιφέρειας ενώ, αντίθετα, είναι παρόμοια με αυτή του μέσου όρου της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, στη διαμόρφωση του ΑΕΠ του Νομού συμβάλλει κατά 6,40% ο πρωτογενής τομέας, κατά 22,81% ο δευτερογενής και κατά 70,79% ο τριτογενής. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στο ΑΕΠ του Ν. Ιωαννίνων ήταν ιδιαίτερα υψηλή ήδη από το 1991 (69,41%), σε σύγκριση ακόμη και με το μέσο όρο της χώρας (58,01%). Σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς της Ηπείρου, ο Ν. Ιωαννίνων έχει αρκετά

μεγαλύτερη εξειδίκευση στον τριτογενή τομέα και συγκριτικά μικρότερη συμμετοχή, κυρίως στον πρωτογενή, αλλά και εν μέρει στον δευτερογενή τομέα.

Όσον αφορά τις μεταβολές στη διάρθρωση του ΑΕΠ στις διάφορες χωρικές ενότητες (Διάγραμμα 2.10), στην περίοδο 1991-2001, παρατηρούμε ότι τα ποσοστά συμμετοχής του πρωτογενή τομέα μειώθηκαν σημαντικά σε όλες τις γεωγραφικές ενότητες προς όφελος κυρίως του τριτογενή τομέα. Το ίδιο συνέβη και στο δευτερογενή τομέα, με εξαίρεση το Ν. Ιωαννίνων, όπου η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα αυξήθηκε ελαφρώς. Μεταξύ των Νομών, η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στον πρωτογενή τομέα του Νομού Θεσπρωτίας (-43,28%) ενώ η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται στον τριτογενή τομέα του Νομού Πρεβέζης (18,25%). Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι η αύξηση της συμμετοχής του τριτογενή τομέα στο ΑΕΠ του Ν. Ιωαννίνων δεν ήταν αναμενόμενη, λόγω κυρίως της τριτογενοποίησης της οικονομίας, αλλά σαφώς υποδεέστερη. Το φαινόμενο αυτό οφείλεται κυρίως στην κυριαρχία του τριτογενή τομέα στο Ν. Ιωαννίνων από το 1991, τη στιγμή που η χώρα στηριζόταν κυρίως στους υπόλοιπους παραγωγικούς τομείς.

Διάγραμμα 2.10: Μεταβολή (%) της συμμετοχής των τριών τομέων παραγωγής στο προϊόν της Ελλάδας, της Ηπείρου και των Νομών Ιωαννίνων, Άρτης, Θεσπρωτίας και Πρεβέζης (1991-2001)

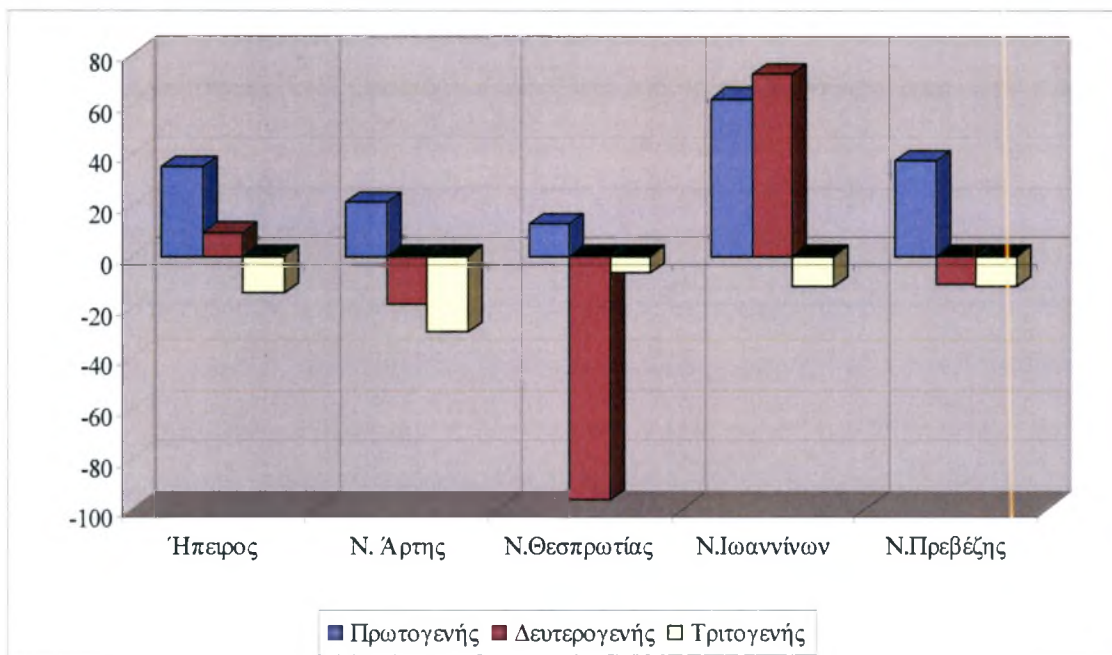
Πηγή: Allmedia, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Σχετικά με την μεταβολή της συμμετοχής της περιφέρειας Ηπείρου και των Νομών της στο προϊόν της χώρας (Διάγραμμα 2.11), παρατηρούμε ότι η περιφέρεια Ηπείρου

αυξάνει τη συμμετοχή της στο προϊόν του πρωτογενή τομέα της χώρας παρότι η συμμετοχή του τομέα αυτού στο ΑΕΠ της περιφέρειας μειώνεται. Αυτό οφείλεται στη μείωση του πρωτογενούς προϊόντος της χώρας με ρυθμούς υψηλότερους από αυτούς της Περιφέρειας, κατά την περίοδο 1991-2001. Αύξηση επίσης παρατηρείται στη συμμετοχή της Περιφέρειας Ηπείρου στο προϊόν του δευτερογενή τομέα της χώρας λόγω κυρίως της αύξησης της συμμετοχής του δευτερογενή τομέα παραγωγής του Ν. Ιωαννίνων στο προϊόν της χώρας. Στο τριτογενή τομέα, η συμμετοχή της Περιφέρειας Ηπείρου μειώνεται καθώς το προϊόν του τομέα καταγράφει μικρότερη αύξηση στην Περιφέρεια απ' ότι στη χώρα.

Η συμμετοχή του Νομού Ιωαννίνων στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα της χώρας αυξάνεται κατά την περίοδο 1991-2001, ενώ αντίθετα μειώνεται στον τριτογενή. Η αύξηση της συμμετοχής του Νομού Ιωαννίνων στο συνολικό προϊόν του πρωτογενούς τομέα είναι αποτέλεσμα της μείωσής του με ρυθμό μικρότερο από τον αντίστοιχο της χώρας. Η αύξηση της συμμετοχής του Νομού Ιωαννίνων στο συνολικό προϊόν του δευτερογενή τομέα οφείλεται στην αύξηση της συμμετοχής του δευτερογενή τομέα στο προϊόν του Νομού, σε συνάρτηση με την μείωσή του στο προϊόν της χώρας. Η συμμετοχή του Νομού Ιωαννίνων στο προϊόν του τριτογενή τομέα παραγωγής μειώνεται διαχρονικά ως αποτέλεσμα της μικρότερης αύξησης η οποία καταγράφεται για το προϊόν στο Νομό σε σχέση με την αντίστοιχη της χώρας.

Διάγραμμα 2.11: Μεταβολή (%) της συμμετοχής της Περιφέρειας Ηπείρου και των Νομών Άρτης, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Πρεβέζης στο συνολικό προϊόν των τριών τομέων παραγωγής (1991-2001)

Πηγή: Allmedia, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Στο Παράρτημα υπάρχει πίνακας με στοιχεία που αφορούν τη συμμετοχή του ΑΕΠ κάθε τομέα στο συνολικό ΑΕΠ του νομού και στο συνολικό ΑΕΠ της χώρας για μια μακρά περίοδο (1971- 2001) (βλ. Πίνακας 1 του Παραρτήματος).

2.2.4 Ανάλυση της Απασχόλησης στο Νομό Ιωαννίνων

Σε αυτήν την παράγραφο γίνεται μια ανάλυση των χαρακτηριστικών της απασχόλησης του πληθυσμού του Νομού Ιωαννίνων. Στους πίνακες 2.23, 2.24 και 2.25 γίνεται μια διάκριση του πληθυσμού σε οικονομικά ενεργό και οικονομικά μη ενεργό ανά ηλικία και φύλο για την Ελλάδα, την Ήπειρο και το Ν. Ιωαννίνων αντίστοιχα, για το 2001. Στο Παράρτημα διατίθενται ανάλογοι πίνακες και για το 1991 (βλ. Πίνακες 2, 3 και 4 του Παραρτήματος).

Πίνακας 2.23: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός της Ελλάδας (2001)

Φύλο Ομάδες ηλικιών	Οικονομικώς ενεργοί				Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Ανεργοί		
			Σύνολο	Από αυτούς "νέοι"	
ΣΥΝΟΛΟ	4.615.470	4.102.091	513.379	247.395	5.244.123
10-14	5.341	142	5.199	5.178	581.054
15-19	114.708	63.002	51.706	45.206	611.466
20-24	497.682	370.500	127.182	95.086	337.781
25-29	668.813	572.401	96.412	54.439	178.614
30-34	694.944	629.104	65.840	25.347	174.988
35-39	615.912	569.853	46.059	13.212	167.501
40-44	592.084	556.517	35.567	4.810	189.859
45-49	509.308	479.487	29.821	2.584	204.667
50-54	422.187	394.051	28.136	1.533	265.162
55-59	261.424	240.259	21.165	0	298.791
60-64	152.052	145.760	6.292	0	488.022
65-69	52.654	52.654	0	0	570.591
70-74	25.090	25.090	0	0	519.928
75+	3.271	3.271	0	0	655.699
Άρρενες	2.877.430	2.597.021	280.409	137.930	1.984.206
10-14	3.457	137	3.320	3.306	301.947
15-19	73.964	42.157	31.807	28.060	306.536
20-24	290.436	218.950	71.486	54.942	146.582
25-29	392.848	341.260	51.588	30.261	43.351
30-34	419.099	384.942	34.157	13.481	22.444
35-39	373.112	348.530	24.582	7.225	19.214
40-44	361.545	344.359	17.186	655	26.099
45-49	324.905	309.108	15.797	0	31.230
50-54	283.145	266.800	16.345	0	54.945
55-59	186.208	172.067	14.141	0	84.887
60-64	108.025	108.025	0	0	190.156
65-69	39.570	39.570	0	0	252.030
70-74	18.442	18.442	0	0	228.694
75+	2.674	2.674	0	0	276.091
Θήλειες	1.738.040	1.505.070	232.970	109.465	3.259.917
10-14	1.884	5	1.879	1.872	279.107
15-19	40.744	20.845	19.899	17.146	304.930
20-24	207.246	151.550	55.696	40.144	191.199
25-29	275.965	231.141	44.824	24.178	135.263
30-34	275.845	244.162	31.683	11.866	152.544
35-39	242.800	221.323	21.477	5.987	148.287
40-44	230.539	212.158	18.381	4.155	163.760
45-49	184.403	170.379	14.024	2.584	173.437
50-54	139.042	127.251	11.791	1.533	210.217
55-59	75.216	68.192	7.024	0	213.904
60-64	44.027	37.735	6.292	0	297.866
65-69	13.084	13.084	0	0	318.561
70-74	6.648	6.648	0	0	291.234
75+	597	597	0	0	379.608

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

Πίνακας 2.24: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός της Ηπείρου (2001)

Φύλο Ομάδες ηλικιών	Οικονομικώς ενεργοί				Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Ανεργοί		
			Σύνολο	Από αυτούς "νέοι"	
ΣΥΝΟΛΟ	130.494	114.425	16.069	9.672	175.760
10-14	145	3	142	142	17.606
15-19	3.192	1.467	1.725	1.594	21.029
20-24	12.989	8.562	4.427	3.673	10.860
25-29	17.010	13.627	3.383	2.353	4.976
30-34	17.706	15.639	2.067	1.116	4.739
35-39	16.070	14.789	1.281	528	4.683
40-44	17.261	16.390	871	158	5.781
45-49	16.006	15.267	739	76	6.386
50-54	13.532	12.837	695	32	8.403
55-59	8.263	7.698	565	0	9.370
60-64	5.762	5.588	174	0	15.833
65-69	1.658	1.658	0	0	20.481
70-74	778	778	0	0	19.144
75+	122	122	0	0	26.469
Αρρενες	83.755	74.639	9.116	5.308	67.640
10-14	102	3	99	99	9.215
15-19	2.183	1.096	1.087	999	10.242
20-24	7.810	5.306	2.504	2.098	4.396
25-29	10.137	8.345	1.792	1.223	1.180
30-34	10.791	9.691	1.100	581	575
35-39	10.071	9.313	758	290	563
40-44	11.103	10.622	481	18	847
45-49	10.635	10.195	440	0	1.105
50-54	9.327	8.861	466	0	1.824
55-59	5.744	5.355	389	0	2.855
60-64	3.962	3.962	0	0	6.165
65-69	1.225	1.225	0	0	9.140
70-74	573	573	0	0	8.634
75+	92	92	0	0	10.898
Θήλειες	46.739	39.786	6.953	4.364	108.120
10-14	43	0	43	43	8.391
15-19	1.009	371	638	595	10.787
20-24	5.179	3.256	1.923	1.575	6.464
25-29	6.873	5.282	1.591	1.130	3.796
30-34	6.915	5.948	967	535	4.163
35-39	5.999	5.476	523	238	4.120
40-44	6.158	5.768	390	140	4.934
45-49	5.371	5.072	299	76	5.281
50-54	4.205	3.976	229	32	6.579
55-59	2.519	2.343	176	0	6.515
60-64	1.800	1.626	174	0	9.668
65-69	433	433	0	0	11.341
70-74	205	205	0	0	10.510
75+	30	30	0	0	15.571

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

Πίνακας 2.25: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός του Ν. Ιωαννίνων (2001)

Φύλο Ομάδες ηλικιών	Οικονομικώς ενεργοί				Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Ανεργοί		
			Σύνολο	Από αυτούς "νέοι"	
ΣΥΝΟΛΟ	62.357	54.496	7.861	4.606	84.918
10-14	64	1	63	63	8.064
15-19	1.543	730	813	743	11.167
20-24	6.436	4.289	2.147	1.753	6.899
25-29	8.500	6.883	1.617	1.109	2.464
30-34	8.925	7.901	1.024	541	2.275
35-39	7.697	7.074	623	253	2.213
40-44	8.299	7.869	430	79	2.724
45-49	7.540	7.152	388	44	2.997
50-54	6.229	5.873	356	21	3.963
55-59	3.654	3.365	289	0	4.463
60-64	2.276	2.165	111	0	7.234
65-69	755	755	0	0	9.288
70-74	402	402	0	0	8.784
75+	37	37	0	0	12.383
Άρρενες	39.042	34.867	4.175	2.325	33.118
10-14	40	1	39	39	4.201
15-19	1.035	542	493	446	5.451
20-24	3.742	2.604	1.138	930	2.910
25-29	4.910	4.114	796	535	642
30-34	5.234	4.749	485	241	282
35-39	4.723	4.373	350	123	243
40-44	5.197	4.965	232	11	359
45-49	4.929	4.710	219	0	447
50-54	4.327	4.097	230	0	820
55-59	2.599	2.406	193	0	1.377
60-64	1.448	1.448	0	0	3.086
65-69	534	534	0	0	4.150
70-74	297	297	0	0	4.057
75+	27	27	0	0	5.093
Θήλειες	23.315	19.629	3.686	2.281	51.800
10-14	24	0	24	24	3.863
15-19	508	188	320	297	5.716
20-24	2.694	1.685	1.009	823	3.989
25-29	3.590	2.769	821	574	1.822
30-34	3.691	3.152	539	300	1.993
35-39	2.974	2.701	273	130	1.970
40-44	3.102	2.904	198	68	2.365
45-49	2.611	2.442	169	44	2.550
50-54	1.902	1.776	126	21	3.143
55-59	1.055	959	96	0	3.086
60-64	828	717	111	0	4.148
65-69	221	221	0	0	5.138
70-74	105	105	0	0	4.727
75+	10	10	0	0	7.290

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

Για να μπορέσουμε να κάνουμε μια καλύτερη σύγκριση των επιδόσεων της Ελλάδας, της Ηπείρου και του Ν. Ιωαννίνων στον τομέα της απασχόλησης κρίνεται σκόπιμο να υπολογίσουμε τον λόγο της απασχόλησης ως προς τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό της κάθε χωρικής ενότητας (Πίνακας 2.26). Με βάση αυτό το δείκτη, παρατηρούμε ότι το ηλικιακό πρότυπο του Ν. Ιωαννίνων είναι παρόμοιο με αυτό της περιφέρειας Ηπείρου ενώ παρουσιάζει κάποιες διαφορές με το αντίστοιχο της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, στις ηλικίες από 20 έως 39, τα ποσοστά συμμετοχής της απασχόλησης στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό της χώρας είναι υψηλότερα από τα αντίστοιχα του Ν. Ιωαννίνων και για τα δύο φύλα. Αντίθετα, στις ηλικίες από 40 και πάνω, ο Νομός Ιωαννίνων παρουσιάζει υψηλότερα ποσοστά.

Πίνακας 2.26: Ποσοστό συμμετοχής (%) της απασχόλησης στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό της Ελλάδας, της Ηπείρου και του Ν. Ιωαννίνων (2001)

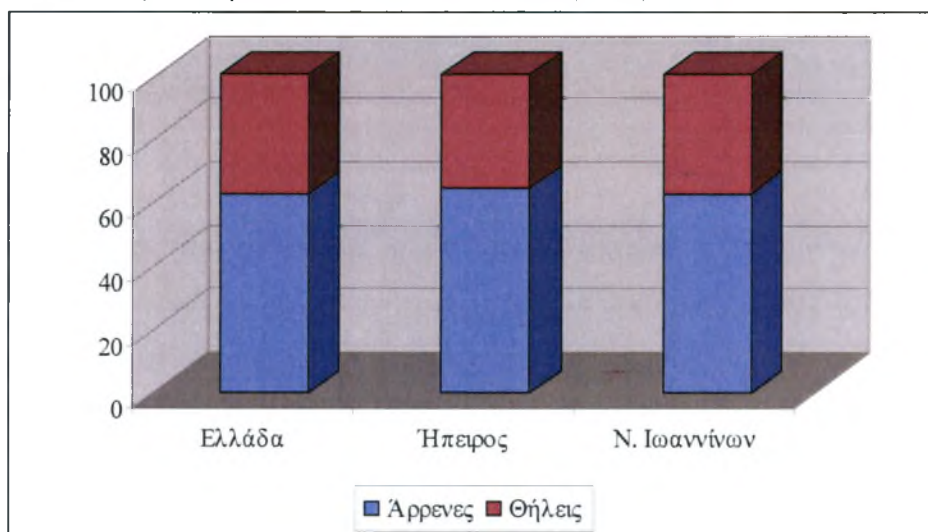
Φύλο Ομάδες ηλικιών	Απασχόληση/Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός		
	Ελλάδα	Ήπειρος	Ν. Ιωαννίνων
ΣΥΝΟΛΟ	88,88	87,69	87,39
20-24	74,45	65,92	66,64
25-29	85,58	80,11	80,98
30-34	90,53	88,33	88,53
35-39	92,52	92,03	91,91
40-44	93,99	94,95	94,82
45-49	94,14	95,38	94,85
50-54	93,34	94,86	94,28
55-59	91,90	93,16	92,09
60-64	95,86	96,98	95,12
Άρρενες	90,25	89,12	89,31
20-24	75,39	67,94	69,59
25-29	86,87	82,32	83,79
30-34	91,85	89,81	90,73
35-39	93,41	92,47	92,59
40-44	95,25	95,67	95,54
45-49	95,14	95,86	95,56
50-54	94,23	95,00	94,68
55-59	92,41	93,23	92,57
60-64	100,00	100,00	100,00
Θήλειες	86,60	85,12	84,19
20-24	73,13	62,87	62,55
25-29	83,76	76,85	77,13
30-34	88,51	86,02	85,40
35-39	91,15	91,28	90,82
40-44	92,03	93,67	93,62
45-49	92,39	94,43	93,53
50-54	91,52	94,55	93,38
55-59	90,66	93,01	90,90

60-64	85,71	90,33	86,59
-------	-------	-------	-------

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Το Διάγραμμα 2.12 παρουσιάζει τη συμμετοχή του κάθε φύλου στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό της Ελλάδας, της Περιφέρειας Ηπείρου και του Νομού Ιωαννίνων για το έτος 2001. Οι άρρενες υπερτερούν σαφώς των θηλέων και στις τρεις χωρικές ενότητες με ποσοστά που ξεπερνούν το 60%. Το ποσοστό αυτό δικαιολογείται σαφώς από τις κοινωνικές αντιλήψεις οι οποίες σχετίζονται με τη γυναικεία απασχόληση και την ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας.

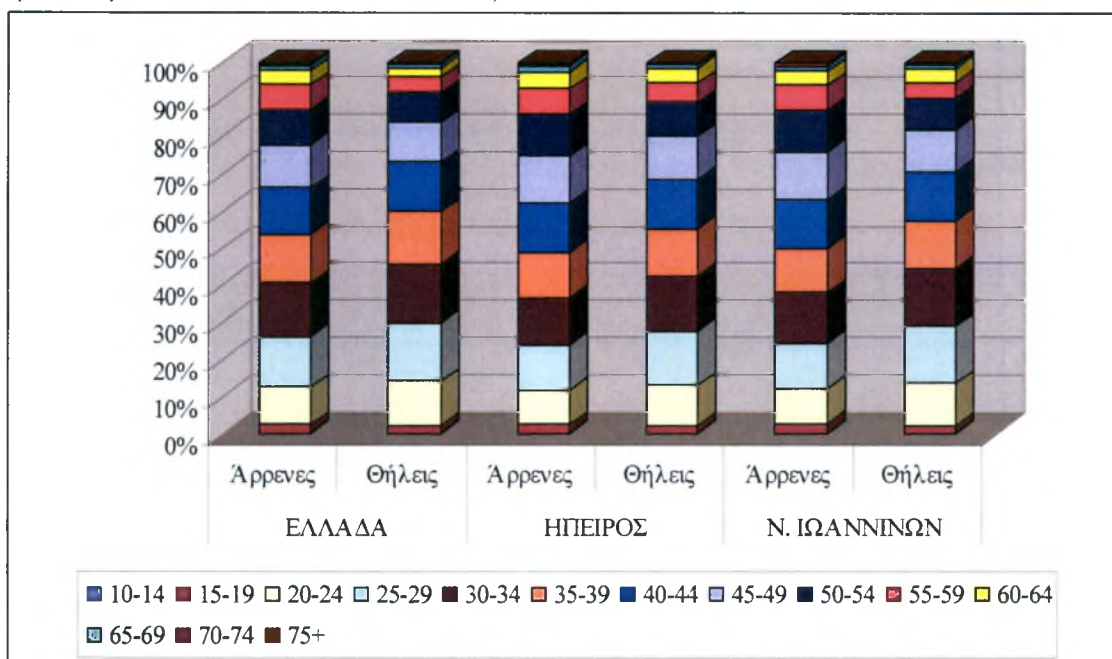
Διάγραμμα 2.12: Συμμετοχή των δύο φύλων στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό της Ελλάδας, της Ηπείρου και του Ν. Ιωαννίνων (2001)

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Το Διάγραμμα 2.13 παρουσιάζει την ηλικιακή διάρθρωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην Ελλάδα, στην Περιφέρεια Ηπείρου και στο Νομό Ιωαννίνων για το έτος 2001. Παρατηρείται μια μεγάλη ομοιότητα σε ότι αφορά στις ηλικιακές κατανομές των δύο φύλων εντός του Νομού και στις ηλικιακές κατανομές μεταξύ του Νομού Ιωαννίνων, της Περιφέρειας Ηπείρου και της Ελλάδας με τη σύγκριση να αφορά είτε το ίδιο είτε διαφορετικό φύλο.

Διάγραμμα 2.13: Ηλικιακή κατανομή του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην Ελλάδα, την Ήπειρο και το Ν. Ιωαννίνων (2001)

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Όσον αφορά στην ανεργία του Ν. Ιωαννίνων, για το έτος 2001, ανέρχεται σε 12,61% ή 7.861 άτομα, ποσοστό υψηλότερο, τόσο σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου, όσο και με τη χώρα, όπου τα επίσημα καταγεγραμμένα στοιχεία αναφέρουν ποσοστά 12,31% και 11,12% αντίστοιχα (Πίνακας 2.27).

Πίνακας 2.27: Εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα, την Ήπειρο και το Ν. Ιωαννίνων (1971-2001)

Έτος	ΕΛΛΑΔΑ			ΗΠΕΙΡΟΣ			Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ		
	Οικονομικά ενεργός	Άνεργοι	%	Οικονομικά ενεργός	Άνεργοι	%	Οικονομικά ενεργός	Άνεργοι	%
1971	3.224.996	101.728	3,15	113.608	5.112	4,50	51.400	2.232	4,34
1981	3.543.797	155.279	4,38	117.852	6.492	5,51	52.968	2.746	5,18
1991	3.886.157	314.200	8,09	124.235	13.099	10,54	57.533	6.536	11,36
2001	4.615.470	513.379	11,12	130.494	16.069	12,31	62.357	7.861	12,61

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Τα ποσοστά ανεργίας για το 1991 είναι για το Ν. Ιωαννίνων υψηλότερα, σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου, ενώ υπερβαίνουν κατά πολύ τον εθνικό μέσο όρο. Οι άνεργοι στο Νομό σημειώνουν δραματική αύξηση σε ποσοστό που αγγίζει το 119% για την περίοδο 1981-1991, ανεβάζοντας τον αριθμό των ανέργων σε 6.536 άτομα. Για την ίδια περίοδο, η αύξηση του αριθμού των ανέργων είναι αρκετά χαμηλότερη για την

Περιφέρεια (91,4%), ανεβάζοντας τον αριθμό των ανέργων σε 13.099 άτομα για το 1991 (Πίνακας 2.28).

Τα ποσοστά ανεργίας που παρουσιάζει ο Ν. Ιωαννίνων είναι υψηλότερα από αυτά της χώρας και για τις υπόλοιπες χρονολογίες ενώ σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου ο Νομός έχει χαμηλότερα ποσοστά για το 1971 και το 1981.

Πίνακας 2.28: Εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα, την Ήπειρο και το Ν. Ιωαννίνων (μεταβολές %)

Γεωγραφική Ενότητα	1971-1981	1981-1991	1991-2001
Ελλάδα	38,91	84,52	37,57
Ήπειρος	22,42	91,40	16,79
Ν. Ιωαννίνων	1,94	119,13	10,97

Πηγή: ΕΣΥΕ, Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Συμπερασματικά, στο Νομό Ιωαννίνων σημειώνονται διαχρονικά υψηλότερες τιμές ανεργίας σε σχέση με την Περιφέρεια, φαινόμενο αιτιολογημένο από τη διάρθρωση και την εξέλιξη της οικονομίας και της απασχόλησης στο Ν. Ιωαννίνων, όπου συρρικνώνεται ο Πρωτογενής τομέας και μεταστρέφεται η οικονομία προς τον τριτογενή τομέα με παράλληλη μείωση του Δευτερογενούς.

2.2.5 Διάρθρωση της Απασχόλησης στο Νομό Ιωαννίνων

Σε αυτή την παράγραφο γίνεται μια ανάλυση των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών της απασχόλησης του Νομού Ιωαννίνων συγκριτικά με τη χώρα, την Περιφέρεια Ηπείρου και των υπολοίπων Νομών της Ηπείρου.

Οι Πίνακες 2.29 και 2.30, παρουσιάζουν τη συμμετοχή του νομού στην απασχόληση του κάθε τομέα και τη συμμετοχή του κάθε τομέα στην απασχόληση του νομού, για τα έτη 1991 και 2001, αντίστοιχα. Τα Διαγράμματα 2.14 και 2.15 παρουσιάζουν τις αντίστοιχες μεταβολές για την περίοδο 1991-2001.

Πίνακας 2.29: Τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης, 1991

Γεωγραφική Ενότητα	Πρωτογενής Τομέας		Δευτερογενής Τομέας		Τριτογενής Τομέας		Δε δήλωσαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας
	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	
Ελλάδα	100	18,72	100	23,88	100	51,61	5,78
Ήπειρος	5,05	30,37	2,84	21,79	2,71	44,95	2,89
Ν. Αρτης	1,44	38,44	0,54	18,30	0,53	38,93	4,33
Ν. Θεσπρωτίας	0,75	34,55	0,38	22,16	0,31	39,58	3,70
Ν. Ιωαννίνων	1,69	22,13	1,46	24,44	1,42	51,18	2,26
Ν. Πρεβέζης	1,17	38,03	0,47	19,22	0,46	40,62	2,12

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1991, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 2.30: Τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης, 2001

Γεωγραφική Ενότητα	Πρωτογενής Τομέας		Δευτερογενής Τομέας		Τριτογενής Τομέας		Δε δήλωσαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας
	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	Ποσοστό συμμετοχής στη Χώρα	Ποσοστό συμμετοχής στην ενότητα	
Ελλάδα	100	14,42	100	21,74	100	58,57	5,27
Ήπειρος	4,28	22,15	2,53	19,73	2,53	53,32	4,80
Ν. Αρτης	1,32	32,31	0,51	18,36	0,45	44,77	4,56
Ν. Θεσπρωτίας	0,75	28,78	0,32	18,83	0,32	50,30	2,09
Ν. Ιωαννίνων	1,15	12,55	1,32	21,62	1,35	59,93	5,90
Ν. Πρεβέζης	1,05	30,76	0,39	17,03	0,41	48,00	4,21

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Οι τάσεις τριτογενοποίησης της χώρας επιβεβαιώνονται και σε όρους απασχόλησης, καθώς το μερίδιο του τριτογενή τομέα στην απασχόληση αυξάνεται από 51,61% το 1991, σε το 58,57% το 2001. Η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στην απασχόληση περιορίστηκε ελαφρά από 23,88% σε 21,74%, ενώ η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα περιορίστηκε από 18,72% σε 14,42% στην περίοδο 1991-2001. Παρατηρούμε λοιπόν ότι σε εθνικό επίπεδο οι διαρθρωτικές τάσεις που κατεγράφησαν στην σύνθεση του ΑΕΠ, καταγράφονται επίσης και στη σύνθεση της απασχόλησης. Η μόνη διαφορά είναι ότι οι μεταβολές στην απασχόληση είναι πιο μικρές.

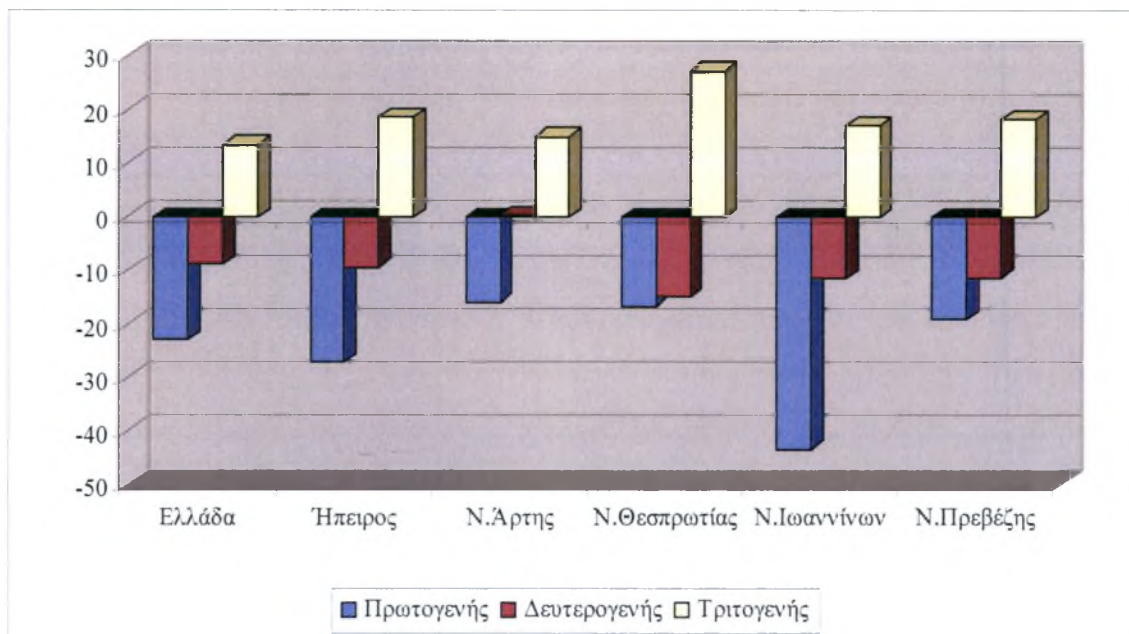
Στο επίπεδο της Περιφέρειας παρατηρούμε ότι, η Ήπειρος, προσφέρει το 2001 το 4,28% της συνολικής απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, το 2,53% της συνολικής απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα και το 2,53% της συνολικής απασχόλησης του τριτογενή τομέα της χώρας. Όσον αφορά την διάρθρωση της απασχόλησης στο εσωτερικό της Περιφέρειας, για το 2001, ο πρωτογενής τομέας καταλαμβάνει το

22,15% της συνολικής απασχόλησης, ο δευτερογενής τομέας καταλαμβάνει το 19,73% ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνει ο τριτογενής τομέας με 53,32%.

Ο Ν. Ιωαννίνων προσφέρει, για το 2001, το 1,15% της συνολικής απασχόλησης του πρωτογενή τομέα της χώρας, το 1,32% της συνολικής απασχόλησης του δευτερογενή τομέα και το 1,35% του τριτογενή τομέα. Από το σύνολο των απασχολούμενων στο Ν. Ιωαννίνων το 2001, το 12,55% εργάζεται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής, το 21,62% στον δευτερογενή τομέα και το 59,93% στον τριτογενή τομέα παραγωγής. Συγκρινόμενος με τους άλλους νομούς της Ηπείρου, ο νομός Ιωαννίνων έχει την μικρότερη συμμετοχή στην απασχόληση του πρωτογενή τομέα και την μεγαλύτερη συμμετοχή στην απασχόληση του δευτερογενή και του τριτογενή τομέα παραγωγής. Στο βαθμό που ο τύπος της απασχόλησης συνδέεται με το επίπεδο ανάπτυξης, θα λέγαμε ότι η τομεακή σύνθεση του Ν. Ιωαννίνων υποδηλώνει ένα παραγωγικό σύστημα το οποίο βρίσκεται σε πιο προωθημένη φάση ανάπτυξης σε σχέση με τους υπόλοιπους Νομούς της Ηπείρου.

Οι μεταβολές που απεικονίζονται στο Διάγραμμα 2.14 αφορούν το σχετικό βάρος του κάθε τομέα παραγωγής στην απασχόληση των νομών, της περιφέρειας και της χώρας. Οι καθολικές σε όλα τα επίπεδα σχετικές μειώσεις της απασχόλησης του πρωτογενή, υποδηλώνουν τη φθίνουσα σημασία του για την απασχόληση τόσο της χώρας, όσο και για την απασχόληση των νομών της Ηπείρου. Αντίστροφα, οι καθολικές αυξήσεις στην απασχόληση του τριτογενή υποδηλώνουν την αύξουσα σημασία του για την απασχόληση σε όλα τα επίπεδα. Πιο αναλυτικά, για το Ν. Ιωαννίνων, παρατηρούμε μια δραματική μείωση του ποσοστού της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, και μάλιστα αρκετά μεγαλύτερη από την αντίστοιχη της χώρας. Επίσης, κατά την περίοδο 1991-2001, υπάρχει μια μικρή μείωση της απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα και μια σημαντική αύξηση της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα της τάξης του 17% ενώ η αντίστοιχη αύξηση στη χώρα κυμαίνεται στο 13%.

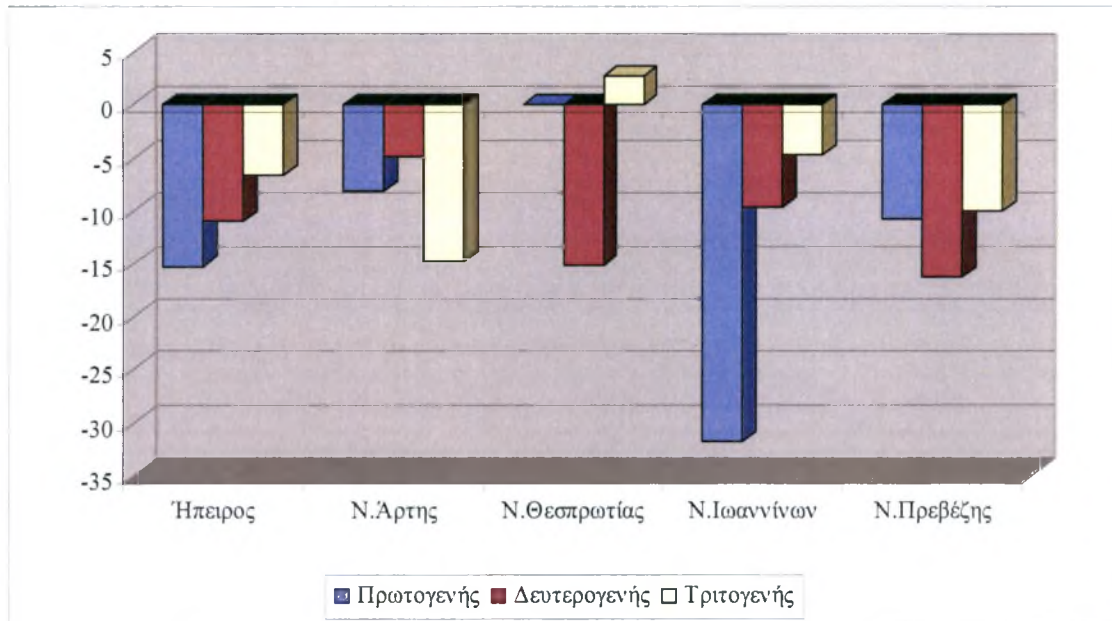
Διάγραμμα 2.14: Μεταβολή (%) της συμμετοχής των τριών τομέων παραγωγής στην απασχόληση της Ελλάδας, της Ηπείρου και των Νομών Ιωαννίνων, Άρτης, Θεσπρωτίας και Πρεβέζης (1991-2001)

Πηγή: Allmedia, 2001, Ιδία Επεξεργασία

Το Διάγραμμα 2.15 παρουσιάζει τις μεταβολές στη συμμετοχή κάθε νομού στην απασχόληση των τομέων. Είναι αξιοσημείωτο ότι τόσο ο Νομός Ιωαννίνων, όσο και οι υπόλοιποι νομοί της Περιφέρειας, εμφανίζουν μείωση της συμμετοχής τους στην απασχόληση και των τριών τομέων, με εξαίρεση το ποσοστό συμμετοχής του Ν. Θεσπρωτίας στην απασχόληση του τριτογενή τομέα της χώρας, που παρουσιάζει μικρή αύξηση. Η εικόνα αυτή του Ν. Ιωαννίνων, οφείλεται κυρίως στα εξής χαρακτηριστικά. Η μείωση του ποσοστού της απασχόλησης στον πρωτογενή και τον δευτερογενή τομέα της χώρας οφείλεται στο γεγονός ότι η μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή και στο δευτερογενή τομέα του Ν. Ιωαννίνων ήταν μεγαλύτερη από αυτή της χώρας και έτσι προέκυψε η αρνητική μεταβολή της σχετικής συμμετοχής. Το αντίστροφο συνέβη στον τριτογενή τομέα, όπου η αρνητική μεταβολή προέκυψε λόγω της μικρότερης αύξησης της απασχόλησης στο επίπεδο του νομού από αυτή της χώρας. Οι εξελίξεις αυτές, αν και εξηγούνται, θα πρέπει να προβληματίσουν, καθώς στην ουσία υποδηλώνουν μια υστέρηση σε σχέση με τις εξελίξεις στο εθνικό επίπεδο, όχι μόνο για το Ν. Ιωαννίνων αλλά και για ολόκληρη την Περιφέρεια Ηπείρου.

Διάγραμμα 2.15: Μεταβολή (%) της συμμετοχής της Περιφέρειας Ηπείρου και των Νομών Άρτης, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Πρεβέζης στη συνολική απασχόληση των τριών τομέων παραγωγής (1991-2001)

Πηγή: Allmedia, 2001, Ιδία Επεξεργασία

2.2.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Η ανάλυση που ακολουθεί καταγράφει συνοπτικά τις κυριότερες δυνατότητες, αδυναμίες, ευκαιρίες και απειλές (SWOT Analysis: strengths, weaknesses, opportunities, threats) οι οποίες σχετίζονται με το οικονομικό περιβάλλον και τις αναπτυξιακές προοπτικές του Νομού Ιωαννίνων. Απώτερος στόχος της ανάλυσης είναι η συμβολή στον καθορισμό των στρατηγικών κατευθύνσεων οι οποίες σχετίζονται με τα εν λόγω ζητήματα και στη χάραξη των απαραίτητων μέτρων πολιτικής. Τα πορίσματα της ανάλυσης SWOT παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 2.31: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Οικονομικό επίπεδο)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> Υψηλό επίπεδο ανάπτυξης σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς της Ηπείρου Σύγκλιση του κατά κεφαλή ΑΕΠ του Νομού με το μέσο όρο της χώρας Ευνοϊκή σύνθεση του ΑΕΠ και της απασχόλησης Υψηλό ποσοστό του τριτογενή τομέα στο ΑΕΠ και στην απασχόληση Αύξηση της συμμετοχής στο συνολικό προϊόν 	<ul style="list-style-type: none"> Χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης σε σχέση με την Ε.Ε. Μέτριο επίπεδο ανάπτυξης σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας Μείωση του ποσοστού στη συνολική απασχόληση του δευτερογενή τομέα Χαμηλούς δείκτες εισοδήματος και ευημερίας σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας Χαμηλά ποσοστά απασχόλησης στις νεότερες

και στην απασχόληση του τριτογενή τομέα	ηλικίες
<ul style="list-style-type: none"> Αύξηση της συμμετοχής στο συνολικό προϊόν του δευτερογενή τομέα 	<ul style="list-style-type: none"> Υψηλό ποσοστό ανεργίας
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> Αξιοποίηση των παραγωγικών πλεονεκτημάτων στις γειτονικές διεθνείς αγορές 	<ul style="list-style-type: none"> Αύξηση του ανταγωνισμού από χώρες με χαμηλότερο κόστος παραγωγής ή με υψηλή τεχνολογία

Από την ανάλυση της που έχει προηγηθεί και από τη σκιαγράφηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων του οικονομικού ιστού του Νομού Ιωαννίνων, σε συνδυασμό με τις εξελίξεις του εξωτερικού οικονομικού περιβάλλοντος, διαπιστώνεται ότι ο Νομός Ιωαννίνων χαρακτηρίζεται από έναν έντονο διπλού επιπέδου δυϊσμό.

Το πρώτο επίπεδο δυϊσμού αναφέρεται στην οικονομική διάρθρωση και ανάπτυξη του Νομού σε σχέση με τους υπόλοιπους Νομούς της Περιφέρειας Ηπείρου, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από ένα τελείως διαφορετικό αναπτυξιακό πρότυπο και βαθμό ανάπτυξης.

Το δεύτερο επίπεδο δυϊσμού αναφέρεται στο εσωτερικό αναπτυξιακό πρότυπο του Νομού με έντονες ενδονομαρχιακές ανισότητες, με πυρήνες έντονης ανάπτυξης των υπηρεσιών και του δευτερογενή τομέα, όπου αυτές κυρίως συγκεντρώνονται σε ένα δυναμικό μεγάλο αστικό κέντρο και σε δύο-τρία άλλα μικρότερα ημιαστικά κέντρα, στηριζόμενα κυρίως στην τουριστική δραστηριότητα, αλλά και σε άλλες συμπληρωματικές παραγωγικές δραστηριότητες. Τα κέντρα αυτά δημιουργούν χωρικά κλειστούς πυρήνες ανάπτυξης, οι οποίοι όχι μόνο δεν διαχέουν τα αναπτυξιακά αποτελέσματα τους σε ευρύτερες περιοχές, αλλά λειτουργούν «ανταγωνιστικά» για την ανάπτυξη όλων των υπόλοιπων γύρω από αυτά τα κέντρα περιοχών, με αποτέλεσμα τη συρρίκνωση κάθε παραγωγικής / αναπτυξιακής δραστηριότητας στις περιοχές αυτές που στηρίζονται αποκλειστικά και μόνο στην αδύναμη και αντιπαραγωγική παραδοσιακή γεωργική παραγωγή.

Γενικότερα, η οικονομία του Νομού Ιωαννίνων στηρίζεται κυρίως στον τριτογενή τομέα και αυτό φαίνεται από τα ποσοστά του τομέα στο συνολικό προϊόν και στην συνολική απασχόληση, γεγονός που αποδεικνύει την τάση τριτογενοποίησης της οικονομίας. Ο δευτερογενής τομέας έχει μια θετική εξέλιξη κατά την περίοδο 1991-2001 σε ότι αφορά την συμμετοχή του στο συνολικό προϊόν αλλά δεν ισχύει το ίδιο και

για την απασχόληση του τομέα, η οποία μειώνεται. Ο πρωτογενής τομέας του Νομού, που είναι και ο λιγότερο ανεπτυγμένος, ακολουθεί φθίνουσα πορεία κάτι που συμβαίνει και στο επίπεδο της χώρας.

Παράλληλα με τις εγγενείς αδυναμίες και δυνατότητες οι οποίες έχουν καταγραφεί, ευκαιρίες και απειλές από το εξωτερικό περιβάλλον επηρεάζουν τα οικονομικά χαρακτηριστικά και τις αναπτυξιακές δυνατότητες της περιοχής. Οι επιδράσεις της ένταξης στην Ε.Ε. λόγω του αυξημένου ανταγωνισμού έχουν ήδη βιωθεί με αρνητικά αποτελέσματα. Οι επιπρόσθετες αρνητικές επιδράσεις αυτού του είδους λόγω του ακόμα περισσότερο έντονου ανταγωνισμού, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν μέσω της χάραξης και της εφαρμογής κατάλληλων στρατηγικών και πολιτικών.

2.3 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

2.3.1 Διαρθρωτικά Χαρακτηριστικά

Όπως έχει προαναφερθεί, ο Πρωτογενής τομέας είναι ο τρίτος σε μέγεθος παραγωγικός τομέας του Ν. Ιωαννίνων. Το ποσοστό συμμετοχής του στο Ακαθάριστο Προϊόν του Νομού είναι πολύ μικρό σε σχέση με τους άλλους παραγωγικούς τομείς. Το έτος 2001 φθάνει μόλις το 6,4%. Η συμμετοχή του τομέα στο συνολικό προϊόν κατά το διάστημα 1991-2001 παρουσιάζει μείωση της τάξης του 25%. Η εξέλιξη του ποσοστού συμμετοχής του Πρωτογενούς Τομέα στο συνολικό Ακαθάριστο Προϊόν του Νομού κυμαίνεται μεταξύ 6% και 8% για μια μεγάλη χρονική περίοδο (1971-2001) εκτός από τα έτη 1983-1985 κατά τα οποία παρατηρείται σημαντική πτώση φθάνοντας στο 3%-5%, αφού κατά τα έτη αυτά το Ακαθάριστο Προϊόν του τομέα σημειώνει σημαντική πτώση έναντι των προηγούμενων ετών, ανακάμπτοντας όμως σημαντικά κατά τα επόμενα έτη (βλ. Πίνακας 1 του Παραρτήματος).

Όπως στην περίπτωση του ΑΕΠ έτσι και στην απασχόληση το ποσοστό συμμετοχής του Πρωτογενούς Τομέα στη συνολική απασχόληση του Νομού είναι το μικρότερο ποσοστό σε σχέση με τους άλλους παραγωγικούς τομείς, αλλά με μικρή διαφορά από το Δευτερογενή τομέα. Το ποσοστό απασχόλησης στον Πρωτογενή τομέα μειώνεται από το 1991 έως το 2001, όπου και φθάνει το 12,56%, από 22,13% το έτος 1991 με δραματική μείωση των απασχολούμενων στην αγροτική παραγωγή, ενώ αυξάνεται έστω και ελάχιστα η συνολική απασχόληση στο Νομό (βλ. Πίνακας 5 του

Παραρτήματος). Το γεγονός αυτό υποδηλώνει την είσοδο των εργαζομένων σε άλλους παραγωγικούς τομείς (κυρίως προς τον Τριτογενή τομέα). Η απασχόληση στον Πρωτογενή τομέα ακολουθεί την τάση που επικρατεί τόσο σε Εθνικό όσο και σε Περιφερειακό επίπεδο, της μείωσης δηλαδή του αριθμού των εργαζομένων στην Πρωτογενή Παραγωγή.

2.3.2 Φυτική Παραγωγή

2.3.2.1 Εκτάσεις

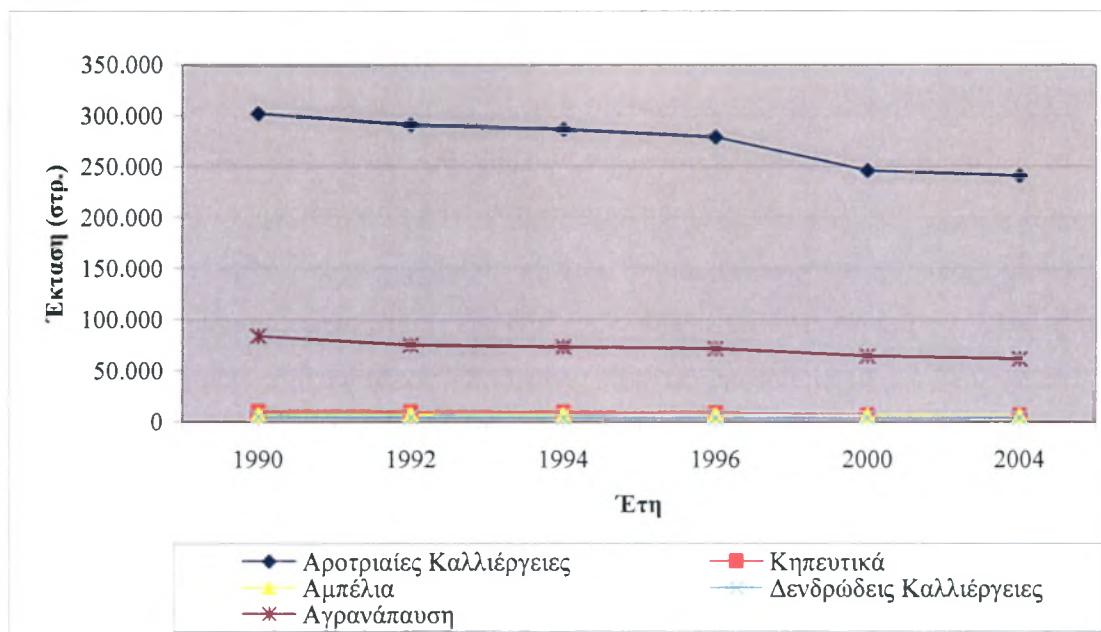
Στην παράγραφο αυτή γίνεται μια περιγραφή της κατάστασης της γεωργίας στο Νομό Ιωαννίνων, μέσω των Ετήσιων Γεωργικών Στατιστικών της Ε.Σ.Υ.Ε. και πιο συγκεκριμένα αυτές των ετών 1990, 1992, 1994, 1996 και 2000. Για τα έτη αυτά μελετώνται οι χρήσεις γης και οι καλλιεργούμενες εκτάσεις ενώ στην αμέσως επόμενη παράγραφο μελετώνται και οι παραγόμενες ποσότητες των σημαντικότερων αγροτικών προϊόντων φυτικής προέλευσης.

Στο παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 2.16) απεικονίζονται οι κυριότερες χρήσεις γης σε επίπεδο νομού. Είναι προφανές ότι το μεγαλύτερο τμήμα του νομού καλλιεργείται με αροτριάες καλλιέργειες, ενώ τα αμπέλια, τα κηπευτικά και οι δενδρώδεις καλλιέργειες καλύπτουν ένα μικρό κομμάτι αυτού. Ακόμη, ένα σημαντικό κομμάτι της παραγωγικής γη βρίσκεται σε καθεστώς αγρανάπαυσης. Το γεγονός ότι το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος των γεωργικών εκτάσεων καλλιεργείται με αροτριάες καλλιέργειες καταδεικνύει ότι η γεωργία στο Ν. Ιωαννίνων είναι εντάσεως κεφαλαίου και ότι αυτή συνδέεται άμεσα με την κτηνοτροφία, δημιουργώντας εισροές σε αυτήν ως κτηνοτροφές.

Επίσης, με βάση το παρακάτω διάγραμμα, παρατηρείται στο Νομό Ιωαννίνων μείωση της συνολικής έκτασης της γεωργικής γης ως άθροισμα των σε αγρανάπαυση και των καλλιεργούμενων εκτάσεων, γεγονός που υποδηλώνει την τάση εγκατάλειψης της γεωργικής γης και αλλαγής των χρήσεων γης. Οι γεωργικές εκτάσεις σε αγρανάπαυση μειώνονται με μεγαλύτερο ρυθμό σε σχέση με τις καλλιεργούμενες εκτάσεις με αποτέλεσμα το ποσοστό των καλλιεργούμενων εκτάσεων επί του συνόλου της γεωργικής γης να αυξάνει (βλ. Πίνακας 8 του Παραρτήματος).

Πιο συγκεκριμένα, η συνολική γεωργική γη από 409.713 στρ. το 1990 μειώθηκε το έτος 2004 σε 320.232 στρ.. Η μείωση αυτή αντιστοιχεί σε ποσοστιαία μεταβολή 21,8%. Οι σε αγρανάπαυση εκτάσεις μειώθηκαν κατά 26,5% ενώ οι καλλιεργούμενες εκτάσεις μειώθηκαν σε ποσοστό 20,6%, με αποτέλεσμα το ποσοστό των καλλιεργούμενων εκτάσεων επί του συνόλου της γεωργικής γης να αυξηθεί.

Διάγραμμα 2.16: Κυριότερες χρήσεις γης του Νομού Ιωαννίνων (1990-2004)

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Σε αντιδιαστολή με το Νομό Ιωαννίνων, στην Περιφέρεια Ηπείρου οι κατηγορίες καλλιεργειών κατανέμονται διαφορετικά ως προς τις καλλιεργούμενες εκτάσεις. Οι αροτριάες καλλιέργειες και οι αμπελοκαλλιέργειες κατέχουν μικρότερο ποσοστό, οι δενδρώδεις καλλιέργειες μεγαλύτερο ποσοστό και ίσο περίπου ποσοστό οι κηπευτικές καλλιέργειες.

Διαφορετικές επίσης είναι και οι τάσεις μεταβολής των ποσοστών αυτών στην Περιφέρεια Ηπείρου σε σχέση με το Ν. Ιωαννίνων. Συγκεκριμένα οι αροτριάες, οι κηπευτικές καλλιέργειες και τα αμπέλια παρουσιάζουν τάση μείωσης, ενώ οι δενδρώδεις καλλιέργειες παρουσιάζουν τάση αύξησης (βλ. Πίνακας 9 του Παραρτήματος). Από τα προαναφερόμενα στοιχεία, φαίνεται η διαφορετική εξειδίκευση του Νομού Ιωαννίνων ως προς τα είδη καλλιεργειών σε σχέση με τους άλλους Νομούς της Περιφέρειας, διαφοροποίηση η οποία οφείλεται τόσο στη

γεωμορφολογία και τις κλιματολογικές συνθήκες του Νομού, όσο και στην διάρθρωση του συνόλου της οικονομίας του Νομού.

Ο Ν. Ιωαννίνων καταλαμβάνοντας το 54% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας Ηπείρου είναι ο μεγαλύτερος Νομός της Περιφέρειας. Στη συνολική γεωργική γη της Περιφέρειας το έτος 2004 καταλαμβάνει ποσοστό 28,36%, στις εκτάσεις σε αγρανάπανση 39% και στις καλλιεργούμενες εκτάσεις 25,68%. Τα ποσοστά παρουσιάζουν μια μείωση σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, φαινόμενο το οποίο δείχνει ότι μειώνεται η συμβολή του Ν. Ιωαννίνων στη φυτική αγροτική δραστηριότητα της Περιφέρειας.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 10 του Παραρτήματος, οι κυριότερες κατηγορίες με αροτριάες καλλιέργειες που καλλιεργούνται στο Ν. Ιωαννίνων είναι τα κτηνοτροφικά φυτά για σανό, τα σιτηρά για καρπό και οι πατάτες. Το μεγαλύτερο ποσοστό των αροτριάων εκτάσεων (66,2%) καλλιεργείται με είδη που προορίζονται για την κτηνοτροφία. Γίνεται επομένως φανερό η σύνδεση της γεωργίας με την κτηνοτροφία στο Νομό. Τα κτηνοτροφικά φυτά που καλλιεργούνται κυρίως είναι κοφτολίβαδα για σανό, τριφύλλι, κριθάρι και βρώμη. Υπάρχουν επίσης και σημαντικές εκτάσεις με τεχνητούς λειμώνες, οι οποίοι χρησιμοποιούνται ως βοσκότοποι.

Τα κοφτολίβαδα για σανό που καλλιεργούνται σε σημαντική έκταση απαντώνται κυρίως στους Δήμους Αγίου Δημητρίου, Κατσανοχωρίων, Πασσαρώνος, Παμβώτιδος, Κάτω Ζαγορίου και Μπιζανίου, προσδιορίζοντας έτσι την εξειδίκευση της παραγωγικής δραστηριότητας των συγκεκριμένων Δήμων.

Από τις υπόλοιπες εκτάσεις με αροτριάες καλλιέργειες τα κυρίαρχα καλλιεργούμενα είδη είναι ο αραβόσιτος, η σίκαλη, το μαλακό σιτάρι, οι πατάτες και τα φασόλια.

Σε σημαντικές εκτάσεις (1.640 στρ.) ο αραβόσιτος καλλιεργείται επίσης και με άλλα είδη (συγκαλλιέργεια), (κυρίως με φασόλια), με αποτέλεσμα οι συνολικές εκτάσεις καλλιέργειας αραβοσίτου να αυξάνονται έτσι ώστε η συγκεκριμένη καλλιέργεια να παραμένει ως το κυρίαρχο είδος σιτηρού για καρπό στην περιοχή.

Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις με αραβόσιτο παρουσιάζουν αυξομειώσεις κατά την εξεταζόμενη περίοδο, διατηρώντας όμως μια τάση σταθερή διαχρονικά με αύξηση του ποσοστού τους επί των συνολικών αροτριάων εκτάσεων, οι οποίες μειώνονται, ενώ και η παραγωγή αραβοσίτου αυξάνεται διαχρονικά.

Η καλλιέργεια της πατάτας είναι μια από τις δυναμικές καλλιέργειες του Ν. Ιωαννίνων, της οποίας η συμμετοχή στη συνολική καλλιέργεια πατάτας σε επίπεδο Περιφέρειας είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς το 59% των καλλιεργούμενων εκτάσεων με πατάτες και το 51% της παραγωγής του συνόλου της Περιφέρειας Ηπείρου συγκεντρώνεται στο Ν. Ιωαννίνων. Οι Δήμοι στους οποίους συγκεντρώνεται η καλλιέργεια της πατάτας είναι ο Δ. Παμβώτιδος, Δ. Εγνατίας, Δ. Πασσαρώνος και ο Δ. Μπιζανίου.

Βιομηχανικά φυτά στο Ν. Ιωαννίνων καλλιεργούνται σε πολύ μικρές εκτάσεις, οι οποίες μειώνονται κατά 71% στο διάστημα 1990-2000. Το είδος που καλλιεργείται σχεδόν αποκλειστικά είναι ο καπνός ανατολικού τύπου, αλλά με την συνεχή συρρίκνωση της συγκεκριμένης καλλιέργειας, παύει να διαδραματίζει κάποιο ρόλο στη Πρωτογενή παραγωγή του Νομού.

Τα προϊόντα στα οποία ειδικεύεται ο Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια είναι η σίκαλη, τα κτηνοτροφικά φυτά για σανό (κυρίως τα κοφτολίβαδα), το μαλακό σιτάρι, το κριθάρι, οι πατάτες, η βρώμη, η φακή και οι τεχνητοί λειμώνες. Σε αυτά τα προϊόντα συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο ποσοστό καλλιεργούμενων εκτάσεων και το μεγαλύτερο ποσοστό παραγωγής.

Η καλλιέργεια των λαχανοκομικών και κηπευτικών καλλιεργειών στηρίζεται κυρίως στην τομάτα και δευτερευόντως στα ξερά κρεμμύδια, φασολάκια και λάχανα (Πίνακας 11 του Παραρτήματος). Το 6% των καλλιεργούμενων εκτάσεων με τομάτες είναι θερμοκηπιακές. Η έκταση των καλλιεργειών τομάτας σε θερμοκήπια έχει αυξηθεί από το 1990. Το 1996 μάλιστα παρατηρείται η μεγαλύτερη αύξηση καλλιεργούμενων εκτάσεων με τομάτες θερμοκηπίου. Αντίθετα η έκταση των υπαίθριων καλλιεργειών τομάτας έχει μειωθεί, γεγονός που φανερώνει την αντικατάσταση των υπαίθριων καλλιεργειών τομάτας από θερμοκηπιακές. Στο Δ. Παμβώτιδος συγκεντρώνονται οι περισσότερες καλλιεργούμενες εκτάσεις με τομάτες υπαίθρου.

Οι εκτάσεις με δενδρώδεις καλλιέργειες στο Νομό Ιωαννίνων, όπως έχει ήδη αναφερθεί, καταλαμβάνουν πολύ μικρό ποσοστό μόλις 1,73% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων και το μεγαλύτερο μέρος από αυτές καλλιεργείται με καρυδιές. Οι καλλιεργούμενες δενδρώδεις εκτάσεις εντοπίζονται κυρίως στους Δήμους Κόνιτσας, Μολοσσών, Αγίου Δημητρίου, Παμβώτιδος και Κάτω Ζαγορίου.

Ολοκληρώνοντας την αναφορά στις εκτάσεις καλλιεργειών φυτικής παραγωγής, όπου ο Νομός Ιωαννίνων στο σύνολο του παρουσιάζει μικρή σχετικά δραστηριοποίηση,

σημειώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των καλλιεργούμενων εκτάσεων φυτικής παραγωγής ποικίλων ειδών συγκεντρώνονται στους Δήμους Παμβώτιδος, Πασσαρώνος, Κόνιτσας και Αγίου Δημητρίου, ενώ οι Δήμοι Μπιζανίου, Άνω Καλαμά και Ζίτσας καλλιεργούν σημαντικές εκτάσεις, αλλά ειδικεύονται σε λίγα καλλιεργούμενα είδη.

2.3.2.2 Παραγωγή

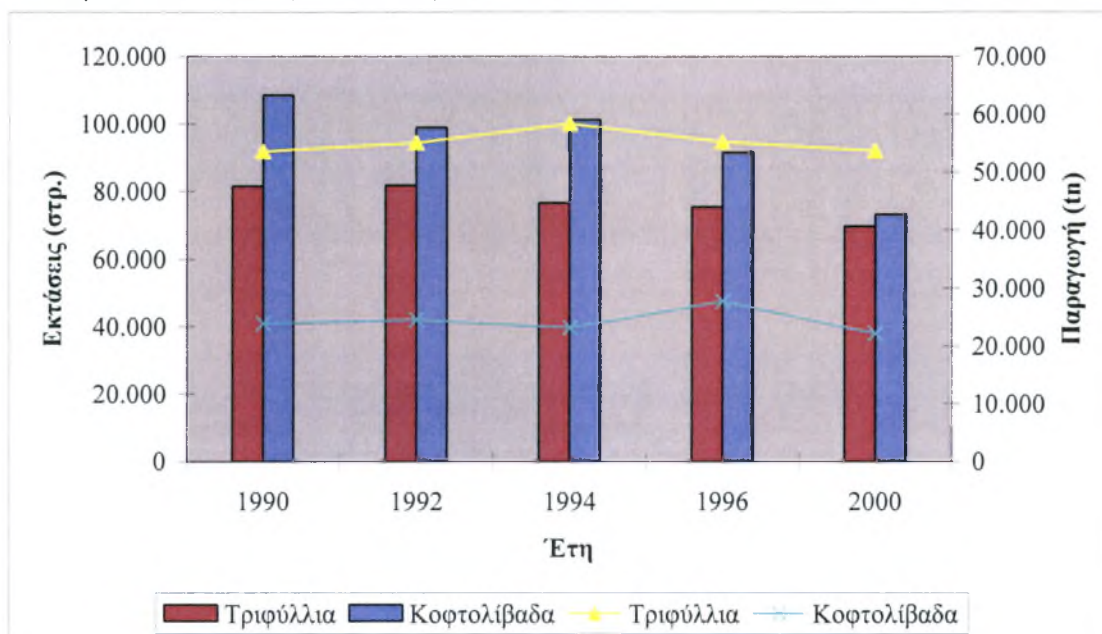
Όπως έχει προαναφερθεί η βασικότερη κατηγορία καλλιεργειών στο Νομό Ιωαννίνων είναι οι αροτριάιες καλλιέργειες. Ο κύριος όγκος της παραγωγής μεταξύ των αροτριάων καλλιεργειών στο Ν. Ιωαννίνων προέρχεται από τα κτηνοτροφικά φυτά για σανό, τα οποία συγκεντρώνουν το 58% της συνολικής παραγωγής αροτριάων καλλιεργειών. Δεύτερη κατηγορία σε μέγεθος παραγωγής είναι τα σιτηρά για καρπό, με ποσοστό συμμετοχής στη συνολική παραγωγή αροτριάων 31% και ακολουθούν τα πεπονοειδή και οι πατάτες, με ποσοστό 4%. Οι υπόλοιπες κατηγορίες συγκεντρώνουν μικρό όγκο παραγωγής μόλις το 7% από τη συνολική παραγωγή αροτριάων καλλιεργειών. Η κατεύθυνση του κυρίως όγκου παραγωγής των αροτριάων καλλιεργειών, φαίνεται ότι στρέφεται προς την κάλυψη των αναγκών σε κτηνοτροφές.

Τα κυρίαρχα είδη κτηνοτροφών σε όγκο παραγωγής στο Ν. Ιωαννίνων είναι τα τριφύλλια για σανό, ο αραβόσιτος, τα κοφτολίβαδα για σανό και οι πατάτες (Διάγραμμα 2.17). Τα είδη φυτικής παραγωγής για κτηνοτροφές που παράγονται στο Ν. Ιωαννίνων φαίνεται ότι καλύπτουν ανάγκες τουλάχιστον και των άλλων Νομών της Περιφέρειας, καθώς στους άλλους Νομούς δεν παράγονται ή παράγονται σε μικρότερες ποσότητες.

Αναλυτικότερα τα είδη που παράγονται στο Νομό Ιωαννίνων σε μεγαλύτερες ποσότητες στην κατηγορία των κτηνοτροφικών φυτών για σανό είναι τα τριφύλλια και τα κοφτολίβαδα. Η παραγωγή τριφυλλιών για σανό δεν είναι σταθερή για την εξεταζόμενη χρονική περίοδο, παρουσιάζοντας ακανόνιστες αυξομειώσεις καταλήγοντας το 2000 σε περίπου ίδια επίπεδα με το 1990. Ωστόσο, στην Περιφέρεια η παραγωγή αυξάνει με αποτέλεσμα η συμβολή της παραγωγής τριφυλλιών για σανό του Νομού στη συνολική παραγωγή της Περιφέρειας να μειώνεται. Το ποσοστό συμμετοχής της παραγωγής κοφτολίβαδων για σανό του Νομού στο σύνολο της παραγωγής στην Περιφέρεια είναι ιδιαίτερα υψηλό φθάνοντας το 71%, με αποτέλεσμα

η παραγωγή του Νομού να αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την Περιφέρεια καθώς και οι υπόλοιποι Νομοί έχουν ανεπτυγμένη κτηνοτροφία.

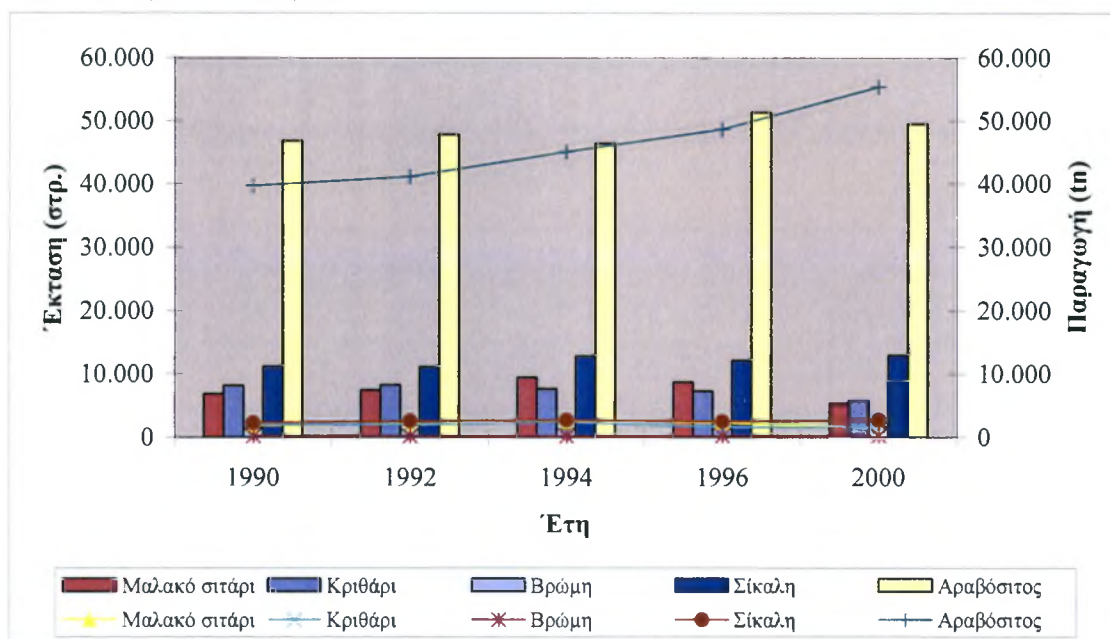
Διάγραμμα 2.17: Έκταση και παραγωγή των κυριότερων κτηνοτροφικών φυτών για σανό του Νομού Ιωαννίνων (1990-2000)

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Το είδος της καλλιέργειας από την κατηγορία των σιτηρών για καρπό που ξεχωρίζει για το μεγάλο ύψος παραγωγής της είναι αυτή του αραβόσιτου, η οποία είναι και μια από τις πιο σημαντικές καλλιέργειες του Ν. Ιωαννίνων και της Περιφέρειας Ηπείρου. Ο Νομός Ιωαννίνων κατέχει σημαντικό ποσοστό παραγωγής αραβοσίτου στο σύνολο της παραγωγής της Περιφέρειας, με αποτέλεσμα οι διακυμάνσεις της παραγωγής στο Νομό να επηρεάζουν το σύνολο της παραγωγής στην Περιφέρεια καθοριστικά (Διάγραμμα 2.18).

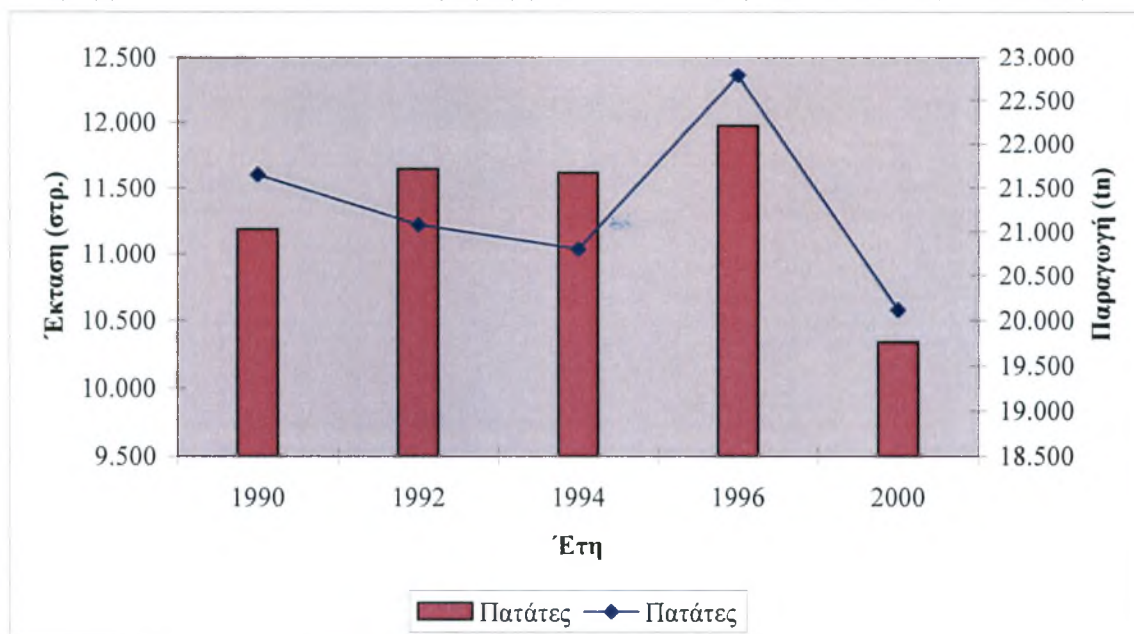
Διάγραμμα 2.18: Έκταση και παραγωγή των κυριότερων σιτηρών για καρπό του Νομού Ιωαννίνων (1990-2000)

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Όσον αφορά στην παραγωγή της καλλιέργειας της πατάτας, αυτή έχει μειωθεί σχετικά από το 1990, παραμένοντας όμως σε υψηλά επίπεδα δίχως να μειώνεται η σημασία της, τόσο για το Νομό, όσο και για την Περιφέρεια (Διάγραμμα 2.19).

Διάγραμμα 2.19: Εκτάσεις και παραγωγή πατάτας στο Νομό Ιωαννίνων (1990-2000)

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Η παραγωγή πατάτας στο Νομό συμμετέχει κατά 51% στη συνολική παραγωγή πατάτας στην Περιφέρεια.

Στα περισσότερα είδη των αροτριαίων καλλιεργειών η παραγωγή μειώνεται. Οι μεγαλύτερες, όμως, μειώσεις παρατηρούνται, κυρίως, σε δευτερευόντως σημασίας είδη για το Νομό, όπως οι φακές, ο καπνός και τα καρπούζια.

Ο όγκος παραγωγής των λαχανοκομικών ειδών είναι μικρός σε σχέση με το σύνολο της φυτικής παραγωγής εξαιτίας του προσανατολισμού της φυτικής παραγωγής σε είδη που προορίζονται για τις ανάγκες σε ζωοτροφές της κτηνοτροφίας. Το γεγονός αυτό περιορίζει σε χαμηλά επίπεδα τη σημασία τους για το σύνολο του Ν. Ιωαννίνων, χωρίς όμως να παραγνωρίζεται η σημασία τους για ορισμένες αγροτικές περιοχές, με δεδομένες και τις δυνατότητες ανάπτυξης τους.

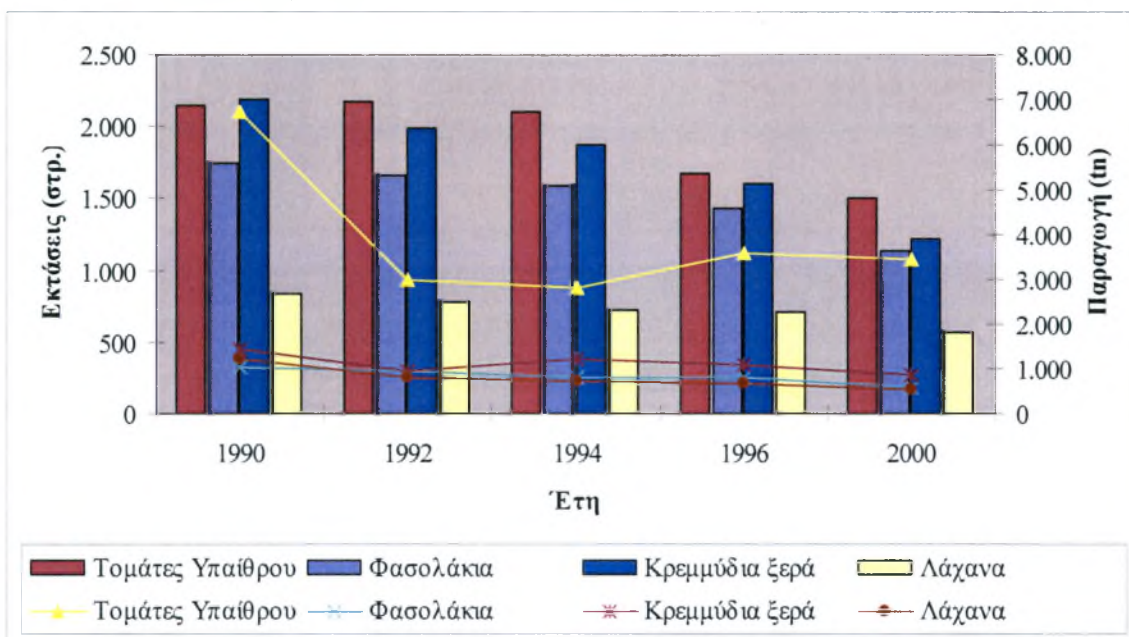
Ο μεγαλύτερος όγκος παραγωγής λαχανοκομικών προϊόντων προέρχεται κυρίως από τις τομάτες υπαίθρου, τα ξερά κρεμμύδια, τα φασολάκια και τα λάχανα (Διάγραμμα 2.20).

Στην παραγωγή της τομάτας παρατηρείται αλλαγή ως προς την κατεύθυνση της παραγωγής μεταξύ τομάτας υπαίθρου και θερμοκηπίου σε βάρος της τομάτας υπαίθρου. Τα τελευταία χρόνια η παραγωγή τομάτας θερμοκηπίου σταδιακά αυξάνεται, ενώ η παραγωγή τομάτας υπαίθρου μειώνεται συνεχώς από το 1990 μέχρι το 2000.

Η παραγωγή λαχανοκομικών προϊόντων των περισσότερων καλλιεργούμενων ειδών μειώνεται κατά την εξεταζόμενη περίοδο 1990-2000. Εξαιρέση αποτελούν οι τομάτες θερμοκηπίου, ο αρακάς, οι μπάμιες, τα μαρούλια, τα ραδίκια και τα λοιπά λαχανικά των οποίων η παραγωγή αυξήθηκε.

Τα προϊόντα που παράγονται σε μεγαλύτερες ποσότητες στο Ν. Ιωαννίνων από ότι στην Περιφέρεια Ηπείρου με αποτέλεσμα το ποσοστό συμμετοχής τους στη συνολική παραγωγή να είναι μεγάλο είναι κυρίως τα πράσα, τα ξερά κρεμμύδια, το σπανάκι, τα φασολάκια και τα αγγούρια θερμοκηπίου.

Διάγραμμα 2.20: Εκτάσεις και παραγωγή των κυριότερων κηπευτικών του Νομού Ιωαννίνων (1990-2000)

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

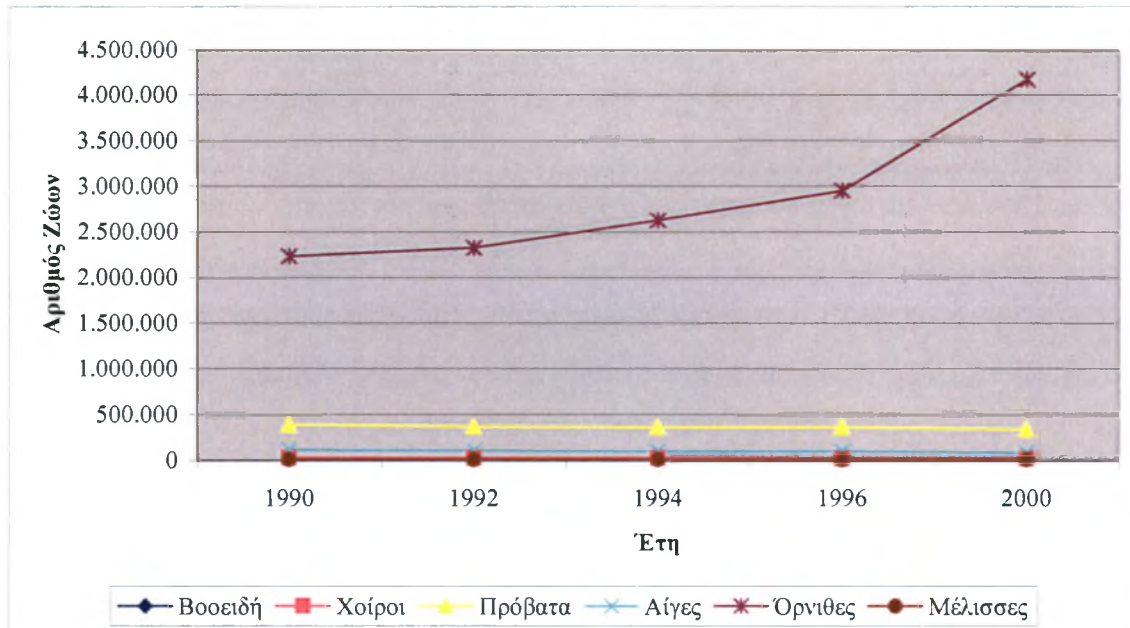
2.3.3 Ζωική Παραγωγή

2.3.3.1 Ζωικό Κεφάλαιο

Η κτηνοτροφία στο Νομό Ιωαννίνων είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη, καθώς ευνοείται από την ύπαρξη μεγάλων ορεινών και ημιορεινών εκτάσεων με βοσκότοπους και υποστηρίζεται, επίσης, από τη φυτική γεωργική παραγωγή που προσανατολίζεται στα κτηνοτροφικά φυτά. Πάνω από το μισό (το 55%) της συνολικής έκτασης του Νομού καλύπτεται από βοσκότοπους κοινοτικούς και ιδιωτικούς.

Ο Ν. Ιωαννίνων συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος του ζωικού κεφαλαίου της Περιφέρειας Ηπείρου (Διάγραμμα 2.21). Ο κλάδος ο οποίος είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος είναι η πτηνοτροφία. Ο μεγαλύτερος αριθμός πουλερικών της Περιφέρειας συγκεντρώνεται στο Ν. Ιωαννίνων. Ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί σε ποσοστό 84,54% επί του συνολικού αριθμού πουλερικών στην Περιφέρεια. (βλ. Πίνακας 12 του Παραρτήματος).

Διάγραμμα 2.21: Κυριότεροι ζωικοί πληθυσμοί του Νομού Ιωαννίνων (1990-2000)

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Η παραγωγή των πτηνοτροφικών μονάδων στρέφεται προς όλους τους τομείς παραγωγής (κρεατοπαραγωγής, αυγοπαραγωγής και αναπαραγωγής). Η κρεατοπαραγωγός πτηνοτροφία ασκείται από μεγάλες εκσυγχρονισμένες μονάδες, ενώ σε μεσαίου και μικρού μεγέθους μονάδες ασκείται η αυγοπαραγωγός και η αναπαραγωγική πτηνοτροφία. Οι υποδομές δραστηριοποίησης της πτηνοτροφίας είναι ανεπτυγμένες με απόλυτη καθετοποίηση της παραγωγής με τελικό αποτέλεσμα ο τομέας των πτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων να είναι ένας από τους πιο δυναμικούς τομείς της οικονομίας του Νομού, ο οποίος μάλιστα παρουσιάζει ανοδική τάση. Οι περισσότερες πτηνοτροφικές μονάδες που από αυτές προέρχεται και η περισσότερη παραγωγή, συγκεντρώνονται κυρίως στους Δήμους Παμβώτιδος, Περάματος, Πασσαρώνος, Ανατολής, Εγνατίας, Μετσόβου και Κόνιτσας. Αποτέλεσμα αυτής της συγκέντρωσης και ιδιαίτερα στις περιοχές πλησίον των αστικών και ημιαστικών κέντρων είναι η δημιουργία προβλημάτων κορεσμού της δυναμικότητας / αντοχής των περιοχών αυτών, καθώς και έντονων περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Η προβατοτροφία είναι μία άλλη σημαντική δραστηριότητα στο Νομό. Συγκεκριμένα στο Νομό εκτρέφεται το 37% των προβάτων της Περιφέρειας. Ο αριθμός των προβάτων παρουσιάζει από το 1990 συνεχή μείωση, και φθάνει το 2000 να έχει μειωθεί κατά 11%. Πρόβατα εκτρέφονται στους περισσότερους Δήμους του Ν. Ιωαννίνων,

αλλά ο μεγαλύτερος αριθμός εκτρέφεται κυρίως από τους Δήμους Αγίου Δημητρίου, Παμβώτιδος, Πασσαρώνος, Μπιζανίου, Εγνατίας, και Δελβινακίου.

Σημαντικός είναι και ο αριθμός των αιγών που εκτρέφονται στο Νομό, όπου συγκεντρώνεται το 26,5% του συνολικού αριθμού αιγών της Περιφέρειας, για το 2000. Ο αριθμός των αιγών μειώνεται στο Νομό κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο (-28%), με ρυθμούς μείωσης μεγαλύτερους από ότι στην Περιφέρεια (-13%), με αποτέλεσμα να μειώνεται το ποσοστό συμμετοχής τους στο συνολικό αριθμό αιγών της Περιφέρειας. Οι εκμεταλλεύσεις με αιγοπρόβατα είναι κυρίως μικρού μεγέθους, μικτές με γεωργικές εκμεταλλεύσεις από όπου αντλούν την παραγωγή για να καλύψουν τις ανάγκες διατροφής των ζώων. Ως εκ τούτου οι Δήμοι που καλλιεργούν σε σημαντικές εκτάσεις κτηνοτροφικά φυτά φαίνεται να συγκεντρώνουν και το μεγαλύτερο αριθμό αιγοπροβάτων, όπως ο Δήμος Αγίου Δημητρίου, ο Δ. Κόνιτσας, ο Πασσαρώνος, ο Δ. Παμβώτιδος και ο Δ. Δερβιζιανών.

Η εκτροφή χοίρων στο Νομό Ιωαννίνων δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη και κυρίως δεν γίνεται σε μονάδες με σύγχρονο εξοπλισμό, παρόλο τον ικανό αριθμό τους για τη δημιουργία παραγωγικών και εκσυγχρονισμένων μονάδων. Η κατεύθυνση των μονάδων χοιροτροφίας είναι κυρίως κρεατοπαραγωγής και δευτερευόντως αναπαραγωγής. Το αρνητικό κλίμα ανάπτυξης της χοιροτροφίας οδήγησε σε μείωση του αριθμού των χοίρων με σημαντικό ποσοστό (23,2%) κατά την χρονική περίοδο 1990-2000. Το μικρό ζωικό κεφάλαιο των χοίρων συγκεντρώνεται στους Δήμους Πασσαρώνος, Παμβώτιδας και Εγνατίας.

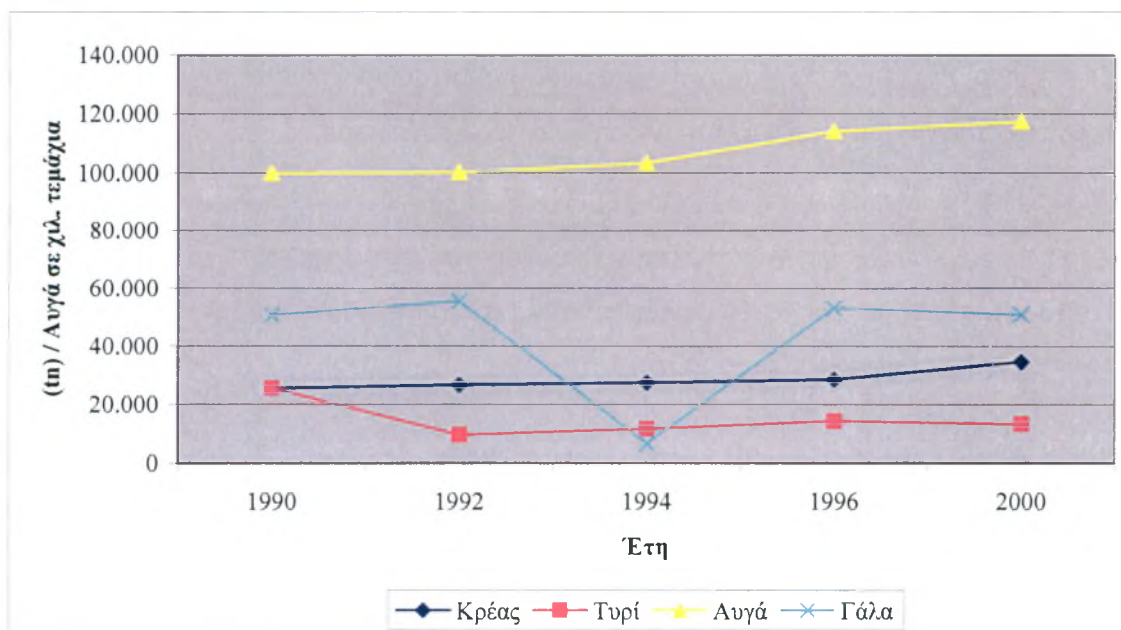
Η εκτροφή βοοειδών παρουσιάζει θετικές εξελίξεις στο Νομό με αποτέλεσμα ο αριθμός των βοοειδών να έχει αυξηθεί κατά τη χρονική περίοδο 1990-2000, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ετήσιας Γεωργικής Στατιστικής. Ο αριθμός των βοοειδών στην Περιφέρεια αυξάνεται κατά μικρότερο ποσοστό από ότι στο Ν. Ιωαννίνων, με αποτέλεσμα να αυξηθεί το ποσοστό συμμετοχής του Νομού στο συνολικό αριθμό βοοειδών της Περιφέρειας. Η παραγωγή των βοοειδών εκμεταλλεύσεων στρέφεται προς τη γαλακτοπαραγωγή, κρίνοντας από την αναλογία παραγωγής κρέατος και γάλακτος, καθώς επίσης και από το μεγάλο αριθμό εκτρεφόμενων θηλυκών ζώων. Τα βοοειδή εκτρέφονται περισσότερο στους Δήμους Κάτω Ζαγορίου, Παμβώτιδος, Μολοσσών, Μαστροχωρίων και Μετσόβου.

Η μελισσοκομία είναι μια μικρή και σταθερά εξελισσόμενη δραστηριότητα στο Νομό Ιωαννίνων, η οποία ασκείται κατά μεγαλύτερο ποσοστό σε ευρωπαϊκές κυψέλες. Η ασκούμενη μελισσοκομία σε ευρωπαϊκές κυψέλες είναι πιο σύγχρονη μορφή άσκησης της μελισσοκομίας. Η μελισσοκομία συναντάται σε πολλούς Δήμους, αλλά μεγάλο αριθμό κυψελών εμφανίζουν οι Δήμοι Παμβώτιδος, Κάτω Ζαγορίου, Μολοσσών και Κόνιτσας.

2.3.3.2 Παραγωγή

Η παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων στο Ν. Ιωαννίνων είναι πολύ σημαντική για την Περιφέρεια Ηπείρου, καθώς συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό παραγωγής πρωτογενών και δευτερογενών κτηνοτροφικών προϊόντων στην Περιφέρεια (βλ. Πίνακας 13 του Παραρτήματος). Η παραγωγή πρωτογενών και δευτερογενών κτηνοτροφικών προϊόντων στο Ν. Ιωαννίνων για τη χρονική περίοδο 1990-2000 αυξήθηκε για τα περισσότερα προϊόντα με σημαντικά συχνά ποσοστά, εκτός από το τυρί, τα νωπά δέρματα, το μαλλί προβάτων και τις τρίχες αιγών, όπου η παραγωγή μειώθηκε (Διάγραμμα 2.22).

Διάγραμμα 2.22: Παραγωγή κυριότερων προϊόντων ζωικής προέλευσης του Νομού Ιωαννίνων (1990-2000)

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Τα κύρια προϊόντα που παράγονται είναι τυρί, αυγά και κρέας. Από την παραγωγή γάλακτος εμπορεύεται μόνο το αγελαδινό, ενώ το γάλα από τα αιγοπρόβατα χρησιμοποιείται για την παρασκευή τυριών. Η παραγωγή τυριών είναι τόσο μεγάλη που για την παρασκευή τους γίνεται εισροή σε γάλα αιγοπροβάτων και από τους άλλους Νομούς τις Περιφέρειας. Στο Ν. Ιωαννίνων παράγεται το 67,84% της συνολικής παραγόμενης ποσότητας τυριών της Περιφέρειας.

Όσον αφορά την παραγωγή κρέατος στο Νομό, η παραγόμενη ποσότητα αυξάνεται κατά 33,29% στη διάρκεια των ετών 1990-2000, ενώ κατά την ίδια περίοδο το αντίστοιχο μέγεθος στην Περιφέρεια Ηπείρου αυξάνεται με μικρότερους ρυθμούς (25%). Η συμμετοχή του Νομού στη συνολική παραγωγή κρέατος της Περιφέρειας αγγίζει το 53,27% το 2000, έχοντας αυξηθεί σε σχέση με το 1990 (49,92%).

Η παραγωγή τυριών, όπως προαναφέρθηκε, είναι από τα κυριότερα προϊόντα ζωικής προέλευσης στο Νομό, με κυρίαρχη παρουσία του μαλακού τυριού, οι παραγόμενες ποσότητες του οποίου αυξάνονται διαχρονικά με ενδιάμεσες ετήσιες κάμψεις. Το σκληρό τυρί, επίσης, διατηρεί ένα σημαντικό ποσοστό συμμετοχής στη συνολική παραγωγή τυριών στο Νομό, με τάσεις όμως μείωσης διαχρονικά, παρουσιάζοντας παράλληλα φθίνουσα εξέλιξη ως απόλυτο μέγεθος.

Το γάλα και τα αυγά είναι επίσης σημαντικά προϊόντα ζωικής παραγωγής στο Νομό, αλλά και για την Περιφέρεια ολόκληρη, αφού το μεν παραγόμενο γάλα στο Νομό αντιπροσωπεύει το 37,45% περίπου της συνολικής παραγωγής γάλακτος στη Περιφέρεια, ενώ τα παραγόμενα αυγά στο Νομό αντιπροσωπεύουν το 76,42% περίπου των συνολικών παραγόμενων αυγών στη Περιφέρεια Ηπείρου.

Τέλος η παραγωγή μελιού στο Νομό Ιωαννίνων παραμένει σχεδόν σταθερή καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης χρονικής περιόδου, με εξαίρεση τα δυο τελευταία έτη αναφοράς, κατά τα οποία εμφανίζεται σημαντικά αυξημένη παραγωγή έναντι των προηγούμενων ετών.

2.3.3.3 Αλιεία

Η αλιεία στο Ν. Ιωαννίνων εστιάζεται στην αλιεία εσωτερικών υδάτων, όπως είναι φυσικό, λόγω του απόλυτα ηπειρωτικού χαρακτήρα του Νομού. Η αλιεία εσωτερικών υδάτων (επαγγελματική και ερασιτεχνική) είναι αρκετά ανεπτυγμένη, καθώς και η

εκτροφή πέστροφας. Ο αριθμός των ερασιτεχνών αλιέων και ερασιτεχνικών σκαφών είναι μεγαλύτερος σε σχέση με των επαγγελματιών και επαγγελματικών γεγονός που δεν δίνει προοπτικές ανάπτυξης (Πίνακας 14 του Παραρτήματος). Η δυναμική του κλάδου συγκεντρώνεται κυρίως στα εκτροφεία πέστροφας, η παραγωγή των οποίων, έχει αυξηθεί κατά 63,14% από το 1990 μέχρι το 2000.

Στο Ν. Ιωαννίνων εμφανίζονται 38 ιχθυοκαλλιεργητικές μονάδες συνολικής δυναμικότητας 1.432 τόνων. Οι περισσότερες μονάδες είναι δυναμικότητας περίπου 20-30 τόνων, εκτός μιας η δυναμικότητα της οποίας είναι 450 τόνοι. Σημαντικό για το Νομό επίσης είναι ότι συγκεντρώνει το 62,7% της παραγωγής πέστροφας στο σύνολο της Περιφέρειας. Οι Δήμοι που συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη παραγωγή είναι ο Δ. Περάματος και η Κοινότητα Νήσου Ιωαννίνων που βρίσκονται περιμετρικά της λίμνης Παμβώτιδας.

2.3.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Κυρίαρχη δραστηριότητα της αγροτικής παραγωγής στο Νομό Ιωαννίνων είναι η κτηνοτροφία και η ζωική παραγωγή εν γένει. Από τη κτηνοτροφική παραγωγή η αιγοπροβατοτροφία διαδραματίζει έναν από τους σημαντικότερους ρόλους στηριζόμενη στη ποιμενική εκμετάλλευσή της, λόγω της γεωμορφολογίας του Νομού, ενώ το μεγαλύτερο μέρος του παραγόμενου γάλακτος καθετοποιείται σε τυρί μαλακό. Εξίσου σημαντική είναι και η παραγωγή των πτηνοτροφικών μονάδων η οποία στρέφεται προς όλους τους τομείς παραγωγής (κρεατοπαραγωγής, αυγοπαραγωγής και αναπαραγωγής).

Όσον αφορά στη φυτική παραγωγή οι βασικότερες καλλιέργειες είναι τα σιτηρά για καρπό όπου κυρίαρχο ρόλο παίζει ο αραβόσιτος, ενώ σημαντικό ρόλο στη φυτική παραγωγή διαδραματίζει η παραγωγή πατάτας, καθώς και τα κτηνοτροφικά φυτά για σανό από τα οποία τα κοφτολίβαδα αντιπροσωπεύουν ένα πολύ σημαντικό ποσοστό.

Τέλος η αλιευτική παραγωγή και κυρίως οι ιχθυοκαλλιέργειες συμμετέχουν με μικρό ποσοστό στην παραγωγή του πρωτογενούς τομέα.

Με βάση την παραπάνω ανάλυση δημιουργήθηκε ο Πίνακας 2.32 ο οποίος παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τις ευκαιρίες και τις απειλές για τον Πρωτογενή τομέα του Νομού Ιωαννίνων.

Πίνακας 2.32: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Πρωτογενής τομέας)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ύπαρξη βασικών προϋποθέσεων ανάπτυξης ενός πρωτογενούς τομέα παραγωγής ποιοτικών – βιολογικών αγροτικών προϊόντων (ιδιαίτερα στον κλάδο της κτηνοτροφίας) ▪ Δυναμικός κλάδος κτηνοτροφίας, τυροκομίας και πτηνοτροφίας ▪ Δυνατότητα αύξησης του κτηνοτροφικού προϊόντος με την αξιοποίηση εγκαταλειμμένων βοσκοτόπων ▪ Δυνατότητα αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού της περιοχής για ιχθυοκαλλιέργεια και ερασιτεχνική αλιεία ▪ Ύπαρξη μεγάλων εκτάσεων παραγωγικών δασών ▪ Πλούσιος υδροφόρος ορίζοντας ▪ Δυνατότητα επιστημονικής και τεχνικής στήριξης (μελέτες, υλοποίηση προγραμμάτων, εργαστηριακές υποδομές) του πρωτογενή τομέα από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (οικονομικό και χημικό τμήμα), το Ινστιτούτο Γάλακτος Ηπείρου, τις Αναπτυξιακές Εταιρείες κλπ. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Διαχρονική μείωση της συμβολής του πρωτογενή τομέα στο ΑΕΠ του Νομού ▪ Έλλειψη ικανού μεγέθους εύφορης γεωργικής γης ▪ Μικρός αγροτικός κλήρος και προβλήματα που σχετίζονται με το ιδιοκτησιακό καθεστώς εκτάσεων ▪ Χαμηλός βαθμός εκμηχάνισης της γεωργίας ▪ Έλλειψη κατάλληλων / αναγκαίων εγγειοβελτιωτικών υποδομών ▪ Χαμηλό επίπεδο οργάνωσης των παραγωγών – συνεταιρισμών ▪ Έλλειψη έρευνας για όλες τις μορφές του πρωτογενή τομέα με αποτέλεσμα να μη μπορεί να βελτιωθεί η ποιότητα και η παραγωγικότητα. Μη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών ▪ Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο αγροτών και γηράσκουσα ηλικιακή διάρθρωση ▪ Ελλείψεις στο ενδονομαρχιακό και αγροτικό οδικό δίκτυο ▪ Προβλήματα ρύπανσης της λίμνης Παμβώτιδας που προσδιορίζουν την ανάπτυξη αλιευτικών και ιχθυοκαλλιεργητικών δραστηριοτήτων
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Διεύρυνση της Ε.Ε. ▪ Η διαρκώς αυξανόμενη τάση καταναλωτικής ζήτησης επώνυμων και ποιοτικών αγροτικών προϊόντων, για την παραγωγή των οποίων ο Νομός διαθέτει τις βασικές προϋποθέσεις 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η μεγέθυνση της ανταγωνιστικής πίεσης σε παραδοσιακούς τομείς της οικονομίας, ως αποτέλεσμα της σταδιακής «άρσης» της απομόνωσης του Νομού και του ιδιότυπου προστατευτισμού που απολάμβανε η εσωτερική αγορά ▪ Η «αποδέσμευση» της απασχόλησης από τον πρωτογενή τομέα λόγω των διαρθρωτικών αλλαγών ▪ Η ανάγκη προσαρμογής της γεωργίας στις νέες απαιτήσεις της ΚΑΠ και ιδιαίτερα εκείνου του τμήματος που έχει μεγάλη εξάρτηση από τις επιδοτήσεις, μπορεί να οδηγήσει σε γρήγορη συρρίκνωση της γεωργίας χωρίς εναλλακτικές εξόδους

Σύμφωνα με όλα τα προαναφερόμενα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του Πρωτογενούς τομέα στο Νομό Ιωαννίνων και με δεδομένη τη νέα αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), οι προοπτικές της αγροτικής παραγωγής του Νομού

προσανατολίζουν το χαρακτήρα των δραστηριοτήτων αυτών κυρίως προς την ζωική παραγωγή, η οποία έχει περιθώρια περαιτέρω μεγέθυνσης και ανάπτυξης προς την κατεύθυνση της αιγοπροβατοτροφίας, κυρίως με βελτιώσεις της ποιότητας των προϊόντων, της αύξησης του βαθμού καθετοποίησης, την συστηματοποίηση της δραστηριότητας και την σταδιακή διαφοροποίηση των παραγόμενων ζωικών προϊόντων με διεύρυνση της παραγωγής επώνυμων προϊόντων, με εξασφάλιση σήματος ποιότητας και ονομασίας προέλευσης.

Όσον αφορά στη φυτική παραγωγή, με δεδομένους τους περιορισμούς που οφείλονται στη γεωμορφολογία των εδαφών του Νομού, οι προοπτικές ανάπτυξης της συνδυάζονται με την ανάπτυξη της ζωικής παραγωγής, η οποία θα απαιτεί εισροές από τη φυτική παραγωγή για κτηνοτροφές και πτηνοτροφές. Η ανάπτυξη επίσης ποιοτικών φυτικών προϊόντων αμπελουργίας και κηπευτικών, καλύπτει τις δυνατότητες διεύρυνσης και μεγέθυνσης της φυτικής παραγωγής με βελτίωση των αποδόσεων και εξασφάλιση της συμπληρωματικότητας των δραστηριοτήτων στον αγροτικό τομέα, αλλά και της διασύνδεσής του με τους άλλους παραγωγικούς τομείς του Νομού.

Επίσης η συστηματοποίηση και ορθολογική παραγωγική αξιοποίηση του δασικού πλούτου του Νομού δημιουργεί θετικές προοπτικές ανάπτυξης αυτής της δραστηριότητας σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των νέων διατάξεων της ΚΑΠ για παρεμβάσεις αποτελεσματικής εκμετάλλευσης των δασών με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος.

2.4 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

2.4.1 Διαρθρωτικά Χαρακτηριστικά

Ο Δευτερογενής τομέας είναι ο δεύτερος σε μέγεθος παραγωγικός τομέας του Νομού (με σημαντική διαφορά από τον Τριτογενή), σημειώνοντας μικρή αύξηση στο διάστημα 1991-2001 στην συμμετοχή του στο ΑΕΠ του νομού. Ειδικότερα:

- Ο Δευτερογενής τομέας συμμετέχει για το έτος 2001 με ποσοστό 22% στο συνολικό Ακαθάριστο Προϊόν του Νομού, όπως εξάλλου ισχύει και για τη συμμετοχή του Δευτερογενούς τομέα σε περιφερειακό επίπεδο. Η συμμετοχή του τομέα στο συνολικό προϊόν κατά το διάστημα 1991-2001 παρουσιάζει μικρή αύξηση, όπως

προαναφέρθηκε, τη στιγμή που στο επίπεδο της χώρας, της Περιφέρειας αλλά και των υπολοίπων νομών αυτής, παρουσιάζει φθίνουσα πορεία.

- Το ποσοστό συμμετοχής του Δευτερογενούς τομέα στο συνολικό προϊόν του νομού για την μακρά περίοδο 1971-2001 κυμαίνεται μεταξύ 20% και 35% (βλ. Πίνακας 1 του Παραρτήματος).
- Αντίστοιχα, το ποσοστό συμμετοχής του Δευτερογενούς τομέα του Νομού στο προϊόν του Δευτερογενούς τομέα της χώρας για την περίοδο 1971-2001 κυμαίνεται μεταξύ 1% και 1,5%.
- Η απασχόληση στο Δευτερογενή τομέα αποτελεί το 24% της συνολικής απασχόλησης του Νομού για το 2001, έχοντας μειωθεί κατά 11% στην περίοδο 1991-2001, ακολουθώντας τις εξελίξεις σε Περιφερειακό επίπεδο όπου η μείωση ήταν μικρότερη για την ίδια περίοδο (-9%).

Οι εξελίξεις στη συμμετοχή του τομέα στο προϊόν και στην απασχόληση, για την περίοδο 1991-2001, αποδεικνύουν την ενδυνάμωση του τομέα του Νομού συγκριτικά με αυτόν της Περιφέρειας. Επίσης, η μεγαλύτερη μείωση της απασχόλησης του δευτερογενή τομέα στο Νομό (-11%), σε σχέση με την Περιφέρεια (-9%), με παράλληλη αύξηση της συμμετοχής του στο ΑΕΠ δείχνει αυξημένη αποδοτικότητα / παραγωγικότητα των υπαρχουσών επιχειρήσεων, χωρίς όμως ανάλογη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης.

Σύμφωνα με το Μητρώο Επιχειρήσεων της Ε.Σ.Υ.Ε. το 2002 στο Ν. Ιωαννίνων δραστηριοποιούνταν συνολικά 13.270 επιχειρήσεις (48,1% του αντίστοιχου συνόλου της Περιφέρειας και 1,51% της χώρας). Ο συνολικός παραγόμενος τζίρος των επιχειρήσεων του Νομού ανερχόταν στα 1.686,97 εκατομμύρια € (0,7% του αντίστοιχου τζίρου στο σύνολο της χώρας και 52,7% της Περιφέρειας) (Πίνακας 2.33).

Πίνακας 2.33: Δευτερογενής τομέας στην Ήπειρο ανά Νόμο (2002)

	Νομός Άρτας	Νομός Θεσπρωτίας	Νομός Ιωαννίνων	Νομός Πρεβέζης	Σύνολο Περιφέρειας	Σύνολο Χώρας
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ						
Πλήθος επιχειρήσεων	4.841	4.081	13.270	5.423	26.989	879.377
% στη Περιφέρεια	17,50%	14,80%	48,10%	19,60%	100,00%	
% στη χώρα	0,60%	0,50%	1,50%	0,60%	3,10%	100,00%
Συνολικός Τζίρος (εκ. €)	633,64	366,19	1.686,97	515,47	3.162,72	240.885,18
% στη Περιφέρεια	19,80%	11,40%	52,70%	16,10%	100,00%	
% στη χώρα	0,30%	0,20%	0,70%	0,20%	1,30%	100,00%

Κατάταξη ως προς το πλήθος των επιχειρήσεων στους 52 νομούς	43	47	15	41		
Κατάταξη ως προς το τζίρο των επιχειρήσεων στους 52 νομούς	40	46	10	43		
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ						
Πλήθος επιχειρήσεων	1.121	1.186	3.260	732	6.690	198.206
% στο σύνολο των επιχειρήσεων	23.20%	29.10%	24.60%	20.70%	24.80%	22.50%
% στη Περιφέρεια	16.80%	17.70%	48.70%	10.90%	100.00%	
Τζίρος Επιχειρήσεων Δευτερογενή Τομέα (εκ. €)	168.04	48.07	423.13	23.48	726.04	75.524.28
% στο σύνολο των επιχειρήσεων	26.50%	13.10%	25.10%	4.60%	23.00%	31.40%
% στη Περιφέρεια	23.10%	6.60%	58.30%	3.20%	100.00%	
Μέσος Τζίρος (χιλ. €)	149,9	40,5	129,8	57,8	108,5	381
Σύνολο Απασχολούμενων	4.696	3.071	11.775	3.651	23.967	943.415
Μ.Ο. Απασχολούμενων	4,2	2,6	3,6	3,3	3,6	4,8

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. , 2002, Ιδία Επεξεργασία

Τα χαρακτηριστικά αυτά κατέτασσαν το νομό Ιωαννίνων, στο σύνολο των 52 νομών της ελληνικής επικράτειας, στην 15η θέση, ως προς το πλήθος των επιχειρήσεών του και στην 10η θέση ως προς το μέγεθος του τζίρου τους.

Από τις 13.270 επιχειρήσεις του νομού, το 24,6% δραστηριοποιείται στον δευτερογενή τομέα (έναντι 22,5% που είναι το αντίστοιχο εθνικό ποσοστό). Οι σχετικοί πίνακες με τον αριθμό των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα και τον τζίρο αυτών ανά διψήφιο κλάδο (δεν συμπεριλαμβάνεται ο τζίρος για κλάδους που συγκεντρώνουν λιγότερες από 4 επιχειρήσεις) για τα έτη 1988, 1995 και 2002 βρίσκονται στο Παράρτημα (βλ. Πίνακες 15, 16 και 17 του Παραρτήματος).

Οι κυριότερες συνιστώσες του δευτερογενούς τομέα, όσον αφορά στην κλαδική του διάρθρωση είναι η μεταποίηση, οι κατασκευές, η ενέργεια και τα ορυχεία.

Οι Πίνακες 2.34 και 2.35 παρουσιάζουν την εξέλιξη της συμμετοχής του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ του νομού και της Περιφέρειας, αντίστοιχα.

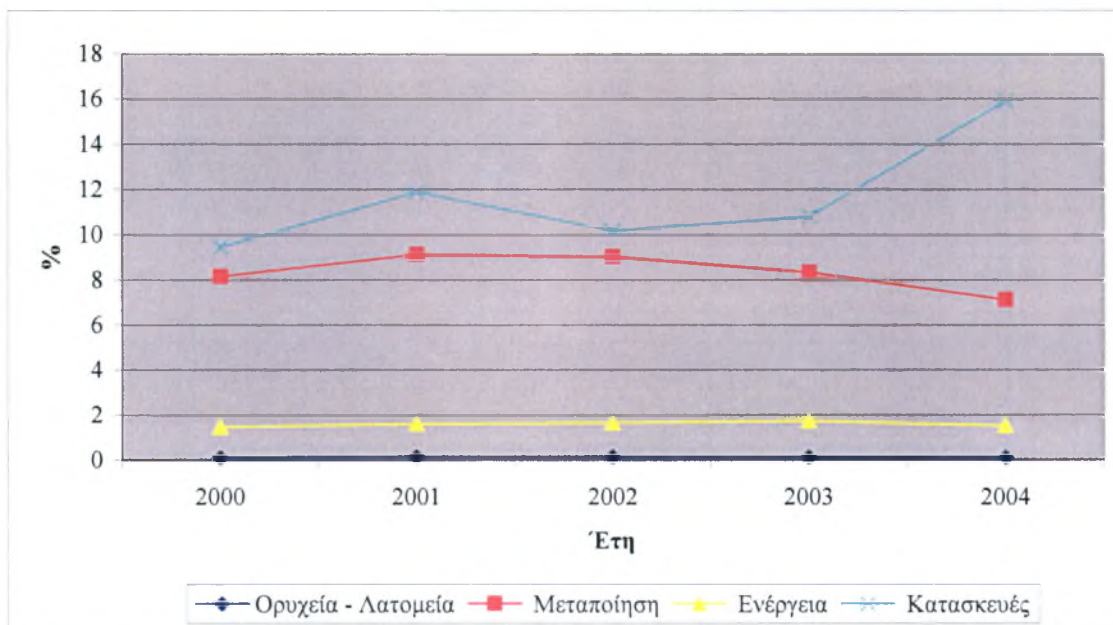
Στα Διαγράμματα 2.23 και 2.24 απεικονίζονται καλύτερα οι συγκεκριμένες μεταβολές.

Πίνακας 2.34: Συμμετοχή του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ του Νομού Ιωαννίνων (2000-2004)

Έτος	Κλάδος (% συμμετοχή)				Σύνολο (%)
	Ορυχεία - Λατομεία	Μεταποίηση	Ενέργεια	Κατασκευές	
2000	0,11	8,17	1,47	9,48	19,23
2001	0,15	9,13	1,61	11,92	22,81
2002	0,14	9,04	1,66	10,21	21,05
2003	0,13	8,34	1,74	10,83	21,04
2004	0,11	7,13	1,53	15,95	24,72

Πηγή: Allmedia, 2004

Διάγραμμα 2.23: Εξέλιξη της συμμετοχής του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό προϊόν του Νομού Ιωαννίνων (2000-2004)

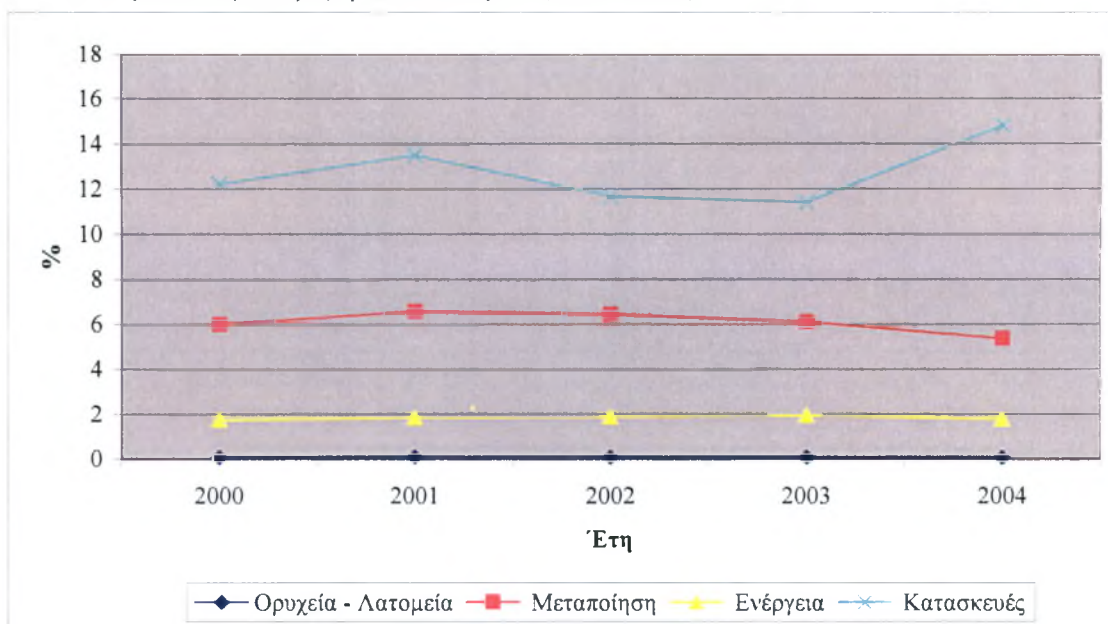
Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 2.35: Συμμετοχή του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ της Περιφέρειας Ηπείρου (2000-2004)

Έτος	Κλάδος (% συμμετοχή)				Σύνολο (%)
	Ορυχεία - Λατομεία	Μεταποίηση	Ενέργεια	Κατασκευές	
2000	0,09	6,01	1,75	12,23	20,08
2001	0,11	6,58	1,86	13,51	22,06
2002	0,10	6,45	1,90	11,70	20,15
2003	0,10	6,12	1,97	11,44	19,63
2004	0,08	5,37	1,79	14,83	22,07

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.24: Εξέλιξη της συμμετοχής του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο συνολικό προϊόν της Περιφέρειας Ηπείρου (2000-2004)

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

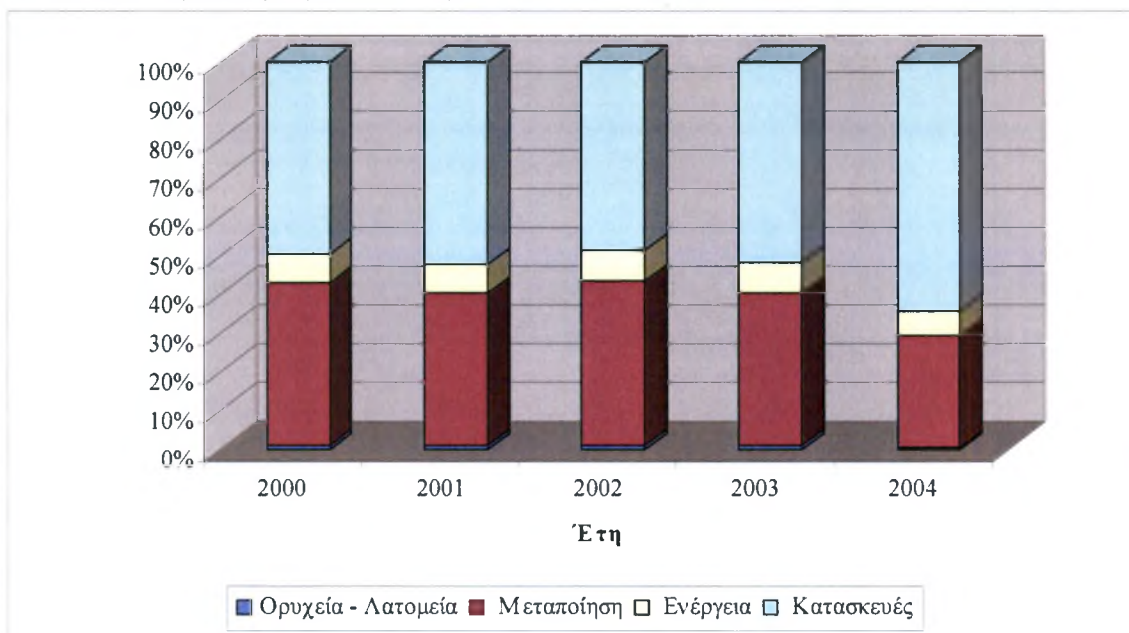
Στους παρακάτω πίνακες (Πίνακες 2.36 και 2.37) φαίνεται η εξέλιξη της συμμετοχής του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα νομού και στο ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας, αντίστοιχα. Στα Διαγράμματα 2.25 και 2.26 απεικονίζονται καλύτερα οι συγκεκριμένες μεταβολές.

Πίνακας 2.36: Συμμετοχή του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα του νομού Ιωαννίνων (2000-2004)

Έτος	Κλάδος (% συμμετοχή)				Σύνολο (%)
	Ορυχεία - Λατομεία	Μεταποίηση	Ενέργεια	Κατασκευές	
2000	0,57	42,49	7,64	49,30	100
2001	0,66	40,03	7,06	52,26	100
2002	0,67	42,95	7,89	48,50	100
2003	0,62	39,64	8,27	51,47	100
2004	0,44	28,84	6,19	64,52	100

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.25: Εξέλιξη της συμμετοχής του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα του Νομού Ιωαννίνων (2000-2004)

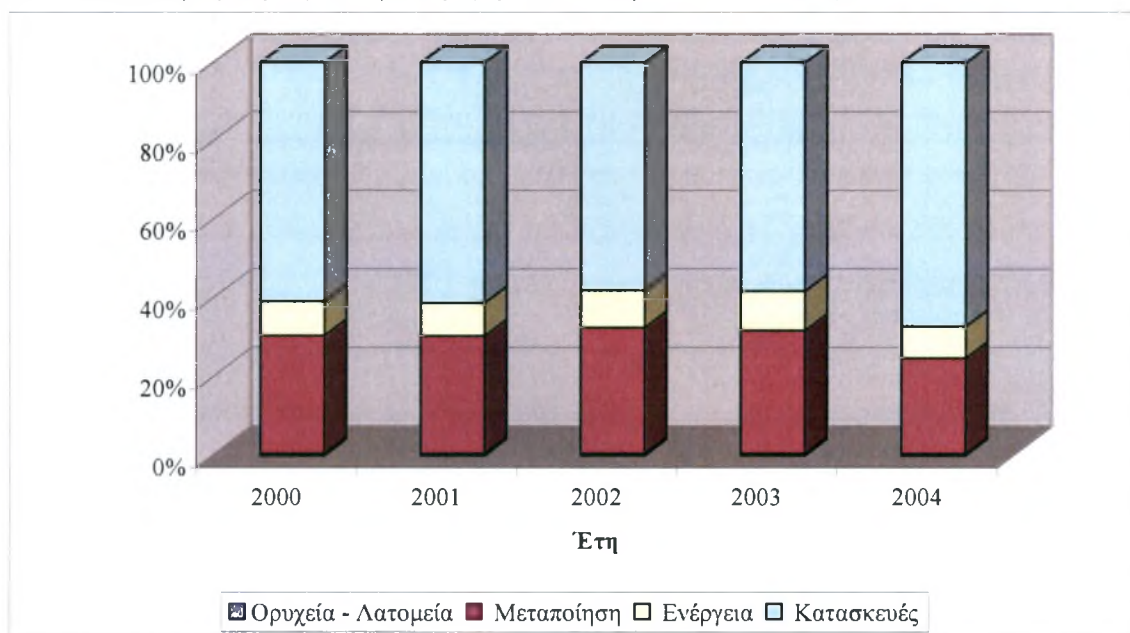
Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 2.37: Συμμετοχή του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας Ηπείρου (2000-2004)

Έτος	Κλάδος (% συμμετοχή)				Σύνολο (%)
	Ορυχεία - Λατομεία	Μεταποίηση	Ενέργεια	Κατασκευές	
2000	0,45	29,93	8,72	60,91	100
2001	0,50	29,83	8,43	61,24	100
2002	0,50	32,01	9,43	58,06	100
2003	0,51	31,18	10,04	58,28	100
2004	0,36	24,33	8,11	67,20	100

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.26: Εξέλιξη της συμμετοχής του κάθε κλάδου του δευτερογενή τομέα στο ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα της Περιφέρειας Ηπείρου (2000-2004)

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Από τα παραπάνω διαγράμματα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι τα μοντέλα συμμετοχής των διαφόρων κλάδων του δευτερογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ και στο ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα της κάθε γεωγραφικής ενότητας είναι παρόμοια για το Ν. Ιωαννίνων και την Π. Ηπείρου. Υπάρχουν, ωστόσο, και μικρές διαφορές οι οποίες αναλύονται, ανά κλάδο, στις παρακάτω παραγράφους.

2.4.2 Κατασκευές

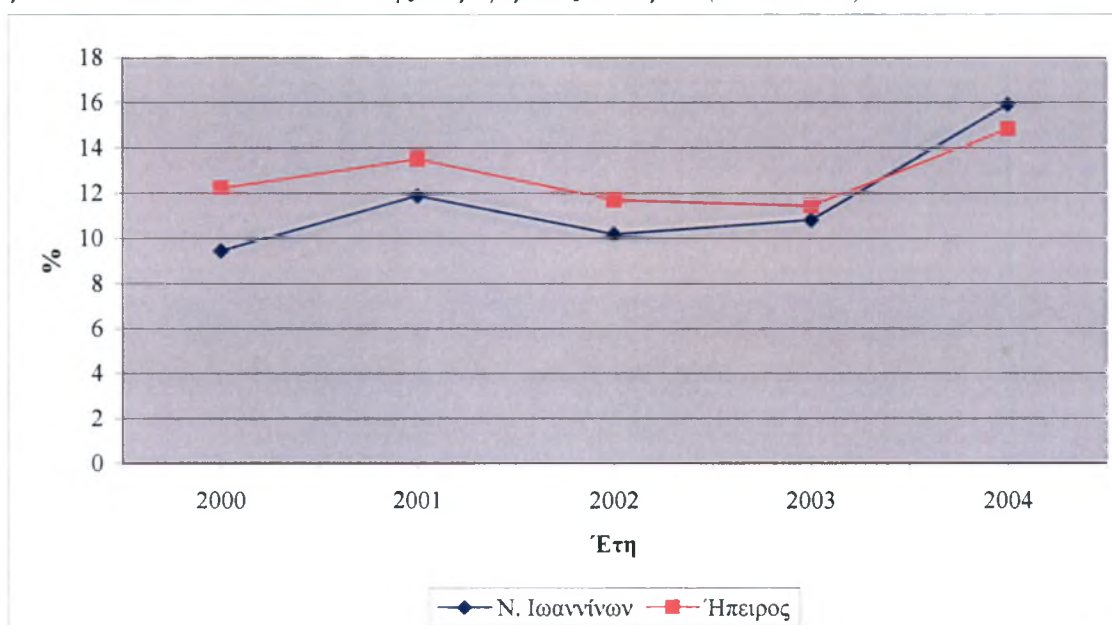
Σε κλαδικό επίπεδο, περισσότερο δυναμικός κατά την τελευταία πενταετία (σε σχέση με τους υπόλοιπους κλάδους του Τομέα) εμφανίζεται ο κλάδος των κατασκευών. Η συμμετοχή του κλάδου στο προϊόν του δευτερογενούς τομέα για την περίοδο 2000-2004 αυξάνεται σημαντικά από 49,3% σε 64,5% (Πίνακας 2.36), ενώ οι απασχολούμενοι στον κλάδο για το έτος 2001 φθάνουν το 10,63% της συνολικής απασχόλησης στο Νομό ή 5.795 άτομα (βλ. Πίνακα 6 του Παραρτήματος), έχοντας μειωθεί κατά 3% περίπου σε σχέση με το 1991.

Συγκριτικά, η συμμετοχή των κατασκευών στο προϊόν του Νομού κυμαίνεται σε χαμηλότερα επίπεδα από την Περιφέρεια (εκτός από το 2004) που κατά την περίοδο 2000-2004 κινείται σταθερά στο 12-15%, οι δε απασχολούμενοι σε περιφερειακό

επίπεδο αντιπροσωπεύουν το 10,46% (ή 11.973 άτομα) της συνολικής απασχόλησης στην Περιφέρεια, έχοντας μειωθεί κατά 7% περίπου σε σχέση με το 1991.

Συνοψίζοντας, διαπιστώνεται ότι ο κλάδος των κατασκευών στο Νομό έχει ενδυναμώσει τη θέση του συγκριτικά με την Περιφέρεια για την περίοδο 2000-2004, κυρίως ως προς τη συμμετοχή του στο συνολικό προϊόν, σε αντίθεση με την Περιφέρεια στο επίπεδο της οποίας η διαχρονική εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου στο προϊόν δείχνει μικρότερους ρυθμούς αύξησης (Διάγραμμα 2.27).

Διάγραμμα 2.27: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου των κατασκευών στο συνολικό προϊόν του Ν. Ιωαννίνων και της Περιφέρειας Ηπείρου (2000-2004)

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Στον κλάδο των κατασκευών του Νομού αριθμούνται, το έτος 2002, 1.710 επιχειρήσεις (που αποτελούν το 52% του συνόλου των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα) με συνολικό τζίρο 92,26 εκ. ευρώ (που αποτελεί το 20% του συνολικού τζίρου του δευτερογενή τομέα). Αντίστοιχα, το 1995 υπήρχαν στον κλάδο 761 επιχειρήσεις με συνολικό τζίρο 45,35 εκ. ευρώ (βλ. Πίνακες 15 και 16 του Παραρτήματος).

2.4.3 Μεταποίηση

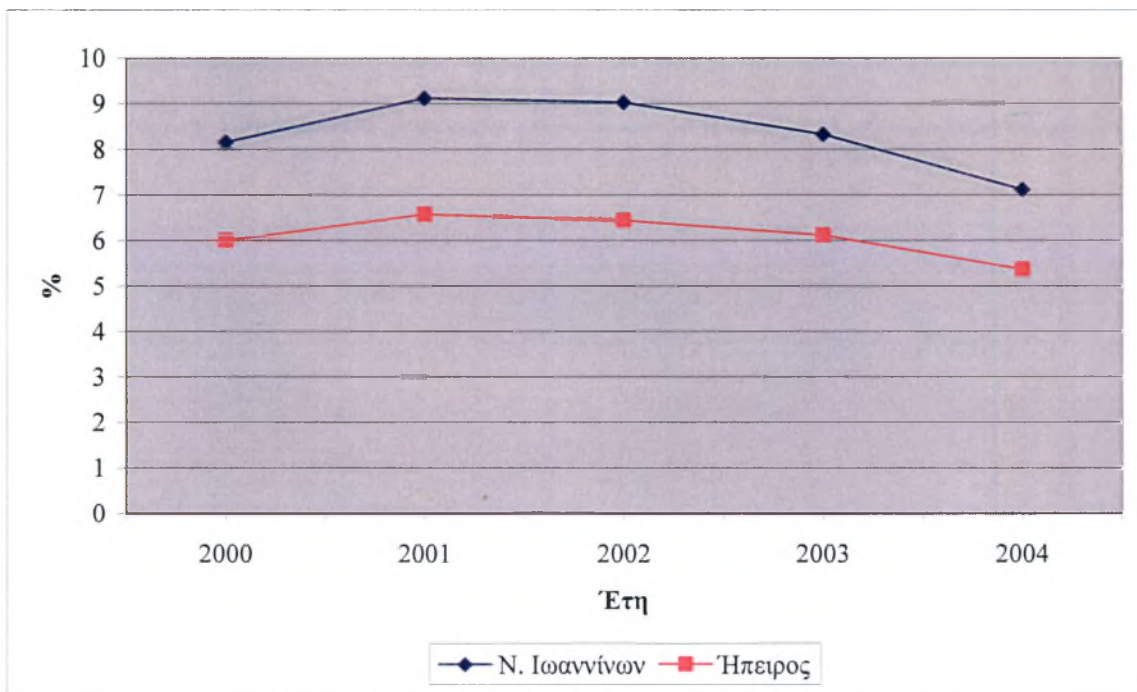
Με κριτήριο την συμμετοχή των κλάδων στο προϊόν του δευτερογενούς τομέα, εξίσου δυναμικός εμφανίζεται για το Νομό ο κλάδος της μεταποίησης.

Στο Νομό Ιωαννίνων λειτουργεί ΒΙ.ΠΕ. όπου είναι εγκατεστημένες ή υπό κατασκευή ή έχουν προχωρήσει στην αγορά οικοπέδου 88 επιχειρήσεις. Οι κυριότεροι κλάδοι στους οποίους ειδικεύονται αυτές είναι η παραγωγή και κατεργασία τροφίμων (12 επιχειρήσεις), η επεξεργασία ξύλου και η κατασκευή επίπλων (12 επιχειρήσεις), η βιομηχανία μετάλλου και οι επιχειρήσεις κατεργασίας σιδήρου, όπως και αυτές της κατασκευής προϊόντων από αλουμίνιο (10 επιχειρήσεις), ενώ μικρότερος αριθμός επιχειρήσεων σημειώνεται στην κατεργασία μαρμάρου και χαρτιού (3 και 5 επιχειρήσεις αντίστοιχα), στην παρασκευή χρωμάτων και οικοδομικών / χωματοεργικών υλικών (5 επιχειρήσεις), στην εμφιάλωση αερίων (5 επιχειρήσεις). Εμφανίζονται τέλος διάφορες επιχειρήσεις για την κατασκευή πλαστικών προϊόντων, προϊόντων από κερί, καλουπιών, ενώ υπάρχουν 7 επιχειρήσεις για την συντήρηση αυτοκινήτων.

Η συμμετοχή του κλάδου στο προϊόν του δευτερογενούς τομέα του Νομού φθάνει το 28,84% για το 2004, μειούμενη κατά 32% σε σχέση με το 2000 που αντιστοιχούσε στο 42,49% (Πίνακας 2.36). Η απασχόληση στον κλάδο της μεταποίησης σημειώνει μείωση, από 11,36% επί της συνολικής απασχόλησης για το 1991, σε 9,81% για το 2001, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 5.347 άτομα, συμβαδίζοντας, όπως προαναφέρθηκε, με τη γενικότερη κάμψη που σημειώνει η απασχόληση στο δευτερογενή τομέα. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται τόσο στο επίπεδο του Νομού Ιωαννίνων όσο και σε αυτό της Περιφέρειας, όπου η συμμετοχή του τομέα στη συνολική απασχόληση μειώνεται από 9,41% σε 8,12% για τα έτη 1991 και 2001 αντίστοιχα (βλ. Πίνακας 6 του Παραρτήματος).

Με βάση το παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 2.28), διαπιστώνεται ότι ο κλάδος της μεταποίησης στο Νομό είναι πιο δυναμικός σε σχέση με την Περιφέρεια για την περίοδο 2000-2004, κυρίως ως προς τη συμμετοχή του στο συνολικό προϊόν. Παρόλα αυτά, είναι εμφανές ότι η πορεία του κλάδου κατά την εξεταζόμενη πενταετία είναι παρόμοια και για τις δυο γεωγραφικές ενότητες.

Διάγραμμα 2.28: Εξέλιξη της συμμετοχής του κλάδου της μεταποίησης στο συνολικό προϊόν του Ν. Ιωαννίνων και της Περιφέρειας Ηπείρου (2000-2004)

Πηγή: Allmedia, 2004, Ιδία Επεξεργασία

Χαρακτηριστικό του Νομού, αλλά και της Περιφέρειας γενικότερα, αποτελεί η ύπαρξη επιχειρήσεων με μικρό αριθμό απασχολούμενων. Οι κλάδοι που συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο αριθμό μεταποιητικών επιχειρήσεων για τα έτη τομές 1988, 1995 και 2002 είναι ο κλάδος των τροφίμων και ποτών (κλάδος 15), των ειδών ένδυσης και των κατεργασμένων προϊόντων από δέρμα (κλάδος 18), η βιομηχανία ξύλου και προϊόντων από ξύλο, εκτός επίπλων (κλάδος 20), ο κλάδος της κατασκευής προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά (κλάδος 26), ο κλάδος των κατασκευών μεταλλικών προϊόντων (κλάδος 28) και τέλος ο κλάδος της κατασκευής επίπλων (κλάδος 36). Η εξέλιξη του αριθμού των μεταποιητικών επιχειρήσεων αλλά και του συνόλου των επιχειρήσεων για τα έτη τομές φαίνεται στους Πίνακες 15, 16 και 17 του Παραρτήματος.

Αναλυτικότερα, η κατανομή των επιχειρήσεων στους παραπάνω (κυριότερους) μεταποιητικούς κλάδους φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 2.38: Κατανομή επιχειρήσεων στους κυριότερους μεταποιητικούς κλάδους του Νομού Ιωαννίνων (1988, 1995, 2002)

Κλάδοι	Έτος						Μεταβολή (%)	
	1988		1995		2002			
	Αριθμός Επιχειρήσεων	Συμμετοχή %	Αριθμός Επιχειρήσεων	Συμμετοχή %	Αριθμός Επιχειρήσεων	Συμμετοχή %	1988-'95	1995-'02
15	268	16%	206	23%	229	16%	-23%	11%
18	165	10%	47	5%	60	4%	-72%	28%
20	408	24%	197	22%	300	21%	-52%	52%
26	140	8%	87	10%	116	8%	-38%	33%
28	274	16%	86	10%	234	16%	-69%	172%
36	155	9%	144	16%	296	20%	-7%	106%
Σύνολο Κυριότερων Κλάδων	1.410	82%	767	87%	1.235	85%	-46%	61%
Σύνολο Μεταπ. Επιχειρήσεων	1.724	100%	886	100%	1453	100%	-49%	64%

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000, Ε.Σ.Υ.Ε., 2002, Ιδία Επεξεργασία

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι ο αριθμός των επιχειρήσεων στους έξι σημαντικότερους μεταποιητικούς κλάδους του Νομού Ιωαννίνων μειώνεται δραματικά μεταξύ των ετών 1988 και 1995, ενώ το 2002 ο αριθμός είναι σημαντικά αυξημένος σε σχέση με το 1995, χωρίς όμως να φτάσει τον αριθμό του 1988 (εκτός του κλάδου 36).

Με την επιφύλαξη της απόλυτης συγκρισιμότητας των στοιχείων αυτών λόγω των διαφορετικών πηγών για κάθε χρόνο και σε σχέση με την απασχόληση στη μεταποίηση που έχει παρουσιασθεί προηγούμενα, κατά τα έτη 1991 και 2001, η εξέλιξη της οποίας συμβαδίζει με την εξέλιξη του αριθμού των επιχειρήσεων, μπορεί να θεωρηθεί ότι τα τελευταία χρόνια (1995 – 2002) η απασχόληση στη μεταποίηση του Νομού Ιωαννίνων έχει αυξηθεί και άρα διαφαίνεται μια ανάκαμψη στο μεταποιητικό ιστό του Νομού.

Όσον αφορά στους κλάδους που παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις στον αριθμό των επιχειρήσεων στη διάρκεια των ετών 1988-2002, σημειώνονται τα εξής:

- Στον κλάδο του ετοίμου ενδύματος (18) παρατηρείται δραματική μείωση, όπως επίσης και στους κλάδους του ξύλου (20), των τροφίμων και ποτών και των μεταλλικών κατασκευών (28).
- Στον κλάδο της κατασκευής προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά (26) παρατηρείται μικρή σχετικά μείωση.
- Ενώ στον κλάδο των επίπλων (36) φαίνεται σημαντική αύξηση η οποία όμως ίσως οφείλεται στην μέτρηση και των καταστημάτων εμπορίας επίπλων.

Σε ότι αφορά την συμμετοχή των επιχειρήσεων του κάθε κλάδου στο σύνολο των μεταποιητικών κλάδου, οι κλάδοι που παρουσιάζουν σταθερότητα στη συμμετοχή τους μεταξύ των ετών 1988-2000 είναι αυτός των τροφίμων και ποτών (15), ο κλάδος της κατασκευής προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά (26) και ο κλάδος των κατασκευών μεταλλικών προϊόντων (28).

Ο κλάδος με τον μεγαλύτερο τζίρο για το 2002 είναι αυτός της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών (168,75εκ. ευρώ) με μεγάλη διαφορά από τους υπόλοιπους μεταποιητικούς κλάδους, ακολουθεί ο κλάδος της κατασκευής μεταλλικών προϊόντων (52,02 εκ. ευρώ) και ο κλάδος κατασκευής άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά (23,6 εκ. ευρώ).

Όσον αφορά στη συγκέντρωση μεταποιητικών μονάδων ανά ΟΤΑ, ο κύριος όγκος καταγράφεται στο Δήμο Ιωαννιτών (το 64%), ενώ σημαντική συγκέντρωση διαπιστώνεται στο Δήμο Μετσόβου (το 8% των μεταποιητικών μονάδων του Νομού). Άλλοι Δήμοι οι οποίοι εμφανίζουν μεταποιητική δραστηριότητα είναι οι Δήμοι Παμβώτιδας και Ανατολής καθώς και η Κοινότητα Μηλέας. Στους προαναφερόμενους ΟΤΑ συγκεντρώνεται το 85% των μεταποιητικών μονάδων του Νομού, ενώ οι υπόλοιπες μονάδες είναι διάσπαρτες σε όλους τους υπόλοιπους ΟΤΑ του Νομού.

2.4.4 Ενέργεια

Η συμμετοχή στο προϊόν του δευτερογενούς τομέα για την περίοδο 2000-2004 κυμαίνεται σταθερά στο 6-7% για το Νομό, ενώ για την Περιφέρεια σημειώνει αυξομειώσεις μεταξύ 8 και 10% (Πίνακες 2.36 και 2.37). Η συμμετοχή της απασχόλησης στον κλάδο της ενέργειας στην συνολική απασχόληση κινείται σε πολύ χαμηλά επίπεδα της τάξης του 0,8% ή 435 άτομα για το 2001, παραμένοντας σταθερή σε σχέση με το 1991 (βλ. Πίνακα 6 του Παραρτήματος). Η εικόνα της απασχόλησης του Νομού είναι αντιπροσωπευτική της κατάστασης στην Περιφέρεια, η οποία δεν διαφέρει κατά πολύ, καθώς η απασχόληση διαχρονικά αυξάνεται, κινείται όμως και πάλι σε πολύ χαμηλά επίπεδα, της τάξης του 0,85% επί της συνολικής απασχόλησης.

2.4.5 Ορυχεία – Λατομεία

Ο κλάδος των Ορυχείων - Λατομείων, ο οποίος στο Νομό εκπροσωπείται από τα λατομεία Μαρμάρου, συμμετέχει στο προϊόν του δευτερογενούς τομέα σταθερά κατά

0,6% για την περίοδο 2000-2004, σημειώνοντας την χαμηλότερη συμμετοχή από τους κλάδους του τομέα. Η χαμηλή συμμετοχή του κλάδου των ορυχείων ακολουθείται και σε περιφερειακό επίπεδο. Για την ίδια περίοδο, τα ορυχεία συμμετέχουν κατά 0,5% στη διαμόρφωση του προϊόντος του δευτερογενούς τομέα της Περιφέρειας.

Η απασχόληση στον κλάδο των ορυχείων – λατομείων μειώνεται διαχρονικά στο Νομό από 0,56% συνολικής απασχόλησης ή 285 άτομα το 1991 σε 0,36% ή 198 άτομα το 2001. Ίδιες τάσεις παρατηρούνται και στο επίπεδο της Περιφέρειας με μείωση της τάξης του 13,29% κατά την περίοδο 1991-2001 (βλ. Πίνακα ? του Παραρτήματος).

2.4.6 Το Επενδυτικό Προφίλ της Βιομηχανίας

Ο Πίνακας 2.39 παρουσιάζει στοιχεία του αριθμού των νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων του τομέα της Βιομηχανίας και του επενδυόμενου κεφαλαίου, στο Ν. Ιωαννίνων για την περίοδο 2000-2004, σε σχέση με το σύνολο της Ελλάδας και της Περιφέρειας Ηπείρου. Ο Πίνακας 2.40 παρουσιάζει τις ποσοστιαίες αναλογίες ανά έτος τόσο στον αριθμό των επιχειρήσεων του συγκεκριμένου τομέα, όσο και στο επενδύόμενο κεφάλαιο του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου και την Ελλάδα.

Σχετικά με τον αριθμό των νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στην Ελλάδα, φαίνεται να υπάρχει μια συνεχής μείωση από το 2001 και μετά, που συνολικά ανέρχεται στο -23%. Παρόμοια πορεία ακολουθεί και το επενδύόμενο κεφάλαιο στις επιχειρήσεις του τομέα της βιομηχανίας της χώρας, που έχει μειωθεί κατά 69,5% κατά την εξεταζόμενη περίοδο.

Στο Ν. Ιωαννίνων κατά την εξεταζόμενη περίοδο ιδρύθηκαν 48 νέες επιχειρήσεις στον τομέα της βιομηχανίας, εκ των οποίων οι περισσότερες δημιουργήθηκαν το 2002. Η Περιφέρεια Ηπείρου παρουσιάζει διάφορες αυξομειώσεις στον αριθμό των νέων επιχειρήσεων κατά την περίοδο 2000-2004 ιδρύοντας συνολικά 85 επιχειρήσεις. Το επενδύόμενο κεφάλαιο στο Νομό παρουσιάζει τη μέγιστη τιμή του το 2003 οπότε και δημιουργήθηκαν 11 νέες επιχειρήσεις, ενώ στην Περιφέρεια το 2002 με 24 νέες επιχειρήσεις.

Στον Πίνακα 2.40 παρατηρούμε ότι το ποσοστό των νέων επιχειρήσεων στο Νομό σε σχέση με τη χώρα κυμαίνεται από 1-2%, έχοντας ως μέγιστη τιμή 2,19% το 2004. Το ποσοστό του επενδυόμενου κεφαλαίου στο Νομό σε σχέση με τη χώρα είναι στα ίδια

επίπεδα και κρίνεται σχετικά χαμηλό για την εξεταζόμενη πενταετία. Παρόλα αυτά, μπορούμε να πούμε ότι τα τελευταία χρόνια ο νομός αυξάνει την συμμετοχή του στα ποσοστά των νέων επενδύσεων στη βιομηχανία της χώρας, κάτι που αποτελεί θετική εξέλιξη για τον δευτερογενή τομέα του Νομού.

Σε σχέση με την Περιφέρεια, ο Νομός Ιωαννίνων κατέχει το 56,4% του συνόλου των νέων επιχειρήσεων και το 50,8% του συνόλου του επενδύόμενου κεφαλαίου αυτής για την περίοδο 2000-2004, γεγονός που αποδεικνύει την υπεροχή του Νομού Ιωαννίνων στο σύνολο της Περιφέρειας στον τομέα αυτόν. Στα Διαγράμματα 2.29 και 2.30 απεικονίζεται διαγραμματικά η παραπάνω ανάλυση.

Πίνακας 2.39: Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα της βιομηχανίας και επενδύόμενο κεφάλαιο για το Ν. Ιωαννίνων, την Περιφ. Ηπείρου και την Ελλάδα (2000-2004)

Έτος	Ελλάδα		Περιφέρεια Ηπείρου		Ν. Ιωαννίνων	
	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων	Επενδύόμενο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων	Επενδύόμενο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων	Επενδύόμενο Κεφάλαιο (€)
2000	652	145.047.000	13	1.045.000	6	528.250
2001	700	73.439.000	20	3.101.000	7	693.900
2002	643	66.951.000	24	2.908.000	13	1.466.300
2003	619	53.254.000	14	2.276.000	11	1.738.000
2004	502	44.195.000	14	1.618.000	11	1.140.000
Σύνολο:	3.116	382.886.000	85	10.948.000	48	5.566.450

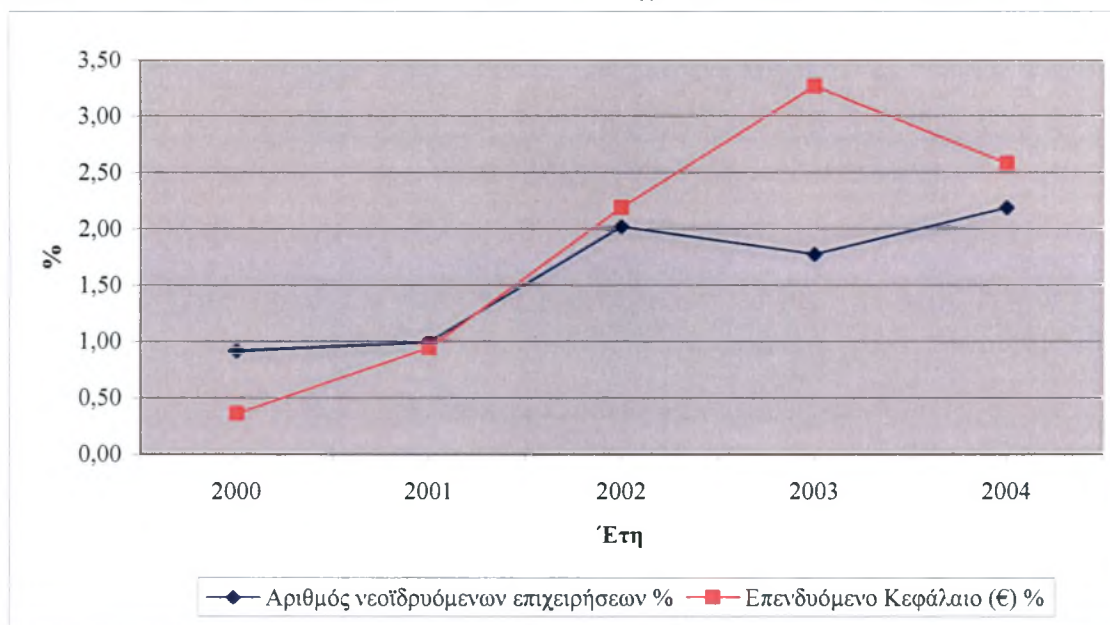
Πηγή: ICAP (2000-2004)

Πίνακας 2.40: Αναλογίες αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα της βιομηχανίας και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφ. Ηπείρου και την Ελλάδα (2000-2004)

Έτος	Ν. Ιωαννίνων / Ελλάδα		Ν. Ιωαννίνων / Περιφέρεια Ηπείρου	
	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων %	Επενδύόμενο Κεφάλαιο (€) %	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων %	Επενδύόμενο Κεφάλαιο (€) %
2000	0,92	0,36	46,15	50,55
2001	1,00	0,94	35,00	22,38
2002	2,02	2,19	54,17	50,42
2003	1,78	3,26	78,57	76,36
2004	2,19	2,58	78,57	70,46
Σύνολο:	1,54	1,45	56,47	50,84

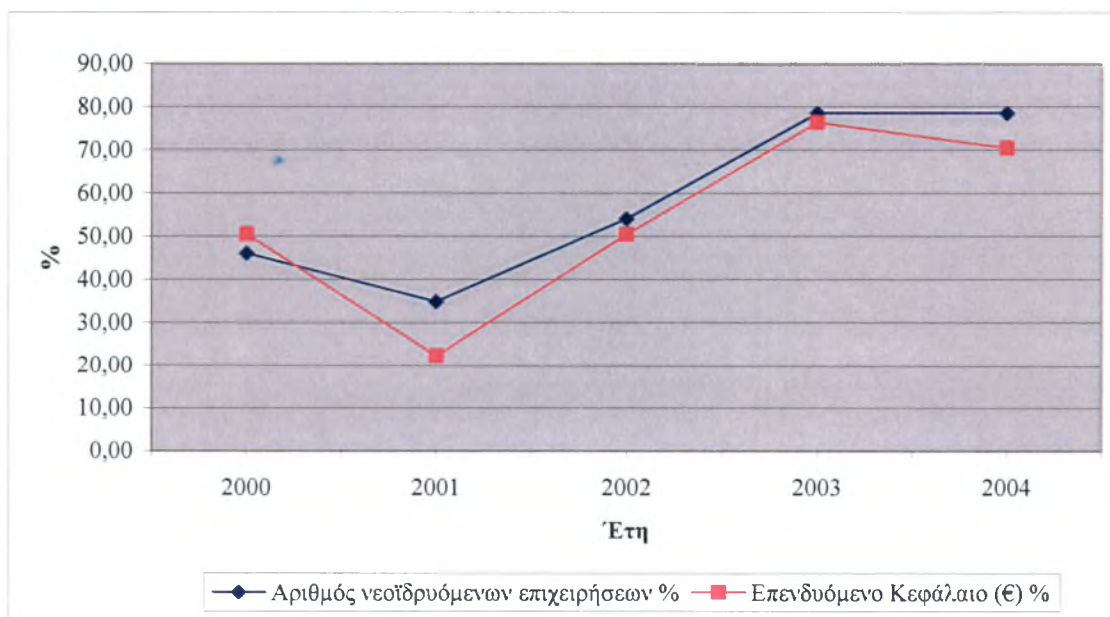
Πηγή: ICAP (2000-2004), Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.29: % αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα της βιομηχανίας και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Ελλάδα (2000-2004)

Πηγή: ICAP (2000-2004), Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.30: % αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα της βιομηχανίας και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου (2000-2004)

Πηγή: ICAP (2000-2004), Ιδία Επεξεργασία

2.4.7 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Από την κλαδική ανάλυση για το δευτερογενή τομέα, προκύπτει ότι οι κλάδοι της μεταποίησης και των κατασκευών προσδιορίζουν σχεδόν απόλυτα τη διάρθρωση του τομέα, καθώς οι δύο αυτές δραστηριότητες συμμετέχουν αθροιστικά κατά 93% στο ακαθάριστο προϊόν του Δευτερογενούς τομέα για το έτος 2004. Η συμμετοχή των δύο κλάδων στην απασχόληση του τομέα κυμαίνεται από 94,4% το 1991 σε 94,6% το 2001.

Η ανάλυση αυτή αποδεικνύει την ιδιαίτερη βαρύτητα και κρισιμότητα της εξέλιξης αυτών των δύο δραστηριοτήτων για τον δευτερογενή τομέα του νομού και για το σύνολο του κοινωνικοοικονομικού ιστού της περιοχής. Με δεδομένη δε την τάση ανάκαμψης που εμφανίζει η μεταποίηση την τελευταία δεκαετία, οι προοπτικές θετικής εξέλιξης της είναι σημαντικές, ιδιαίτερα στους κλάδους των τροφίμων και ποτών, των μεταλλικών κατασκευών, της κατεργασίας μαρμάρου και στον κλάδο των παραδοσιακών επίπλων.

Η έναρξη επίσης της υλοποίησης του Δ' ΚΠΣ στην Ελλάδα, δημιουργεί θετικές προοπτικές ανάπτυξης και του κλάδου των κατασκευών, της άλλης σημαντικής συνιστώσας του δευτερογενούς τομέα στο Νομό.

Μία άλλη σημαντική δραστηριότητα του δευτερογενούς τομέα στο Νομό είναι τα λατομεία μαρμάρου τα οποία ενώ φαίνεται ότι διέρχονται σχετική κάμψη, είναι γεγονός ότι ο συγκεκριμένος πλουτοπαραγωγικός πόρος έχει σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης, με παράλληλη ενδυνάμωση των επιχειρήσεων κατεργασίας του ορυκτού πλούτου.

Ο πίνακας που ακολουθεί δημιουργήθηκε με βάση την παραπάνω ανάλυση και παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τις ευκαιρίες και τις απειλές για τον Δευτερογενή τομέα του Νομού Ιωαννίνων.

Πίνακας 2.41: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Δευτερογενής τομέας)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Έναρξη ανάκαμψης του δευτερογενούς τομέα κατά την τελευταία πενταετία και αύξηση των επενδύσεων στον τομέα ▪ Έγερση ικανής αγροτικής παραγωγής με ανάγκες μεταποιητικής διαδικασίας (μεταποίηση αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων) ▪ Υφιστάμενο εξειδικευμένο στη μεταποιητική δραστηριότητα εργατικό δυναμικό ▪ Η ύπαρξη ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δυσκολία πρόσβασης με αποτέλεσμα αυξημένο κόστος μεταφοράς πρώτων υλών και εμπορευμάτων ▪ Μικρό μέγεθος μεταποιητικών μονάδων με χαμηλό επίπεδο οργάνωσης ▪ Ο εσωστρεφής προσανατολισμός των επιχειρήσεων ▪ Έλλειψη διασύνδεσης της επιχειρηματικής βάσης με τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα

<p>τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ΤΕΙ Ηπείρου) με σημαντική δραστηριότητα σε θέματα έρευνας και τεχνολογίας</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ύπαρξη ορυκτού πλούτου ▪ Η ύπαρξη αεροδρομίου 	<p>του Νομού</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η απουσία οργανωμένων υποδομών εγκατάστασης επιχειρήσεων και διαμετακόμισης, σε συνδυασμό με την απουσία σιδηροδρομικής σύνδεσης του Νομού με το εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο και τις περιορισμένες δυνατότητες των αεροπορικών υποδομών του Νομού
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ανάδειξη της Ηπείρου σε Δυτική Πύλη της χώρας προς την Ε.Ε. και την Βαλκανική την καθιστά σε ελκυστικό χώρο προσέλκυσης επενδύσεων, στον τομέα της μεταποίησης και σε κλάδους συναφείς με τις μεταφορές ▪ Το σημαντικό μέγεθος των πόρων που θα εισρεύσουν στην Ήπειρο και την νέα προγραμματική περίοδο ▪ Ύπαρξη θετικών αλληλεξαρτήσεων του δευτερογενή τομέα με τον αναπτυσσόμενο τουριστικό τομέα 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Θεσμικά και διοικητικά εμπόδια στην εξόρυξη ορυκτού πλούτου ▪ Η καθυστέρηση οριοθέτησης χρήσεων γης και ζωνών εγκαταστάσεις περιβαλλοντικά οχλουσών βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων ▪ Έντονο ανταγωνιστικό περιβάλλον ▪ Είσοδος της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην Ε.Ε. ▪ Μη ελκυστικό φορολογικό σύστημα ▪ Πολυνομία και γραφειοκρατία

2.5 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

2.5.1 Διαρθρωτικά Χαρακτηριστικά

Η θέση του τομέα των υπηρεσιών είναι σήμερα κυρίαρχη σε όλες τις εθνικές και περιφερειακές οικονομίες. Ο τομέας αυτός είναι συνεπώς καθοριστικός τόσο για την οικονομική ανάπτυξη (αύξηση του ΑΕΠ) όσο και για την απασχόληση.

Στο Νομό Ιωαννίνων ο Τριτογενής τομέας κατέχει πρωταρχική θέση, τόσο με βάση τη συμμετοχή του στη συνολική απασχόληση όσο και στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της οικονομίας του Νομού. Οι σημαντικότεροι κλάδοι που συμπεριλαμβάνονται στον Τριτογενή τομέα είναι οι μεταφορές, το εμπόριο, οι τράπεζες / ασφάλειες, ο τουρισμός, η υγεία / εκπαίδευση, η δημόσια διοίκηση κλπ.

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν που προέρχεται από τον Τριτογενή τομέα για το 2001 (τρέχουσες τιμές) ανέρχεται σε 1.359 εκ. ευρώ και αντιπροσωπεύει το 70,79% του συνολικού ΑΕΠ του Νομού, ακολουθώντας σταθερή πορεία όσον αφορά στη συμμετοχή του τομέα στη διαμόρφωση του συνολικού προϊόντος του Νομού καθ' όλο το διάστημα 1991-2001. Κατά την μακρά περίοδο 1971-2001 τα αντίστοιχα ποσοστά κυμαίνονταν μεταξύ 55% και 75% (βλ. Πίνακας 1 του Παραρτήματος).

Η συμμετοχή του αντίστοιχου μεγέθους για την Περιφέρεια κυμαίνεται σε χαμηλότερα επίπεδα, φθάνοντας το 67,14% για το 2001. Επίσης, το ποσοστό συμμετοχής του Τριτογενούς τομέα του Νομού στο προϊόν του τομέα σε επίπεδο Περιφέρειας, κυμαίνεται σε πολύ υψηλά επίπεδα συγκριτικά με τους άλλους νομούς. Για την περίοδο 1991-2001 κυμαίνεται από 53 ως 55%, με μικρές αυξομειώσεις κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής.

Η απασχόληση στον Τριτογενή τομέα για το 2001 ανέρχεται σε 32.662 άτομα, καλύπτοντας το 60% της συνολικής απασχόλησης, έχοντας αυξηθεί κατά 15 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 1991 (βλ. Πίνακας 7 του Παραρτήματος). Ομοίως, η απασχόληση στην Περιφέρεια μεταβάλλεται κατά 30% την ίδια περίοδο. Ο Τριτογενής τομέας είναι ο μοναδικός εκ των τριών παραγωγικών τομέων που σημειώνονται θετικοί ρυθμοί μεταβολής στην απασχόληση σε νομαρχιακό, αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο.

Οι κλάδοι με την σημαντικότερη συμμετοχή στο ΑΕΠ είναι το εμπόριο, η υγεία / εκπαίδευση και η δημόσια διοίκηση. Σημαντικός θεωρείται ο κλάδος των διαφόρων υπηρεσιών, ο οποίος περιλαμβάνει και τον τουρισμό.

Στον παρακάτω πίνακα γίνεται μια σύγκριση του τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Ηπείρου ανά Νομό (Πίνακας 2.42).

Πίνακας 2.42: Σύγκριση του τριτογενή τομέα στην Ηπειρο ανά Νομό (2002)

	Νομός Άρτας	Νομός Θεσπρωτίας	Νομός Ιωαννίνων	Νομός Πρεβέζης	Σύνολο Περιφέρειας	Σύνολο Χώρας
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ						
Πλήθος επιχειρήσεων	4.841	4.081	13.270	5.423	26.989	879.377
% στη Περιφέρεια	17,50%	14,80%	48,10%	19,60%	100,00%	
Συνολικός Τζίρος (εκ. €)	633,64	366,19	1.686,97	515,47	3.162,72	240.885,18
% στη Περιφέρεια	19,80%	11,40%	52,70%	16,10%	100,00%	
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ						
Υπηρεσίες % ΑΕΠ (1999)	61,1	66,5	68,9	58,4	65	69
Πλήθος επιχειρήσεων	3.243	2.627	8.350	3.735	17.955	622.750
% στο σύνολο των επιχειρήσεων	67,00%	64,40%	62,90%	68,90%	66,50%	70,80%
% στη Περιφέρεια	18,10%	14,60%	46,50%	20,80%	100,00%	
Τζίρος Επιχειρήσεων Τριτογενή Τομέα (εκ. €)	419,24	296,06	1.121,11	402,14	2.238,62	161.115,38
% στο σύνολο των επιχειρήσεων	66,20%	80,80%	66,50%	78,00%	70,80%	66,90%

% στη Περιφέρεια	18,70%	13,20%	50,10%	18,00%	100,00%	
Μέσος Τζίρος (χιλ. €)	129,28	112,7	134,26	107,67	124,68	258,7
Σύνολο Απασχολούμ. 2001	10.928	7.993	32.662	10.186	63.101	2.468.137
Μ.Ο. Απασχολούμενων	3,4	3	3,9	2,7	3,5	4

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. , 2002

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα, και στους τέσσερις νομούς της Περιφέρειας, οι επιχειρήσεις του τριτογενούς τομέα αποτελούν περίπου τα 2/3 όλων των επιχειρήσεων, με την μικρότερη συμμετοχή να εμφανίζεται στο νομό Ιωαννίνων (62,9%). Ο παραγόμενος τζίρος των επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα για τους νομούς Άρτας και Ιωαννίνων αποτελεί τα 2/3 περίπου του τζίρου του συνόλου των επιχειρήσεων ενώ για τους νομούς Θεσπρωτίας και Πρεβέζης το ποσοστό συμμετοχής του τζίρου του τριτογενούς τομέα στο σύνολο αγγίζει το 80% περίπου, λόγω της αυξημένης συμμετοχής του τουρισμού. Και στον τριτογενή τομέα, οι επιχειρήσεις κατά μέσο όρο είναι μικρές με μέσο τζίρο περίπου 130 χιλιάδες ευρώ και 4 απασχολούμενους ανά επιχείρηση.

Στο Νομό Ιωαννίνων, σύμφωνα με το Μητρώο Επιχειρήσεων της Ε.Σ.Υ.Ε. (2002), δραστηριοποιούνται 8.350 επιχειρήσεις στον τριτογενή τομέα με συνολικό τζίρο 1.121,11 εκατομμύρια ευρώ.

Οι σημαντικότεροι κλάδοι του τριτογενούς τομέα στο Νομό Ιωαννίνων, για το έτος 2002, είναι: η πώληση, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετών – λιανική πώληση καυσίμων οχημάτων (7% των επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα και 10% του τζίρου), το χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετών (10% των επιχειρήσεων και 41% του τζίρου), το λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετών-επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης (32% των επιχειρήσεων και 28% του τζίρου), τα ξενοδοχεία και εστιατόρια (18% των επιχειρήσεων αλλά μόνο το 8% του τζίρου), οι χερσαίες μεταφορές (7% των επιχειρήσεων και 6% του τζίρου), οι άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες, δηλαδή αρχιτέκτονες, μηχανικοί, λογιστές, διαφήμιση κλπ, (14% των επιχειρήσεων αλλά μόνο 5% του τζίρου) ενώ ο κλάδος «Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών» (κομμωτήρια, κουρεία, πλυντήρια, ινστιτούτα καλλονής κλπ) έχει το 3% των επιχειρήσεων αλλά μόνο το 0,4% του τζίρου.

Ο κλάδος με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις από άποψη μέσου τζίρου είναι με διαφορά είναι το χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετών με 534,5 χιλιάδες ευρώ τζίρο ανά επιχείρηση και ακολουθεί το εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετών- λιανική πώληση καυσίμων οχημάτων (194,3 χιλιάδες ευρώ τζίρο ανά επιχείρηση).

Οι υποκλάδοι του Νομού Ιωαννίνων στον τριτογενή τομέα για τα έτη 1988, 1995 και 2002 αποτυπώνονται σε πίνακες στο παράρτημα (βλ. Πίνακες 15, 16 και 17 του Παραρτήματος).

Ακολουθεί μια αναφορά στους κυριότερους κλάδους του τομέα των υπηρεσιών, έκτος του τουρισμού, για τον οποίο γίνεται ειδική αναφορά σε χωριστή παράγραφο (βλ. παράγραφο 2.5.3).

2.5.2 Υπηρεσίες

2.5.2.1 Το Επενδυτικό Προφίλ στο Ν. Ιωαννίνων

Πριν αναφερθούμε στο επενδυτικό προφίλ των υπηρεσιών στο Ν. Ιωαννίνων θα παρουσιάσουμε το σύνολο των νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων και το ύψος του επενδυτικού κεφαλαίου σε όλους τους παραγωγικούς κλάδους του νομού (Βιομηχανία, Εμπόριο, Υπηρεσίες, Τουρισμός) (βλ. Πίνακας 18 του Παραρτήματος). Στο Παράρτημα υπάρχουν, επίσης, αντίστοιχοι πίνακες για την Περιφέρεια Ηπείρου και την Ελλάδα (βλ. Πίνακες 19 και 20 του Παραρτήματος).

Ο Πίνακας 2.43 παρουσιάζει στοιχεία της περιόδου 2000-2004, αναφορικά με τον αριθμό των νέων επιχειρήσεων (ΑΕ και ΕΠΕ), που δημιουργήθηκαν στο Ν. Ιωαννίνων, καθώς και το ύψος του επενδύμενου κεφαλαίου, σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου στο σύνολό της και την Ελλάδα. Ο Πίνακας 2.44 παρουσιάζει τις ποσοστιαίες αναλογίες ανά έτος τόσο στο αριθμό των επιχειρήσεων, όσο και στο επενδύμενο κεφάλαιο του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου και την Ελλάδα. Σε σχέση με την Ελλάδα η αναλογία είναι μικρή, αναφορικά με τον αριθμό των νέων επιχειρήσεων (0,78%), ενώ το κεφάλαιο επένδυσης είναι ακόμα μικρότερο (0,46%). Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι ο Ν. Ιωαννίνων προσελκύει μικρό αριθμό νέων επιχειρήσεων, οι οποίες είναι μικρές σε ότι αφορά την επένδυσή τους.

Σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου, ο Ν. Ιωαννίνων παρουσιάζει ένα ιδιαίτερα δυναμικό επενδυτικό προφίλ, καθώς το 62,18% των νέων επιχειρήσεων στο σύνολο της Περιφέρειας, έχουν έδρα το Ν. Ιωαννίνων με 66,42% αντίστοιχα του επενδυμένου κεφαλαίου. Στην περίπτωση αυτή το συμπέρασμα είναι το ακριβώς αντίθετο με αυτό της σύγκρισης με την Ελλάδα. Ο Ν. Ιωαννίνων προσελκύει νέες επιχειρήσεις, οι οποίες όμως είναι μεγαλύτερες σε επενδυόμενο κεφάλαιο σε σχέση με αυτές που προσελκύει η Περιφέρεια στο σύνολό της.

Πίνακας 2.43: Το επενδυτικό κλίμα στο Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου και την Ελλάδα (2000-2004) σε όλους τους παραγωγικούς τομείς (Βιομηχανία, Εμπόριο, Υπηρεσίες και Τουρισμός)

Έτος	Ελλάδα		Περιφέρεια Ηπείρου		Ν. Ιωαννίνων	
	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων	Επενδυόμενο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων	Επενδυόμενο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων	Επενδυόμενο Κεφάλαιο (€)
2000	4.680	2.378.670.000	45	5.821.000	21	3.475.350
2001	4.686	1.194.243.000	56	8.504.000	30	4.830.830
2002	4.302	571.467.000	72	9.429.000	45	5.636.210
2003	4.278	577.965.000	55	6.709.000	42	5.891.020
2004	3.906	422.473.000	47	5.249.000	33	3.885.100
Σύνολο:	21.852	5.144.818.000	275	35.712.000	171	23.718.510

Πηγή: ICAP (2000-2004)

Πίνακας 2.44: Αναλογίες αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφ. Ηπείρου και την Ελλάδα

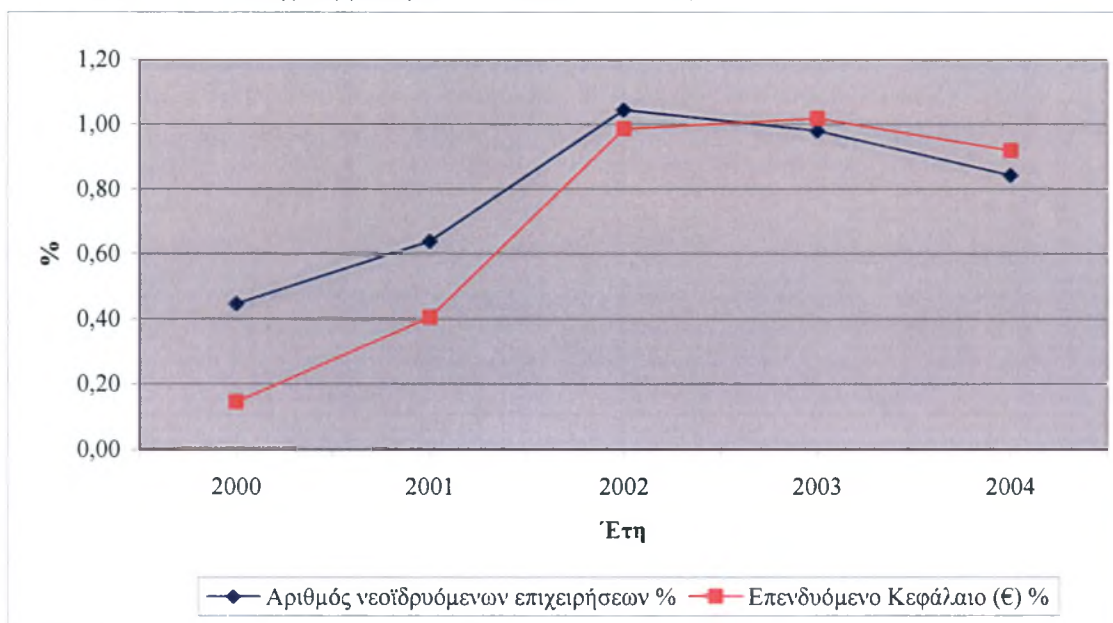
Έτος	Ν. Ιωαννίνων / Ελλάδα		Ν. Ιωαννίνων / Περιφέρεια Ηπείρου	
	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων %	Επενδυόμενο Κεφάλαιο (€) %	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων %	Επενδυόμενο Κεφάλαιο (€) %
2000	0,45	0,15	46,67	59,70
2001	0,64	0,40	53,57	56,81
2002	1,05	0,99	62,50	59,78
2003	0,98	1,02	76,36	87,81
2004	0,84	0,92	70,21	74,02
Σύνολο:	0,78	0,46	62,18	66,42

Πηγή: ICAP (2000-2004), Ιδία Επεξεργασία

Επίσης, από τους παραπάνω πίνακες διαπιστώνουμε ότι το ποσοστό των νέων επιχειρήσεων και ιδιαίτερα το επενδυόμενο κεφάλαιο στο Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Ελλάδα ήταν εξαιρετικά χαμηλό κατά την περίοδο 2000-2001, ενώ αυξάνεται σημαντικά κατά τα τρία τελευταία χρόνια αναφοράς (2002-2004). Όσον αφορά τα ποσοστά σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου, μπορούμε να πούμε ότι τόσο στον

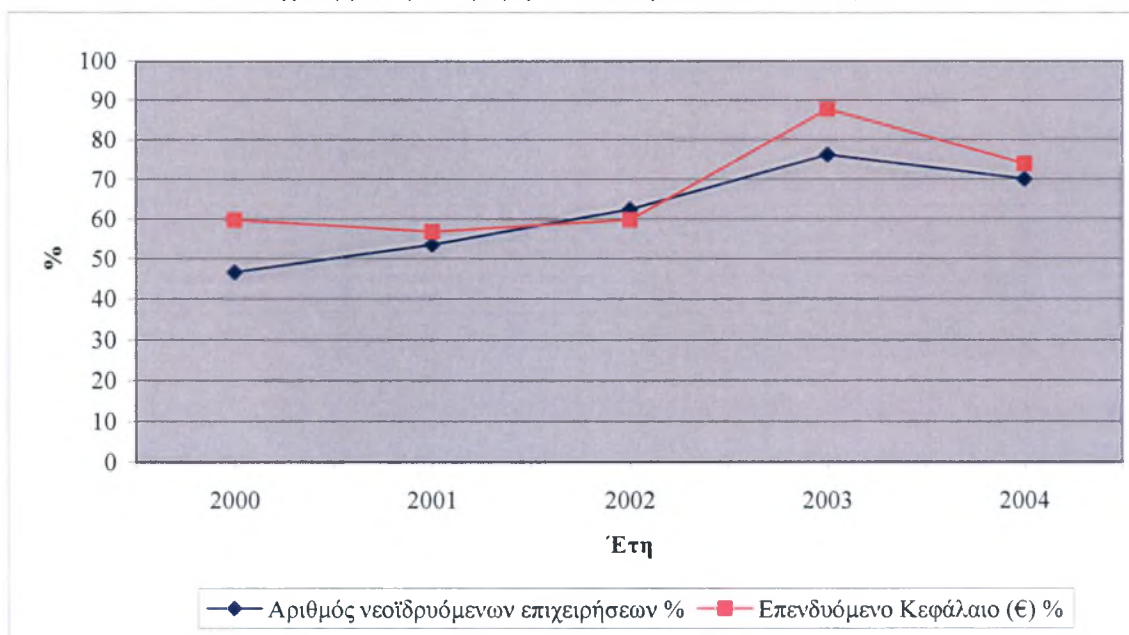
αριθμό των νέων επιχειρήσεων, όσο και στο επενδυόμενο κεφάλαιο, η συμμετοχή του Νομού αυξάνεται διαχρονικά, κατέχοντας ιδιαίτερα μεγάλο ποσοστό του συνόλου της Περιφέρειας. Στα διαγράμματα 2.31 και 2.32, παρουσιάζεται η διαγραμματική απεικόνιση των παραπάνω πινάκων.

Διάγραμμα 2.31: % αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Ελλάδα (2000-2004)

Πηγή: ICAP (2000-2004), Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.32: % αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου (2000-2004)

Πηγή: ICAP (2000-2004), Ιδία Επεξεργασία

2.5.2.2 Το Επενδυτικό Προφίλ του Τομέα των Υπηρεσιών

Ο Πίνακας 2.45 παρουσιάζει στοιχεία του αριθμού των νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων του τομέα των Υπηρεσιών και του επενδύμενου κεφαλαίου, στο Ν. Ιωαννίνων για την περίοδο 2000-2004, σε σχέση με το σύνολο της Ελλάδας και της Περιφέρειας Ηπείρου. Ο Πίνακας 2.46 παρουσιάζει τις ποσοστιαίες αναλογίες ανά έτος τόσο στον αριθμό των επιχειρήσεων του συγκεκριμένου τομέα, όσο και στο επενδύμενο κεφάλαιο του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου και την Ελλάδα.

Σχετικά με τον αριθμό των νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στην Ελλάδα, φαίνεται να υπάρχει μια συνεχής μείωση κατά την περίοδο 2000-2004, που συνολικά ανέρχεται στο -14%. Το επενδύμενο κεφάλαιο στις επιχειρήσεις του τομέα των υπηρεσιών της χώρας έχει μειωθεί δραματικά από το 2000 έως το 2004, παρουσιάζοντας διάφορες αυξομειώσεις κατά την περίοδο αυτή. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε το 2001 (-52%) και η μοναδική αύξηση το 2003 κατά 3,4%.

Στο Ν. Ιωαννίνων κατά την εξεταζόμενη περίοδο ιδρύθηκαν 76 νέες επιχειρήσεις στον τομέα των υπηρεσιών, εκ των οποίων οι περισσότερες δημιουργήθηκαν το 2002. Η Περιφέρεια Ηπείρου παρουσιάζει διάφορες αυξομειώσεις στον αριθμό των νέων εμπορικών επιχειρήσεων κατά την περίοδο 2000-2004 ιδρύοντας κατά μέσο όρο 22 επιχειρήσεις το έτος. Το επενδύμενο κεφάλαιο στο Νομό παρουσιάζει τη μέγιστη τιμή του το 2002 οπότε και δημιουργήθηκαν 27 νέες επιχειρήσεις, κάτι που συμβαίνει και στην Περιφέρεια.

Πίνακας 2.45: Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών και επενδύμενο κεφάλαιο για το Ν. Ιωαννίνων, την Περιφ. Ηπείρου και την Ελλάδα (2000-2004)

Έτος	Ελλάδα		Περιφέρεια Ηπείρου		Ν. Ιωαννίνων	
	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων	Επενδύμενο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων	Επενδύμενο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων	Επενδύμενο Κεφάλαιο (€)
2000	2.298	2.059.925.000	21	3.872.000	8	2.316.140
2001	2.291	990.352.000	15	1.842.000	12	1.512.280
2002	2.192	378.556.000	37	5.617.000	27	3.801.910
2003	2.129	391.465.000	17	1.935.000	12	1.760.500
2004	1.971	246.989.000	23	1.932.000	17	1.214.000
Σύνολο:	10.881	4.067.287.000	113	15.198.000	76	10.604.830

Πηγή: ICAP (2000-2004)

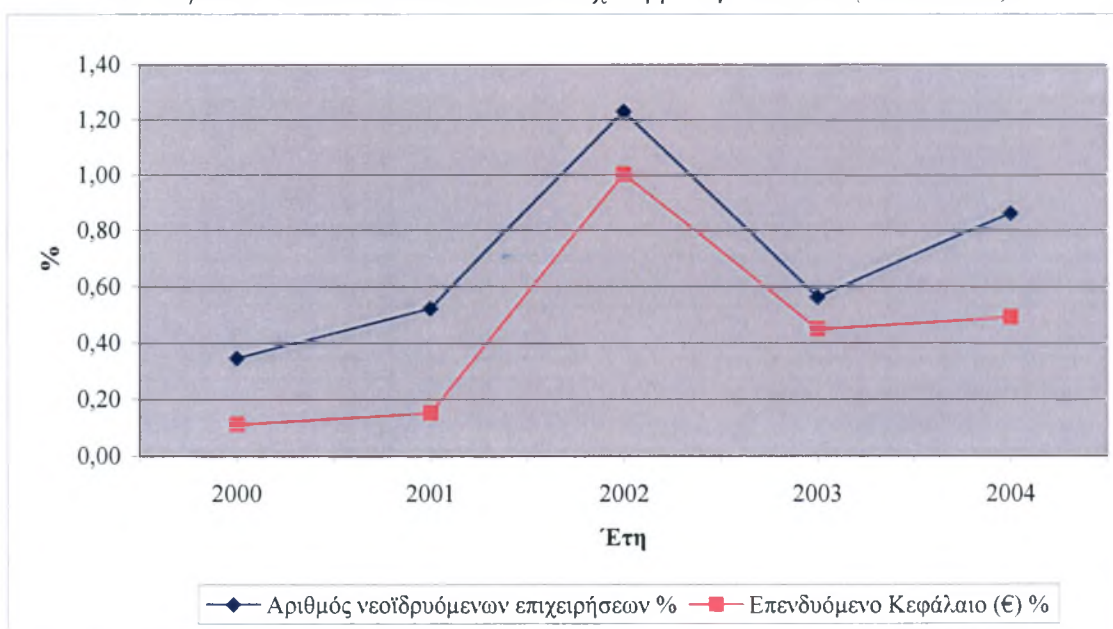
Από τον Πίνακα 2.46 συμπεραίνουμε ότι το ποσοστό των νέων επιχειρήσεων στο Νομό σε σχέση με τη χώρα είναι αρκετά μικρό (0,70%), έχοντας ως μέγιστη τιμή 1,23% το 2002. Το ποσοστό του επενδυόμενου κεφαλαίου στο Νομό σε σχέση με τη χώρα είναι μικρότερο (0,26%) και κρίνεται και πάλι ως ιδιαίτερα χαμηλό για την εξεταζόμενη πενταετία. Σε σχέση με την Περιφέρεια, ο Νομός Ιωαννίνων κατέχει το 67,26% του συνόλου των νέων επιχειρήσεων και το 69,78% του συνόλου του επενδυόμενου κεφαλαίου αυτής για την περίοδο 2000-2004, γεγονός που αποδεικνύει την υπεροχή του Νομού Ιωαννίνων έναντι των υπολοίπων νομών της Περιφέρειας στον τομέα αυτόν. Στα Διαγράμματα 2.33 και 2.34 απεικονίζεται διαγραμματικά η παραπάνω ανάλυση.

Πίνακας 2.46: Αναλογίες αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφ. Ηπείρου και την Ελλάδα (2000-2004)

Έτος	Ν. Ιωαννίνων / Ελλάδα		Ν. Ιωαννίνων / Περιφέρεια Ηπείρου	
	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων %	Επενδύόμενο Κεφάλαιο (€) %	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων %	Επενδύόμενο Κεφάλαιο (€) %
2000	0,35	0,11	38,10	59,82
2001	0,52	0,15	80,00	82,10
2002	1,23	1,00	72,97	67,69
2003	0,56	0,45	70,59	90,98
2004	0,86	0,49	73,91	62,84
Σύνολο:	0,70	0,26	67,26	69,78

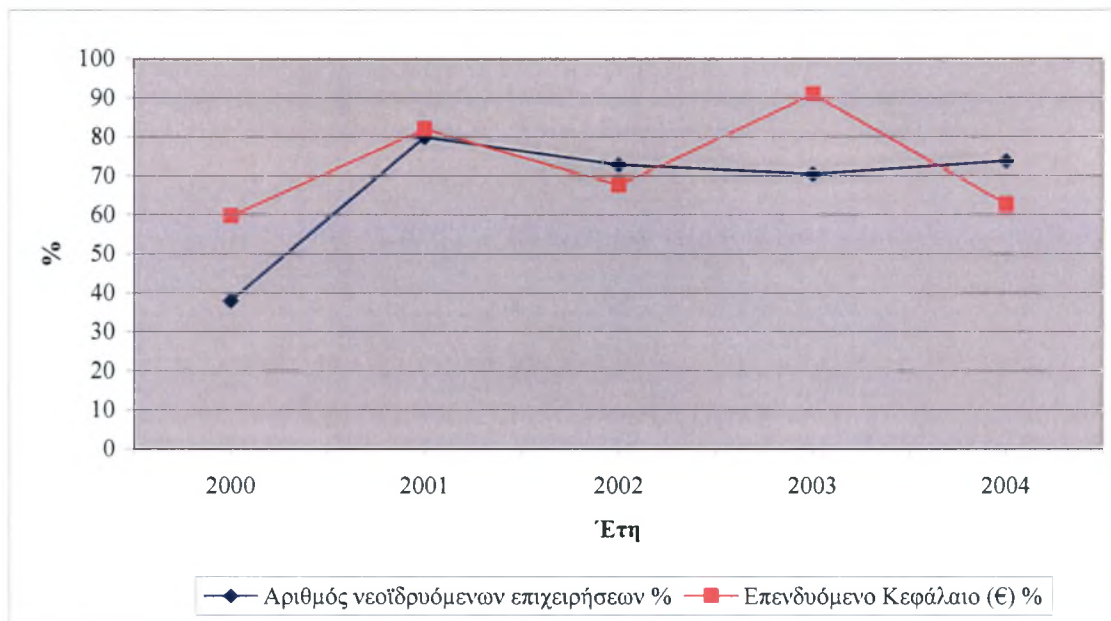
Πηγή: ICAP (2000-2004), Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.33: % αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Ελλάδα (2000-2004)

Πηγή: ICAP (2000-2004), Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.34: % αριθμού νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών και επενδυτικού κεφαλαίου του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου (2000-2004)

Πηγή: ICAP (2000-2004), Ιδία Επεξεργασία

2.5.2.3 Χονδρικό – Λιανικό Εμπόριο

Ο κλάδος του εμπορίου αποτελεί σημαντικό τομέα της οικονομικής δραστηριότητας τόσο της Περιφέρειας Ηπείρου, όσο και του Νομού, συμμετέχοντας στη διαμόρφωση του προϊόντος του με ποσοστό 8,9% για το έτος 2004, παραμένοντας σταθερό κατά την τελευταία πενταετία (Πίνακας 2.47). Η συμμετοχή του εμπορίου στο προϊόν του Τριτογενούς τομέα κυμαίνεται σταθερά κατά την περίοδο 2000-2004 στο 12%, έχοντας μειωθεί σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες. Το ίδιο μέγεθος για την Περιφέρεια σημειώνει την ίδια διαχρονική εξέλιξη με αυτήν του Νομού και διαμορφώνεται στα ίδια περίπου επίπεδα για την περίοδο 2000-2004.

Πίνακας 2.47: Συμμετοχή του εμπορίου στο ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα και στο συνολικό ΑΕΠ του Ν. Ιωαννίνων και της Περιφ. Ηπείρου (2000-2004)

Έτος	Ηπειρος		Ν. Ιωαννίνων	
	% Συμμετοχή στο συνολικό ΑΕΠ	% Συμμετοχή στο ΑΕΠ του Δευτερογενή τομέα	% Συμμετοχή στο συνολικό ΑΕΠ	% Συμμετοχή στο ΑΕΠ του Δευτερογενή τομέα
2000	9,27	13,30	8,86	11,87
2001	9,59	14,29	9,48	13,39
2002	9,47	13,57	8,94	12,22
2003	9,69	13,66	9,18	12,51

2004	9,39	13,37	8,89	12,54
------	------	-------	------	-------

Πηγή: Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Η απασχόληση στον κλάδο του εμπορίου αυξάνεται απόλυτα κατά 2.126 άτομα μεταξύ 1991 και 2001, ενώ αυξητική είναι και η συμμετοχή της στη συνολική απασχόληση του Νομού από 16,72% το 1991 σε 19,55% το 2001. Το ίδιο συμβαίνει και στην Περιφέρεια, όπου η μεταβολή της απασχόλησης είναι παρόμοια (βλ. Πίνακας 7 του Παραρτήματος).

Κυρίαρχη είναι η παρουσία του εμπορίου στην οικονομία του Νομού για το έτος 2002, σύμφωνα με το Μητρώο Επιχειρήσεων της Ε.Σ.Υ.Ε.. Ο αριθμός των επιχειρήσεων χονδρικού εμπορίου ανέρχεται σε 860 και λιανικού εμπορίου σε 2.649. Εκτός από τα καταστήματα χονδρικού και λιανικού εμπορίου, τα καταστήματα επισκευής οχημάτων κατέχουν σημαντική θέση στον κλάδο. Συνολικά η εξέλιξη των επιχειρήσεων για τα έτη 1988, 1995 και 2002 παρουσιάζεται σε επίπεδο διψήφιου κλάδου στους Πίνακες 15, 16 και 17 του Παραρτήματος. Η μελέτη της διαχρονικής εξέλιξης των επιχειρήσεων επιβεβαιώνει την κυριαρχία των καταστημάτων επισκευής οχημάτων και αυτών του λιανικού και χονδρικού εμπορίου.

Με βάση πάλι τα στοιχεία του Μητρώου Επιχειρήσεων της Ε.Σ.Υ.Ε. για τα έτη 1995 και 2002 και με κριτήριο τη συμμετοχή στο συνολικό τζίρο του Νομού, οι επιχειρήσεις Χονδρικού εμπορίου συμμετέχουν κατά 58% το 1995 και σημειώνουν μείωση, φθάνοντας το 27,9% για το 2002, οι επιχειρήσεις Λιανικού εμπορίου συμμετέχουν κατά 13% το 1995 και αυξάνουν τη συμμετοχή τους σε 19%, ενώ η συμμετοχή των καταστημάτων επισκευής οχημάτων ανέρχεται σε 4,5% για το 1995 και καταλήγει σε 6,5% το 2002.

2.5.2.4 Μεταφορές - Επικοινωνίες

Ο κλάδος των μεταφορών συμμετέχει για το 2004 κατά 2,03% στο συνολικό προϊόν του Νομού, έχοντας διατηρήσει μια σχετικά σταθερή πορεία διαχρονικά.

Η συμμετοχή του κλάδου στο προϊόν του Τριτογενούς τομέα για την περίοδο 2000-2004 κυμαίνεται μεταξύ 1,5 και 2,5%. Συγκριτικά με τις προηγούμενες δεκαετίες η συμμετοχή αυτή εμφανίζεται μειωμένη για το Νομό Ιωαννίνων αλλά και για την Περιφέρεια.

Η απασχόληση στον κλάδο των μεταφορών σημειώνει μικρή μείωση της τάξης του 8,5% για τη δεκαετία 1991-2001, φθάνοντας τους 2.565 εργαζομένους ή το 4,71% της συνολικής απασχόλησης του Νομού, ποσοστό μικρότερο από αυτό της Περιφέρειας (4,81%) για το 2001 (βλ. Πίνακας 7 του Παραρτήματος).

Ο αριθμός των επιχειρήσεων που σχετίζονται με τις μεταφορές και τις επικοινωνίες φθάνει τις 684 για το έτος 2002 (κλάδοι 60, 63, 64). Όπως προκύπτει από τη μελέτη του Πίνακα 15 του Παραρτήματος, έχει σημειωθεί αύξηση στον κλάδο 60 κατά 28% και μείωση στον κλάδο 63 κατά 38% συγκριτικά με το 1995. Σε σχέση με το 1988, ο αριθμός των επιχειρήσεων στους κλάδους 60 και 63 φαίνεται να έχει παρουσιάσει κατακόρυφη άνοδο. Για τον κλάδο 64 (ταχυδρομεία), υπάρχουν στοιχεία μόνο για το 1988 και 2002. Ο αριθμός τους για το 2002 φαίνεται να έχει μειωθεί στο μισό σχεδόν σε σχέση με το 1988.

2.5.2.5 Λοιπές Υπηρεσίες

Σε αυτήν την παράγραφο θα περιγράψουμε τους κλάδους των λοιπών υπηρεσιών (ξενοδοχείων – εστιατορίων, ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, υπηρεσιών εκπαίδευσης, υπηρεσιών υγείας και λοιπών επιχειρήσεων υπηρεσιών), κυρίως σε ότι αφορά τον αριθμό των επιχειρήσεων ανά κλάδο και τον κύκλο εργασιών αυτών και θα συγκρίνουμε το επίπεδο του Ν. Ιωαννίνων με την Περιφέρεια Ηπείρου και τη χώρα στο σύνολό της.

Στον Πίνακα 2.48 παρουσιάζονται οικονομικά στοιχεία των επιμέρους κλάδων του τομέα των Υπηρεσιών για το Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου και το σύνολο της χώρας, για την περίοδο των ετών 2002 και 2003.

Τα στοιχεία αφορούν στην υφιστάμενη κατάσταση, σε επιχειρήσεις εν λειτουργία την συγκεκριμένη περίοδο, με αναφορά του αριθμού τους, του κύκλου εργασιών τους καθώς και της απόλυτης και ποσοστιαίας μεταβολής τους (αρνητικής ή θετικής) μεταξύ των δυο ετών.

Σχετικά με τον αριθμό των επιχειρήσεων ξενοδοχείων-εστιατορίων, παρατηρείται μια αύξηση της τάξης του 3,8% στο σύνολο της χώρας, η οποία ακολουθείται τόσο από την Περιφέρεια Ηπείρου (3,43%) όσο και από τον Ν. Ιωαννίνων (4,81%). Το ίδιο συμβαίνει και με τον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων αυτών. Και στις τρεις γεωγραφικές

ενότητες ο κύκλος εργασιών είναι θετικός, υποδηλώνοντας μια ενδεχόμενη αύξηση της ζήτησης του τουρισμού στον νομό, κάτι το οποίο συμβαίνει και στην Περιφέρεια στο σύνολο της.

Όσον αφορά στις ενδιάμεσες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και οργανισμούς (π.χ. τράπεζες, χρηματοπιστηριακές εταιρίες κ.α.), παρατηρείται μια αύξηση στο επίπεδο της χώρας (4,07%), αλλά δεν συμβαίνει το ίδιο και στο επίπεδο του Ν. Ιωαννίνων και της Περιφέρειας Ηπείρου, όπου υπάρχει μείωση της τάξης του 22,5% και 5,8% αντίστοιχα. Αντίθετα, ο κύκλος εργασιών των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στη χώρα παρουσιάζει μείωση κατά 0,12%, ενώ στην Ήπειρο και το Ν. Ιωαννίνων παρουσιάζει αύξηση 18,40% και 16,67% αντίστοιχα.

Στις επιχειρήσεις υπηρεσιών εκπαίδευσης, στον Ν. Ιωαννίνων έχουμε θετική μεταβολή στον αριθμό των επιχειρήσεων (3,85%) και αρνητική μεταβολή στον κύκλο εργασιών (0,48%). Η κατάσταση είναι αντίθετη στην Περιφέρεια Ηπείρου όπου ναι μεν έχουμε αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων κατά 5,43%, αλλά συνοδεύεται από μια αύξηση και του κύκλου εργασιών σε ποσοστό 5,56%. Σε επίπεδο χώρας έχουμε αύξηση τόσο στον αριθμό των επιχειρήσεων (5,05%) όσο και στον κύκλο εργασιών (9,07%).

Στις επιχειρήσεις υπηρεσιών υγείας, παρατηρείται μια μείωση του αριθμού τους στο επίπεδα του Νομού Ιωαννίνων και της Περιφέρειας. Ειδικότερα στο επίπεδο του Ν. Ιωαννίνων η μείωση αναλογικά είναι μεγαλύτερη από αυτήν στην Περιφέρεια Ηπείρου. Παρόμοια είναι και η κατάσταση στον κύκλο εργασιών του τομέα για την ίδια περίοδο. Σε επίπεδο χώρας τόσο ο αριθμός των επιχειρήσεων όσο και ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων υπηρεσιών υγείας έχει θετική μεταβολή.

Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εικόνα των λοιπών επιχειρήσεων υπηρεσιών (υπηρεσίες πληροφορικής, τεχνολογίας, εταιρίες συμβουλευτικών υπηρεσιών κ.α.), όπου τόσο στην Περιφέρεια Ηπείρου όσο και στο Ν. Ιωαννίνων παρατηρείται μια μεγάλη αύξηση τόσο στον αριθμό των επιχειρήσεων όσο και στον κύκλο εργασιών τους, γεγονός που δείχνει μια σαφή τάση προς τη δημιουργία τέτοιων επιχειρήσεων στην περιφέρεια με αύξηση της ζήτησης τους, κάτι το οποίο φαίνεται να μη συμβαίνει σε επίπεδο χώρας όπου ναι μεν υπάρχει μια αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων αυτών (5,19%), η οποία όμως δεν συνοδεύεται από μια αρκετά μεγάλη αύξηση του κύκλου εργασιών τους (7,91%).

Συμπερασματικά μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι υπάρχει μια σαφής τάση προς τη ζήτηση περισσότερο εξειδικευμένων υπηρεσιών – κυρίως τεχνολογίας / πληροφορικής- οι οποίες παρουσιάζονται ισχυρές σε αριθμό και κύκλο εργασιών τόσο στον νομό Ιωαννίνων όσο και στο σύνολο της Περιφέρειας. Ο τομέας του Τουρισμού αποδεικνύεται ότι γνωρίζει ένα λιγότερο ανταγωνιστικό περιβάλλον σε επίπεδο περιφέρειας. Όσον αφορά τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, φαίνεται να υπάρχει θετικό κλίμα στο νομό, ενώ στους υπόλοιπους δύο κλάδους (εκπαίδευση και υγεία), διαφαίνεται μια υπάρχουσα κρίση κυρίως όσον αφορά τη ζήτηση των υπηρεσιών αυτών.

Πίνακας 2.48: Αριθμός επιχειρήσεων και κύκλος εργασιών του τομέα των υπηρεσιών στο Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφ. Ηπείρου και το σύνολο της χώρας (2002- 2003)

	Ελλάδα			Περιφέρεια Ηπείρου			Ν. Ιωαννίνων		
	2002	2003	02/'03	2002	2003	02/'03	2002	2003	02/'03
Αριθμός επιχειρήσεων ξενοδοχείων-εστιατορίων	100.793	104.631	3.838	4.109	4.250	141	1.540	1.614	74
			3,81%			3,43%			4,81%
Κύκλος εργασιών ξεν/χείων-εστ/ρίων, εκ. €	7.882,58	8.255,77	373,19	180,46	189,90	9,44	89,57	97,01	7,44
			4,73%			5,23%			8,31%
Αριθμός ενδιάμεσων χρηματο - πιστωτικών οργανισμών	3.565	3.710	145	69	65	-4	40	31	-9
			4,07%			-5,80%			-22,50%
Κύκλος εργασιών ενδιάμεσων χρημ/τικών οργανισμών, εκ. €	15.630,48	13.697,31	-1.933,1	1,25	1,48	0,23	0,36	0,42	0,06
			-0,12%			18,40%			16,67%
Αριθμός επιχειρήσεων υπηρεσιών εκπαίδευσης	4.731	4.970	239	129	136	7	78	81	3
			5,05%			5,43%			3,85%
Κύκλος εργασιών επιχειρήσεων υπηρεσιών εκπαίδευσης, εκ. €	312,38	340,71	28,33	5,93	6,26	0,33	4,13	4,11	-0,02
			9,07%			5,56%			-0,48%
Αριθμός επιχειρήσεων υπηρεσιών υγείας	3.346	3.417	71	86	85	-1	39	38	-1
			2,12%			-1,16%			-2,56%

Κύκλος εργασιών επιχειρήσεων υπηρεσιών υγείας, εκ. €	669,25	721,20	51,95	3,23	2,87	-0,36	1,54	1,20	-0,34
			7,76%			-11,15%			-22,08%
Αριθμός λοιπών επιχειρήσεων υπηρεσιών	202.124	212.614	10.490	5.026	5.293	267	2.632	2.753	121
			5,19%			5,31%			4,60%
Κύκλος εργασιών λοιπών επιχειρήσεων υπηρεσιών, εκ. €	36.618,00	39.515,75	2.897,75	297,00	419,67	122,67	148,00	265,45	117,45
			7,91%			41,30%			79,36%

Πηγή: Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

2.5.3 Τουρισμός

2.5.3.1 Το Επενδυτικό Προφίλ του Τουρισμού

Ο Πίνακας 2.49 παρουσιάζει στοιχεία του αριθμού των νεοϊδρυόμενων τουριστικών επιχειρήσεων (ΑΕ, ΕΠΕ), στο Ν. Ιωαννίνων για την περίοδο 2000-2004, σε σχέση με το σύνολο της Ελλάδας και της Περιφέρειας Ηπείρου. Ο Πίνακας 2.50 παρουσιάζει τις ποσοστιαίες αναλογίες ανά έτος τόσο στο αριθμό των τουριστικών επιχειρήσεων, όσο και στο επενδύσιμο κεφάλαιο στον τουρισμό του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου και την Ελλάδα.

Όσον αφορά τον αριθμό των νεοϊδρυόμενων τουριστικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα, φαίνεται να υπάρχει μια μείωση κατά την περίοδο 2001-2004, της τάξης του 20%. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι η μεγαλύτερη μείωση που παρατηρείται από την αρχή της περιόδου, το 2000, πραγματοποιείται στο 2002 (-10%), ενώ παρόμοια μείωση σημειώνεται και κατά το 2004. Το επενδύσιμο κεφάλαιο στις τουριστικές επιχειρήσεις της χώρας έχει συνολικά μειωθεί από το 2000 έως το 2004, παρουσιάζοντας διάφορες αυξομειώσεις κατά την περίοδο αυτή. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε το 2001 (-32%) για να ανακάμψει το 2002 με αύξηση κατά 23%.

Στο Ν. Ιωαννίνων ο αριθμός των νεοϊδρυόμενων τουριστικών επιχειρήσεων στην εξεταζόμενη περίοδο είναι αρκετά μικρός, 11 επιχειρήσεις, εκ των οποίων οι περισσότερες δημιουργήθηκαν το 2003. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κατά τα έτη 2000 και 2002 δεν δημιουργήθηκε καμία νέα τουριστική επιχείρηση στο Νομό. Η Περιφέρεια Ηπείρου ακολουθεί την πορεία του Νομού Ιωαννίνων, καθώς σχεδόν το

80% των νέων τουριστικών επιχειρήσεων στην Περιφέρεια έχει ως έδρα το Νομό Ιωαννίνων. Το επενδύόμενο κεφάλαιο στο Νομό παρουσιάζει τη μέγιστη τιμή του το 2001 οπότε και δημιουργήθηκαν δυο νέες επιχειρήσεις, ενώ το 2003 που δημιουργήθηκαν έξι νέες επιχειρήσεις, το επενδύόμενο κεφάλαιο ήταν μικρότερο. Αυτό σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν το 2001 ήταν μεγαλύτερες από αυτές του 2003.

Από τον Πίνακα 2.50 συμπεραίνουμε ότι το ποσοστό των νέων επιχειρήσεων στο Νομό σε σχέση με τη χώρα είναι αρκετά μικρό (0,76%), έχοντας ως μέγιστη τιμή 2,18% το 2003. Το ποσοστό του επενδύόμενου κεφαλαίου στο Νομό σε σχέση με τη χώρα είναι μεγαλύτερο (1,65%) αλλά κρίνεται και πάλι ως ιδιαίτερα χαμηλό για την εξεταζόμενη πενταετία. Σε σχέση με την Περιφέρεια, ο Νομός Ιωαννίνων κατέχει σχεδόν το σύνολο του επενδύόμενου κεφαλαίου αυτής (97,13%) για την περίοδο 2000-2004, γεγονός που αποδεικνύει την ιδιαίτερη δυναμική του νομού στο τομέα του Τουρισμού, ο οποίος όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή αποτελεί έναν σημαντικό παραγωγικό κλάδο για την περιοχή. Στα Διαγράμματα 2.35 και 2.36 απεικονίζεται διαγραμματικά η παραπάνω ανάλυση.

Πίνακας 2.49: Αριθμός νεοιδρυόμενων τουριστικών επιχειρήσεων και επενδύόμενο κεφάλαιο στον τουρισμό για το Ν. Ιωαννίνων, την Περιφ. Ηπείρου και την Ελλάδα (2000-2004)

Έτος	Ελλάδα		Περιφέρεια Ηπείρου		Ν. Ιωαννίνων	
	Αριθμός νεοιδρυόμενων επιχειρήσεων	Επενδύόμενο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρυόμενων επιχειρήσεων	Επενδύόμενο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρυόμενων επιχειρήσεων	Επενδύόμενο Κεφάλαιο (€)
2000	316	56.196.000	0	0	0	0
2001	317	37.799.000	2	1.440.000	2	1.440.000
2002	283	46.519.000	1	60.000	0	0
2003	275	41.871.000	7	1.107.000	6	1.086.600
2004	249	44.324.000	4	1.241.000	3	1.211.000
Σύνολο:	1.440	226.709.000	14	3.848.000	11	3.737.600

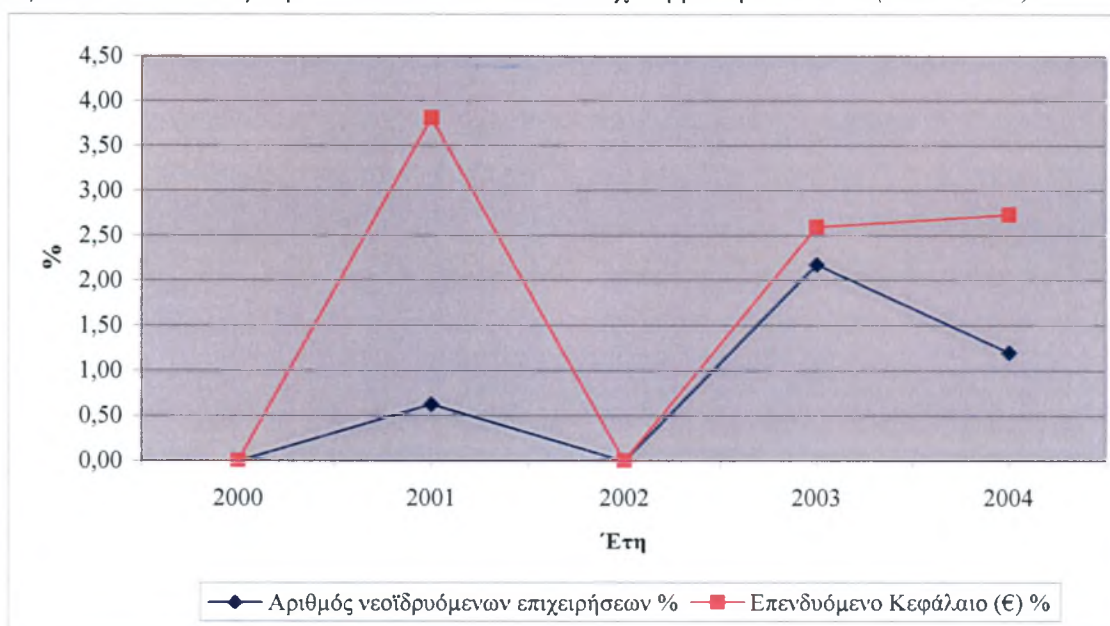
Πηγή: ICAP (2000-2004)

Πίνακας 2.50: Αναλογίες αριθμού νεοϊδρυόμενων τουριστικών επιχειρήσεων και επενδυτικού κεφαλαίου στον τουρισμό του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφ. Ηπείρου και την Ελλάδα (2000-2004)

Έτος	Ν. Ιωαννίνων / Ελλάδα		Ν. Ιωαννίνων / Περιφέρεια Ηπείρου	
	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων %	Επενδύόμενο Κεφάλαιο (€) %	Αριθμός νεοϊδρυόμενων επιχειρήσεων %	Επενδύόμενο Κεφάλαιο (€) %
2000	0,00	0,00	-	-
2001	0,63	3,81	100,00	100,00
2002	0,00	0,00	0,00	0,00
2003	2,18	2,60	85,71	98,16
2004	1,20	2,73	75,00	97,58
Σύνολο:	0,76	1,65	78,57	97,13

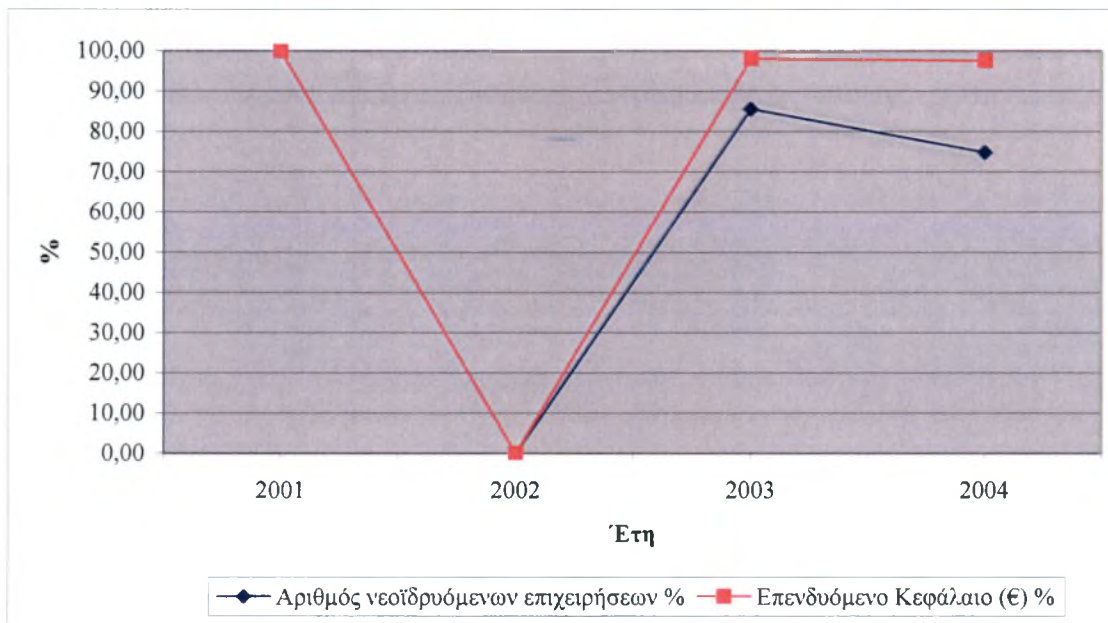
Πηγή: ICAP (2000-2004), Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.35: % αριθμού νεοϊδρυόμενων τουριστικών επιχειρήσεων και επενδυτικού κεφαλαίου στον τουρισμό του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Ελλάδα (2000-2004)

Πηγή: ICAP (2000-2004), Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.36: % αριθμού νεοϊδρυόμενων τουριστικών επιχειρήσεων και επενδυτικού κεφαλαίου στον τουρισμό του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου (2000-2004)

Πηγή: ICAP (2000-2004), Ιδία Επεξεργασία

2.5.3.2 Τουριστικοί Πόροι

Ο Νομός Ιωαννίνων είναι μία πανέμορφη ορεινή περιοχή στο ΒΔ άκρο της Ελλάδας, που ο φυσικός της πλούτος και η πολιτιστική της κληρονομιά δεν έχουν αλλοτριωθεί από την αλόγιστη ανθρώπινη παρέμβαση. Το τουριστικό δυναμικό του Νομού Ιωαννίνων χαρακτηρίζεται από αφθονία των τουριστικών πόρων και από μια συγκριτικά ομαλή κατανομή τους στο χώρο, χωρίς αυτό να συνεπάγεται μια αντίστοιχα συμμετρική αξιοποίηση και ανάπτυξή τους.

Συνοπτικά, το τουριστικό δυναμικό της περιοχής προσδιορίζεται από την ύπαρξη τουριστικών πόρων, όπως:

- Αξιόλογο φυσικό περιβάλλον με οικοσυστήματα, βιότοπους και προστατευόμενες περιοχές που προσφέρεται για εναλλακτικό τουρισμό (π.χ. ορεινό, περιπατητικό, οικολογικό, αγροτουρισμό).
- Πλούσια ιστορική και πολιτιστική παράδοση και πολιτιστική δραστηριότητα που καλύπτει όλες τις ιστορικές εποχές και προσφέρεται για πολιτιστικό τουρισμό και για πολιτιστικές διαδρομές.

- Εξαιρετικά φυσικά και οικιστικά τοπία και παραδοσιακούς οικισμούς με πλούσια πολιτιστική και αρχιτεκτονική κληρονομιά.
- Εξαιρετικής ποιότητας περιβάλλον στο μεγαλύτερο τμήμα του Νομού.
- Πλούσια θρησκευτική παράδοση και κληρονομιά που ενισχύει το θρησκευτικό τουρισμό.
- Ύπαρξη ενός οργανωμένου χιονοδρομικού κέντρου στο Μέτσοβο.
- Ύπαρξη Πανεπιστημίου που ενισχύει τον εκπαιδευτικό, επιστημονικό και συνεδριακό τουρισμό.

Ακολουθεί μια περιγραφή της χωρικής κατανομής των τουριστικών πόρων του Νομού Ιωαννίνων. Σε κάθε υποπεριοχή γίνεται μια αναφορά στους τουριστικούς πόρους που διαθέτει:

Ιωάννινα

Τα Ιωάννινα είναι μια όμορφη, γραφική πόλη, που συνδυάζει τις ιστορικές μνήμες με την πραγματικότητα μιας σύγχρονης μεγαλούπολης. Είναι η πόλη των θρύλων της παράδοσης και των αργυροχρυσόχων. Οι τουριστικοί πόροι που διαθέτουν τα Ιωάννινα είναι: Το Κάστρο των Ιωαννίνων, είναι στο μεγαλύτερο μέρος έργο της εποχής της Τουρκοκρατίας, το Νησί των Ιωαννίνων, που αποτέλεσε μεγάλο θρησκευτικό και μοναστικό κέντρο κατά τους υστεροβυζαντινούς χρόνους και την περίοδο της Τουρκοκρατίας, η Μονή Φιλανθρωπινών, η Μονή Παντελεήμονος, το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Βυζαντινό Μουσείο, το Δημοτικό Μουσείο, το Λαογραφικό Μουσείο της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών (ΕΗΜ), το Μουσείο Αθ. Βρέλλη (πρόκειται για Μουσείο κέρινων ομοιωμάτων), τα Μουσείο Προεπαναστατικής Περιόδου, το Μουσείο Εθνικής Αντίστασης και η Δημοτική Πινακοθήκη.

Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων

Οι τουριστικοί πόροι αυτής της περιοχής είναι: το Σπήλαιο Περάματος που είναι από τα πιο αξιόλογα ελληνικά σπήλαια, η Μονή Ντουραχάνης, η Μονή Τζιόρας, ο οικισμός των Λιγκιάδων, το Γεφύρι του Παπαστάθη, ο οικισμός Κράψη, ο παλιός οικισμός Κοντινών, η Μονή Καστρίτσας, το Σπήλαιο Καστρίτσας, το Μπιζάνι και το Μουσείο Κέρινων Ομοιωμάτων Π. Βρέλλη.

Ζαγόρι

Είναι μια ιδιόμορφη γεωγραφική και πολιτισμική ενότητα 46 παραδοσιακών χωριών που κατανέμονται στο ανατολικό, κεντρικό και δυτικό Ζαγόρι. Γεωγραφικά είναι τοποθετημένα ανάμεσα στα Γιάννενα, το Μέτσοβο και την Κόνιτσα, με φυσικά όρια κυρίως το Μιτσικέλι, τη Γκαμήλα και τον Αώο. Η περιοχή είναι ένας συνδυασμός από πεύκα κι έλατα διεσπαρμένα, κρυστάλλινα νερά, πέτρινα γιοφύρια, παλιά αρχοντικά, εκκλησιές και πλούσια βλάστηση. Μια περιοχή με πανίδα και χλωρίδα από τις πλουσιότερες της χώρας μας, όχι μόνο σε αριθμό ειδών αλλά και σε σπάνια είδη.

Ανατολικό Ζαγόρι

Στο Ανατολικό Ζαγόρι υπάρχουν οι εξής τουριστικοί πόροι: ο οικισμός Γρεβενίτι με τη Μονή Βουτσάς, ο οικισμός Βωβούσα, η γέφυρα Καμπέραγα, η γέφυρα της Τσίπιανης, ο οικισμός Μακρινό με την Μονή Παναγίας, ο οικισμός Φλαμπουράρι και ο οικισμός Δόλιανη.

Δυτικό Ζαγόρι

Οι τουριστικοί πόροι στο Δυτικό Ζαγόρι είναι οι εξής: ο οικισμός Αρίστη με τη Μονή Παναγίας Σπηλαιώτισσας, ο οικισμός Πάπιγκο και η Δρακόλιμνη, που είναι η πιο μεγάλη λίμνη του Εθνικού Δρυμού Βίκου Αώου και βρίσκεται στο ορεινό συγκρότημα της Τύμφης, σε υψόμετρο 2.050μ..

Κεντρικό Ζαγόρι

Το Κεντρικό Ζαγόρι περιλαμβάνει τους εξής τουριστικούς πόρους: τη χαράδρα του Βίκου, τον οικισμό Μονοδένδρι με τη Μονή Αγίας Παρασκευής και το Ναό Αγίου Μηνά, τον οικισμό Βίτσα (αρχαίος και σημερινός οικισμός) με το Ναό Αγίου Νικολάου, τον οικισμό Άνω Πεδινά με το Ναό Αγίου Δημητρίου και τη Μονή Ευαγγελίστριας, τον οικισμό Κουκούλι με το Ναό Κοίμησης της Θεοτόκου, τη Γέφυρα Νούτσου ή Κόκορου, το Γεφύρι του Πλακίδα ή Καλογερίκο, τη Σκάλα Βραδέτου, τον οικισμό Τσεπέλοβο με τη Μονή Αγίου Ιωάννη Ρογκοβού, τον Γυφτόκαμπο, τον οικισμό Καπέσοβο με τον Ναό Αγίου Νικολάου, τον οικισμό Νεγάδες με το Ναό Αγ. Γεωργίου, τον οικισμό Βρυσοχώρι με τον Ναό Αγίου Χαραλάμπους, τον οικισμό Ελάτη, τον οικισμό Δίκορφο, το Μουσείο Αγάπιου Τόλη, το Μουσείο Κ. Λαζαρίδη και το Αρχοντικό Πανταζή.

Κόνιτσα (Μαστοροχώρια)

Κτισμένη στην πλαγιά της Τραπεζίτσας σε υψόμετρο 630μ. είναι μια ακριτική πόλη με τη δική της δυναμική, παλιά αρχοντικά και πέτρινα δρομάκια, δίπλα στη χαράδρα του Αώου. Η Κόνιτσα διαθέτει πολλούς τουριστικούς πόρους μερικοί από τους οποίους είναι: το Γεφύρι της Κόνιτσας, το Αρχοντικό Χουσεΐν Σίσκο, το Αρχοντικό της Χάμκως, ο οικισμός Κλειδί, η Μονή Στομίου, ο οικισμός Κόκκινη Παναγιά, το Γεφύρι της Ντοπόλιτσας, ο οικισμός Λιατοβούνι, ο οικισμός Κλειδωνιά (παλαιός οικισμός), το Γεφύρι της Κλειδονιάβιστας, ο οικισμός Μολυβδοσκεπάστο με τη Μονή Μολυβδοσκεπάστου, ο οικισμός Αηδονοχώρι με τη Μονή Γκούρας, ο οικισμός Αμάραντος, ο οικισμός Πλαγιά με τη Μονή Ζέρμας, το Μπουραζάνι, τα Μαστοροχώρια (Πυρσόγιαννη-Βούρμπιανη κ.α.), οι οικισμοί Μόλιστα, Γαννναδιό και Καστανέα, ο οικισμός Χιονιάδες και, τέλος, ο Εθνικός Δρυμός Βίκου-Αώου- Χαράδρα Αώου.

Μέτσοβο

Το Μέτσοβο, κτηνοτροφικός αρχικά οικισμός, εξελίχθηκε με το πέρασμα των αιώνων σε σημαντικό βιοτεχνικό και εμπορικό κέντρο, εκμεταλλευόμενο τη γεωγραφική του θέση και τις ιστορικές συγκυρίες. Αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αντίστασης στη γενικότερη εγκατάλειψη της ελληνικής υπαίθρου. Κτισμένο αμφιθεατρικά σε μια από τις βουνοκορφές της Πίνδου (υψόμετρο 1160μ.) προκαλεί τους επισκέπτες με τον πλούτο του, την εναλλαγή του τοπίου και τον τρόπο ζωής των κατοίκων του. Μερικοί τουριστικοί πόροι στην περιοχή είναι οι εξής: η Μονή Αγ. Νικολάου, ο Ναός Αγ. Παρασκευής, η Μονή Παναγίας, ο εθνικός δρυμός της Βάλια Κάλντα, η Χρυσοβίτσα - Ναός Παναγίας, το Ανθοχώρι - Μονή Ζωοδόχου Πηγής, οι Πολιτσιές που είναι ένα μικρό οροπέδιο, με δάση από έλατα και οξιές, κοντά στο Μέτσοβο, το Αρχοντικό Τοσίτσα και η Πινακοθήκη του Μετσόβου.

Τζουμέρκα

Τα Τζουμέρκα είναι ένα σύνολο όμορφων χωριών και παραδοσιακών οικισμών περιτριγυρισμένα από χαράδρες, φαράγγια και απόκρημνα βουνά. Οι κυριότεροι παραδοσιακοί οικισμοί είναι αυτοί του Συρράκου και των Καλαρρυτών ενώ τα Πράμαντα (ζωντανό κέντρο της ευρύτερης περιοχής) και όλα τα γύρω χωριά είναι στοιχεία που θέλγουν και εντυπωσιάζουν τον επισκέπτη. Ορισμένοι τουριστικοί πόροι της περιοχής είναι: ο οικισμός Πράμαντα, ο οικισμός Συρράκο – Καλαρρυτές, η Μονή

Κηπίνας, ο οικισμός Ελληνικό με τη Μονή Τσούκας, ο οικισμός Ματσούκι με τη Μονή Βύλιζας, ο οικισμός Ραφταναίοι με τη Μονή Πλάκας και το Γεφύρι της Πλάκας.

Πωγώνι

Το Πωγώνι είναι ένα σύνολο χωριών στα βορειοδυτικά του νομού Ιωαννίνων που κατέχει μεθοριακή θέση στα ελληνοαλβανικά σύνορα. Πρόκειται για μια περιοχή με ιδιαιτερότητες και ιδιομορφίες που οφείλονται πρώτιστα στη γεωγραφική της θέση. Τουριστικοί πόροι της περιοχής είναι: ο οικισμός της Πωγωνιανής με την εκκλησία του Αγ. Νικολαάου και το Λαογραφικό Μουσείο Πωγωνίου-Δερόπολης, η Κουιάδα του Γορμού, ο οικισμός Βήσσανη με τη Μονή Άβελ, ο παραδοσιακός οικισμός Δολό, ο οικισμός Κάτω Μερόπη με τη Μονή Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου, ο οικισμός Δελβινάκι, ο οικισμός Λάβδανη με τη Μονή Μακρυαλέξη, η Χαράδρα του Κουβαρά, η Λίμνη Ζαραβίνα ή του Δελβινακίου και τα μνημεία υδροκίνησης που είναι οι νερόμυλοι και οι νεροτριβές που υπάρχουν στον Παλαιόπυργο και το Ωραιόκαστρο οι οποίες έχουν χαρακτηριστεί ως διατηρητέα μνημεία.

Ζίτσα

Η Ζίτσα είναι κτισμένη στους πρόποδες του λόφου του Προφήτη Ηλία και περιτριγυρισμένη από τους αμπελώνες της, είναι από τους πιο ονομαστούς οικισμούς των Ιωαννίνων. Γνώρισε μεγάλη ακμή κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Μερικοί τουριστικοί πόροι της περιοχής είναι: ο οικισμός Ζίτσα με τη Μονή Προφήτη Ηλία, η Μονή Πατέρων και το Θεογέφυρο στο Λίθινο, ο οικισμός Παρακάλαμος με τη Μονή Σωσίνου, ο οικισμός Καλπάκι με τη Μονή Βελλάς, τα Μνημεία υδροκίνησης και το Πολεμικό Μουσείο στο Καλπάκι.

Δωδώνη

Νοτιοανατολικά των Ιωαννίνων και σε απόσταση 22 χλμ. βρίσκεται ένα από τα αρχαιότερα ιερά της Ελλάδος, η Δωδώνη. Η παρθενικότητα του φυσικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη μυθολογία (ποταμός Αχέρων - πύλες του Άδη), την ιστορική μνήμη (Σούλι), τα μονοπάτια των Σουλιωτών, τις αξιόλογες βυζαντινές εκκλησίες και τα μοναστήρια, (μονή της Παναγίας στο Σιστρούνι, μονή του Σωτήρος στον Ρωμανό, μονή της Παναγίας στην Αχλαδέα), που είναι καταγραφές από τοιχογραφίες και ξυλόγλυπτα τέμπλα, δίνουν στον επισκέπτη ξεχωριστές εμπειρίες για περιπατητικό φυσιολατρικό τουρισμό. Μερικοί τουριστικοί πόροι της περιοχής είναι: το Ιερό της Δωδώνης, ο οικισμός Κωστανιανή με το Ναό Ταξιαρχών, ο οικισμός Αχλαδέα

με τη Μονή Κοίμησης της Θεοτόκου και το Ναό Παναγίας Λαμποβίθρας, ο Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου, η Μονή Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, η Μονή Γενεσίου Θεοτόκου, η Μονή Καταμμάχης, ο οικισμός Δερβίζιανα με το Ναό Αγ. Αποστόλων, ο οικισμός Σερζιανά με τις "Πύλες του Άδη", το Κάστρο στα Πέντε Πηγάδια, το Μουσείο Πολέμου 1912-13 στο Χάνι Εμίν Αγά, ο ποταμός Λούρος και ο οικισμός Τέροβο με τη λίμνη του.

Γραμμενοχώρια – Κουρεντοχώρια – Ντουσκάρα

Μια ιδιαίτερη περιοχή δυτικά των Ιωαννίνων στο δρόμο προς Ηγουμενίτσα, που την διασχίζει ο ποταμός Καλαμάς δημιουργώντας μια κοιλάδα απείρου φυσικού κάλλους. Η περιοχή είναι διάσπαρτη από μεταβυζαντινά μνημεία (Μονή Παναγίας Γριμπόβου, Μονή Παλιουρής, Μονή Αγγελομάχου), κατάγραφες από τοιχογραφίες. Τουριστικούς πόρους της περιοχής αποτελούν: ο οικισμός Παλιουρή με τη Μονή Παλιουρής, ο οικισμός Κληματιά με το Ναό Μεταμόρφωσης, ο οικισμός Κούρεντα με τη Μονή Αγγελομάχου, ο οικισμός Διχούνι με τη Μονή Αγίου Δημητρίου, ο οικισμός Βροσίνα με το Γεφύρι του και το Κάστρο της Βερενίκης.

2.5.3.3 Τουριστική Υποδομή

Ο Νομός Ιωαννίνων συγκεντρώνει το 44% των τουριστικών καταλυμάτων της Περιφέρειας Ηπείρου και το 28% των κλινών της για το 2004 (Πίνακας 2.51). Ο Νομός διαθέτει συνολικά 114 τουριστικές μονάδες και 4.192 κλίνες, για το 2004, εκ των οποίων το 95% ανήκει στα Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα και μόλις το 5% ανήκει στα τουριστικά campings. Σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς της Ηπείρου, ο Νομός Ιωαννίνων διαθέτει τον μεγαλύτερο αριθμό ξενοδοχείων και ομοειδών καταλυμάτων ενώ τον μεγαλύτερο αριθμό κλινών συναντάμε στο Νομό Πρεβέζης (6.499), για το ίδιο έτος.

Πίνακας 2.51: Δυναμικότητα συλλογικών τουριστικών καταλυμάτων (2004)

Γεωγραφική Ενότητα	Αριθμός καταλυμάτων			Αριθμός κλινών		
	Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	Τουριστικά campings	Σύνολο	Ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα	Τουριστικά campings	Σύνολο
Ελλάδα	8.899	331	9.230	668.271	92.677	760.948
Ηπειρος	244	17	261	10.797	4.239	15.036
Ν. Άρτης	13	0	13	631	0	631

Ν. Θεσπρωτίας	44	6	50	2.301	1.413	3.714
Ν. Ιωαννίνων	113	1	114	3.982	210	4.192
Ν. Πρεβέζης	74	10	84	3.883	2.616	6.499

Πηγή: Allmedia, 2004

Πιο αναλυτικά, το ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας σε επίπεδο νομών παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 2.52: Ξενοδοχειακό δυναμικό Περιφέρειας Ηπείρου (2004)

Κατηγορία		Ν. Αρτης	Ν. Θεσπρωτίας	Ν. Ιωαννίνων	Ν. Πρεβέζης	Ήπειρος
5*****	Ξενοδοχ.	0	0	2	0	2
	Κλίνες	0	0	147	0	147
4****	Ξενοδοχ.	2	3	10	1	16
	Κλίνες	272	363	424	43	1.102
3***	Ξενοδοχ.	1	13	23	10	47
	Κλίνες	8	846	792	1.425	3.071
2**	Ξενοδοχ.	8	20	68	49	145
	Κλίνες	311	795	2.362	1.895	5.363
1*	Ξενοδοχ.	2	8	10	14	34
	Κλίνες	40	297	257	520	1.114
ΣΥΝΟΛΟ	Ξενοδοχ.	13	44	113	74	244
	Κλίνες	631	2.301	3.982	3.883	10.797
Αναλογία στην Περιφέρεια	Ξενοδοχ.	5.30%	18.00%	46.30%	30.30%	100%
	Κλίνες	5.80%	21.30%	36.90%	36.00%	100%

Πηγή: Allmedia, 2004

Σύμφωνα με τον Πίνακα 2.52 παρατηρείται σαφής υπεροχή των ξενοδοχείων 2 αστερών, η οποία ακολουθείται από ξενοδοχεία 3 και 4 αστερών. Τα ξενοδοχεία πολυτελείας και τα άλλα ομοειδή καταλύματα κατέχουν μικρό μερίδιο στη σύνθεση κλινών κατά κατηγορία.

Σχετικά με τη συγκέντρωση μονάδων και κλινών παρατηρούμε ότι για το νομό Ιωαννίνων είναι συγκεντρωμένες σε τέσσερις περιοχές (που αποτελούν άλλωστε και τους παραδοσιακούς τουριστικούς προορισμούς): στην πόλη των Ιωαννίνων, στην περιοχή Ζαγορίου, στο Δήμο Μετσόβου και στο Δήμο Κόνιτσας.

Για την περιοχή Ζαγορίου τα καταλύματα αυτά προέρχονται κύρια από τη μετατροπή διατηρητέων κτισμάτων σε τουριστικά καταλύματα και είναι οικογενειακής μορφής.

2.5.3.4 Τουριστική Κίνηση

Η τουριστική κίνηση, μετρούμενη στη βάση των διανυκτερεύσεων, αποτυπώνεται στον Πίνακα 2.53. Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων στον Νομό Ιωαννίνων κατά την εξεταζόμενη περίοδο κυμαίνεται γύρω στις 400.000 περίπου, σημειώνοντας διάφορες αυξομειώσεις. Από τον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε επίσης ότι οι περισσότερες διανυκτερεύσεις στην Περιφέρεια γίνονται στον νομό Ιωαννίνων (46,7%) για το 2005.

Πίνακας 2.53: Τουριστική Κίνηση στην Περιφέρεια Ηπείρου για την περίοδο 1991-2005 (διανυκτερεύσεις)

Έτος	Νομός Ιωαννίνων	Νομός Άρτης	Νομός Θεσπρωτίας	Νομός Πρεβέζης	Σύνολο Περιφέρειας
1991	405.249	58.802	101.028	237.959	803.038
1992	394.765	60.051	114.130	265.229	834.175
1993	372.172	53.956	116.803	267.010	809.941
1994	402.467	56.134	118.874	314.793	892.268
1995	385.879	50.744	131.561	280.224	848.408
1996	370.831	47.793	119.944	238.489	777.057
1997	421.078	62.233	130.576	298.619	912.506
1998	398.104	65.724	133.585	326.802	924.215
1999	453.672	65.181	121.552	296.035	936.440
2000	487.793	65.293	174.321	325.761	1.053.168
2001	494.343	65.129	91.512	316.136	967.120
2002	470.849	65.268	56.879	287.865	880.861
2003	441.782	63.605	74.319	314.110	893.816
2004	319.728	64.053	83.020	205.097	671.898
2005	352.461	62.063	38.363	301.036	753.923

Πηγή: Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Πιο αναλυτικά, στον Πίνακα 2.54 παρουσιάζονται οι διανυκτερεύσεις των ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα για μια μακρά χρονική περίοδο από το 1991 έως το 2005. Η σύγκριση που γίνεται αφορά το Νομό Ιωαννίνων σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς της Περιφέρειας Ηπείρου, την Περιφέρεια στο σύνολό της και την Ελληνική επικράτεια. Επίσης παρουσιάζονται οι ποσοστιαίες αναλογίες του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου και το σύνολο της χώρας.

Πίνακας 2.54: Διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα (1991-2005)

Έτος	Ελλάδα	Ήπειρος	%	Νομός Ιωαννίνων	% Ελλ	% Ηπ	Νομός Άρτης	Νομός Θεσπρωτίας	Νομός Πρεβέζης
1991	12.064.538	564.716	4,68	352.557	2,92	62,43	54.311	44.711	113.137
1992	12.421.063	566.938	4,56	337.709	2,72	59,57	56.913	44.320	127.996
1993	12.536.587	533.484	4,26	315.757	2,52	59,19	51.151	43.479	123.097
1994	12.782.310	563.595	4,41	327.844	2,56	58,17	52.626	45.327	137.798
1995	13.040.376	551.079	4,23	321.199	2,46	58,29	48.517	53.317	128.046
1996	13.314.648	517.854	3,89	313.936	2,36	60,62	44.539	44.037	115.342
1997	13.833.867	591.983	4,28	349.794	2,53	59,09	58.728	52.016	131.445
1998	14.422.580	569.868	3,95	324.107	2,25	56,87	61.621	43.304	140.836
1999	14.839.382	647.028	4,36	396.725	2,67	61,31	61.991	59.507	128.805
2000	15.166.756	733.996	4,84	424.960	2,80	57,90	61.088	94.128	153.820
2001	14.719.856	701.337	4,76	420.501	2,86	59,96	60.633	58.057	162.146
2002	13.513.577	636.263	4,71	401.468	2,97	63,10	59.914	40.377	134.504
2003	14.094.641	651.168	4,62	382.976	2,72	58,81	58.061	38.889	171.242
2004	13.757.925	495.148	3,60	280.190	2,04	56,59	58.836	49.669	106.453
2005	14.529.739	565.340	3,89	313.418	2,16	55,44	58.638	17.389	175.895

Πηγή: Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

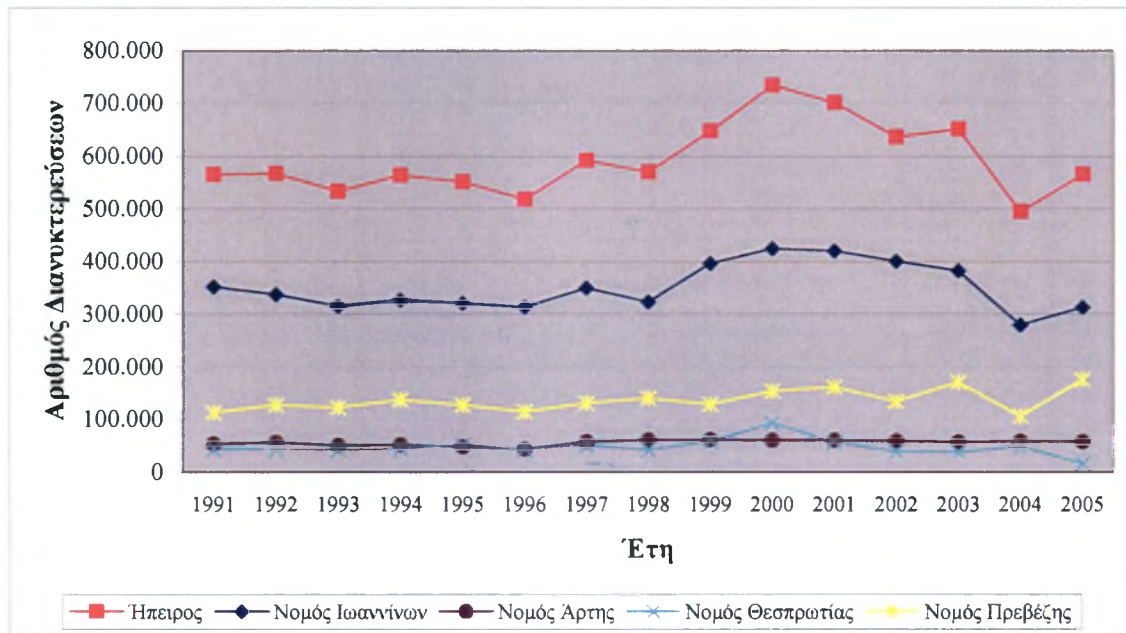
Από τον πίνακα προκύπτει ότι καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 1991 – 2005, παρατηρείται η σταθερότητα του ποσοστού των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών, τόσο στην σύγκριση της Περιφέρειας Ηπείρου με το σύνολο της χώρας, όσο και στις συγκρίσεις του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την περιφέρεια και την Ελληνική επικράτεια. Ειδικότερα το ποσοστό του Ν. Ιωαννίνων είναι πολύ υψηλό σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου. Από το 1991 έως το 2005, το ποσοστό αυτό κυμάνθηκε από το 55% έως το 63%, καθιστώντας το Ν. Ιωαννίνων ως το κύριο πόλο έλξης των ημεδαπών επισκεπτών και τουριστών στο σύνολο της Περιφέρειας.

Επίσης, το ποσοστό των διανυκτερεύσεων στον Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Ελληνική επικράτεια είναι ιδιαίτερα χαμηλό (από 2,04% έως 2,97%), αλλά λαμβάνοντας υπόψη και το ποσοστό της Περιφέρειας Ηπείρου σε σχέση με την Ελλάδα, που κυμαίνεται από 3,6% έως 4,84%, τότε μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι το ποσοστό είναι ιδιαίτερα υψηλό, κυρίως σε περιφερειακό επίπεδο.

Κατά την εξεταζόμενη περίοδο ο Ν. Ιωαννίνων έχει παρουσιάσει μια μικρή μείωση των ημεδαπών τουριστών κατά 11% ενώ αξιοσημείωτο είναι ότι οι Νομοί Άρτης και Πρεβέζης παρουσιάζουν μια αύξηση των διανυκτερεύσεων κατά 7,9% και 55,4% αντίστοιχα.

Στο διάγραμμα 2.37, απεικονίζονται οι διανυκτερεύσεις των ημεδαπών τουριστών στο Ν. Ιωαννίνων την περίοδο 1991-2005. Είναι χαρακτηριστική η θέση του Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με την Περιφέρεια Ηπείρου και τους υπόλοιπους νομούς.

Διάγραμμα 2.37: Διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα στο Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με τους υπόλοιπους Νομούς και την Περιφέρεια Ηπείρου

Πηγή: Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Στον Πίνακα 2.55 παρουσιάζονται οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών, στον Ν. Ιωαννίνων, σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς της Περιφέρειας Ηπείρου, την Περιφέρεια Ηπείρου και το σύνολο της χώρας.

Πίνακας 2.55: Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα (1991-2005)

Έτος	Ελλάδα	Ηπειρος	%	Νομός Ιωαννίνων	% Ελλ.	% Ηπ	Νομός Άρτης	Νομός Θεσπρωτίας	Νομός Πρεβέζης
1991	30.521.208	238.322	0,78	52.692	0,17	22,11	4.491	56.317	124.822
1992	36.898.298	267.237	0,72	57.056	0,15	21,35	3.138	69.810	137.233
1993	37.107.985	276.457	0,75	56.415	0,15	20,41	2.805	73.324	143.913
1994	41.424.870	328.673	0,79	74.623	0,18	22,70	3.508	73.547	176.995
1995	39.563.416	297.329	0,75	64.680	0,16	21,75	2.227	78.244	152.178
1996	37.040.018	259.203	0,70	56.895	0,15	21,95	3.254	75.907	123.147
1997	40.667.694	320.523	0,79	71.284	0,18	22,24	3.505	78.560	167.174
1998	42.988.904	354.347	0,82	73.997	0,17	20,88	4.103	90.281	185.966
1999	46.330.110	289.412	0,62	56.947	0,12	19,68	3.190	62.045	167.230
2000	47.396.181	319.172	0,67	62.833	0,13	19,69	4.205	80.193	171.941
2001	45.305.401	265.783	0,59	73.842	0,16	27,78	4.496	33.455	153.990

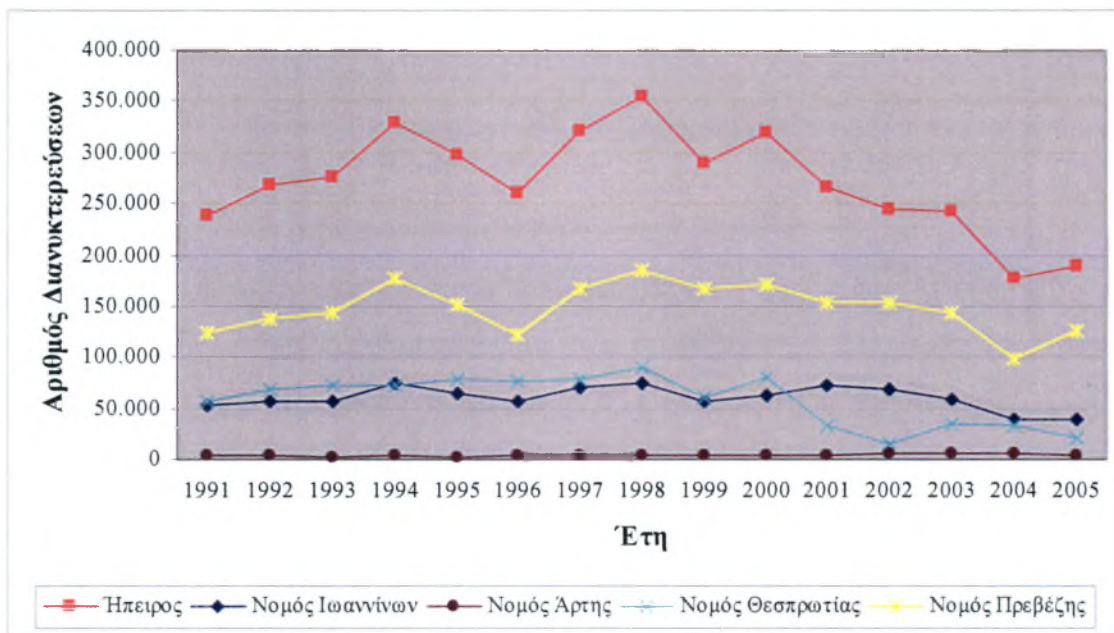
2002	40.952.769	244.598	0.60	69.381	0.17	28.37	5.354	16.502	153.361
2003	40.407.463	242.648	0.60	58.806	0.15	24.24	5.544	35.430	142.868
2004	38.796.196	176.750	0.46	39.538	0.10	22.37	5.217	33.351	98.644
2005	40.734.354	188.583	0.46	39.043	0.10	20.70	3.425	20.974	125.141

Πηγή: Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Με βάση τον παραπάνω πίνακα συμπεραίνουμε ότι το ποσοστό των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών τουριστών στην Περιφέρεια Ηπείρου σε σχέση με την ελληνική επικράτεια, είναι πάρα πολύ χαμηλό και παραμένει σταθερό (0,46% έως 0,82%), καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 1991-2005. Επίσης είναι πολύ μικρό σε σχέση με το ποσοστό των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών τουριστών (περίπου – 4%). Το γεγονός αυτό σε συνάρτηση με την πολύ μεγάλη αύξηση των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών τουριστών στο σύνολο της χώρας, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η Περιφέρεια Ηπείρου αποτελεί τουριστικό προορισμό κατά βάση για τους Έλληνες. Δεν αποτελεί δηλαδή πόλο έλξης για ξένους τουρίστες ή επισκέπτες. Από αυτό το χαμηλό ποσοστό των διανυκτερεύσεων σε επίπεδο περιφέρειας, ο Ν. Ιωαννίνων κατέχει περίπου το 20-25%. Αντίθετα, ο Νομός Πρεβέζης κατέχει την απόλυτη κυριαρχία στις διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών με ποσοστό 66% για το 2005. Ο Νομός Θεσπρωτίας για το ίδιο έτος συγκεντρώνει το 11% των διανυκτερεύσεων. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι οι αλλοδαποί τουρίστες επιλέγουν ως προορισμό κυρίως τις παραλιακές περιοχές της Ηπείρου.

Στο Διάγραμμα 2.38, απεικονίζονται οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών στο Ν. Ιωαννίνων την περίοδο 1991-2005. Στο διάγραμμα αυτό γίνεται ακόμη πιο εμφανής η μικρή συμμετοχή του Νομού Ιωαννίνων στις διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών.

Διάγραμμα 2.38: Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα στο Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με τους υπόλοιπους Νομούς και την Περιφέρεια Ηπείρου

Πηγή: Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Οι Πίνακες 2.56 και 2.57, παρουσιάζουν τους ρυθμούς μεταβολής του αριθμού των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών και αλλοδαπών τουριστών αντίστοιχα την περίοδο 2001-2005, στο Ν. Ιωαννίνων σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς της Ηπείρου και της Περιφέρειας στο σύνολο της. Από τον πίνακα 2.56 προκύπτει ότι κατά την περίοδο 2001-’04, ο ρυθμός μεταβολής των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών τουριστών στο Νομό Ιωαννίνων είναι αρνητικός, κυρίως κατά την περίοδο 2003/’04, όπου το ποσοστό είναι αρκετά μεγάλο (-26,84%), γεγονός που οφείλεται εν μέρει στη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Αθήνα. Κατά το τελευταίο έτος αναφοράς έχει παρουσιασθεί μια αύξηση των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών τουριστών κατά 11,86%. Ο ρυθμός μεταβολής των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών στο Νομό παρουσιάζει ανάλογη πορεία με τους ημεδαπούς σημειώνοντας συνεχή μείωση κατά την εξεταζόμενη περίοδο, με την μεγαλύτερη μείωση να σημειώνεται πάλι κατά την περίοδο 2003/’04 (-32,77%), πιθανότατα για τον λόγο που αναφέραμε προηγουμένως.

Όσον αφορά τους υπόλοιπους νομούς και την Περιφέρεια στο σύνολο της, ο ρυθμός μεταβολής το τελευταίο έτος (2004-’05) είναι θετικός σε ποσοστό 14,18%, στην περίπτωση των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών τουριστών, με μεγαλύτερη την αύξηση στο Ν. Πρεβέζης (65,23%) όπως επίσης και στις διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών

τουριστών κατά την ίδια περίοδο σε ποσοστό 6,69% στο σύνολο της Περιφέρειας με μεγαλύτερο ποσοστό ξανά στο Νομό Πρεβέζης (26,86%).

Στα Διαγράμματα 2.39 και 2.40 παρουσιάζονται οι ρυθμοί μεταβολής των διανυκτερεύσεων.

Πίνακας 2.56: Ρυθμός μεταβολής των διανυκτερεύσεων ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Ηπείρου (2001-2005)

Γεωγραφική Ενότητα	Έτη					Μεταβολή			
	2001	2002	2003	2004	2005	01/'02	02/'03	03/'04	04/'05
Ήπειρος	701.337	636.263	651.168	495.148	565.340	-9,28	2,34	-23,96	14,18
Ν. Άρτης	60.633	59.914	58.061	58.836	58.638	-1,19	-3,09	1,33	-0,34
Ν. Θεσπρωτίας	58.057	40.377	38.889	49.669	17.389	-30,45	-3,69	27,72	-64,99
Ν. Ιωαννίνων	420.501	401.468	382.976	280.190	313.418	-4,53	-4,61	-26,84	11,86
Ν. Πρεβέζης	162.146	134.504	171.242	106.453	175.895	-17,05	27,31	-37,83	65,23

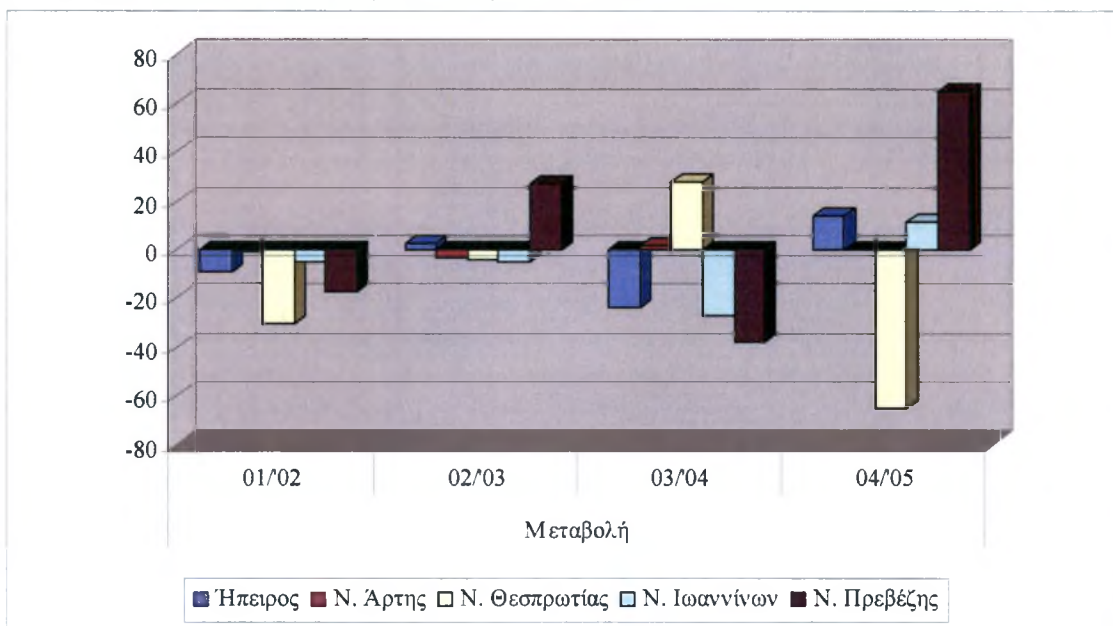
Πηγή: Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Πίνακας 2.57: Ρυθμός μεταβολής των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Ηπείρου (2001-2005)

Γεωγραφική Ενότητα	Έτη					Μεταβολή			
	2001	2002	2003	2004	2005	01/'02	02/'03	03/'04	04/'05
Ήπειρος	265.783	244.598	242.648	176.750	188.583	-7,97	-0,80	-27,16	6,69
Ν. Άρτης	4.496	5.354	5.544	5.217	3.425	19,08	3,55	-5,90	-34,35
Ν. Θεσπρωτίας	33.455	16.502	35.430	33.351	20.974	-50,67	114,70	-5,87	-37,11
Ν. Ιωαννίνων	73.842	69.381	58.806	39.538	39.043	-6,04	-15,24	-32,77	-1,25
Ν. Πρεβέζης	153.990	153.361	142.868	98.644	125.141	-0,41	-6,84	-30,95	26,86

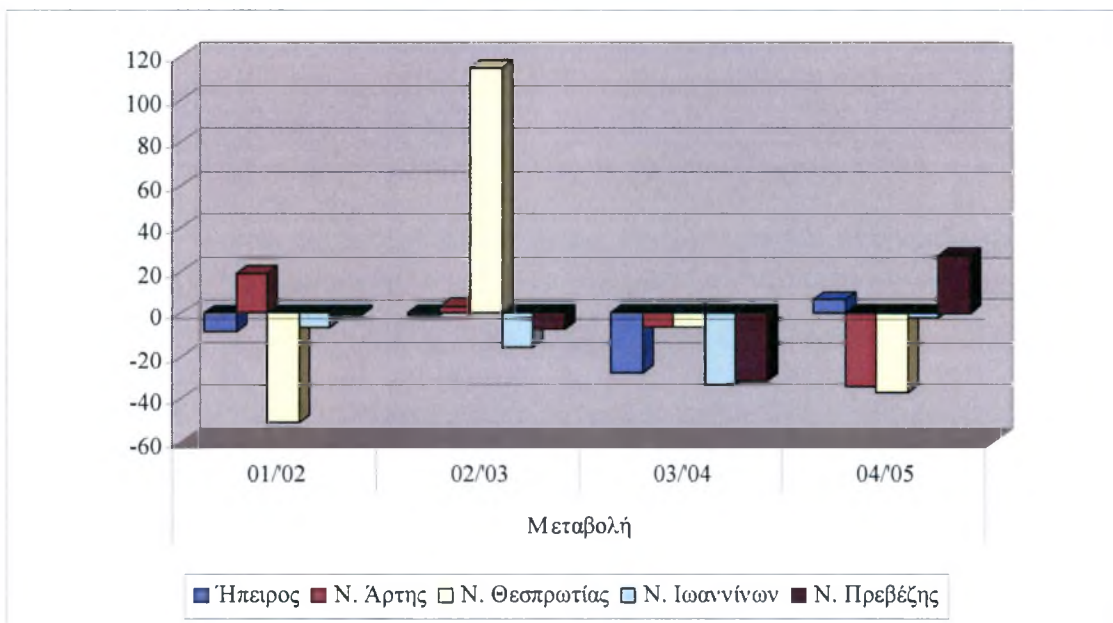
Πηγή: Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.39: Ετήσια μεταβολή (%) διανυκτερεύσεων ημεδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Ηπείρου

Πηγή: Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

Διάγραμμα 2.40: Ετήσια μεταβολή (%) διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών σε ξενοδοχειακά καταλύματα στην Περιφέρεια Ηπείρου

Πηγή: Allmedia, Ιδία Επεξεργασία

2.5.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι ο Τριτογενής τομέας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική ζωή του Νομού Ιωαννίνων, τόσο από πλευράς

συμμετοχής του στο προϊόν του Νομού όσο και από πλευράς απασχόλησης, ακολουθώντας ανοδική πορεία από το 1971 και μετά.

Από τους κλάδους του Τριτογενούς τομέα, αυτοί που φαίνονται να παρουσιάζουν προοπτικές ανάπτυξης είναι ο τουρισμός, το εμπόριο, η δημόσια διοίκηση και η υγεία / εκπαίδευση.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, οι ευκαιρίες και οι απειλές για τον Τριτογενή τομέα του Νομού Ιωαννίνων εκτός του τουρισμού, για τον οποίο γίνεται ιδιαίτερη αναφορά παρακάτω.

Πίνακας 2.58: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Τριτογενής τομέας)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Υφιστάμενος ισχυρός τριτογενής τομέας με τάσεις ανάπτυξης ▪ Ο χαρακτήρας του Νομού ως διοικητικό και εμπορικό κέντρο της Περιφέρειας ▪ Η συνεχής μεγέθυνση του Διακρατικού εμπορίου με τις Βαλκανικές χώρες ▪ Ύπαρξη βασικών προϋποθέσεων για την ανάδειξη της πόλης των Ιωαννίνων σε κέντρο εκπαίδευσης, υγείας και υπηρεσιών με διαπεριφερειακή και υπερεθνική εμβέλεια (σε σχέση με την Αλβανία και την Δυτική Βαλκανική) ▪ Η δυναμική ανάπτυξη του Πανεπιστημίου των Ιωαννίνων (ιδιαίτερα στους τομείς των νέων τεχνολογιών και της κοινωνίας της πληροφορίας και του τομέα της ιατρικής) που δημιουργεί τις προϋποθέσεις ανάδειξης της πόλης των Ιωαννίνων σε κέντρο εκπαίδευσης, καινοτομίας και υπηρεσιών με διαπεριφερειακή και υπερεθνική εμβέλεια (σε σχέση με την Αλβανία και την Δυτική Βαλκανική) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χαμηλός βαθμός σύνδεσης με τον μεταποιητικό κλάδο του Νομού ▪ Έντονος δυϊσμός μεταξύ του μεγάλου αστικού κέντρου του Νομού και των υπόλοιπων ορεινών κυρίως περιοχών σε ότι αφορά την ανάπτυξη των υπηρεσιών ▪ Η έλλειψη συνεργασιών με τα ερευνητικά κέντρα και τα ανώτατα ιδρύματα του Νομού ▪ Έλλειψη μηχανισμού υποστήριξης των επιχειρηματικών και επενδυτικών δραστηριοτήτων
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ισχυρές αλληλεξαρτήσεις του τομέα με τον δευτερογενή και τριτογενή τομέα του Νομού Θεσπρωτίας ▪ Οι πολιτικές της Ε.Ε. οι οποίες περιλαμβάνονται στο Δ' ΚΠΣ για την υποστήριξη της ανάπτυξης υπηρεσιών ▪ Η ολοκλήρωση των μεγάλων οδικών έργων τα οποία θα συμβάλλουν στην άρση της απομόνωσης του Νομού 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καθυστερήση στα έργα υποδομής ▪ Η προσαρμογή στις νέες τεχνολογικές εξελίξεις ▪ Η συνεχής αύξηση των τιμών που μειώνουν την ανταγωνιστικότητα

Το σύνολο των υπηρεσιών σε κάθε οικονομία εξαρτάται κυρίως από την υπόλοιπη παραγωγική / οικονομική δραστηριότητα του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, καθώς και από την τουριστική δραστηριότητα της περιοχής. Παράλληλα όταν η συγκεκριμένη περιοχή τυγχάνει να είναι διοικητικό κέντρο της Περιφέρειας, συγκεντρώνει πρόσθετες διοικητικές / δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες προσελκύουν ή συντελούν στην προσέλκυση και άλλων κλάδων του τομέα των υπηρεσιών.

Ως εκ τούτου, με δεδομένο ότι ο Νομός Ιωαννίνων είναι διοικητικό κέντρο της Περιφέρειας Ηπείρου και παράλληλα συγκεντρώνει υπηρεσίες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχει ήδη ένα συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών.

Το πρόβλημα όμως εστιάζεται στο γεγονός ότι ο όγκος των υπηρεσιών συγκεντρώνεται στην πόλη των Ιωαννίνων με αποτέλεσμα να υφίσταται ένας έντονος δυϊσμός μεταξύ του μεγάλου αστικού κέντρου του Νομού και των υπόλοιπων ορεινών κυρίως περιοχών. Εξαιρέση σ' αυτόν τον δυϊσμό αποτελούν το Μέτσοβο και η Κόνιτσα, όπου εκεί έχουν συγκεντρωθεί πυρήνες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που στηρίχθηκαν ή/και στηρίζονται στον τουρισμό.

Ως εκ τούτου για την ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών αλλά και των άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων σε επίπεδο Νομού κρίσιμη παράμετρος είναι η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων.

Λόγω δε της ιδιάζουσας σημασίας της δραστηριότητας του τουρισμού, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην εξέταση των δυνατοτήτων που υπάρχουν για περαιτέρω ανάπτυξη του αλλά και στο θέμα των μειονεκτημάτων του Νομού που αναστέλλουν την εξέλιξη του ως οικονομικής δραστηριότητας. Ο εντοπισμός των περιορισμών και των δυνατοτήτων που διαγράφουν τις τάσεις για ανάπτυξη του τουρισμού προϋποθέτει την παρουσίαση των βασικότερων συμπερασμάτων από την ανάλυση που προηγήθηκε.

- Η πλειονότητα των καταλυμάτων είναι Γ' και Β' τάξης. Η συμμετοχή των κατηγοριών αυτών στο σύνολο των καταλυμάτων παρουσιάζει διαχρονικά τάσεις αύξησης, γεγονός που αποδεικνύει ότι ο Νομός προσελκύει τουρισμό μεσαίων εισοδηματικών τάξεων, καθεστώς που διαιωνίζεται.
- Οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών επισκεπτών στην περίοδο 1991-2005 μεταβάλλονται διαχρονικά με πολύ χαμηλούς ρυθμούς. Το μεγαλύτερο μερίδιο των επισκεπτών καταλαμβάνουν οι Έλληνες επισκέπτες. Ο Νομός καλύπτει το 50%

περίπου των διανυκτερεύσεων της Περιφέρειας σε όλη σχεδόν την εξεταζόμενη περίοδο και το 1% των διανυκτερεύσεων της χώρας για την ίδια περίοδο.

- Οι επενδύσεις στον τουρισμό για την περίοδο 2000-2004 έφθασαν τα 3,7 εκ € και ο αριθμός των νεοϊδρυόμενων τουριστικών επιχειρήσεων τις 11.

Από τα παραπάνω στοιχεία φαίνεται ότι ο Νομός Ιωαννίνων εμφανίζει χαμηλή τουριστική δραστηριότητα στο σύνολό του εκτός από λίγες εξαιρέσεις σε συγκεκριμένες περιοχές.

Οι περιορισμοί οι οποίοι δρουν ανασταλτικά στην ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων στο Νομό εστιάζονται στα εξής:

- Η γεωγραφική του θέση και η έλλειψη παράκτιων περιοχών, οι οποίες μέχρι πρόσφατα ήταν ο μοναδικός φυσικός πόρος που δημιουργούσε αυτόματα πόλο έλξης τουριστικών δραστηριοτήτων. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την δυσκολία προσπελασιμότητας λόγω των γεωφυσικών χαρακτηριστικών του Νομού λειτούργησαν και λειτουργούν σε σημαντικό βαθμό ανασταλτικά για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων.
- Η διάρθρωση της αγροτικής οικονομίας του Νομού η οποία χαρακτηρίζεται από την ανάπτυξη κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων (νομαδικής κυρίως μορφής), καθώς και από καλλιέργειες καλοκαιρινής κυρίως απασχόλησης δρουν ανταγωνιστικά (ως προς τον συντελεστή εργασίας) για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων κατά τη θερινή περίοδο, η οποία μέχρι πρόσφατα θεωρείτο τουριστική εποχή για την Ελλάδα.
- Η ύπαρξη επίσης μεταποιητικής δραστηριότητας στο Νομό σε συνδυασμό με την προαναφερόμενη διάρθρωση της αγροτικής δραστηριότητας, είναι ένας ακόμα ανταγωνιστικός παράγοντας της ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων στο Νομό.
- Όλες οι παραπάνω αρνητικές παράμετροι για τον τουρισμό συνέβαλλαν στην έλλειψη της αναγκαίας επιχειρηματικής τουριστικής κουλτούρας και στην έλλειψη κατάλληλα εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού, έτσι ώστε να έχει δημιουργηθεί ένα φαύλος κύκλος χαμηλής τουριστικής ανάπτυξης, η οποία μέχρι σήμερα λειτουργεί αρνητικά στη διεύρυνση και βελτίωση του τουριστικού

προϊόντος του Νομού, εκτός από τις συγκεκριμένες ολιγάριθμες περιοχές τουριστικής ανάπτυξης.

Παρά τα προαναφερόμενα αρνητικά στοιχεία / αδυναμίες για την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων στο Νομό Ιωαννίνων υπάρχουν εν δυνάμει σοβαρές προοπτικές τουριστικής δραστηριότητας στο Νομό, οι οποίες εστιάζονται στα εξής:

- Η ύπαρξη τουριστικών πόρων-βαθμός ελκυστικότητας του τουριστικού προϊόντος
Κρίσιμο ρόλο στην ανάπτυξη μιας περιοχής διαδραματίζει η ύπαρξη φυσικών και ανθρωπογενών πόρων, οι οποίοι καθορίζουν το βαθμό ελκυστικότητάς της. Ο πλούτος των φυσικών πόρων της περιοχής, μεγάλο μέρος των οποίων παραμένει ανεκμετάλλευτο, καθιστά την περιοχή πόλο έλξης επισκεπτών και προσφέρει τη δυνατότητα για διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας, με αξιοποίηση των τουριστικών πόρων μέσω των νέων μορφών τουρισμού. Η παρουσία πληθώρας οικοσυστημάτων και περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους σε συνδυασμό με το αξιόλογο ανθρωπογενές περιβάλλον (παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορικός-μνημειακός πλούτος), αποτελούν πόρους που αν αξιοποιηθούν και προβληθούν κατάλληλα, πάντα υπό το καθεστώς της ορθολογικής και βιώσιμης διαχείρισης, μπορούν να στηρίξουν μορφές τουρισμού όπως:

1. πολιτιστικός τουρισμός
2. αθλητικός τουρισμός
3. ποδηλατικός / περιηγητικός τουρισμός
4. αγροτουρισμός
5. θρησκευτικός τουρισμός
6. οικολογικός τουρισμός

Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και η στροφή προς τις νέες μορφές τουρισμού, θα συνεισφέρει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, θα εντάξει στο τουριστικό κύκλωμα ζώνες και περιοχές που προς το παρόν είναι αποκομμένες, επιφέροντας με τον τρόπο αυτό σημαντικές οικονομικές και πολλαπλασιαστικές αναπτυξιακές συνέπειες στην τοπική και την Περιφερειακή οικονομία.

- Η πόλη των Ιωαννίνων, ως διοικητικό-εκπαιδευτικό-πολιτιστικό κέντρο

Η πρωτεύουσα του Νομού συγκεντρώνει πληθώρα δραστηριοτήτων, διοικητικών και εκπαιδευτικών / υγειονομικών, ως έδρα της Περιφέρειας, του Πανεπιστημίου και του Νοσοκομείου. Το γεγονός αυτό δίνει τη δυνατότητα για στήριξη μορφών τουρισμού όπως ο συνεδριακός και ο εκπαιδευτικός, στα πλαίσια πάντα της δημιουργίας ενός νέου προτύπου τουριστικής ανάπτυξης.

▪ Έπαρξη προγραμμάτων

Θετικό στοιχείο στην προώθηση ενός νέου τουριστικού προτύπου αποτελεί η στήριξη αυτών μέσω Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. Ήδη στα πλαίσια του Interreg III διατυπώνονται προτάσεις για εκπαιδευτική συνεργασία του Νομού με τη Νότια Ιταλία. Επίσης, η ύπαρξη του προγράμματος Leader δίνει δυνατότητες για διασύνδεση της ιδιωτικής επιχειρηματικής πρωτοβουλίας που απαιτείται για τη στήριξη του εναλλακτικού τουρισμού με δραστηριότητες της τοπικής οικονομίας.

Με βάση την παραπάνω ανάλυση δημιουργήθηκε ο παρακάτω πίνακας που παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τις ευκαιρίες και τις απειλές για τον τουρισμό του Νομού Ιωαννίνων.

Πίνακας 2.59: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Τουρισμός)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μεγάλος αριθμός περιοχών φυσικού πλούτου, άγριας ζωής, βιοποικιλότητας και τοπίων φυσικού κάλλους ▪ Παρουσία πυκνού δικτύου αξιόλογων οικισμών και προστατευόμενων οικισμών ▪ Σημαντικά, σε έκταση και βαθμό διατήρησης, έργα υποδομής παλαιότερων εποχών ▪ Μεγάλος πλούτος αρχαιοτήτων και μνημείων του νεώτερου, πιο πρόσφατου, πολιτιστικού παρελθόντος (Μοναστήρια, εξωκλήσια) ▪ Πλούσιες παραδόσεις και έθιμα ▪ Οργανώσεις αποδήμων με σημαντική δραστηριότητα ▪ Παραδοσιακή εξειδίκευση σε συγκεκριμένα επαγγέλματα ▪ Παραδοσιακή εξειδίκευση σε συγκεκριμένα αγροτικά προϊόντα ▪ Παρουσία τουριστικών υποδομών ειδικών μορφών τουρισμού στο Μέτσοβο ▪ Επαρκές δυναμικό σε καταλύματα στο αστικό κέντρο του Νομού 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Χαμηλής κλίμακας τουριστική δραστηριότητα ▪ Μη ισόρροπη τουριστική αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου, περιορισμός σε λίγες περιοχές ▪ Απειλές από πιέσεις τουριστικής ανάπτυξης και από έργα υποδομής που εκτελούνται στον ευαίσθητο ορεινό χώρο ▪ Ελλείψεις σε τουριστική υποδομή σε συγκεκριμένες τουριστικές περιοχές του ορεινού χώρου ▪ Ελλείψεις στο ενδονομαρχιακό οδικό δίκτυο ▪ Η έλλειψη οργανωμένου σχεδίου για την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού ▪ Η διάρθρωση της αγροτικής οικονομίας του Νομού ▪ Έλλειψη κατάλληλα εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρουσία ήπιων μορφών τουριστικής ανάπτυξης στον ορεινό χώρο του Νομού 	
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Στροφή της ζήτησης σε νέα τουριστικά προϊόντα ▪ Δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού λόγω του πλούσιου φυσικού, ανθρωπογενούς και πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής ▪ Δημιουργία νέων διατροφικών προτύπων και ευαισθητοποίηση του καταναλωτικού κοινού για ποιοτικά, παραδοσιακά, αγνά προϊόντα ▪ Δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού με την αξιοποίηση εφαρμογών διαδικτύου ▪ Ευρωπαϊκά Προγράμματα (Interreg, Leader) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ελλείψεις στην εφαρμογή μέτρων προστασίας, τόσο θεσμικές όσο και διαχειριστικές ▪ Υποβάθμιση του περιβάλλοντος ▪ Μικρή διάρκεια παραμονής των τουριστών ▪ Καθυστέρηση στα έργα υποδομής ▪ Πληθυσμιακή αποψύλωση δυσπρόσιτων περιοχών και έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού για την υποστήριξη δραστηριοτήτων σε αυτές τις περιοχές

2.6 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ¹

2.6.1 Ιστορικά Στοιχεία

Προϊστορική Εποχή

Οι πρώτες ενδείξεις ανθρώπινης κατοίκησης στο νομό Ιωαννίνων χρονολογούνται στη Μέση Παλαιολιθική περίοδο (περίπου πριν 38.000 χρόνια). Η διαμόρφωση του εδάφους ευνόησε την ανάπτυξη πλούσιας πανίδας, η οποία διευκόλυνε την εγκατάσταση του ανθρώπου. Την παρουσία του παλαιολιθικού ανθρώπου μαρτυρούν τα ευρήματα στο σπήλαιο της Καστρίτσας και στη θέση Κλειδί στην κοιλάδα του Βοϊδομάτη.

Κατά τη Μεσολιθική και Νεολιθική περίοδο (8.000-3.000), οι άνθρωποι ζουν ημινομαδικά και ποιμενικά και μετακινούνται εποχιακά από τα ορεινά, στις παράλιες και πεδινές περιοχές και αντίστροφα. Οι νέες κλιματολογικές συνθήκες επέτρεψαν τη μονιμότερη εγκατάσταση και την ενασχόλησή τους με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Η αποκάλυψη εργαλείων και κεραμικής, που χρονολογείται την εποχή αυτή, στους Γεωργάνους, την Έλαφο και τους Μελιγγούς μαρτυρούν την παρουσία ανθρώπινων εγκαταστάσεων στην περιοχή.

Αρκετές ενδείξεις μαρτυρούν ανθρώπινη δραστηριότητα και για την επόμενη περίοδο, την εποχή του Χαλκού, που άρχισε να χρησιμοποιείται ως χώρος λατρείας η Δωδώνη.

¹ Πηγή: www.epirus.gov.gr

Γύρω στα 2.000 π.Χ. μετοίκησε στην Ήπειρο ένα από τα πρώτα ελληνικά φύλα οι Θεσπρωτοί. Ένας κλάδος του φύλλου αυτού οι Έλλοπες ή Ελλοί ή Σελλοί παρέμειναν στην πεδιάδα των Ιωαννίνων, που ονομάστηκε από αυτούς Ελλοπία. Σ' αυτούς οφείλονται αρκετά τοπωνυμία στην περιοχή, όπως Πασσαρών και Δωδώνη. Η τελευταία περίοδος της εποχής του Χαλκού αντιπροσωπεύεται από τα χάλκινα ευρήματα της Δωδώνης, της Μεσογέφυρας στην Κόνιτσα και του Καλπακίου.

Τον 13ο και 12ο αιώνα π.Χ. μετακινήσεις νέων ελληνικών φύλων αναστάτωσαν την περιοχή. Οι Μολοσσοί, εγκαταστάθηκαν στην ανατολική και κεντρική Ήπειρο αναγκάζοντας τους Θεσπρωτούς να περιορισθούν στα δυτικά. Η Δωδώνη παρέμεινε Θεσπρωτικό ιερό, ενώ οι Μολοσσοί είχαν ως θρησκευτικό τους κέντρο την Πασσαρώνα, κοντά στο σημερινό Ροδοτόπι. Την εποχή αυτή, δημιουργούνται νέοι οικισμοί, όπως αυτοί που έχουν εντοπιστεί στην Κρύα και το Κουτσελιό στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων, στο Ρωμανό Λάκκας Σουλίου, στην Αρίστη Ζαγορίου και στην κοιλάδα του Γορμού κοντά στην Κάτω Μερόπη.

Ιστορικοί χρόνοι

Η αρχή των ιστορικών χρόνων σηματοδοτείται από τις ανασκαφές που έγιναν κοντά στη Βίτσα και οι οποίες αποκάλυψαν ένα Μολοσσικό οικισμό. Πρόκειται για μία Μολοσσική κώμη, η οποία καταστράφηκε από πυρκαγιά στα μέσα του 4ου αιώνα π.Χ. Οι οικοδομικές φάσεις του οικισμού καλύπτουν μια περίοδο έξι αιώνων, χωρίς διακοπή από τις αρχές του 9ου αι π.Χ. έως στο τέλος του 4ου αι π.Χ. Αντίστοιχες θέσεις έχουν, επίσης εντοπισθεί και στο Λιατοβούνι κοντά στην Κόνιτσα.

Τον 5ο αιώνα π.Χ. το έθνος των Μολοσσών χάρη στις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες (νομοθετικές, πολιτειακές κ.α.) , του βασιλιά Θαρύπα (423-385 π.Χ.) άρχισε να παίζει σημαντικό ρόλο στην Ηπειρωτική πολιτική σκηνή. Οι διάδοχοι του Θαρύπα ακολούθησαν την ίδια πολιτική και προσπάθησαν να επεκταθούν στη γειτονική Θεσπρωτία. Η επεκτατική πολιτική και η άνοδος των Μολοσσών ενισχύθηκε από τους Μακεδόνες βασιλείς με τους οποίους απέκτησαν και συγγενικούς δεσμούς με το γάμο της Ολυμπιάδος, αδελφής του βασιλέως των Μολοσσών Αλεξάνδρου με τον Φίλιππο, πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Στα τέλη του 4ου αιώνα π.Χ. η σημερινή περιοχή των Ιωαννίνων και ολόκληρη η Ήπειρος εξαρτιόταν από τους Μακεδόνες έως το 295 π.Χ., όταν εμφανίστηκε στην πολιτική σκηνή ο βασιλιάς των Μολοσσών, Πύρρος (295-272 π.Χ.) . Ο Πύρρος

συνένωσε όλα τα Ηπειρωτικά φύλα και κατάφερε να βγάλει την Ήπειρο από τα στενά γεωγραφικά και ιστορικά της πλαίσια. Με εκστρατείες στην Ιταλία προσπάθησε να επαναλάβει στη δύση την επιτυχία που είχε ο Μέγας Αλέξανδρος στην ανατολή. Το 272 π.Χ. ο Πύρρος σκοτώθηκε και η Ήπειρος έπαψε να διαδραματίζει ενεργό μέρος στα πολιτικά δρώμενα στον ελλαδικό χώρο αφού οι διάδοχοί του δεν μπόρεσαν να συνεχίσουν το έργο του. Το 234/2 π.Χ. οι Ηπειρώτες αναγκάστηκαν να καταργήσουν τη βασιλεία και τη διοίκηση ανέλαβε το Κοινό των Ηπειρωτών (232-167 π.Χ.) κάτω από την επιρροή των Μακεδόνων, με έδρα του το Βουλευτήριο της Δωδώνης.

Την κλασσική εποχή κυριαρχούν δύο οργανωμένες πόλεις, η Πασσαρώνα (στο λόφο Γαρδίκι Ροδοτοπίου), πρωτεύουσα του κράτους των Μολοσσών και η Τέκμων (στο λόφο της Καστρίτσας), οχυρωμένες με πολυγωνικά τείχη, των οποίων λείψανα σώζονται ακόμη και σήμερα. Στο Ιερό της Δωδώνης που έως το 410 π.Χ. ανήκε στους Θεσπρωτούς-κτίζεται ο πρώτος ναός αφιερωμένος στο Δία. Στις ανασκαφές του Ιερού βρέθηκαν πολλά κομμάτια από τους τρίποδες, που χρονολογούνται από τον 9ο έως και τον 4ο αι π.Χ. και αρκετά ελάσματα, μερικά από τα οποία εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων. Την εποχή του Πύρρου κτίστηκαν στο Ιερό της Δωδώνης το Θέατρο, το Πρυτανείο, το Βουλευτήριο και ανακαινίσθηκαν οι ναοί του Ιερού. Το 168 π.Χ. η Ήπειρος καταλήφθηκε από τους Ρωμαίους και πλήρωσε ακριβά την πίστη της στους Μακεδόνες. Οι πηγές αναφέρουν ότι 70 Ηπειρωτικές πόλεις καταστράφηκαν με πρωτοφανή αγριότητα, από τις λεγεώνες του Αιμιλίου Παύλου και 150.000 κάτοικοι πουλήθηκαν ως δούλοι.

Βυζαντινοί χρόνοι

Τα πρώτα χριστιανικά χρόνια η περιοχή του σημερινού νομού των Ιωαννίνων ανήκε στη Ρωμαϊκή Επαρχία Παλαιά Ήπειρος (Epirus Vetus) με πρωτεύουσα τη Νικόπολη. Από τις πρώτες εκκλησίες, που κτίστηκαν αφιερωμένες στη νέα θρησκεία, ήταν η βασιλική της Δωδώνης, η οποία κτίστηκε μέσα στο αρχαίο Ιερό. Δεν υπάρχουν ιστορικές πληροφορίες για την ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων την εποχή αυτή. Πάντως τον 5ο και 6ο αι μ.Χ. ένα τμήμα της περιοχής θα πρέπει να υπέστη τις καταστρεπτικές συνέπειες των βαρβαρικών επιδρομών. Ο ιστορικός Προκόπιος μας πληροφορεί ότι οι Γότθοι λεηλάτησαν την περιοχή γύρω από τη Δωδώνη. Την εποχή αυτή θα πρέπει να αναζητήσει κανείς την αρχή της σημερινής πόλης των Ιωαννίνων, που τους επόμενους αιώνες θα γνωρίσει σημαντική ανάπτυξη και θα αποτελέσει κατά τη Βυζαντινή εποχή μια από τις πιο αξιόλογες πόλεις της Ηπείρου. Το 1204 και μετά

την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους ιδρύθηκε το ανεξάρτητο Δεσποτάτο της Ηπείρου. Τα Ιωάννινα ήταν η σημαντικότερη πόλη του Δεσποτάτου, μετά την πρωτεύουσά του την Άρτα. Ο ιδρυτής του κράτους της Ηπείρου Μιχαήλ Α΄ Κομνηνός Δούκας, επισκεύασε τα τείχη και εγκατέστησε στην πόλη βυζαντινές οικογένειες προσφύγων από την Κωνσταντινούπολη.

Στην υστεροβυζαντινή εποχή κτίσθηκαν αρκετοί ναοί στην περιοχή. Στα τέλη του 13ου αιώνα κτίστηκε στην Κωστανιανή η εκκλησία των Ταξιαρχών, χαρακτηριστικό δείγμα αρχιτεκτονικής της λεγόμενης Σχολής του Δεσποτάτου και λίγο αργότερα η Κόκκινη εκκλησιά κοντά στην Κόνιτσα. Εκτεταμένες επισκευές έγιναν στις αρχές του 14ου αιώνα στο μοναστήρι της Κοιμήσεως Θεοτόκου Μολυβδοσκεπάστου, το καθολικό του οποίου είχε ήδη κτιστεί κατά την μεσοβυζαντινή εποχή. Στο Μολυβδοσκεπάστο, το βυζαντινό όνομα του οποίου ήταν Διπαλίτσα, σώζεται μέσα στο χωριό και η εκκλησία του Αγ. Δημητρίου, που χρονολογείται τη βυζαντινή εποχή. Το 1413/4 χρονολογείται και το μοναστήρι της Αγίας Παρασκευής στο Μονοδένδρι Ζαγορίου. Την εποχή αυτή θα πρέπει να αναζητήσει κανείς και τις απαρχές της αργυροχρυσοχοΐας, που γνώρισε στην περιοχή ιδιαίτερη ανάπτυξη.

Μεταβυζαντινή περίοδος. Νεότεροι χρόνοι

Το 1430 οι κάτοικοι των Ιωαννίνων έγιναν υποτελείς στους Τούρκους και κατάφεραν να εξασφαλίσουν μια σειρά από κοινωνικά, οικονομικά και εκκλησιαστικά προνόμια, τα οποία είναι γνωστά ως Ορισμός του Σινάν πασά. Ανάλογα προνόμια κατάφεραν να εξασφαλίσουν και άλλες περιοχές, όπως τα Ζαγοροχώρια και το Μέτσοβο. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, που διατηρούσαν χωρίς ουσιαστικές αλλαγές τις κοινωνικές και οικονομικές δομές επιτρέποντας στους κατοίκους της να συνεχίσουν τις εμπορικές τους δραστηριότητες, η περιοχή γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη, που γίνεται εμφανής από τον 16ο αιώνα. Την περίοδο αυτή ιδρύθηκαν, τοιχογραφήθηκαν, ανακαινίστηκαν και επεκτάθηκαν πολλά μοναστήρια και εκκλησίες.

Έτσι αγιογραφήθηκε το καθολικό της Μονής Μολυβδοσκεπάστου από τον Ζωγράφο Ευστάθιο Ιακώβου και κτίστηκε η εκκλησία των Αγίων Αποστόλων μέσα στο χωριό. Εκκλησίες κτίστηκαν και αγιογραφήθηκαν και στο χωριό Κληματιά, όπως ο ναός του Αγίου Δημητρίου και της Μεταμόρφωσης. Τον 16ο αιώνα ιδρύθηκαν επίσης δύο μεγάλα μοναστηριακά συγκροτήματα. η Μονή Πατέρων στο Λίθινο Ζίτσας και η Μονή Σωσίνου, κοντά στον Παρακάλαμο. Τα μοναστήρια αυτά, μαζί με πολλά άλλα, όπως η

Μονή Μολυβδοσκεπάστου και η Μονή της Γκούρας στο Αηδονοχώρι, χάρη στις δωρεές, κυρίως, των ηγεμόνων της Βλαχίας απέκτησαν δύναμη και πλούτο και είχαν πολλά μετόχια στις παραδουνάβιες περιοχές. Τα μοναστήρια αυτά έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην πνευματική ανάπτυξη που της περιοχής, αφού τα περισσότερα διέθεταν ή επιχορηγούσαν σχολεία. Στις αρχές του 17ου αιώνα (1611) τα Ιωάννινα συνταράχθηκαν από το αποτυχημένο κίνημα (το πρώτο στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα) του Διονυσίου του Σκυλόσοφου, χωρίς ιδιαίτερες συνέπειες για τις άλλες περιοχές του νομού, που εξακολούθησαν να γνωρίζουν οικονομική άνθηση, χάρη στις εμπορικές δραστηριότητες των κατοίκων τους. Ιδιαίτερη ανάπτυξη γνώρισαν το Μέτσοβο, τα Ζαγοροχώρια, το Συρράκο, και οι Καλαρρύτες.

Το Μέτσοβο υπήρχε ήδη από την υστεροβυζαντινή εποχή, γνώρισε όμως μεγάλη ανάπτυξη κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας, χάρη στη διοικητική αυτονομία που παραχωρήθηκε στους κατοίκους του, κυρίως για την προστασία της διάβασης του Ζυγού, μεταξύ Ηπείρου και Θεσσαλίας. Σε προνόμια που απέκτησαν με τη συνθήκη του Βοϊνίκου οφείλεται και η μεγάλη ανάπτυξη που γνώριζαν τα Ζαγοροχώρια, τα οποία αναφέρονται ήδη από το 1352. Η περιοχή των Ζαγοροχωρίων κατά την Τουρκοκρατία έγινε αυτοδιοικούμενη ομοσπονδία, γνωστή ως Βιλαέτι του Ζαγορίου. Τη μεταβυζαντινή εποχή κάτοικοι της περιοχής ήταν εγκατεστημένοι σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και κυρίως στις παραδουνάβιες Ηγεμονίες και την Ρωσία, όπου πλούτισαν και με δωρεές ευεργέτησαν την πατρίδα τους, κτίζοντας εκκλησίες και έργα κοινής ωφέλειας, όπως σχολεία και γεφύρια.

Ανάπτυξη γνώρισαν και τα χωριά Συρράκο και Καλαρρύτες, τα οποία από τα μέσα του 17ου αιώνα ήταν σημαντικά κέντρα εξαγωγής προϊόντων, που συγκεντρωνόταν εκεί από τα γειτονικά χωριά και κυρίως από τη Θεσσαλία. Κάτοικοι της περιοχής είχαν δημιουργήσει εμπορικούς οίκους σε μεγάλα Ευρωπαϊκά κέντρα, όπως η Τεργέστη και το Λιβόρνο. Οι Καλαρρυτινοί ήταν επίσης περίφημοι για την τέχνη της αργυροχοΐας, και κατασκεύαζαν αντικείμενα οικιακής χρήσης, κοσμήματα και λειτουργικά σκεύη. Το 1881, όταν τα τουρκικά στρατεύματα κατέστρεψαν το χωριό τους, οι Καλαρρυτινοί εγκαταστάθηκαν στα Ιόνια νησιά και κυρίως στη Ζάκυνθο.

Τον 17ο αιώνα κτίστηκαν και διακοσμήθηκαν με τοιχογραφίες πολλές εκκλησίες και μοναστήρια, όπως η εκκλησία του Αγ. Νικολάου στη Βίτσα και του Αγ. Μηνά στο Μονοδένδρι και το μοναστήρι της Παναγίας της Σπηλαιώτισσας στην Αρίστη Ζαγορίου. Παράλληλα με την οικονομική και καλλιτεχνική κίνηση η περιοχή

παρουσίασε και σημαντική πνευματική δραστηριότητα. Χάρη στο εμπόριο και τη μεταποιητική χειροτεχνία η δραστηριότητα αυτή διατηρήθηκε και κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα. Την εποχή αυτή υπήρξε μια έντονη οικοδομική δραστηριότητα στα περισσότερα χωριά του νομού, όπου νέες εκκλησίες κτίστηκαν και αγιογραφήθηκαν, όπως η εκκλησία του Αγ. Νικολάου στο Καπέσοβο, το καθολικό της Μονής Άβελ στη Βήσσανη, η εκκλησία της Παναγίας στο Αλεποχώρι Μπότσαρη, ο ναός της Μεταμορφώσης στο Φορτόσι Κατσανοχωρίων και ο ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη Χρυσοβίτσα. Οι περισσότερες εκκλησίες είναι έργα περίφημων μαστόρων από τα μαστοροχώρια της Κόνιτσας (Πυρσόγιαννη, Βούρμπιανη κ.α.). Παράλληλα κτίστηκαν μεγάλα αρχοντικά, που διακοσμήθηκαν με θαυμάσιες τοιχογραφίες και πολλά σχολεία στα περισσότερα χωριά του νομού.

Τον 18ο αιώνα η Ήπειρος αντιμετώπισε γενικότερες αναταραχές εξ αιτίας των συγκρούσεων των Αλβανών μπέηδων, η τοποθέτηση όμως του Αλή πασά ως τοπάρχη των Ιωαννίνων και της Θεσσαλίας είχε σαν αποτέλεσμα την εδραίωση της ασφάλειας και της ηρεμίας στην περιοχή. Κατά τη διάρκεια της εξουσίας του τα Ιωάννινα και γενικότερα η Ήπειρος γνώρισαν μεγάλη οικονομική και πνευματική ανάπτυξη.

Η σύγκρουση του Αλή με την Υψηλή Πύλη είχε ολέθρια αποτελέσματα για την περιοχή. Η πτώση του Αλή πασά, τα διάφορα επαναστατικά κινήματα που ξέσπασαν στον ευρύτερο Ηπειρωτικό χώρο και η δράση των Τουρκαλβανών, που λεηλατούσαν για μεγάλα διαστήματα περιοχές της Ηπείρου, αποτέλεσαν ανασταλτικούς παράγοντες στην ευημερία και στις δραστηριότητες των κατοίκων της. Η οικονομική ενίσχυση των αποδήμων κατοίκων υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική, αφού με χρήματα τους κτίστηκαν νέα εκπαιδευτήρια, εκκλησίες και πολλά κοινωφελή Ιδρύματα.

Η περιοχή του σημερινού νομού των Ιωαννίνων απελευθερώθηκε το 1912/13 και προσαρτήθηκε στο Ελληνικό κράτος. Στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο οι ορεινές περιοχές του νομού έγιναν πεδία σφοδρών μαχών, αφού οι Ιταλοί από την Αλβανία διαμέσου της κοιλάδας του Καλαμά εισέβαλαν στο Ελληνικό έδαφος. Τα ελληνικά στρατεύματα κατάφεραν να απωθήσουν τον Ιταλικό στρατό μέχρι τους Αγ. Σαράντα, το Αργυρόκαστρο και την Κορυτσά. Κατά τη διάρκεια της Γερμανικής κατοχής πολλά χωριά των Ιωαννίνων (π.χ. Ασπράγγελοι, Ελάτη κ.α.) πυρπολήθηκαν από τους Γερμανούς, σε αντίποινα στη βοήθεια που προσέφεραν στα ανταρτικά σώματα. Σφοδρές μάχες στην περιοχή της Κόνιτσας έγιναν κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου πολέμου που ακολούθησε. Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, αλλά κυρίως η εμφύλια

σύρραξη , είχε ως αποτέλεσμα να αντιμετωπίσει η περιοχή μεγάλο οικονομικό πρόβλημα και να ακολουθήσει ένα μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα κυρίως προς τη Γερμανία και την Αμερική, που έφερε την ερήμωση και τον μαρασμό πολλών χωριών.

2.6.2 Πολιτισμικά Στοιχεία²

Στην μεταπολεμική περίοδο αρχίζουν να εμφανίζονται σημάδια αποσύνθεσης του κοινωνικού ιστού του νομού, αλλά και της περιφέρειας στο σύνολό της. Ανατράπηκαν δομές οι οποίες στήριζαν, σε μια μακρά διάρκεια, έναν πολιτισμό με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, με την δική του δυναμική που προσαρμοζόταν κάθε φορά στο χώρο και στο χρόνο. Η μετανάστευση, εσωτερική και εξωτερική, στις δεκαετίες του '60 και του '70 παίρνει μαζική μορφή με αποτέλεσμα την απομύζηση κυρίως του ορεινού χώρου.

Η εσωτερική μετανάστευση οδηγεί σε μια νέα σχέση αστικού κέντρου - χωριού. Το χωριό που επί αιώνες υπήρξε πυρήνας οικονομικής δραστηριότητας, κοινωνικής οργάνωσης, πολιτικής και πολιτισμικής έκφρασης, χάνει την ισχύ του προς όφελος του αστικού κέντρου. Ο παραδοσιακός του χαρακτήρας χάνεται, υιοθετώντας νοοτροπίες ξένες ως προς αυτό.

Ο χώρος που καταλαμβάνει ο Ν. Ιωαννίνων διακρίνεται σε πολιτισμικές ενότητες στις οποίες υπάρχουν αλληλεπιδράσεις και έχουν προκύψει κυρίως από τη γεωγραφική ταυτότητα και τα οικονομικά και οικιστικά χαρακτηριστικά της περιοχής. Όλες μαζί δε, δίνουν στο νομό ένα ιδιαίστον χρώμα το οποίο προκύπτει από τη γεωγραφική απομόνωση της περιοχής (Χάρτης 2).

Μια πολιτισμική ενότητα αποτελεί το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων³. Οι αθλητικές ενώσεις εμφανίζονται κυρίως λόγω του ήπιου ανάγλυφου αλλά και της έλλειψης πληθυσμιακής και γεωγραφικής διασποράς. Η συνολική δραστηριότητα είναι μικρή. Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις πραγματοποιούνται τις Αποκριές, το Πάσχα και το Καλοκαίρι.

² Πηγή: Καρανίκας & ΣΙΑ Ε.Ε., Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000

³ Αβγό, Αγ. Ιωάννης, Αμπελιά, Αμφιθέα, Ανατολή, Άνω Λαψίστα, Ασφάκα, Βασιλική, Βουνοπλαγιά, Δαφνούλα, Δροσοχώρι, Ελεούσα, Επισκοπικό, Ζωοδόχος, Ηλιόκαλη, Καρυές Ασφάκας, Καστρίτσα, Κατσικά, Κάτω Λαψίστα, Κοσμηρά, Κουτσελιό, Κρανούλα, Κρύα, Κρυφοβό, Λογγάδες, Μάζια, Μάρμαρα, Μεγάλο Γαρδίκι, Μουζακαίοι, Μπάφρα, Μπιζάνι, Νεοκαισάρεια, Νεοχώρι, Νεοχωρόπουλο, Πεδινή, Πέραμα, Περίβλεπτος, Πετσάλι, Πλατανιά, Πρωτόπαππα, Ραβένια, Ροδοτόπι, Σερβιανό, Σταυράκι.

Στην περιοχή Μετσόβου⁴ αξιοσημείωτη είναι η παρουσία συλλόγων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. Εκδίδονται εφημερίδες από τους Συλλόγους Μηλιωτών και Ανήλιου.

Στην περιοχή Κόνιτσας⁵ υπάρχουν σύλλογοι και αδελφότητες, λείπουν σχεδόν οι αθλητικοί φορείς, αλλά υπάρχουν σύγχρονες μορφές συλλόγων τουριστικής και πολιτιστικής ανάπτυξης και πνευματικών κέντρων. Ξεχωρίζουν σύλλογοι για την περιβαλλοντική προστασία του Βοϊδομάτη και του Αώου και για την τουριστική ανάπτυξη του ορεινού χώρου της Κόνιτσας με έμφαση στην ορειβασία. Επίσης η «Ομοσπονδία Συλλόγων επαρχίας Κονίτσης» με έδρα την Αθήνα και η «Ένωση Κονιτσιωτών Ιωαννίνων» με έδρα τα Ιωάννινα αναπτύσσουν δραστηριότητες εκτός νομού. Το περιοδικό «Κόνιτσα» έχει μεγάλη κυκλοφορία στους Κονιτσιώτες της διασποράς, ενώ παράλληλα κυκλοφορούν εφημερίδες συλλόγων χωριών.

Η περιοχή Περιστερίου⁶ παρουσιάζει δυναμική ως προς τις συλλογικές εντάξεις. Είναι έντονη η διάθεση των κοινοτήτων που βρίσκονται κοντά στο Ζαγόρι να ενταχθούν σ' αυτή, ενώ ιστορικά είναι ανεξάρτητη. Από την άλλη είναι φανερό οι συνέπειες της διοικητικής ένταξης στο Μέτσοβο κοινοτήτων όπως το Ανθοχώρι και η Χρυσοβίτσα. Η περιοχή ενεργοποιείται στην έκδοση περιοδικού τύπου.

Στην περιοχή Ζαγορίου⁷, σχετικά με τις εκδηλώσεις παρατηρείται οργάνωσή τους σε ευρύτερα αντικείμενα και ενδιαφέροντα πέραν των κλασσικών πανηγυριών και αναβίωσης εθίμων. Η διάσταση αυτή στα πολιτιστικά πράγματα του νομού, αλλά και της Ηπείρου γενικότερα συνδέεται με την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Σε ότι αφορά την εκδοτική δραστηριότητα το περιοδικό «Το Ζαγόρι μας» κυριαρχεί ανά την υφήλιο στις Ζαγορίτικες κοινότητες ενώ εκδίδονται άλλα και μεμονωμένων χωριών.

⁴ Ανήλιο, Βοτονόσι, Μέτσοβο, Μηλιά.

⁵ Αγία Βαρβάρα, Αγία Παρασκευή, Αετομηλίτσα, Αετόπετρα, Αηδονοχώρι, Αμάραντος, Αρματα, Ασημοχώρι, Βούρμπιανη, Γαναδιό, Γοργοπόταμος, Δίστρατο, Δροσοπηγή, Ελεύθερο, Εξοχή, Ηλιόρραχη, Καβάσιλα, Καλλιθέα, Καστανέα, Κεφαλοχώρι, Κλειδωνιά, Κόνιτσα, Λαγκάδα, Μάζι, Μελισσόπετρα, Μάλιστα, Μολυβδοσκεπάστο, Μοναστήρι, Νικάνωρ, Οξυά, Πάδες, Παλιοσέλι, Πηγή, Πλαγιά, Πληκάτι, Πουρνιά, Πύργος, Πυρσόγιαννη, Φούρκα, Χιονιάδες

⁶ Ανατολική, Ανθοχώρι, Δεμάτι, Ιτέα, Κράψη, Κρυόβρυση, Μεγάλη Γοτιστά, Μεγάλο Περιστέρι, Μικρή Γοτιστά, Μικρό Περιστέρι, Πέτρα, Χρυσοβίτσα.

⁷ Άγιος Μηνάς, Ανθρακίνης, Άνω Πεδινά, Ασπράγγελοι, Αρίστη, Βίτσα, Βωβούσα, Βραδέτο, Βρυσοχώρι, Γρεβενίτι, Δίκοφο, Δίλοφο, Διτόταμο, Δόλιανη, Ελάνη, Ελατοχώρι, Ελαφότοπος, Ηλιοχώρι, Καβαλλάρι, Καλωτά, Καπέσοβο, Καρυές, Καστανώνας, Κάτω Πεδινά, Κήποι, Κουκούλι, Λάιστα, Λεπτοκαρυά, Λιγκιάδες, Μακρίνο, Μανασσή, Μεσοβούνι, Μονοδένδρι, Νεγάδες, Πάπιγκο, Σκαμνέλι, Τρίστενο, Τσεπέλοβο, Φλαμπουράρι, Φραγκάδες.

Έντονη είναι και η δραστηριότητα πανζαγορισιακών Συλλόγων, Κέντρων και Εταιρειών όπως το Κέντρο Ερευνών Ζαγορίου, η Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ζαγορίου, κ.ά. Αδελφότητα έχουν και οι Σαρακατσάνοι.

Η περιοχή των Τζουμέρκων⁸ έχει συλλόγους που μπορούν να διακριθούν εύκολα ανάλογα με το που βρίσκονται οι έδρες τους σε κτηνοτροφικές και στις «πέτρες» (τα Μαστοροχώρια Τζουμέρκων). Οι έδρες των πρώτων βρίσκονται στο πεδινό χώρο (Λάρισα, Άρτα κ.ά.), ενώ των δεύτερων στα Ιωάννινα και την Αθήνα. Επίσης ξεχωρίζουν και από το είδος των εκδηλώσεων. Οι πολιτιστικοί φορείς είναι πολυάριθμοι και η εκδοτική τους δραστηριότητα είναι πλούσια.

Τα Κατσανοχώρια⁹ χαρακτηρίζονται από την επιβίωση κάποιων συγκεκριμένων εθίμων, όπως οι «κύκλες» και τα «λαζαρούδια». Η υπόλοιπη πολιτιστική κίνηση επηρεάζεται από την γεινίαση με τα Ιωάννινα. Δραστήριοι είναι οι Σύλλογοι της Αθήνας με εκδοτική δραστηριότητα.

Στην περιοχή Δυτικού Ξηροβουνίου και Άνω Ρου Λούρου¹⁰ οι πολιτιστικοί φορείς έχουν την έδρα τους στην Αθήνα, στα Ιωάννινα και στις κοινότητες της περιοχής, γεγονός που δηλώνει και τη διασπορά και κίνηση του πληθυσμού. Αξιοσημείωτη εκδήλωση είναι το «καγκελάρι» που καταμαρτυρεί τη συγγένεια της περιοχής με τα Κατσανοχώρια, τα Τζουμέρκα και τη μικρή Λάκκα Σούλι, όπως επίσης και η «Γιορτή της Πέστροφας».

Η δημιουργία της πλειοψηφίας των πολιτιστικών φορέων στα Δωδονοχώρια¹¹, ανάγεται στο σχετικά πρόσφατο παρελθόν, στοιχείο που εν μέρει δηλώνει και χαρακτηρίζει την πληθυσμιακή κάμψη της περιοχής, συνδέοντάς την με το μεταναστευτικό κύμα της δεκαετίας του '60. Εν τω μεταξύ οι ανασκαφές και η αξιοποίηση του Αρχαίου Θεάτρου της Δωδώνης ενέπνευσε και έγινε αφορμή διαφόρων κινήσεων με αντικείμενο ενδιαφέροντος την αρχαιολογία, την ιδεολογία και ορισμένες φορές τον συνδυασμό αυτών των δύο, ενώ στις ημέρες μας χρησιμοποιείται ως

⁸ Αμπελοχώρι, Βαθύπεδο, Βαπτιστή, Καλαρρύτες, Ματσούκι, Μιχαλίτσι, Μονολίθι, Παλαιοχώρι Συρράκου, Πετροβούνι, Πλατανούσα, Πράμαντα, Προσήλιο, Ραφταναίοι, Συρράκο, Χουλιαράδες.

⁹ Αετορράχη, Λάζαινα, Ελληνικό, Καλέντζι, Κορύτιανη, Πλαίσια, Πηγάδια, Φορτόσι, Κωστήτσι, Νίστορα, Πάτερο.

¹⁰ Αγία Τριάδα, Βαργιάδες, Βαρλαάμ, Βουλιάστα, Θεριακήσι, Κοπάνη, Κουκλέσι, Μελιά, Μουσιωτίτσα, Μυροδάφνη, Πεντόλακκος, Πέρδικα, Πεστιά, Σκλίβανη, Τέροβο.

¹¹ Αγία Αναστασία, Δραμεσιόι, Δωδώνη, Κωστανιανη, Μανολιάσα, Μαντείο, Μελιγγοί.

πανηπειρωτικό σήμα παραγωγής πνευματικών και υλικών προϊόντων. Υπάρχει αξιοσημείωτη εκδοτική δραστηριότητα.

Στην περιοχή Λάκκα Σούλι¹² οι πολιτιστικοί φορείς ιδρύθηκαν γύρω στο 1970. Έτσι πιθανότατα το μεγαλύτερο ρεύμα της μετανάστευσης συντελέστηκε στη δεκαετία του '60. Από τις έδρες των φορέων φαίνεται ότι οι Λάκκα - Σουλιώτες κινήθηκαν προς την Αθήνα και τα Ιωάννινα. Οι εφημερίδες «Η φωνή της Λάκκας Σουλίου» και «Λάκκα Σούλι» ενημερώνουν τους απόδημους. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν η «Ομοσπονδία Λάκκας Σουλίου» ο Λαογραφικός και Εκπολιτιστικός Σύλλογος Σουλιωτών «Το ιστορικό Σούλι» και το «Κέντρο Ερευνών και Ανάπτυξης Λάκκας Σουλίου».

Στην περιοχή Κουρέντων και Ντουσκάρας¹³ οι πολιτιστικοί φορείς είναι κυρίως σύλλογοι, που εμφανίζονται μεταξύ του '75 και του '85 και αδελφότητες, που η ίδρυση τους ανάγεται στην περίοδο του μεσοπολέμου με έδρα την Αθήνα. Οι πολιτιστικές τους εκδηλώσεις έχουν να κάνουν κυρίως με το αντάμωμα των ξενιτεμένων με τους εναπομείναντες και με την ενθύμηση ιστορικών γεγονότων. Η παρουσίαση των δυο αυτών περιοχών από κοινού έχει να κάνει με την αίσθηση ενότητας που έχουν μεταξύ τους.

Η περιοχή χωριών Κασιδιάρη¹⁴ είναι η πρώτη περιοχή από την ενότητα που εξετάζουμε στην οποία εμφανίζεται η σύσταση αδελφοτήτων. Ανάγεται στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα και δηλώνει τον ξενιτεμό των κατοίκων κυρίως προς την Αθήνα. Γι' αυτό και δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην πραγματοποίηση της εκδήλωσης που την χαρακτηρίζουν ως «αντάμωμα των ξενιτεμένων». Η εκδοτική δραστηριότητα είναι πλούσια και εκφράζει κυρίως τον πληθυσμό της διασποράς και τη σχέση τους με τη γενέτειρα. Υπάρχουν πολλοί φορείς ευαισθητοποιημένοι στην περιβαλλοντική προστασία του Καλαμά, στη μουσική παράδοση, τα ήθη και τα έθιμα.

¹² Άγιος Ανδρέας, Άγιος Νικόλαος, Αλεποχώρι Μπότσαρη, Ανθοχώρι, Άρδοση, Αρτοπούλα, Ασπροχώρι, Αχλαδέα, Βαλανιδιά, Γεωργάνοι, Δερβίζιανα, Έλαφος, Ζωτικό, Καταμάχη, Κουμαριά, Λίππα, Μπαουσιόι, Μπεσιά, Παλαιοχώρι Μπότσαρη, Παρδαλίτσα, Πλατάνια, Ρωμανό, Σιστρούνη, Σμυρτιά, Σεριζιανά.

¹³ Άγιος Χριστόφορος, Βερνίκη, Βουτσαρά, Βροσύνα, Βρυσούλα, Γκρίμποβο, Γρανίτσα, Δοβλά, Δραγοψά, Ζάλογκο, Κερασέα, Κούρεντα, Πολύγυρος, Πολύδωρο, Ραδοβίτσι, Σενίκο, Χίνκα, Ψήνα.

¹⁴ Αετόπετρα, Άνω Ραβένια, Αρετή, Βασιλόπουλο, Βροντομένη, Γεροπλάτανος, Γρανιτσοπούλα, Δεσποτικό, Δολιανά, Εκκλησοχώρι, Ιερομνήμη, Καλπάκι, Καταρράκτης, Κάτω Ραβένια, Κουκλιοί, Μαζαράκι, Μαυροβούνι, Μαυρονόρος, Παρακάλαμος, Ραΐκο, Ρεπετίστα, Ριάχοβο, Ρίζο, Σιταριά, Σουλόπουλο, Φωτεινό.

Στην περιοχή της Ζίτσας¹⁵ αξιόλογη πολιτιστική εκδήλωση είναι η «Γιορτή Κρασιού» που όμως στη προσπάθεια να αποκτήσει μεγαλύτερη εμβέλεια, έχει χάσει το τοπικό της χρώμα.

Οι έδρες των πολιτιστικών φορέων των Γραμμενοχωριών¹⁶ βρίσκονται κυρίως στα Ιωάννινα πράγμα που φανερώνει ότι ήταν κύριος τόπος προορισμού των μεταναστών. Η πλειοψηφία τους έχει ιδρυθεί μετά το 1974.

Όλη αυτή η δραστηριότητα συλλόγων με ποικίλα ενδιαφέροντα και αντικείμενα σε συνδυασμό με τους τοπικούς φορείς, έχει σαν αποτέλεσμα στο νομό (εκτός του Δ. Ιωαννιτών) να υπάρχει πλειάδα πνευματικών κέντρων (66), πολιτιστικών κέντρων (52), βιβλιοθηκών (67), μουσείων (37) αναλυτικά στοιχεία των οποίων παρατίθενται στο παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 2.60: Υπηρεσίες πολιτισμού ανά Δήμο του Ν. Ιωαννίνων

Νέος Ο.Τ.Α.	Δ.Δ.	Θέατρα	Κιν/φοι	Πολιτ. Κέντρα	Πνευμ. Κέντρα	Βιβλ/κη	Μουσείο
Δήμος Αγ. Δημητρίου	18	0	0	3	3	3	1
Δήμος Ανατολής	3	0	0	3	3	2	0
Δήμος Ανατ. Ζαγορίου	15	0	0	3	3	4	1
Δήμος Άνω Καλαμά	11	0	0	1	3	1	1
Δήμος Άνω Παγωνίου	9	0	0	1	3	1	1
Δήμος Δελβινακίου	17	0	0	5	1	5	3
Δήμος Δερβιζιάνων	14	0	0	0	0	0	0
Δήμος Δωδώνης	9	0	0	0	5	3	3
Δήμος Εγνατίας	6	0	0	1	0	0	0
Δήμος Εκάλης	7	0	0	2	1	0	0
Δήμος Ευρυμενών	8	0	0	1	2	2	1
Δήμος Ζίτσας	5	0	0	1	2	3	1
Δήμος Καλπακίου	8	0	0	1	2	1	2
Δήμος Κατσανοχωριών	9	0	0	0	0	0	0
Δήμος Κ. Ζαγορίου	15	1	0	2	2	3	1
Δήμος Κόνιτσας	25	0	1	3	2	3	5
Δήμος Μαστροχωριών	12	0	0	1	5	1	2
Δήμος Μετσόβου	4	0	1	2	1	3	2
Δήμος Μολοσσών	20	0	0	10	7	5	2
Δήμος Μπιζανίου	7	0	0	0	5	1	1
Δήμος Παμβώτιδας	14	0	0	1	1	0	0
Δήμος Πασσαρώνος	17	0	0	0	0	0	0
Δήμος Περάματος	9	0	0	1	3	0	0
Δήμος Πραμάντων	3	0	0	0	2	1	0

¹⁵ Βατατάδες, Βλαχάτανο, Γαβρισιοί, Δαφνόφυτο, Ζίτσα, Καρίτσα, Κληματιά, Λιγοψά, Λίθινο, Νεγράδες, Παλιουρή, Χρυσόρραχη.

¹⁶ Ανάργυροι, Ασβεστοχώρι, Βαγενήτι, Γραμμένο, Δελβινακόπουλο, Κοκκινόχωμα, Κόντσικα, Λευκοθέα, Λοφίσκος, Λύγγος, Περάτη, Πετράλωνα, Πολύλοφος.

Δήμος Σελλών	15	0	0	0	0	0	0
Δήμος Τζουμέρκων	8	0	0	3	5	4	4
Δήμος Τύμφης	12	0	0	5	1	2	2
Κοινότητα Αετομηλίσας	1	0	0	0	1	0	0
Κοινότητα Βοβούσας	1	0	0	0	2	1	0
Κοινότητα Δίστρατου	1	0	0	0	1	1	0
Κοινότητα Καλαριτών	1	0	0	0	1	0	0
Κοινότητα Λάβδανης	2	0	0	0	1	0	0
Κοινότητα Ματσουκίου	1	0	0	0	0	0	0
Κοινότητα Μηλιάς	1	0	0	0	0	0	0
Κοινότητα Ν. Ιωαννίνων	1	0	0	1	1	1	1
Κοινότητα Παπίγκου	1	0	0	0	0	14	0
Κοινότητα Παγωνιανής	4	0	0	0	0	1	1
Κοινότητα Σιράκου	1	0	0	0	1	0	1
Κοινότητα Φούρκας	1	0	0	1	1	1	1

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000

Στο Δ. Κεντρικού Ζαγορίου υπάρχει ένα θέατρο και στους Δήμους Κόνιτσας και Μετσόβου από ένας κινηματογράφος.

Στο Δ. Ιωαννιτών υπάρχουν δημοτικές επιχειρήσεις και είναι οι εξής:

- Πνευματικό Κέντρο Δήμου Ιωαννιτών. Περιλαμβάνει τα τμήματα παραδοσιακών χορών, ωδείου, εικαστικού εργαστηρίου, κλασσικού και σύγχρονου χορού, φιλαρμονική, άθλησης και παιδικής χορωδίας. Στόχος του η δημιουργία της αναγκαίας πολιτιστικής υποδομής διατηρώντας ζωντανούς τους θεσμούς και τις δομές της ηπειρωτικής κοινωνίας.
- Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Ιωαννίνων. Ιδρύθηκε το 1983 ξεκινώντας μαζί με πέντε άλλα θέατρα το θεσμό των ΔΗΠΕΘΕ.
- Δημοτική Επιχείρηση Πληροφόρησης και Ενημέρωσης Ιωαννίνων. Προβλέπεται η λειτουργία δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού.
- Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Ανάπτυξης Ιωαννίνων. Στη Δ.Ε.Τ.Α.Ι. ανήκουν το ΞΕΝΙΑ (60 δωμάτια, 112 κλίνες), ο αθλητικός ξενώνας (30 δωμάτια, 60 κλίνες) που φιλοξενεί αθλητές και παράγοντες των αθλητικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στη λίμνη Ιωαννίνων και το Πάρκο Πυρσινέλλα.
- Κέντρο Μελέτης Ηπειρωτικής και Βαλκανικής Μουσικής Παράδοσης. Ιδρύθηκε το 1996 και είναι ενταγμένο στο Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων (ΕΠΔΠ). Ο χαρακτήρας του Κέντρου είναι διττός επιστημονικός - ερευνητικός αλλά και φεστιβαλικός - εκπαιδευτικός.

Εκτός από αυτές που είναι κυρίως πολιτιστικού χαρακτήρα στο δήμο υπάρχουν και άλλες τρεις δημοτικές επιχειρήσεις που καταπιάνονται με άλλα θέματα:

- Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Ιωαννίνων. Ιδρύθηκε πριν από 17 χρόνια με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου και σε εφαρμογή του Ν. 1069/80. Κύριος στόχος είναι η υδροδότηση των κατοίκων και η προστασία του περιβάλλοντος και της λίμνης. Μέσω της Δ.Ε.Υ.Α.Ι. έχει κατασκευαστεί ο βιολογικός καθαρισμός Ιωαννίνων, η αντικατάσταση δικτύου ύδρευσης, η κατασκευή και λειτουργία μεγάλου μέρους των δικτύων αποχέτευσης και ομβρίων λυμάτων. Τώρα εκτελείται το έργο της επέκτασης του βιολογικού καθαρισμού και η σύνδεση της ΒΙ.ΠΕ. και των προβλεπόμενων εξυπηρετούμενων κοινοτήτων με αυτόν.
- Αναπτυξιακή Δημοτική Επιχείρηση Ιωαννίνων. Ιδρύθηκε το 1996 και σκοπός της είναι η εκτέλεση έργων του Δήμου Ιωαννιτών, η εκπόνηση μελετών, η αξιοποίηση της ιδιοκτησίας του Δήμου, η υλοποίηση της προγραμματικής σύμβασης μεταξύ Δήμου Ιωαννιτών, ΥΠ.ΠΟ και ΤΑΠΑ και άλλες παρόμοιες δραστηριότητες όπως επίσης και ο ενταφιασμός απορριμμάτων.
- Δημοτική Επιχείρηση Λίμνης Ιωαννίνων. Ιδρύθηκε το 1986 με πρωτοβουλία του Δήμου Ιωαννιτών και της Αναπτυξιακής Εταιρείας ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Ε. Οι εγκαταστάσεις της έγιναν σε συνεργασία με Ούγγρους. Σκοπός της είναι η παραγωγή και διάθεση γόνου κυπρίνου και η διάδοση της τεχνολογίας αναπαραγωγής του. Επίσης παρακολουθεί και παρεμβαίνει σε θέματα που αφορούν την προστασία της λίμνης.

Στα Ιωάννινα υπάρχουν το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Βυζαντινό Μουσείο, το Δημοτικό Μουσείο, το Μουσείο Βρέλλη, η Λαογραφική Συλλογή της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, όπως και η Πινακοθήκη της ίδιας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

3.1 ΦΥΣΙΚΟ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

3.1.1 Μορφολογία

Ο Νομός Ιωαννίνων καταλαμβάνει τις βορειοανατολικές και κεντρικές περιοχές της Ηπείρου. Η οροσειρά της Πίνδου αποτελεί τα φυσικά όρια του Νομού προς τα ανατολικά της Ελλάδος (Μακεδονία, Θεσσαλία). Ανατολικά ορίζεται από τους νομούς Καστοριάς, Γρεβενών και Τρικάλων, βόρεια από την Αλβανία, δυτικά από το νομό Θεσπρωτίας και νότια από τους νομούς Άρτης και Πρεβέζης. Πρωτεύουσα του νομού είναι τα Ιωάννινα. Η έκτασή του φτάνει τα 4.990 Km².

Τα κυριότερα μορφολογικά χαρακτηριστικά, που προσδίδουν ιδιαίτερη φυσιογνωμία στο ανάγλυφο του Νομού Ιωαννίνων, είναι οι ψηλές επιμήκεις οροσειρές και οι στενές κοιλάδες (Χάρτης 3). Η μορφολογία χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα ορεινή, αφού οι εκτάσεις με υψόμετρο πάνω από 500 m καταλαμβάνουν το 85,28% του συνολικού εδάφους, έναντι 11,38% των ημιορεινών και 3,34% των πεδινών.

Το ανάγλυφο του Νομού χαρακτηρίζεται από μία σειρά ορεινών όγκων ανάμεσα στους οποίους δεσπόζει η Πίνδος. Οι σημαντικότερες γεωμορφές από Β προς τα Ν είναι: ο Γράμμος (2.520 m), η Κιάφα (2.398 m), ο Σμόλικας (2.637 m), η δεύτερη σε ύψος κορυφή της χώρας μετά τον Όλυμπο, η Τύμφη ή Γκαμήλα (2.497 m), ο Λάκμος ή Περιστέρι (2.295 m) και το συγκρότημα των Αθαμανικών ή Τζουμέρκων στα ΝΑ (2.469 m). Στα σύνορα με την Αλβανία εκτείνεται η Μερόπη ή Νεμέρτσικα (2.198 m) και νοτιότερα, στα όρια της Θεσπρωτίας, ο Τσαμαντάς ή Μουργκάνα (1.806 m). Στο εσωτερικό του Νομού η ορειογραφία διαμορφώνεται από τον Κασσιδιάρη (1329 m), τα όρη Κουρέντων (1172 m), τον Τόμαρο ή Ολύτσικα (1.971 m) και το Μιτσικέλι (1.810 m). Το υπόλοιπο τμήμα καλύπτεται από οροπέδια ή από επιμήκεις κοιλάδες.

Μεταξύ των ορεινών όγκων δημιουργούνται μικρές εύφορες πεδιάδες, μακρόστενες κοιλάδες και απότομα φαράγγια, όπως το φαράγγι του Αώου και η περίφημη χαράδρα του Βίκου.

Το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων, δηλ. η αρχαία Ελλοπία, με την ονομαστή λίμνη Παμβώτιδα, καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα του Νομού. Η λίμνη Παμβώτιδα έχει μήκος περίπου 7,5 Km, πλάτος 5 Km και το βάθος της κυμαίνεται ανάμεσα στα 3-9 m.

Παλαιότερα η λίμνη καταλάμβανε και το ΒΔ τμήμα του λεκανοπεδίου (λίμνη – έλος Λαψίστας), που αποξηράνθηκε και δόθηκε για γεωργική εκμετάλλευση.

Άλλες μικρότερες λίμνες, όπως η Ζαραβίνα (στο δρόμο προς Δελβινάκι), η τεχνητή λίμνη του Αώου, στα βουνά του Μετσόβου και η Δρακόλιμνη στην Τύμφη, σε υψόμετρο 2.100 m συμπληρώνουν τη φυσική γεωγραφία της περιοχής.

Ολόκληρο σχεδόν το Νομό Ιωαννίνων διαρρέουν οι ποταμοί Άραχθος, Αώος, Βοϊδομάτης, Καλαμάς, Λούρος και Αχέροντας που πηγάζουν από τους ορεινούς όγκους, ενώ υπάρχουν επίσης αρκετοί χειμαροπόταμοι. Ο Άραχθος, από τα μεγαλύτερα ποτάμια της Ηπείρου με μήκος 143 Km, διασχίζει το Ανατολικό τμήμα του Νομού και κατευθύνεται στον Αμβρακικό κόλπο. Στα νερά του χύνονται οι παραπόταμοι Ζαγορίτικος, Βάρδας, Μετσοβίτικος και Καλαρρύτικος. Το Β τμήμα του διαρρέει ο Αώος, με τους παραποτάμους του Σαραντάπορο και Βοϊδομάτη, που μετά από μια απόσταση 68 Km μπαίνει στο Αλβανικό έδαφος και χύνεται στην Αδριατική θάλασσα. Από το Νομό πηγάζουν επίσης ο Καλαμάς (113 Km) ο αρχαίος Θύαμις, ο θρυλικός Αχέροντας και ο Λούρος, που διασχίζει το ΝΔ τμήμα της περιοχής.

3.1.2 Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά

Το κλίμα του Νομού Ιωαννίνων έχει τα χαρακτηριστικά του κλίματος του εσωτερικού της Ηπείρου: ηπειρωτικό, υγρό και τραχύ. Στα Ιωάννινα η μέση θερμοκρασία του Ιανουαρίου είναι 6,1°C και η απολύτως ελάχιστη έχει φτάσει τους -9,9°C, ενώ το καλοκαίρι έχει ανέβει στους 40°C. Οι βροχοπτώσεις είναι μεγάλες, κυμαινόμενες, μεταξύ 1000-1200 χλστ. στα χαμηλά, έως 2000 χλστ. στα ορεινά. Μεγάλη επίσης είναι και η νέφωση.

3.1.3 Γεωλογικά και Σεισμολογικά Χαρακτηριστικά

3.1.3.1 Γεωλογικά – Γεωτεκτονικά Χαρακτηριστικά ¹⁷

Στη γεωτεκτονική δομή του διαμερίσματος συμμετέχουν κατά κύριο λόγο σχηματισμοί της Αδριατικοϊονίου ζώνης και της ζώνης Πίνδου. Στο βόρειο και ανατολικό τμήμα λεκάνης Αώου συναντούμε και πετρώματα του οφιολιθικού συμπλέγματος και στην

¹⁷ Πηγή: Περιφέρεια Ηπείρου, 2000

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΙΑ**
- Ορια Χώρας
 - Ορια Περιφέρειας
 - Ορια Νομών
 - Ορια Ο.Τ.Α.
- ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ**
- 1ου Επιπέδου
Εδρα Περιφέρειας
 - 3ου Επιπέδου
Κέντρα Παροχής Εξυπηρέτησεων
 - 4ου Επιπέδου (Ενισχυμένου)

- ΦΥΣΙΚΟΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**
- Κύριοι Ποταμοί
 - Λίμνες
- ΥΨΟΜΕΤΡΟ (σε m)**
- 0 - 250
 - 250 - 500
 - 500 - 1.000
 - 1.000 - 1.500
 - 1.500 - 2.855

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ,
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

**ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ**

Φοιτητής:
Νιάρος Βασίλειος

Επιβλέπων Καθηγητής
Πετράκος Γιώργος

ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΑΡΤΗ

3

ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ

**ΓΕΩΦΥΣΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ**

υπολεκάνη Σαραντάπορου τους σχηματισμούς της μεσοελληνικής αύλακας (ψαμμίτες, πολυγενή κροκαλοπαγή, μάργες). Στο νότιο ανατολικό τμήμα εμφανίζεται και η ζώνη Γαβρόβου στα όρη του Βάλτου.

Η **Ιόνιος ζώνη** χαρακτηρίζεται σαν μία ηπειρωτική λεκάνη με ημιπελαγική και πελαγική ιζηματογένεση, παλαιογεωγραφικά διακρίνεται σε τρεις υποζώνες: την εσωτερική (ανατολική), την αξονική (ενδιάμεση) και την εξωτερική (δυτική). Στο σύνολό της εφιππεύει δυτικά στη ζώνη Παζών.

Η τεκτονική της χαρακτηρίζεται από μία σειρά επάλληλων μεγάλων αντικλίνων και συγκλίνων γενικής διεύθυνσης που επωθούνται και εφιππεύουν το ένα πάνω στο άλλο και προς τα δυτικά. Οι άξονές τους παρουσιάζουν γενικά μια διεύθυνση ΒΔ-ΝΑ που νοτιότερα κάμπτονται και γίνονται ΒΒΔ-ΝΝΑ και ΒΒΑ-ΝΝΔ.

Η στρωματογραφική ακολουθία της Ιονίου ζώνης είναι η ακόλουθη:

- Εβαποριτική σειρά και τριαδικά λατυποπαγή (περμο - τριαδικό).
- Ανθρακική σειρά (ανώτερο τριαδικό - ανώτερο Ηώκαινο).
- Φλύσχης αδιαίρετος (ανωτ. Ηώκαινο - Ακουϊτάνιο).

Η Εβαποριτική σειρά: παρουσιάζεται με τους γύψους και τα κοιτάσματα ανυδρίτη. Οι γύψοι εμφανίζονται σε πολλές περιοχές (Φιλιπιάδα, Βρυσέλα, Ηγουμενίτσα, περιοχή Παρακαλάμου, λεκανοπέδιο Ιωαννίνων, Αχέροντας κ.α.). Κυρίως εμφανίζονται κατά μήκος των μεγάλων ρηγμάτων και εφιπεύσεων. Τα κοιτάσματα του ανυδρίτη δεν εμφανίζονται επιφανειακά αλλά εντοπίστηκαν στο αντίκλινο του Ξηροβουνίου σε γεωτρήσεις. Τα τριαδικά λατυποπαγή είναι ο σχηματισμός που κατά κανόνα συνοδεύει τον γύψο και αποτελείται από λατύπες μαύρων δολομιτιωμένων ασβεστόλιθων μέσα σε ένα αργιλικό συνδετικό υλικό.

Η ανθρακική σειρά αποτελείται από:

- Δολομίτες και δολομιτιωμένους ασβεστόλιθους (αν. τριαδικό - μέσο Λιάσιο). Εμφανίζονται κυρίως στην εξωτερική Ιόνιο ζώνη (στην Τύμφη).
- Ασβεστόλιθους Σινιών και Παντοκράτορα (νόριο - μέσο Λιάσιο). Συμπαγείς και άστρωτους λευκότεφρους νηριτικής φάσης. Το πάχος τους φτάνει και τα 1000 μ. και έχουν σημαντική εξάπλωση στην λεκάνη Λούρου στα όρη Σουλίου.

Οι οφιόλιθοι που καταλαμβάνουν τον κύριο όγκο του Μαυροβουνίου του Σμόλικα και του Γράμμους βρίσκονται επωθημένοι πάνω στα τεκτονικά καλύμματα της Πίνδου, πιθανώς Ιουρασικής ηλικίας με υπερβασικό κύριο χαρακτήρα των πετρωμάτων τους.

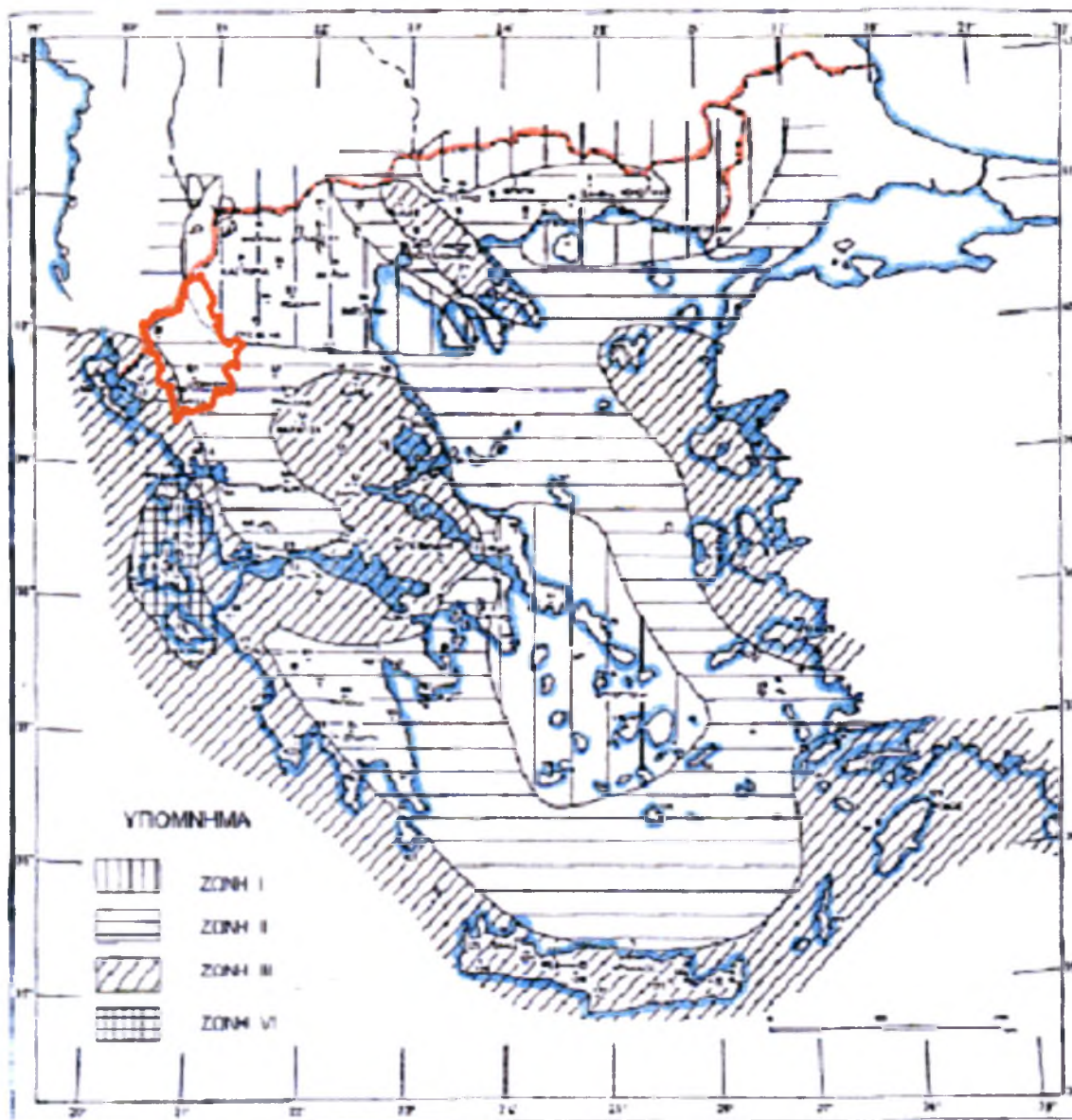
Η ζώνη Γαβρόβου χαρακτηρίζεται σαν ύβωμα που είχε συνεχή νηριτική ιζηματογένεση. Στην περιοχή εμφανίζεται στρωματογραφικά με δυο ενότητες: των ανθρακικών σχηματισμών του ορεινού όγκου του Γάβροβου και του Φλύσχη στη ανατολική πλαγιά των βουνών του Βάλτου.

Η ενότητα στο σύνολό της αποτελεί ένα αντίκλινο με άξονα ΒΒΔ-ΝΝΑ και χαρακτηρίζεται από μια βαρειού τύπου τεκτονική.

3.1.3.2 Σεισμολογικά Χαρακτηριστικά

Ο Ν. Ιωαννίνων σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα ως επί το πλείστον ανήκει στην κατηγορία II, όπως αυτές χωρίστηκαν ύστερα από πρόταση των τεσσάρων σεισμολογικών φορέων της χώρας (Τομέας Γεωφυσικής και Γεωθερμίας Πανεπιστημίου Αθηνών, Τομέας Γεωφυσικής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Γεωδυναμικό Ινστιτούτο Αστεροσκοπείου Αθηνών και Ινστιτούτο Τεχνικής Σεισμολογίας και Αντισεισμικών Κατασκευών).

Χάρτης 4: Κατηγορίες ζωνών σεισμικής επικινδυνότητας

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000

Η αναμενόμενη επιτάχυνση για την κατηγορία II σε συνάρτηση με τη μέση περίοδο επανάληψης, δίνεται από τη σχέση:

$$\text{Logym} = 0,277 \log T_m + 1,579 \text{ (Κατηγορία II)}$$

Με βάση τη σχέση αυτή για μέσες περιόδους επανάληψης α) $T_m = 60$ έτη και β) $T_m = 1000$ έτη, δίνονται οι τιμές των παραμέτρων της εδαφικής σεισμικής κίνησης (I , γ_m , u_m).

α) για $T_m = 60$ έτη

Ζώνη	I	γ_m (g)	u_m (cm/sec)
II	6,7	0,12	10

β) για $T_m = 1000$ έτη

Ζώνη	I	γ_m (g)	u_m (cm/sec)
II	8,0	0,26	27

Στα Ιωάννινα υπάρχει σεισμολογικός σταθμός του Αστεροσκοπείου Αθηνών και στην ευρύτερη περιοχή στην Κοζάνη. Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης έχει εγκαταστήσει σταθμούς στην Ηγουμενίτσα και τη Φλώρινα.

3.1.4 Ορυκτός Πλούτος

3.1.4.1 Φωσφορούχα Κοιτάσματα

Έχουν παρατηρηθεί εμφανίσεις φωσφορούχων κοιτασμάτων (έρευνες ΙΓΜΕ) κατά μήκος επιμήκους ζώνης ΒΒΔ-ΝΝΑ κατεύθυνσης από τα Αλβανικά σύνορα μέχρι την Πρέβεζα. Τα φωσφορούχα πετρώματα έχουν ιζηματογενή προέλευση και συνίστανται από εναλλαγές λεπτών ενστρώσεων ασβεστίτου και φωσφορίτου.

3.1.4.2 Λατομικά Ορυκτά

Όσον αφορά την εξόρυξη, η περιοχή μελέτης έχει τα μεγαλύτερα κοιτάσματα μαρμάρων. Εξορύσσονται μάρμαρα, σχιστολιθικές πλάκες και αδρανή υλικά. Η εξορυκτική δραστηριότητα όμως χρειάζεται ειδική μέριμνα λόγω κινδύνου να επηρεάσει σοβαρά τις σημερινές συνθήκες του τοπίου και την ποιότητα του φυσικού κάλλους που αποτελούν το σημαντικότερο τουριστικό πόρο της περιοχής. Τα λατομεία που καλύπτουν εντόπιες ή ανάγκες της ευρύτερης περιοχής, όντας διάσπαρτα, εντείνουν τους κινδύνους υποβάθμισης του αντιληπτικού περιβάλλοντος και επιπρόσθετα

προκαλούν και άλλες δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις, π.χ. διάβρωση, διακοπή οικολογικών συστημάτων κλπ..

3.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

3.2.1 Περιφέρεια – Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση

Ο Ν. Ιωαννίνων μαζί με τους νομούς Άρτας, Θεσπρωτίας και Πρέβεζας απαρτίζουν την περιφέρεια Ηπείρου, μια από τις δεκατρείς περιφέρειες της χώρας, όπως αυτές θεσπίστηκαν με το Ν. 1622/88 (ΦΕΚ 92/Α/88). Η έδρα της περιφέρειας Ηπείρου βρίσκεται στα Ιωάννινα.

Οι περιφέρειες ως αποκεντρωμένες μονάδες διοίκησης, συμβάλλουν στον εθνικό σχεδιασμό, σχεδιάζοντας, προγραμματίζοντας και εφαρμόζοντας πολιτικές για την κοινωνικοοικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της εκάστοτε χωρικής τους αρμοδιότητας.

Τον ίδιο στόχο έχει και η θέσπιση του Β' βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αυτό που καλούμε Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση με το Ν. 2218/94 (ΦΕΚ 90/Α/13-6-94). Η ψήφιση του Οργανισμού εσωτερικής Οργάνωσης και Λειτουργίας των υπηρεσιών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ιωαννίνων έγινε με το ΦΕΚ 397/Β/11-5-1995 όπως αυτό τροποποιήθηκε από τα ΦΕΚ 783/Β/12-9-1995, 686/Β/19-8-1996 και 402/Β/16-5-1997. Η έδρα της Ν.Α. Ιωαννίνων είναι στα Ιωάννινα.

3.2.2 Α' Βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Γεωγραφική Διάρθρωση

Κατά την απογραφή Πληθυσμού 1991 ο Ν. Ιωαννίνων εμφανίζεται με 4 Δήμους και 309 Κοινότητες. Μετά τη ανασυγκρότηση της Α' Τοπικής Αυτοδιοίκησης με το Ν.2539/97 (ΦΕΚ 244/Α/4-12-1997) γνωστό και ως «Πρόγραμμα Καποδίστριας», αποτελείται από 28 Δήμους και 13 Κοινότητες. Δύο κοινότητες από αυτές προκύπτουν από συνένωση άλλων κοινοτήτων, ενώ οι υπόλοιπες μένουν ως είχαν πριν την εφαρμογή του «Προγράμματος Καποδίστριας». Τέσσερις Κοινότητες διασπώνται και οι οικισμοί τους πάνε σε διαφορετικούς Δήμους. Οι κοινότητες αυτές είναι της Κρυόβρυσης, της Πέτρας, του Περάματος και του Πετροβουνίου. Ενδιάμεσα της Απογραφής και του Καποδίστρια ίσχυσαν οι προαιρετικές συνενώσεις απ' όπου

προέκυψαν δύο Δήμοι της Βερενίκης και των Ευρυμενών. Ο Δήμος Βερενίκης αποτελούσε συνένωση των κοινοτήτων Βερενίκης, Βροσίνας, Δοβλάς, Ζαλόγγου, ενώ ο Δήμος Ευρυμενών αποτελούσε συνένωση των κοινοτήτων Δελβινακοπούλου, Κληματιάς, Κοκκινοχώματος, Λευκοθέας, Παλιουρής και Σουλοπούλου.

Όσον αφορά τις ενότητες των τεσσάρων ιστορικών επαρχιών αυτές διατηρούνται: Δωδώνης, Πωγωνίου, Κόνιτσας και Μετσόβου χωρίς ιδιαίτερο διοικητικό περιεχόμενο αλλά με ισχυρές εσωτερικές διασυνδέσεις. Εδώ πρέπει να αναφερθεί η περίπτωση της Κ. Χρυσοβίτσας που, ενώ, ανήκει στην Επαρχία Μετσόβου κατά τη θέσπιση των Δήμων με βάση το Πρόγραμμα «Καποδίστριας» συνενώθηκε με παρακείμενες κοινότητες οι οποίες ανήκουν στην Επαρχία Δωδώνης, αποτελώντας το Δ. Εγνατίας. Η επαρχία Δωδώνης είναι πολύ μεγάλη σε μέγεθος και περιλαμβάνει υποενότητες με κοινά πολιτιστικά - ιστορικά χαρακτηριστικά όπως τα Ζαγόρια.

Οι προτάσεις χωροταξικής οργάνωσης ΥΧΟΠ '84 παρουσιάζουν 16 οικιστικές ενότητες αριθμό πολύ μικρότερο από τους 28 Νέους Δήμους που σε ορισμένες περιπτώσεις παρουσιάζουν ένα ιδιαίτερα μεγάλο κατακερματισμό του χώρου όπως π.χ. στο Λεκανοπέδιο. Ο κατακερματισμός αυτός είναι αναμενόμενος για ένα ορεινό χώρο όπου γεωγραφικοί φραγμοί, ιστορικές και πολιτιστικές διαφοροποιήσεις ανταποκρίνονται στις σημερινές αποφάσεις.

Από τις νέες 13 Κοινότητες μόνον αυτές του Πάπιγκου και της Νήσου των Ιωαννίνων εξαιρέθηκαν για ιδιαίτερους λόγους από την ενσωμάτωση, σε ενότητες νέων δήμων. Οι υπόλοιπες κοινότητες εξαιρέθηκαν λόγω των κριτηρίων χρονο-απόστασης από την έδρα του νέου δήμου.

Είναι πρόδηλο ότι σε νέα αναθεώρηση του διοικητικού πλαισίου των ΟΤΑ πολλές από τις «απομακρυσμένες» κοινότητες θα συνδεθούν με άλλους Δήμους.

3.3 ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

3.3.1 Ιεράρχηση Οικιστικού Δικτύου

Στην Ελλάδα, οι πρώτες αναφορές σε μία πολιτική για το οικιστικό δίκτυο γίνονται στα Προγράμματα Ανάπτυξης της δεκαετίας του '60. Από την περίοδο αυτή μέχρι και τη δεκαετία του '80 ανάλογες αναφορές επαναλαμβάνονται συστηματικά, αφορώντας κυρίως τις υψηλότερες βαθμίδες του οικιστικού δικτύου και στηριζόμενες στη θεωρία

των πόλων ανάπτυξης, σύμφωνα με την οποία η ανάπτυξη διαχέεται στο χώρο από τους πόλους ή τα κέντρα ανάπτυξης, δηλαδή τις πόλεις σημαντικού μεγέθους, λόγω των πολλαπλασιαστικών αναπτυξιακών αποτελεσμάτων που συνεπάγονται για τις ίδιες αλλά και για την ευρύτερη περιοχή επιρροής τους, αφενός η κλίμακά τους και αφετέρου η πολυπλοκότητα της παραγωγικής τους βάσης (Οικονόμου, 1996).

Η πρώτη φορά που διατυπώθηκε μία αναλυτική πολιτική για το οικιστικό δίκτυο ήταν στα τέλη της δεκαετίας του '70 από την Διεύθυνση Οικισμού του Υπουργείου Δημοσίων Έργων (αργότερα ΥΧΟΠ). Η συγκεκριμένη πολιτική, αν και εισήγαγε την ιδέα του συνυπολογισμού του συνόλου των οικισμών στον σχεδιασμό της οικιστικής πολιτικής, δεν εφαρμόστηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αργότερα, το έτος 1984, το Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος (ΥΧΟΠ), εισήγαγε μία νέα πολιτική για το οικιστικό δίκτυο, βασιζόμενη στην θεωρία των κεντρικών τόπων, η οποία υπό την παραδοχή της παροχής υπηρεσιών στην ενδοχώρα τους ως τον βασικό ρόλο των πόλεων, προωθούσε την ιεράρχηση των οικισμών σε κατηγορίες ή επίπεδα, βάσει αφενός του είδους και του αριθμού των λειτουργιών και των εξυπηρετήσεων δημόσιας ή δημοσιοποιημένης κοινωνικής και διοικητικής υποδομής που διέθεταν και αφετέρου της ακτινοβολία τους (ευρύτερη περιοχή επιρροής). Η συγκεκριμένη πολιτική είναι και αυτή που ισχύει σήμερα στη χώρα μας, τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο (Οικονόμου, 1996).

Ειδικότερα, ο βασικός στόχος που τέθηκε στο πλαίσιο της προαναφερόμενης πολιτικής για την οικιστική δομή της χώρας ήταν ο περιορισμός των ανισοτήτων ανάμεσα στον αστικό και στον επαρχιακό-αγροτικό χώρο, μέσω της εξασφάλισης για τα οικιστικά κέντρα του δεύτερου, υπηρεσιών ίσης ποιότητας με αυτές που συναντώνται στα αστικά κέντρα. Στην επιλογή δε των λειτουργιών με τις οποίες έπρεπε να εξοπλιστούν τα οικιστικά κέντρα, οι συνιστώσες που ελήφθησαν υπόψη ήταν: α) οι οικονομικές δραστηριότητες και οι δυνατότητες αξιοποίησης των τοπικών πόρων της ευρύτερης γεωγραφικής και πληθυσμιακής ενότητας, β) τα επιθυμητά πρότυπα κάθε λειτουργίας σύμφωνα με πληθυσμιακά και γεωγραφικά κριτήρια και η αντίστοιχη παραδεκτή χρονοαπόσταση, και γ) οι ελάχιστες (minimum) λειτουργίες (σε είδος και αριθμό) για κάθε επίπεδο οικισμών, βάσει των τότε υφιστάμενων δυνατοτήτων και αναγκών και αναλόγως των ιδιοτεροτήτων της κάθε περιοχής (ΥΧΟΠ, 1984).

Υπό τη λογική αυτή, τα οικιστικά κέντρα ταξινομήθηκαν σε πέντε (5) επίπεδα, σε καθένα από τα οποία ομαδοποιούνταν εκείνες οι λειτουργίες, που ήταν δυνατόν να

εξυπηρετηθούν (κυρίως από την άποψη του πληθυσμιακού μεγέθους) στο ίδιο επίπεδο. Οι λειτουργίες που καθορίστηκαν ανά επίπεδο οικιστικών κέντρων ήταν οι εξής:

Οικισμοί ή οικιστικά κέντρα 5ου επιπέδου (απλά χωριά): Μικρού πληθυσμιακού μεγέθους οικισμοί ή συνοικισμοί που έχουν βασικά κατοικία, καθώς και οικισμοί πιο σύνθετοι που εξυπηρετούν μικρό αριθμό γειτονικών οικισμών λόγω μιας λειτουργίας (π.χ. βρεφικός σταθμός). Χωροθετούνται επιλεκτικά: Νηπιαγωγείο, Δημοτικό Σχολείο, Βρεφικός σταθμός, Έδρα Πολεοδομικής Επιτροπής Γειτονιάς (ΠΕΓ), Γήπεδο ποδοσφαίρου και Γήπεδο μικτής χρήσης.

Οικιστικό κέντρο 4ου επιπέδου (κεφαλοχώρι): Εξυπηρετούμενος πληθυσμός 2.000-8.000 κάτοικοι περίπου (μέσος όρος 5.000 κάτοικοι). Πλέον των λειτουργιών της προηγούμενης κατηγορίας χωροθετούνται: Γυμνάσιο, Λύκειο, Περιφερειακό Ιατρείο, Βιβλιοθήκη - Κέντρον Νεότητας, Αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, Ταχυδρομείο - Τηλεφωνείο - Τηλεγραφείο. Σε περίπτωση δε έδρας ΟΤΑ προβλέπεται και η δυνατότητα χωροθέτησης διοικητικών (δημοτικές υπηρεσίες, αστυνομικό τμήμα, πυροσβεστική υπηρεσία, γραφεία ΔΕΥΑΙ, ΔΕΗ) και οικονομικών (δημοτικές επιχειρήσεις, Υποκαταστήματα Τράπεζας) υπηρεσιών.

Οικιστικό κέντρο 3ου επιπέδου (κωμόπολη): Μέσος εξυπηρετούμενος πληθυσμός: 20.000 κάτοικοι περίπου. Πλέον των εξυπηρετήσεων του προηγούμενου επιπέδου χωροθετούνται: Κέντρο Υγείας (προς αντικατάσταση του περιφερειακού ιατρείου), Συμβουλευτικοί Σταθμοί επιτόκων - βρεφών, Γεροντική στέγη - ΚΑΠΗ, Αθλητικός πυρήνας Α', Πνευματικό Κέντρο - Κέντρο Λαϊκής Επιμόρφωσης, Κινηματογράφος, Οικονομική Εφορία - Δημόσιο Ταμείο, Ειρηνοδικείο, Πταισματοδικείο, Υποθηκοφυλακείο, Αγρονομείο – Δασονομείο.

Οικιστικό κέντρο 2ου επιπέδου (νομαρχιακό κέντρο): Μέσος εξυπηρετούμενος πληθυσμός: 80.000 κάτοικοι περίπου. Πλέον των εξυπηρετήσεων του προηγούμενου επιπέδου χωροθετούνται: Ειδικά σχολεία, ΤΕΙ, Νομαρχιακό Νοσοκομείο, Κέντρο βρεφών, Μαθητικά Οικοτροφεία, Μαθητικές Εστίες, Γηριατρικές κλινικές, Κέντρα Προστασίας Αναπήρων, Θεραπευτήρια χρόνιων παθήσεων, Αθλητικός πυρήνας Β', Μουσείο, Θέατρο, Νομαρχιακές Υπηρεσίες - Υπουργείων και Δημόσιων Οργανισμών, Πρωτοδικείο, Πλημμελειοδικείο, Υποδ/ση Αστυνομίας - Τροχαίας - Αγορανομίας.

Οικιστικό κέντρο 1ου επιπέδου (περιφερειακό κέντρο): Μέσος εξυπηρετούμενος πληθυσμός 450.000 κάτοικοι περίπου. Πλέον των εξυπηρετήσεων του προηγούμενου

επιπέδου χωροθετούνται: ΑΕΙ, Εργομετρικά κέντρα, Περιφερειακά νοσοκομεία, Περιφερειακές Υπηρεσίες Υπουργείων, Δημ. Οργανισμοί, Δημ. Επιχειρήσεις - Τράπεζες, Δ/ση Αστυνομία - Επιθ. Χωροφυλακής, Εφετείο. (ΥΧΟΠ, 1984).

Σύμφωνα με τα πέντε επίπεδα κατηγοριοποίησης, ορισμένοι οικισμοί ορίζονται σαν κέντρα κάποιου επιπέδου ανάλογα με το είδος, τον αριθμό και το φάσμα των λειτουργιών, εξυπηρετήσεων και υποδομών (δημόσιες, μη ιδιωτικού τομέα) που διαθέτουν.

Έτσι η χωροταξική οργάνωση του οικιστικού δικτύου της περιοχής μελέτης, που προβλεπόταν από τη μελέτη του Υ.Χ.Ο.Π. (1984) με τίτλο «Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης του Νομού Ιωαννίνων» είχε ως εξής:

Πίνακας 3.1: Πρόταση διάρθρωσης οικιστικού δικτύου Ν. Ιωαννίνων κατά ΥΧΟΠ '84

1ου Επιπέδου	2ου Επιπέδου	3ου Επιπέδου	4ου Επιπέδου
Ιωάννινα			
	Ιωάννινα		
			Ελεούσα
			Πεδινή
			Δωδώνη
			Καστρίτσα
			Κήποι
			Γρεβενίτι
		Μέτσοβο	
			Μεγάλο Περιστέρι
		Πλαίσια - Καλέντζι	
			Πράμαντα
			Χουλιαράδες
		Δερβίζιανα	
			Τύρια
		Ζίτσα	
			Γραμμένο
			Βουτσαράς
			Βροσίνα
			Δολιανά
			Παρακάλαμος
		Κόνιτσα	
			Πυρσόγιαννη
			Δελβινάκι
			Κεφαλόβρυσο

Πηγή: ΥΧΟΠ '84

Οι κατευθύνσεις Χωροταξικής Οργάνωσης των νομών της Ηπείρου (ΥΧΟΠ, 1984) έχοντας ως σκοπό την εξισορρόπηση της ανάπτυξης στο χώρο και την καλύτερη

εξυπηρέτηση των αγροτικών οικισμών, όρισαν μια σειρά κέντρα ως οικισμούς 3^{ου} επιπέδου (Κόνιτσα, Μέτσοβο, Ζίτσα, Δερβίζιανα, Πλαίσια) και ορισμένα άλλα που παρουσίαζαν ορισμένες προοπτικές ανάπτυξης, ως ενισχυμένα κέντρα 4ου επιπέδου (Πράμαντα, Βουτσαράς, Κήποι, Δολιανά, Δελβινάκι).

Ωστόσο στο διάστημα που μεσολάβησε, δεν δημιουργήθηκαν οι όροι για να υπάρξει ο απαραίτητος δυναμισμός των περισσότερων από αυτά τα κέντρα, και όπως έδειξε η απογραφή του 1991, συνεχίστηκε η πληθυσμιακή αποδυνάμωση του αγροτικού χώρου, ιδιαίτερα των ορεινών και ημιορεινών περιοχών. Μόνο ορισμένες πρωτεύουσες επαρχιών διατήρησαν ένα σχετικό επίπεδο δυναμισμού, κυρίως λόγω της παρουσίας διοικητικών, κοινωνικών και εμπορικών υπηρεσιών με ευρύτερη εμβέλεια.

Η διοικητική μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Σχέδιο «Καποδίστριας») κατήργησε τυπικά τις επαρχίες και τις έδρες τους, δημιουργώντας μια σειρά από ισότιμους νέους δήμους γύρω από την πρωτεύουσα του νομού, με σκοπό την ενδυνάμωση των εδρών αυτών των δήμων. Ωστόσο, ορισμένα ενδιάμεσα τοπικά κέντρα συνέχισαν να έχουν αυξημένο ρόλο, λόγω ύπαρξης διοικητικών υπηρεσιών και κοινωνικών εξυπηρετήσεων (Ειρηνοδικεία, ΔΟΥ, Γυμνάσια – Λύκεια, Κέντρα Υγείας, Τράπεζες) όπως προαναφέρθηκε.

Έτσι, το έτος 2000, οπότε και εκπονήθηκε το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου (2000), προτάθηκε η εξής οικιστική διαβάθμιση (Χάρτης 5):

- κέντρο 1^{ου} επιπέδου (πρωτεύουσα της Περιφέρειας)
- κέντρο 2^{ου} επιπέδου (πρωτεύουσα του Νομού)
- κέντρο 3^{ου} επιπέδου (δυναμικά κέντρα Νομού)
- ενισχυμένα κέντρα 4^{ου} επιπέδου (δευτερεύοντα δυναμικά κέντρα)
- κέντρα 4^{ου} επιπέδου (έδρες Δήμων)
- εξαρτημένα κέντρα 5^{ου} επιπέδου (Κοινότητες που δεν εντάχθηκαν σε συνενώσεις και όλοι οι υπόλοιποι οικισμοί)

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την διάρθρωση του οικιστικού δικτύου του Νομού Ιωαννίνων έτσι όπως προτάθηκε από το ΠΠΧΣΑΑ της Ηπείρου.

Πίνακας 3.2: Πρόταση διάρθρωσης οικιστικού δικτύου Ν. Ιωαννίνων κατά το ΠΠΧΣΑΑ (2000)

1ου Επιπέδου	2ου Επιπέδου	3ου Επιπέδου	Ενισχυμένα 4ου Επιπέδου
Ιωάννινα			
	Ιωάννινα		
		Μέτσοβο	Ζίτσα
		Κόνιτσα	Δελβινάκι
		Πράμαντα	

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Ηπείρου, 2000

Οι λειτουργίες που περιλαμβάνουν τα βασικά κέντρα του Νομού φαίνονται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 3.3):

Πίνακας 3.3: Διοικητικές λειτουργίες στα βασικά κέντρα του Ν. Ιωαννίνων

Δήμος	Δικαστήρια	Γυμν.	Λύκεια	Νοσοκομ. - Κέντ. Υγείας	Πολιτιστική Υποδομή	Οικον. Εφορία	Τράπεζες	Αστυνομ. Τμήματα
Ιωαννιτών	Πρωτοδικείο, Εφετείο, Ειρηνοδικείο, Πταισματοδικείο	17	10 + Λ.Τ.	2	2 Θέατρα, 6 Μουσεία, 4 Πολιτιστικά κέντρα	2	18	6
Μετσόβου	Ειρηνοδικείο	1	1 + 1 ΤΕΕ	1	2 Μουσεία, 2 Πολιτιστικά κέντρα, 1 πνευμ. Κέντρο	1	5	1
Κόνιτσας	Ειρηνοδικείο	1	1 + 1 ΤΕΕ	1	5 Μουσεία, 3 Πολιτιστικά κέντρα, 2 πνευμ. Κέντρα	1	3	2
Πραμάντων		1	Λ.Τ.	1	2 Πνευμ. Κέντρα	1		1
Ζίτσας	Ειρηνοδικείο	1	Λ.Τ.		1 Μουσείο, 1 Πολιτιστικό κέντρο, 2 Πνευμ. κέντρα			1
Δελβινακίου	Ειρηνοδικείο	1	Λ.Τ.	1	3 Μουσεία, 5 Πολιτιστικά κέντρα, 1 Πνευμ. Κέντρο	1	1	3

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Ηπείρου, 2000

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΦΥΣΙΚΟΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- Υσούψεις Καμπύλες
- Κύριοι Ποταμοί
- Λίμνες

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΙΑ

- Όρια Χώρας
- Όρια Περιφέρειας
- Όρια Νομών
- Όρια Ο.Τ.Α

ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

- 1ου Επιπέδου Έδρα Περιφέρειας
- 2ου Επιπέδου Έδρα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης
- 3ου Επιπέδου Κέντρα Παροχής Εξυπηρέτησεων
- 4ου Επιπέδου (Ενισχυμένου)

ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

- Προγραμματιζόμενοι Αυτοκινητόδρομοι
- Εθνικές Οδοί
- Επαρχιακές Οδοί
- Λοιπές Οδοί
- Προγραμματιζόμενο Σιδηροδρομικό Δίκτυο
- Αεροδρόμιο
- Λιμάνι

ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

- Υφιστάμενες
 - 2ου Επιπέδου με ανώτερα
 - 3ου Επιπέδου με ανώτερα
- Προτεινόμενες
 - Δίπολα Ανάπτυξης
 - 4ου Επιπέδου (ενισχυμένου) με ανώτερα

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Οικισμών 1ου και 2ου Επιπέδου

- (N) Νοσοκομεία
- (TE) Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
- (ΔΕ) Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
- (M) Μουσεία
- (Λ) Λοιπές Μονάδες Πολιτιστικής Υποδομής
- (Δ) Δικαστήρια
- (Α) Εφορίες Αρχαιοτήτων
- (Υ) Νομαρχιακές Υπηρεσίες
- (Τ) Τροχαία

Οικισμών 3ου Επιπέδου

- (K) Κέντρα Υγείας
- (ΔΕ) Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
- (Λ) Λοιπές Μονάδες Πολιτιστικής Υποδομής
- (ΥΠ) Υποθηκοφυλάκεια

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ,
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Φοιτητής:
Νιάρος Βασίλειος

Επβλέπων Καθηγητής:
Πετράκος Γιώργος

ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΑΡΤΗ

5

ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ

ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
ΗΠΕΙΡΟΥ

3.3.2 Αστικές Λειτουργίες και Ρόλος των Οικισμών

3.3.2.1 Ο Ρόλος του Αστικού Κέντρου των Ιωαννίνων

Το αστικό συγκρότημα των Ιωαννίνων είναι το σημαντικότερο αστικό κέντρο της Περιφέρειας Ηπείρου και από τα σημαντικότερα σε επίπεδο χώρας.

Είναι έδρα της Περιφέρειας και πρωτεύουσα του Νομού. Είναι σημαντικός διαπεριφερειακός πόλος (σχέση με Κέρκυρα και Αιτωλοακαρνανία), ενώ ο διακρατικός ρόλος του συγκροτήματος σε σχέση με την Αλβανία ολοένα αυξάνει. Σ' αυτό συμβάλλει η παρουσία αναπτυξιακών υποδομών (Αεροδρόμιο, ΒΙ.ΠΕ.) και υπηρεσιών (Ανώτατη Εκπαίδευση, Νοσοκομείο, ανεπτυγμένος Τριτογενής τομέας, ειδικές μορφές τουρισμού).

Ο ρόλος αυτός θα ενισχυθεί με την ολοκλήρωση του βόρειου οδικού άξονα της χώρας (Εγνατία Οδός), τη δημιουργία του δυτικού οδικού άξονα (Ιόνια Οδός) καθώς και από τη σχέση με την βορειοδυτική πύλη της χώρας (Ηγουμενίτσα). Η θέση του συγκροτήματος στο σταυροδρόμι των βασικών συγκοινωνιακών αξόνων και η σύνδεσή του με τα σημαντικά διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, καθώς και με την δυτική Βαλκανική, θα αναδείξουν την πόλη των Ιωαννίνων σε σημαντική Ευρωπαϊκή πόλη.

3.3.2.2 Περιοχές Επιρροής των Πόλεων και των Ημιαστικών Οικισμών

Στο νομό, το οικιστικό δίκτυο κυριαρχείται από το αστικό κέντρο των Ιωαννίνων (1^ο Επιπέδου). Σημαντικοί ημιαστικοί οικισμοί, που έχουν ήδη αναδειχθεί στο Νομό, είναι μόνο το Μέτσοβο και η Κόνιτσα (3^ο Επιπέδου). Ο νομός, όπως και η Περιφέρεια Ηπείρου κυριαρχείται από οικισμούς 4^ο και 5^ο επιπέδου.

Η περιοχή επιρροής της πόλης των Ιωαννίνων επεκτείνεται πολύ πέρα από τα διοικητικά όρια του δήμου Ιωαννιτών (όπως αυτά ορίστηκαν από το πρόγραμμα «Καποδίστριας») και περιλαμβάνει το σύνολο του λεκανοπεδίου Ιωαννίνων.

Το Μέτσοβο έχει δυνατότητα επέκτασης της επιρροής του στους γειτονικούς δήμους του νομού, αλλά και στην ορεινή περιοχή των Τρικάλων και, με την ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού, τη Δυτική Μακεδονία.

Η Κόνιτσα έχει τη δυνατότητα να παίζει ιδιαίτερο ρόλο στις σχέσεις με την Αλβανία και στην ευρύτερη παραμεθόρια περιοχή του νομού.

Από τη μελέτη Χωροταξικού Σχεδίου Περιφέρειας Ηπείρου (Γ' Φάση, Ιανουάριος 2000) προτείνονται για το Νομό 4 περιοχές επιρροής των πόλεων και των ημιαστικών οικισμών (Χάρτης 6):

- **Περιοχή Επιρροής Ιωαννίνων:** περιλαμβάνει τον Δ. Ιωαννίνων, Δ. Αγ. Δημητρίου, Δ. Ανατολής, Δ. Δωδώνης, Δ. Άνω Καλαμά, Δ. Καλπακίου, Δ. Κεντρικού Ζαγορίου, Δ. Δερβιζιάνων, Δ. Εκάλης, Δ. Ευρυμενών, Δ. Ζίτσας, Δ. Μολοσσών, Δ. Μπιζανίου, Δ. Παμβώτιδας, Δ. Πασσαρώνος, Δ. Περάματος, Δ. Σελλών, Δ. Τύμφης, Δ. Ανατολικού Ζαγορίου, Δ. Κατσανοχωρίων, και τις κοινότητες Νήσου Ιωαννίνων, Πάπιγκου, Κ. Βοβούσας και Λάβδανης. Τα Ιωάννινα ως κέντρο της περιφέρειας έχει επιρροή σε όλη την περιφέρεια της Ηπείρου, όμως κάποιοι Δήμοι του νομού Ιωαννίνων παρουσιάζουν αμεσότερη εξάρτηση από τα Ιωάννινα σε επίπεδο εξυπηρέτησεων, η οποία σε πολλές περιπτώσεις αναμένεται να ενισχυθεί λόγω της ευκολότερης πρόσβασης μετά την ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού. Στην εξεταζόμενη ζώνη παρουσιάζεται το φαινόμενο της έλλειψης δυναμικών κέντρων, εκτός των Ιωαννίνων, τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν πόλους έλξης για τους πιο απομακρυσμένους δήμους. Εξαίρεση αποτελεί η Ζίτσα που αποτελεί ενισχυμένο κέντρο 4^{ου} επιπέδου με μικρή όμως περιοχή επιρροής (Δ. Μολοσσών). Επίσης γύρω από την πόλη των Ιωαννίνων δημιουργείται μια περιφερική ζώνη που αποτελείται από τους Δήμους Παμβώτιδας, Περάματος, Πασσαρώνος, Μπιζανίου, Ανατολής και την κοινότητα Νήσου Ιωαννίνων που έχουν άμεση εξάρτηση από την πόλη των Ιωαννίνων και είναι ουσιαστικά προάστιά της.
- **Περιοχή Επιρροής Μετσόβου:** περιλαμβάνει τον Δ. Μετσόβου, Δ. Εγνατίας και τις κοινότητες Μηλιάς και Βαθυπέδου. Το Μέτσοβο αποτελεί σημαντικό πόλο ανάπτυξης της περιοχής αποτελώντας κέντρο 3^{ου} επιπέδου με ζώνη επιρροής που περιλαμβάνει τον Δ. Εγνατίας και την κοινότητα Μηλέας. Η περιοχή του Μετσόβου λόγω της γεωγραφικής της θέσης (αποτελεί σημείο εισόδου στην περιφέρεια από την Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα) και λόγω της ύπαρξης σημαντικών τοπίων φυσικού κάλλους καθώς και σημαντικών τουριστικών υποδομών, έχει ιδιαίτερη αναπτυξιακή δυναμική η οποία με την ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού αναμένεται να αυξηθεί.
- **Περιοχή Επιρροής Κόνιτσας:** περιλαμβάνει τον Δ. Κόνιτσας, Δ. Μαστροχωρίων, Δ. Αν. Πωγωνίου, Δ. Δελβινάκιου και τις κοινότητες Διστράτου, Πωγωνιανής, Φούρκας και Αετομηλίτσας. Η Κόνιτσα αποτελεί κέντρο 3^{ου} επιπέδου με καλό επίπεδο κοινωνικού εξοπλισμού, γεγονός που του δίνει την δυνατότητα να λειτουργήσει αυτόνομα ως δυναμικός πόλος ανάπτυξης με σημαντική επιρροή σε όλους τους δήμους

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΙΑ**

 - Ορια Χώρας
 - Ορια Περιφέρειας
 - Ορια Νομών
 - Ορια Ο.Τ.Α.
- ΦΥΣΙΚΟΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ**

 - Λίμνες
 - Νομοί της Περιφέρειας Ηπείρου
- ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ**

 - 1ου Επιπέδου
Έδρα Περιφέρειας
 - 3ου Επιπέδου
Κέντρα Παροχής Εξυπηρέτησεων
 - 4ου Επιπέδου (Ενισχυμένου)
- ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ**

 - Περιοχή Επιρροής Ιωαννίνων
 - Περιοχή Επιρροής Μετσόβου
 - Περιοχή Επιρροής Κόνιτσας
 - Περιοχή Επιρροής Πραμάντων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ,
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

**ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ**

Φοιτητής: Ντάρκος Βασίλειος
Επιβλέπων Καθηγητής: Πετράκος Γιώργος

ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΑΡΤΗ

6

ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ

**ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ
ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ**

της ζώνης που το περιβάλλει. Το Δελβινάκι αποτελεί το δεύτερο από πλευράς δυναμικότητας κέντρο της ζώνης (ενισχυμένο κέντρο 4^{ου} επιπέδου) με επιρροή σε επίπεδο υπηρεσιών στον Δήμο Αν. Πωγωνίου και στις κοινότητες Πωγωνιανής και Λάβδανης. Ο ιδιαίτερος αγροτικός χαρακτήρας και το πολιτιστικό ενδιαφέρον της περιοχής της Κόνιτσας, η ενεργοποίηση της διασυνοριακής συνεργασίας με την Αλβανία και η βελτίωση της πρόσβασής της από την νότια και κεντρική Ελλάδα με την ολοκλήρωση των προγραμματισμένων έργων, αναμένεται να δώσουν σημαντική αναπτυξιακή ώθηση στην περιοχή, διευρύνοντας την επιρροή της Κόνιτσας.

▪ **Περιοχή Επιρροής Πραμάντων:** περιλαμβάνει τον Δ. Πραμάντων, Δ. Ματσουκίου, Δ. Σιράκου, Δ. Τζουμέρκων και την κοινότητα Καλαριτών από το Ν. Ιωαννίνων και το Δ. Αγνάντων και την κοινότητα Μελισσουργών από το Ν. Άρτης. Τα Πράμαντα αποτελούν το δυναμικό κέντρο της ζώνης των Τζουμέρκων. Η περιοχή επιρροής των Πραμάντων, λόγω του ιδιαίτερου φυσικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος της, έχει σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης ήπιων μορφών τουρισμού που θα συμβάλουν στην παραπέρα ανάπτυξη της περιοχής των Τζουμέρκων.

3.3.3 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Τα Ιωάννινα, οικιστικό κέντρο περιφερειακής εμβέλειας διαθέτουν αρκετές από εκείνες τις υποδομές που θα επηρεάσουν την μελλοντική τους ένταξη σε ανταγωνιστικά επίπεδα και κέντρα του ευρωπαϊκού χώρου και της Βαλκανικής. Το Πανεπιστήμιο αποτελεί βάση έρευνας και τεχνολογίας σε στενή συνεργασία με το Νοσοκομείο. Το Πανεπιστήμιο αποτελεί δεσμό που συνεχίζει μια ισχυρή πολιτιστική παράδοση αντιπροσωπεύοντας την πολιτιστική ενότητα της Ηπείρου ως γεωγραφικού χώρου. Προγραμματιζόμενες εγκαταστάσεις όπως το Συνεδριακό / Εκθεσιακό Κέντρο καθώς και ο εκσυγχρονισμός του αεροδρομίου θα συμπληρώσουν τις βασικές υποδομές της πόλης.

Στο υπόλοιπο δίκτυο διατίθεται ένας πυκνός ιστός οικισμών πολλοί από τους οποίους φθίνουν έχοντας πληθυσμό μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες μερικοί δε μόνο τον Αύγουστο. Στο δίκτυο αυτό υπάρχουν οικισμοί που διατηρούν τη θέση τους ως κέντρα άλλοι δυναμικά μέσω του τουρισμού (Μέτσοβο – Κόνιτσα) άλλοι σε προβληματικό μεταβατικό στάδιο (Δελβινάκι - Πράμαντα).

Οι παραδοσιακοί οικισμοί αποτελούν μια θετική βάση για την ανάπτυξη του τουρισμού όμως το μικρό τους μέγεθος και το εύθραυστο τοπίο που τους περιβάλλει, επιβάλλει μέτρα για την αποφυγή κορεσμού με συνέπειες να απαξιωθούν ως τουριστικοί πόροι και ασφαλώς ως πολιτιστικές αξίες.

Η επιστροφή πληθυσμού και δραστηριοτήτων στον ορεινό χώρο μπορεί να επιτευχθεί με την ανάπτυξη του τουρισμού και των νέων μορφών αναψυχής. Η αποκεντρωτική αυτή διαδικασία, όμως, δεν θα μπορέσει να απαλείψει πιέσεις στο λεκανοπέδιο και την πόλη των Ιωαννίνων, ένα χώρο που πρέπει να τύχει ειδικής διαχείρισης ως προς την οργάνωση των χρήσεων. Τα Ιωάννινα θα αναπτύσσονται μια και οι νέες συμπεριφορές στις μετακινήσεις και τον τρόπο ζωής τα καθιστούν τόπο Α και Β κατοικίας με εποχικές εναλλαγές.

Με βάση την προηγούμενη ανάλυση και με την βοήθεια της S.W.O.T. Analysis, παρουσιάζουμε στον παρακάτω πίνακα τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τις ευκαιρίες και τις απειλές για το οικιστικό δίκτυο του Νομού Ιωαννίνων (Πίνακας 3.4).

Πίνακας 3.4: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Οικιστικό Δίκτυο)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρουσία δυναμικού αστικού κέντρου με στοιχεία εξειδίκευσης στις Υπηρεσίες, την Έρευνα και Ανάπτυξη, τις Επιχειρήσεις, τον Πολιτισμό. ▪ Παρουσία δυναμικών μεσαίων αστικών κέντρων με αστικές λειτουργίες (Μέτσοβο, Κόνιτσα). ▪ Πυκνός ιστός μικρών οικισμών ▪ Σημαντικά σύνολα παραδοσιακών οικισμών 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Απομόνωση του οικιστικού δικτύου, λόγω των ορεινών όγκων που λειτουργούν ως φράγμα σε σχέση με τον κύριο άξονα ανάπτυξης της χώρας. ▪ Πόλωση του δικτύου, με τις δραστηριότητες κατοίκησης και παραγωγής να συγκεντρώνονται στο αστικό κέντρο και το λεκανοπέδιο. ▪ Μεγάλος αριθμός φθινόντων και εγκαταλειμμένων οικισμών ▪ Μεσαία αστικά κέντρα σε κρίση (π.χ. Πράμαντα) ▪ Άναρχη οικιστική ανάπτυξη στο Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων και σημαντικές συγκρούσεις χρήσεων γης μεταξύ πρωτογενούς-δευτερογενούς τομέα και οικιστικής ανάπτυξης.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΙΝΔΥΝΟΙ - ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αναμενόμενη αύξηση της συνοχής των οικισμών σε επίπεδο νέου Δήμου. ▪ Αύξηση των δυνατοτήτων μετακίνησης (νέοι άξονες) που καθιστούν εφικτές αλλαγές στις σχέσεις τόπου εργασίας και τόπου κατοικίας. ▪ Υπερτοπική ακτινοβολία του κύριου αστικού κέντρου. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Κίνδυνος περαιτέρω συγκέντρωσης δραστηριοτήτων στο αστικό κέντρο.

3.4 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

Το σύνολο των εκτάσεων του Νομού Ιωαννίνων, ανέρχεται σε 4.990,40 χιλιάδες στρέμματα σε σύνολο 41 δήμων / κοινοτήτων. Από αυτές, το 30% αποτελούν οι γεωργικές περιοχές (καλλιεργούμενες εκτάσεις, αγροναπαύσεις, βοσκότοποι), το 68% είναι δάση και ημιφυσικές εκτάσεις, το 1,18% καλύπτονται από νερά. Οι εκτάσεις των οικισμών καλύπτουν το 0,57% και οι λοιπές εκτάσεις το 0,25% (Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες, Δίκτυα συγκοινωνιών, Ορυχεία, χώροι απόρριψης απορριμμάτων και εργοτάξια). Οι βοσκότοποι αντιστοιχούν σε ποσοστό 13,87% επί του συνόλου των εκτάσεων, ενώ στο Νομό Ιωαννίνων δεν υπάρχουν μόνιμες καλλιέργειες (Χάρτης 7). Επίσης, ο Νομός Ιωαννίνων διαθέτει το 59,56% των δασικών και ημιφυσικών εκτάσεων της Περιφέρειας και το 59,45% των βοσκοτόπων της. Αναλυτικά στοιχεία για τις πιο πάνω κατανομές κατά Νομό παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 3.5: Κατανομή των εκτάσεων της Ελλάδας, της Ηπείρου και των νομών της Ηπείρου κατά βασικές κατηγορίες χρήσεως (2000)

Γεωγραφική Ενότητα	Σύνολο εκτάσεων (χιλ. στρ.)	Γεωργικές περιοχές						Δάση και ημифυσιικές εκτάσεις			
		Αρόσιμη γη	Μόνιμες καλλιέργειες	Βοσκότοποι-Μεταβατικές δασώδεις/θαμνώδεις εκτάσεις	Βοσκότοποι-Συνδυασμοί θαμνώδους και/η ποώδους βλάστησης	Βοσκότοποι-Εκτάσεις με αραή ή καθόλου βλάστηση	Ετερογενείς γεωργικές περιοχές	Δάση	Μεταβατικές δασώδεις-θαμνώδεις εκτάσεις	Συνδυασμοί θαμνώδους και/η ποώδους βλάστησης	Εκτάσεις με αραή ή καθόλου βλάστηση
Ελλάδα	131.957,40	21.181,40	7.491,60	880	9.151,90	4.420,40	22.010,90	22.411,60	11.606,70	23.950,00	4.509,80
Ήπειρος	9.203,20	456,7	155,3	18,1	804,4	342,1	1.435,90	2.142,00	1.187,90	1.875,10	508,6
Ν. Άρτης	1.662,20	21,5	77,9	2,3	34,8	48,4	381,5	187,7	184,5	463,4	123,7
Ν. Θεσπρωτίας	1.514,70	81,1	37,6	1,6	107,9	100,6	250	160,4	141,1	457	155,4
Ν. Ιωαννίνων	4.990,40	209,6	0	13,6	577,7	101,1	594,2	1.715,90	815,7	675,1	196,6
Ν. Πρεβέζης	1.035,90	144,5	39,9	0,6	84	92	210,1	77,9	46,6	279,5	33

Γεωγραφική Ενότητα	Σύνολο εκτάσεων (χιλ. στρ.)	Εκτάσεις καλυπτόμενες από νερά				Τεχνητές περιοχές			
		Χερσαία ύδατα	Εσωτερικές υγρές ζώνες	Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες	Αστική οικοδόμηση	Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες	Δίκτυα συγκοινωνιών	Ορυχεία, χώροι απόρριψης απορριμμάτων και εργοτάξια	Τεχνητές μη γεωργικές ζώνες πράσινου, χώροι αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων
Ελλάδα	131.957,40	1.197,10	108,3	484,4	1.913,20	212,6	156,3	270,3	25,4
Ήπειρος	9.203,20	91,8	8,6	71,2	47,6	7,9	3,1	6,7	-
Ν. Άρτης	1.662,20	29,4	0	45,4	5,6	3,8	-	-	-
Ν. Θεσπρωτίας	1.514,70	5,7	5,5	7,2	4,7	-	0,7	1,2	-
Ν. Ιωαννίνων	4.990,40	55,8	3,1	0	28,9	4	2,4	5,2	-
Ν. Πρεβέζης	1.035,90	0,8	0	18,6	8,4	0,1	-	0,2	-

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΦΥΣΙΚΟΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- Υσούψεις Καμπύλες
- Κύριοι Ποταμοί
- Λίμνες

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΙΑ

- Όρια Χώρας
- Όρια Περιφέρειας
- Όρια Νομών
- Όρια Ο.Τ.Α.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

- 1ου Επιπέδου
Εδρα Περιφέρειας
- 2ου Επιπέδου
Εδρα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης
- 3ου Επιπέδου
Κέντρα Παροχής Εξυπηρέτησεων
- 4ου Επιπέδου (Ενισχυμένου)

ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

- Προγραμματιζόμενοι
Αυτοκινητοδρόμοι
- Εθνικές Οδοί
- Προγραμματιζόμενο Σιδηροδρομικό
Δίκτυο
- Αεροδρόμιο
- Λιμάνι

ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

- Ανάπτυξη Υπηρεσιών
- Ανάπτυξη Βιομηχανίας
- Ανάπτυξη Κτηνοτροφίας
- Ανάπτυξη Τουρισμού
- Εντατικοποίηση Γεωργίας και Κτηνοτροφίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ,
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Φοιτητής:
Νιάρος Βασίλειος

Επιβλέπων Καθηγητής:
Πετράκος Γιώργος

ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΑΡΤΗ

7

ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ
ΓΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
ΗΠΕΙΡΟΥ

3.4.1. Γεωργία - Κτηνοτροφία

Με βάση το Χωροταξικό Σχέδιο της Περιφέρειας Ηπείρου (1998), η γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας της Περιφέρειας συγκεντρώνεται στους Νομούς Άρτης και Πρεβέζης, ενώ μόνιμα αρδευόμενες εκτάσεις υπάρχουν κυρίως στις πεδιάδες της Άρτας και της Πρέβεζας, βόρεια της Ηγουμενίτσας και στο κεντρικό τμήμα του Νομού Ιωαννίνων. Πιο συγκεκριμένα στο Νομό Ιωαννίνων, όπως έχουν προαναφέρει (βλ. Κεφάλαιο 2.3.2), δεν υπάρχουν πλούσιες γεωργικές εκτάσεις λόγω της ορεινότητας της περιοχής. Αν και ο Νομός διαθέτει σε απόλυτες τιμές την μεγαλύτερη έκταση σε αρόσιμη γη στην Περιφέρεια, αυτή δεν αντιστοιχεί παρά στο 4,2% της συνολικής έκτασης του Νομού, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας είναι 16%.

Σε ότι αφορά την κτηνοτροφία, οι κτηνοτροφικές μονάδες είναι διάσπαρτες σε διάφορες περιοχές της Περιφέρειας, με τα πτηνοτροφεία να βρίσκονται κυρίως στο Νομό Ιωαννίνων.

3.4.2 Κατοικία

3.4.2.1 Κατοικία Μόνιμης Διαμονής (Α' κατοικία)

Η Πρωτεύουσα του Νομού, μαζί με τα σημαντικά σε οικονομικές δραστηριότητες ημιαστικά κέντρα συγκεντρώνουν την συντριπτική πλειοψηφία κατοικούμενων κατοικιών, με μεγέθη που ξεπερνούν τα μεγέθη που προβάλλουν τα επίσημα στοιχεία της ΕΣΥΕ.

Έτσι, ο Νομός διαθέτει ένα μόνο αστικό κέντρο, που μαζί με τους οικισμούς «δορυφόρους» (πρόκειται για τους οικισμούς των Δήμων Ανατολής, Μπιζανίου, Παμβώτιδος, Πασσαρώνος, Περάματος και Κοινότητας Νήσου Ιωαννίνων), συγκεντρώνει το 62,3% των κατοίκων στο Νομό το 2001, ενώ το 1991 συγκέντρωνε στην ίδια έκταση το 55%. Οι ίδιοι δήμοι περιλαμβάνουν το 58,5% των κατοικιών του Νομού (Πίνακας 3.6).

Πίνακας 3.6: Κατοικούμενες και κενές κατοικίες στο Νομό Ιωαννίνων (2001)

Γεωγραφική Ενότητα	Πληθυσμός	Σύνολο κατοικιών	Κανονικές κατοικίες			
			Σύνολο	Κατοι - κούμενες	Κενές	Κενές κατοικίες /1000 κατ.
Ελλάδα	10.964.020	5.476.162	5.454.889	3.525.105	1.439.041	131,3
Περιφέρεια Ηπείρου	353.820	176.029	175.247	107.372	52.519	148,4
Ν. Άρτης	78.134	36.356	36.211	23.217	9.901	126,7
Ν. Θεσπρωτίας	46.091	22.918	22.832	13.762	7.313	158,7
Ν. Ιωαννίνων	170.239	87.842	87.579	52.023	27.007	158,6
Ν. Πρεβέζης	59.356	28.913	28.625	18.370	8.298	139,8
Δήμος Αγ. Δημητρίου	6.502	2.972	2.967	1.719	1.137	174,9
Δήμος Ανατολής	7.198	3.457	3.423	2.269	876	121,7
Δήμος Ανατ. Ζαγορίου	2.402	1.230	1.229	576	625	260,2
Δήμος Άνω Καλαμά	3.070	1.858	1.858	930	902	293,8
Δήμος Άνω Πωγωνίου	1.663	1.448	1.446	520	873	525,0
Δήμος Δελβινακίου	2.933	1.972	1.962	867	977	333,1
Δήμος Δερβιζιάνων	3.552	1.484	1.481	808	637	179,3
Δήμος Δωδώνης	1.790	1.295	1.293	511	585	326,8
Δήμος Εγνατίας	2.800	1.574	1.571	819	619	221,1
Δήμος Εκάλης	1.977	786	786	497	268	135,6
Δήμος Ευρυμενών	1.525	901	899	424	451	295,7
Δήμος Ζίτσας	2.200	1.149	1.148	650	405	184,1
Δήμος Ιωαννιτών	70.203	35.992	35.920	24.415	5.533	78,8
Δήμος Καλπακίου	2.324	1.232	1.218	597	601	258,6
Δήμος Κατσανοχωρίων	2.536	1.501	1.497	761	705	278,0
Δήμος Κ. Ζαγορίου	1.601	1.056	1.051	394	594	371,0
Δήμος Κόνιτσας	6.225	3.654	3.637	1.878	1.529	245,6
Δήμος Μαστροχωρίων	2.072	1.289	1.287	529	715	345,1
Δήμος Μετσόβου	4.417	2.315	2.303	1.254	876	198,3
Δήμος Μολοσσών	3.139	2.064	2.059	742	1.269	404,3
Δήμος Μπιζανίου	4.241	1.689	1.688	1.154	470	110,8
Δήμος Παμβώτιδας	9.925	4.232	4.223	3.106	967	97,4
Δήμος Πασσαρώνος	8.452	3.848	3.828	2.604	1.040	123,0
Δήμος Περάματος	5.743	2.027	2.013	1.403	486	84,6
Δήμος Πραμάντων	2.194	1.141	1.141	462	564	257,1
Δήμος Σελλών	2.095	1.201	1.200	552	614	293,1
Δήμος Τζουμέρκων	1.228	1.017	1.015	315	687	559,4
Δήμος Τύμφης	1.493	989	976	341	597	399,9
Κοινότητα Αετομηλίτσας	304	159	158	7	145	477,0
Κοινότητα Βαθυπέδου	100	84	84	14	47	470,0
Κοινότητα Βοβούσας	179	98	98	49	37	206,7
Κοινότητα Δίστρατου	487	190	189	114	73	149,9
Κοινότητα Καλαριτών	223	268	266	29	220	986,5
Κοινότητα Λάβδανης	222	203	203	40	138	621,6
Κοινότητα Ματσουκίου	543	216	215	43	154	283,6
Κοινότητα Μηλιάς	618	273	273	197	74	119,7
Κοινότητα Ν. Ιωαννίνων	347	154	154	108	43	123,9
Κοινότητα Παπίγκου	357	143	140	48	86	240,9
Κοινότητα Πωγωνιανής	880	344	344	219	117	133,0
Κοινότητα Σιράκου	273	218	217	18	194	710,6
Κοινότητα Φούρκας	206	119	119	40	77	373,8

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ιδία Επεξεργασία

Επίσης, σε ότι αφορά τη δομή της κατοικίας στο αστικό κέντρο των Ιωαννίνων μπορούμε να πούμε ότι εμφανίζει σημαντικές συγκεντρώσεις γύρω από και μέσα στον ιστορικό πυρήνα, παρουσιάζει όμως και σημαντικές τάσεις διάχυσης. Η διάχυση αυτή τείνει να ενσωματώσει εντός του ΠΣ οικισμούς που παλαιότερα υπήρχαν εκτός πόλεως (Ανατολή), δημιουργεί όμως και πύσεις σε οικισμούς που εξακολουθούν να είναι χωρικά αυτόνομοι, αλλάζουν όμως χαρακτήρα και από αγροτικοί γίνονται προαστικοί (Κατσικάς).

3.4.2.2 Παραθεριστική Κατοικία

Οι αναλύσεις των στοιχείων που αφορούν σε κενές κατοικίες, και κυρίως του δείκτη κενών κατοικιών ανά 1000 κατοίκους (Πίνακας 3.6), έχουν χρησιμεύσει για την εκτίμηση της παραθεριστικής ή δευτερεύουσας κατοικίας. Ο Νομός Ιωαννίνων παρουσιάζει το μεγαλύτερο αριθμό κενών κατοικιών στους 13 μη παραλιακούς Νομούς της χώρας, υπολείπεται δε μόνο από το Νομό Ευρυτανίας ως προς τον υψηλότερο δείκτη κενών κατοικιών ανά κάτοικο.

Με βάση τον παραπάνω πίνακα οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι το φαινόμενο της εγκατάλειψης που, που συναρτάται με την μετακίνηση του πληθυσμού, έχει ως αποτέλεσμα να παραμένει στον αγροτικό χώρο ένα μεγάλο αναξιοποίητο κτιριακό απόθεμα κατοικιών που, σε ορισμένες περιπτώσεις, βρίσκεται σε πολύ καλή στάθμη συντήρησης, ενώ σε άλλες δίνει την εικόνα πραγματικής εγκατάλειψης.

3.4.3 Τουρισμός

Η κατανομή των τουριστικών δραστηριοτήτων στο Νομό Ιωαννίνων αφορά σε γενικές γραμμές δυο χώρους: την περιοχή του αστικού κέντρου των Ιωαννίνων και τις υπόλοιπες περιοχές του Νομού, τις οποίες μπορούμε να χαρακτηρίσουμε γενικά ως «ορεινό χώρο». Στον τελευταίο, κυριαρχεί η περιοχή του Μετσόβου και δευτερευόντως της Κόνιτσας και των Ζαγοροχωρίων, από την άποψη τόσο της διαθέσιμης υποδομής όσο και των αφίξεων και διανυκτερεύσεων (βλ. Κεφάλαιο 2.5.3).

Οι τουριστικοί πόροι του Νομού αφορούν συνοπτικά στην παρουσία:

- Σημαντικών μνημείων της κλασσικής αρχαιότητας (Δωδώνη, Βίτσα Ζαγορίου, Μερόπη – Παλαιόπυργος Πωγωνίου), της Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής περιόδου (μονές, εκκλησίες, ιστορικό κέντρο και Κάστρο στα Ιωάννινα, μουσουλμανικά μνημεία κλπ.) και νεότερα (παραδοσιακοί οικισμοί, αρχοντικά, νερόμυλοι, γεφύρια, μονοπάτια κλπ.).
- Περιοχών φυσικού κάλλους και βιοτόπων (Εθνικός Δρυμός Βίκου-Αώου, εθνικός Δρυμός Πίνδου-Βάλια Κάλντα).

3.4.4 Βιομηχανία – Βιοτεχνία

ΒΙ.ΠΕ.

Ο θεσμός των ΒΙ.ΠΕ. εμφανίστηκε προκειμένου να αντιμετωπιστεί η διασπορά των βιομηχανικών μονάδων στο χώρο, αλλά ταυτόχρονα και να ασκηθεί πολιτική αποκέντρωσης προωθώντας την περιφερειακή ανάπτυξη.

Στο Ν. Ιωαννίνων υπάρχει μια ΒΙ.ΠΕ. η οποία ιδρύθηκε με την ΚΥΑ 2874/12.10.77 (ΦΕΚ 1000/Β/13.10.77). Καθορίζεται έκταση 1.000 στρ. για την εγκατάσταση της ΒΙ.ΠΕ., η οριοθετημένη έκταση όμως είναι 1.954 στρ., με ρυμοτομικό σχέδιο (ΦΕΚ 60/Δ/17.8.86) το οποίο τροποποιήθηκε το 1993 (ΠΔ 28/6/93 ΦΕΚ 1187/Δ/27.9.93). Πρόσφατα αποκτήθηκε έκταση 49,45 στρ. προκειμένου να γίνει αλλαγή στην πύλη εισόδου. Έτσι συνολικά η ΒΙ.ΠΕ. σήμερα έχει έκταση 2.003,45 στρ..

Όσον αφορά τις χρήσεις εντός ΒΙ.ΠΕ. στο σύνολό της η κατανομή έχει ως εξής: το 75,4% αποτελούν τα βιομηχανικά οικόπεδα, το 4,3% κοινόχρηστοι χώροι, το 9,9% οδοποιία και το 11,3% πράσινο.

3.4.5 Λατομικές – Μεταλλευτικές Περιοχές

Στο Νομό Ιωαννίνων υπάρχουν τρεις θεσμοθετημένες λατομικές περιοχές για την εγκατάσταση λατομείων αδρανών υλικών. Αυτές είναι:

Στο δημοτικό διαμέρισμα Ζωοδόχου του Δ. Πασσαρώνος η λατομική περιοχή «Κουρί – Κοφτερό – Εικόνες», με εμβαδόν 1.577.182 τ.μ. (ΦΕΚ 1580/Β/6-8-99).

Στο δημοτικό διαμέρισμα Μαρμάρων του Δήμου Ιωαννιτών η λατομική περιοχή «Πύργος», με εμβαδόν 1.001.600 τ.μ. (ΦΕΚ 564/Β/1-8-1989).

Στο Δήμο Δελβινακίου με εμβαδόν 306.700 τ.μ. (ΦΕΚ 564/Β/1-8-1989).

Στο Νομό δεν υπάρχουν μεταλλευτικές περιοχές.

Η νομοθεσία για τις λατομικές και μεταλλευτικές περιοχές είναι αυστηρή και δύναται στην μη άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών όταν αυτές δεν είναι επιθυμητές. Σαφώς προκαλούν αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος η οποία όμως μπορεί να ελαχιστοποιηθεί εκμεταλλευόμενη το θεσμικό πλαίσιο και τη νομοθεσία. Οι χώροι αυτοί όταν πλέον δεν μπορούν να είναι οικονομικά εύρωστοι από την εκμετάλλευσή τους και εγκαταλειφθούν μπορούν να αποτελέσουν κάλλιστα χώρους διάθεσης απορριμμάτων ή βραχώδεις και απροσπέλαστες εκτάσεις να μετατραπούν σε καλλιεργήσιμες. Επίσης πρέπει να αναφερθεί ότι για το Νομό η λατομική δραστηριότητα αποτελεί τομέα στον οποίο απασχολείται ντόπιος πληθυσμός ο οποίος και συγκρατείται στον τόπο καταγωγής του συμβάλλοντας στην τοπική ανάπτυξη και εν γένει στην ανάπτυξη και άλλων δραστηριοτήτων.

3.4.6 Κάλυψη Εδάφους

Όπως προκύπτει από τον πίνακα που ακολουθεί, το μεγαλύτερο ποσοστό της περιοχής μελέτης καλύπτεται από βλάστηση (Χάρτης 8). Οι δασοσκεπείς εκτάσεις (Κωδικός CORINE 243, 244, 311, 312, 313, 321, 322, 323, 324) καλύπτουν το 85% του χώρου (Πίνακας 3.7).

Πίνακας 3.7: Καλύψεις εδάφους Νομού Ιωαννίνων

Κωδικός CORINE	Περιγραφή χρήσης	Έκταση σε τ.μ.	Ποσοστιαία Κατανομή
111	Συνεχής αστική δόμηση	3.948.405	0,08%
112	Διακεκομμένη αστική δόμηση	10.049.560	0,20%
121	Βιομηχανικές ή εμπορικές ζώνες	1.168.993	0,02%
124	Αεροδρόμια	626.499	0,01%
131	Χώροι εξορύξεως ορυκτών	1.404.365	0,03%
133	Χώροι οικοδόμησης	323.502	0,01%
211	Μη-αρδεύσιμη αρόσιμη γη	23.165.709	0,46%
212	Μόνιμα αρδευόμενη γη	100.197.033	2,00%
221	Αμπελώνες	14.726.959	0,29%
222	Οπωροφόρα δέντρα	7.249.244	0,15%
223	Ελαιώνες	890.489	0,02%

242	Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας	301.877.918	6,04%
243	Γεωργική γη με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης	410.957.376	8,22%
244	Γεωργοδασικές περιοχές	11.859.164	0,24%
311	Δάσος πλατύφυλλων	563.442.564	11,27%
312	Δάσος κωνοφόρων	557.695.392	11,16%
313	Μικτό δάσος	313.773.744	6,28%
321	Φυσικοί βοσκότοποι	708.016.747	14,16%
322	Θάμνοι και χερσότοποι	79.634.198	1,59%
323	Σκληροφυλλική βλάστηση	798.768.459	15,98%
324	Μεταβατικές δασώδεις-θαμνώδεις εκτάσεις	823.792.515	16,48%
331	Παραλίες, αμμόλοφοι, αμμουδιές	25.456.835	0,51%
332	Απογυμνωμένοι βράχοι	994.215	0,02%
333	Εκτάσεις με αραιή βλάστηση	214.351.011	4,29%
412	Τυφώνες	4.510.890	0,09%
511	Ροές υδάτων	595.296	0,01%
512	Συλλογές υδάτων	19.537.933	0,39%
	Σύνολο:	4.999.015.015	100,00%

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000

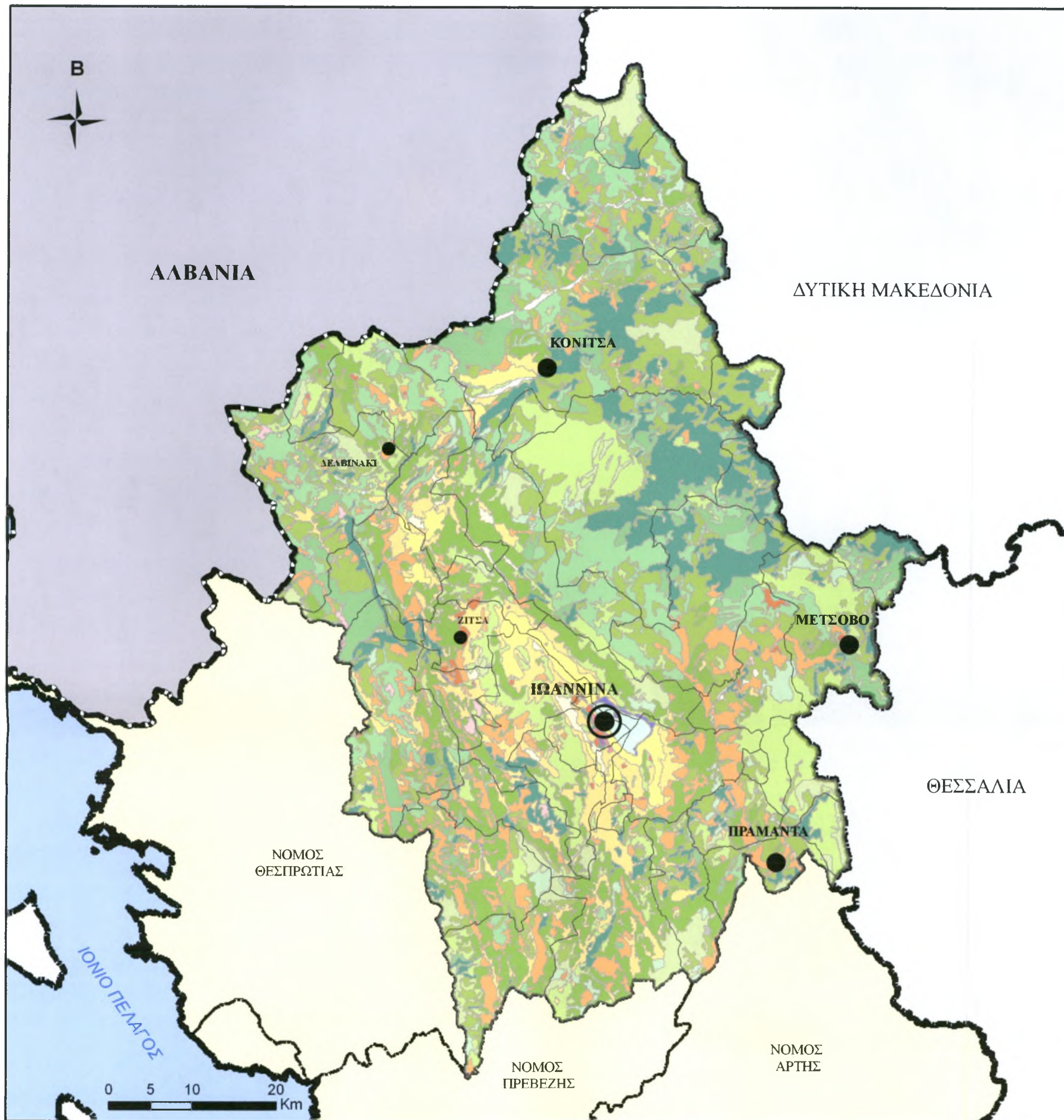
3.4.7 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Η διαμόρφωση μιας ρητά διατυπωμένης εθνικής και περιφερειακής πολιτικής γης αποτελεί αίτημα δεκαετιών. Άλλες χώρες της Ε.Ε. έχουν αντιμετωπίσει αυτό το θέμα, ιστορικά, αλλά και στις μεταπολεμικές δεκαετίες, με μια σταθερή πολιτική ως προς τις γενικές αντιλήψεις και το νομικό υπόβαθρο μεταβάλλοντας κατά καιρούς τα επιμέρους μέτρα για να τα προσαρμόσουν στις αναπτυξιακές ανάγκες. Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι, στην προσπάθεια σύγκλισης για το «Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου» (ΣΑΚΧ), σημαντικές δυσχέρειες μπορεί να παρουσιαστούν από το γεγονός ότι κάθε χώρα έχει διαμορφώσει μια ιδιαίτερη πολιτική γης που στηρίζεται σε ιστορικά κοινωνικο-οικονομικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά.

Στην Ελλάδα, τουλάχιστον στη μεταπολεμική περίοδο, έχει ακολουθηθεί με σχετική συνέπεια μια «σκιώδης» πολιτική γης. Διαφοροποιήσεις υπήρξαν μόνον ως προς την έμφαση που δόθηκε σε ορισμένους τομείς, σύμφωνα με την πολιτική και οικονομική συγκυρία.

Η «πολιτική» αυτή χαρακτηρίζεται από τα παρακάτω κύρια χαρακτηριστικά.

- Την κυριαρχία της μικρής ιδιοκτησίας, που έχει ως συνέπεια τη διάχυση της έγγειας υπεραξίας.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΙΑ

- Όρια Χώρας
- Όρια Περιφέρειας
- Όρια Νομών
- Όρια Ο.Τ.Α.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

- 1ου Επιπέδου
Εδρα Περιφέρειας
- 3ου Επιπέδου
Κέντρα Παροχής Εξυπηρέτησεων
- 4ου Επιπέδου (Ενισχυμένου)

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- Συνεχής αστική οικοδόμηση
- Διακεκομμένη αστική οικοδόμηση
- Βιομηχανικές ή εμπορικές ζώνες

- Αεροδρόμια
- Χώροι εξορύξεως ορυκτών
- Χώροι οικοδόμησης
- Μη-αρδευόμενη αρόσιμη γη
- Μόνιμα αρδευόμενη γη
- Αμπελώνες
- Οπωροφόρα δέντρα και φυτείες με σαρκώδεις καρπούς
- Ελαιώνες
- Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας
- Γη που καλύπτεται κυρίως από τη γεωργία με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης
- Γεωργοδασικές περιοχές
- Δάσος πλατύφυλλων

- Δάσος κωνοφόρων
- Μικτό δάσος
- Φυσικοί βοσκότοποι
- Θάμνοι και χερσότοποι
- Σκληροφυλλική βλάστηση
- Μεταβατικές δασώδεις - θαμνώδεις εκτάσεις
- Παραλίες, αμμόλοφοι, αμμουδιές
- Απογυμνωμένοι βράχοι
- Εκτάσεις με αραιή βλάστηση
- Τυρφώνες
- Ροές υδάτων
- Συλλογές υδάτων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ,
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Φοιτητής:
Νιάρος Βασίλειος

Επιβλέπων Καθηγητής
Πετράκος Γιώργος

ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΑΡΤΗ

8

ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ

ΚΑΛΥΨΕΙΣ ΕΔΑΦΟΥΣ
(CORINE)

- Την κατ' εξακολούθηση συνετή ενδυνάμωση αυτού του δομικού χαρακτηριστικού της ελληνικής κοινωνίας με μέτρα πολεοδομικά, φορολογικά ή μέτρα διάθεσης δημόσιας περιουσίας, ώστε να συντηρείται και να εξασφαλίζεται η συνέχεια.

Θετικά αποτελέσματα αυτής της «πολιτικής γης» έχουν αναγνωριστεί γενικά στον τομέα της κατοικίας, όπου και εκεί έχει εφαρμοστεί μια μεταπολεμική «πολιτική κατοικίας» που έκανε προσιτή τη σύγχρονη στέγη σε ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού και μάλιστα με όρους ιδιοκατοίκησης.

Η έλλειψη ισχυρών μέτρων πολιτικής γης, δηλαδή αξιόπιστων περιορισμών στις χρήσεις και στη δόμηση, συνέβαλλε στην ασάφεια των καθεστώτων εντός σχεδίου / εκτός σχεδίου, με συνέπεια τις υπέρμετρες τιμές γης, ιδιαίτερα στον άμεσο περίγυρο των αστικών κέντρων και στις παραλιακές περιοχές.

Οι υπέρμετρες τιμές γης και ο κατακερματισμός της, αποτελούν εμπόδιο σε κάθε επένδυση που προϋποθέτει χαμηλό κόστος γης, είτε πρόκειται για βιομηχανική, είτε για τουριστική χρήση.

Κατά συνέπεια, η έγγεια ιδιοκτησία, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στην Ελλάδα, αποτελεί εμπόδιο στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Παράλληλα μπορεί να θεωρηθεί ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που εμποδίζουν τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων για την προστασία αξιόλογων περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων.

Σε ότι αφορά τον Νομό Ιωαννίνων, το πολύπλοκο και ατελές, ως προς την πολεοδομική διάσταση, θεσμικό πλαίσιο, καθώς και η έλλειψη θεσμοθετημένων χωροταξικών κατευθύνσεων, έχει επιπτώσεις κυρίως στο μεγάλο αστικό κέντρο των Ιωαννίνων και το χώρο του Λεκανοπεδίου που το περιβάλλει.

Τα κυριότερα προβλήματα είναι αυτά που χαρακτηρίζουν τα περισσότερα αστικά κέντρα της χώρας με ιστορικό πυρήνα:

- Έλλειψη οργάνωσης στο πυκνοδομημένο τμήμα της πόλης
- Ζητήματα αποκατάστασης του Ιστορικού Κέντρου
- Κυκλοφοριακές δυσλειτουργίες
- Ανοργάνωτος περιαστικός χώρος

Τα ίδια προβλήματα, σε μικρότερο βαθμό, ισχύουν και για την Κόνιτσα

Όσον αφορά το Λεκανοπέδιο Ιωαννίνων, αυτό επηρεάζεται από:

- τον ιδιαίτερο ρόλο της πόλης των Ιωαννίνων που αποτελεί σημαντικό περιφερειακό κέντρο και ισχυρό πόλο έλξης στο νομό
- την αναπτυσσόμενη διαβαλκανική εμβέλεια της πόλης
- τις σημαντικές δραστηριότητες στην περιοχή όπως Πανεπιστήμιο, ΤΕΙ, Νοσοκομείο, Βιομηχανική Περιοχή
- την έντονη ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα
- την συγκέντρωση του δευτερογενούς
- την τεχνική υποδομή που υπάρχει και αναπτύσσεται στην περιοχή, αεροδρόμιο, Εγνατία – Ιόνια Οδός

Στην περιοχή αναπτύσσεται ταχύτατα ένας αστικός ιστός με εκτεταμένη περιαστική ζώνη που ξεπερνάει όχι μόνο τα όρια του δήμου Ιωαννιτών, αλλά και αυτά των άμεσα γειτονικών του. Η τάση ανάπτυξης ακολουθεί την κατεύθυνση Βορρά - Νότου στον άξονα Κακαβιά - Ιωάννινα - Άρτα . Η ανάπτυξη αυτή γίνεται με αλλαγή χρήσης και εις βάρος της γεωργικής γης που υπάρχει στο λεκανοπέδιο. Ταυτόχρονα αναπτύσσονται δραστηριότητες που δημιουργούν δυσλειτουργίες στην περιοχή όπως η υπερβολική ανάπτυξη πτηνοτροφικών μονάδων.

Οι τάσεις που περιγράφονται θα ενταθούν με την λειτουργία των Ευρωπαϊκών οδικών αξόνων με την προσέλκυση δραστηριοτήτων κατά μήκος και κυρίως γύρω από τους βασικούς κόμβους των αξόνων αυτών.

Η πύλη του λεκανοπεδίου από το βασικό οδικό δίκτυο (Εγνατία - Ιόνια) προβλέπεται στο νότιο μέρος ενισχύοντας τις τάσεις ανάπτυξης δραστηριοτήτων στη κατεύθυνση βορρά - νότου και ανατρέποντας τις μέχρι σήμερα εισόδους από ανατολή (Τρίκαλα - Μέτσοβο) και δύση (Ηγουμενίτσα). Η αλλαγή των εισόδων αυτών θα δημιουργήσει προβλήματα στις δραστηριότητες του λεκανοπεδίου που είχαν αναπτυχθεί με βάση αυτές.

Η κατάσταση είναι αναστρέψιμη με την έγκαιρη θέσπιση ρυθμίσεων για ευρεία ζώνη του λεκανοπεδίου που θα εκτείνεται στα διοικητικά όρια των Δήμων Εκάλης, Ζίτσας, Περάματος, Πασσαρώνος, Ιωαννιτών, Μπιζανίου, Ανατολής, Αγίου Δημητρίου και Παμβώτιδος με την σύνταξη Ρυθμιστικού σχεδίου και την συγκρότηση του αντίστοιχου οργανισμού όπως προβλέπονται από τον Ν. 2508/97.

3.5 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

3.5.1 Φυσικό Περιβάλλον¹⁸

3.5.1.1 Γενική Περιγραφή

Χαρακτηριστικό γνώρισμα της περιοχής μελέτης είναι το ισχυρό ανάγλυφο και οι μεγάλες υψομετρικές διαφορές των ορεινών όγκων, με την μικρότερη κορυφή κάτω από τα 500 μ. έως τον κωνικό όγκο του Σμόλικα (2.637 μ.), του δεύτερου σε ύψος ελληνικού βουνού.

Στα νοτιοανατολικά του Σμόλικα ξεπροβάλλει η Βασιλίτσα (2.249 μ.), ενώ στα νοτιοδυτικά βρίσκεται η εντυπωσιακή Τύμφη ή Γκαμήλα (2.497 μ.). Μεταξύ του Σμόλικα και της Τύμφης, προβάλλει ο κώνος της Τραπεζίτσας (2.201 μ.). Ανατολικά της Τύμφης υψώνεται ένα βουνό που οι κορυφές του σχηματίζουν ένα πέταλο, κλείνοντας μέσα τους την περίφημη κοιλάδα της Βάλια Κάλντα. Το βουνό αυτό είναι γνωστό ως Λύγκος ή Ανατολική Πίνδος (2.177 μ.). Στα νότια της Τύμφης και πάνω από τη λίμνη των Ιωαννίνων βρίσκεται το μακρόστενο Μιτσικέλι (1.810 μ.). Νοτίως του Μετσόβου κυριαρχεί η Νότια Πίνδος, ενώ στα βόρεια του νομού το όρος Γράμμος.

Το υδρογραφικό δίκτυο του νομού είναι πολύ πλούσιο και αποτελείται από τον ποταμό Αώο που πηγάζει στα βόρεια του Μετσόβου και με γενική κατεύθυνση δυτική, περνάει ανάμεσα στα βουνά Σμόλικα και Τύμφη (διασχίζει την ομώνυμη χαράδρα του Αώου και βγαίνει στον κάμπο της Κόνιτσας), τον ποταμό Βοϊδομάτη, που πηγάζει από το φαράγγι του Βίκου και συναντάει τον Αώο στον κάμπο της Κόνιτσας, τον Σαραντάπορο που πηγάζει από το Γράμμο και ενώνεται με τον Αώο στα ελληνοαλβανικά σύνορα, τον Άραχθο που πηγάζει από την περιοχή του Μετσόβου και αφού διασχίσει τους νομούς Ιωαννίνων και Άρτας εκβάλλει στον Αμβρακικό κόλπο, τον Καλαμά (Θύαμις), τη λίμνη των Ιωαννίνων, αλλά και πλήθος μικρότερων ποταμών και λιμνών.

3.5.1.2 Περιοχές Προστασίας – Θεσμικό καθεστώς

Όλα τα παραπάνω συντελούν στη σύνθεση ενός μωσαϊκού βιοτόπων, το οποίο με τη σειρά του αντικατοπτρίζεται σε ένα ποικίλο μωσαϊκό οικοσυστημάτων, με κύριο χαρακτηριστικό τους τη μεγάλη βιοποικιλότητα. Ένας σημαντικός αριθμός των

¹⁸ Πηγή: Περιφέρεια Ηπείρου, 2000

περιοχών αυτών, συμπεριλαμβάνεται σε λίστες ευαίσθητων ή/και προστατευόμενων περιοχών με κύριο κριτήριο την οικολογική και αισθητική τους αξία. Αυτές είτε προστατεύονται ήδη με βάση το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο (Ελληνική νομοθεσία, Ευρωπαϊκή νομοθεσία, Διεθνείς Συμβάσεις), είτε η διαδικασία της θεσμικής τους θωράκισης είναι σε εξέλιξη. Οι κύριες κατηγορίες τέτοιων περιοχών είναι οι ακόλουθες:

- **Εθνικοί Δρυμοί:** Θεσμοθετημένη προστασία (σχετική νομοθεσία Ν. 996/1971). Στην περιοχή μελέτης στην κατηγορία αυτή ανήκει ο Εθνικός Δρυμός Βίκου -Αώου (Π.Δ. 213/20-8-73, ΦΕΚ 198/Α/1973) και τμήμα του Εθνικού Δρυμού της Πίνδου / Βάλια Κάλντα (Π.Δ.480/12-5-66, ΦΕΚ120/Α/1966).
- **Αισθητικά δάση:** Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα θεσμοθετημένα αισθητικά δάση (σχετική νομοθεσία Ν. 1496/1950, Ν. 996/1971). Στην περιοχή μελέτης υπάρχει το αισθητικό δάσος των Ιωαννίνων (Π.Δ. 837/1976, ΦΕΚ 306/Α/16-11-1976), το οποίο βρίσκεται πλησίον της ομώνυμης πόλης.
- **Τόποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ΠΔ 9/32, ΦΕΚ 275/Α/32):** Στην περιοχή μελέτης υπάρχουν εννέα (9) τόποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους με αξιολογικά αρχιτεκτονικά και οικολογικά χαρακτηριστικά. Αυτά είναι:
 - Οι Καλαρίτες (ΦΕΚ 929/Β/5-9-1975)
 - Το Καπέσοβο(ΦΕΚ714/Β/28-8-1979)
 - Το Μονοδένδρι (ΦΕΚ 648/Β/25-11-1968)
 - Το Πάπιγκο και το Μικρό Πάπιγκο (ΦΕΚ 648/Β/25-11-1968)
 - Ο ποταμός Βοϊδομάτης και η χαράδρα του Βίκου (ΦΕΚ 95/Β/1-2-1979)
 - Το Δολό
 - Το νησί της Λίμνης των Ιωαννίνων, η παραλίμνια περιοχή και το φρούριο
 - Το Σιράκο (ΦΕΚ 929/Β/5-9-1975)
 - Το Δίλοφο (ΦΕΚ 84/Β/5-2-1969)
- **Καταφύγια θηραμάτων:** Θεσμοθετημένη προστασία (σχετική νομοθεσία Ν. 177/1975 – ΦΕΚ 205/Α/75 «Περί Καταφυγίων θηραμάτων»). Στην περιοχή μελέτης έχουν ανακηρυχθεί τα ακόλουθα καταφύγια θηραμάτων και περιοχές απαγόρευσης

κυνηγιού για ορισμένο χρόνο σύμφωνα με στοιχεία της Ε' Κυνηγετικής Περιφέρειας Ηπείρου:

Πίνακας 3.8: Καταφύγια θηραμάτων και περιοχές απαγόρευσης κυνηγιού

A/A	Αρμόδιο Δασαρχείο	Περιοχή	Έκταση (στρ.)
1.	Δασαρχείο Κόνιτσας	Βουρκοπόταμος - Καταφύγιο θηραμάτων	23.419
2.	Δασαρχείο Ιωαννίνων	Προσήλιο - Ρονίτσα - Μαντούκα - Καταφύγιο θηραμάτων	15.250
3.	Δασαρχείο Ιωαννίνων	Αγ.Παρασκευή - Κρανιές - Καταφύγιο θηραμάτων	14.400
4.	Δασαρχείο Ιωαννίνων	Αγ.Αθανάσιος - Σπιτιούρα - Καταφύγιο θηραμάτων	7.100
5.	Δασαρχείο Ιωαννίνων	Βρυσχωρίου - Ηλιοχωρίου - Καταφύγιο θηραμάτων	39.000
6.	Δασαρχείο Ιωαννίνων	Κάλουτα - Νικούλιτσα - Καταφύγιο θηραμάτων	15.500
7.	Δασαρχείο Κόνιτσας	Χαράδρα Αώου - Καταφύγιο θηραμάτων	36.000
8.	Δασαρχείο Μετσόβου	Δημόσιο Δάσος Φλαμπουραρίου & Βοβούσας - Καταφύγιο θηραμάτων	8.610
9.	Δασαρχείο Ιωαννίνων	Παναγιά - Κουρούζα - Μακραλέξη - Καταφύγιο θηραμάτων	13.500
10.	Δασαρχείο Κόνιτσας	Πάδες- Καταφύγιο θηραμάτων	20.800
11.	Δασαρχείο Ιωαννίνων	Πάτωμα, Μαύρη Πέτρα, Λίμνες, Αρένα, Λιούκου, Σταυρός -Καταφύγιο θηραμάτων	27.688
12.	Δασαρχείο Κόνιτσας	Κέδρος - Πάπιγκο - Καταφύγιο θηραμάτων	10.170
13.	Δασαρχείο Κόνιτσας	Βίκου - Αώου – Εθνικός Δρυμός	33.000
14.	Δασαρχείο Μετσόβου	Μαυροβούνι -Απαγόρευση κυνηγιού (μέχρι 31.07.01)	17.000
15.	Δασαρχείο Κόνιτσας	Πληκατίου - Γοργοποτάμου - Απαγόρευση κυνηγιού (μέχρι 31.07.08)	6.220
16.	Δασαρχείο Ιωαννίνων	Κουπάκια - Καταφύγιο θηραμάτων	14.000
17.	Δασαρχείο Μετσόβου	Μέτσοβο - Χρυσοβίτσα - Γρεβενίτι - Καταφύγιο θηραμάτων	23.000
		Σύνολο	324.657

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000

▪ **Περιοχές CORINE:** ανήκουν στην Ευρωπαϊκή λίστα περιοχών ιδιαίτερης οικολογικής αξίας που καταρτίστηκε στα πλαίσια του χρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή Ένωση προγράμματος CORINE από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Αποτέλεσε τη βάση για την εκκίνηση του προγράμματος NATURA 2000. Δεν συνδέθηκε με συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο προστασίας και το κενό αυτό συμπληρώθηκε από την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ. Στον πίνακα που ακολουθεί δίνονται οι περιοχές CORINE του Νομού.

Πίνακας 3.9: Περιοχές CORINE του Νομού Ιωαννίνων

A/A	Κωδικός	Περιοχή
1.	AG0060104	Βόρεια Πίνδος
2.	AG0010035	Δάση Μερόπης - Δελβινακίου - Ωραιοκαστρου
3.	AG0020027	Κεντρικό Ζαγόρι
4.	AG0060106	Κορυφές και δυτικές πλαγιές Όρους Βασιλίτσα
5.	AG0040020	Κορυφές Όρους Γράμμος
6.	AG0060100	Κορυφές Όρους Περιστερί
7.	AG0040024	Κορυφές Όρους Σμόλικας
8.	AG0060098	Λίμνη Παμβώτις Ιωαννίνων
9.	AG0040023	Νοτιοδυτικές πλαγιές Όρους Δούσκο (Νεμέρσκα)
10.	AG0060099	Όρος Περιστερί
11.	AG0060094	Περιοχή Μερόπης – Δελβινακίου
12.	AG0040028	Περιοχή Μετσόβου
13.	AG0040026	Φαράγγι Βίκου
14.	AG0060102	Φαράγγι ρέματος Γκούρας, Μυροδάφνη
15.	AG0060101	Φαράγγι Συρράκου, ποταμός Χρούσιας
16.	AG0040025	Χαράδρα Αώου και Κορυφές όρους Τύμφη (Γκαμήλα, Αστράκα, Τσούκα-Ρόσσα)
17.	AG0010038	Αθαμανικά Όρη (Τζουμέρκα)
18.	AG0010208	Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλια Κάλντα)

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000

▪ **Περιοχές ενταγμένες στο Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών Φύση 2000 (NATURA 2000):** Η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Ειδικών Ζωνών Διατήρησης προβλέπεται από το άρθρο 3 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας». Αυτό είναι το δίκτυο «NATURA 2000», το οποίο στην Ελλάδα οργανώθηκε από το Τμήμα Φυσικού Περιβάλλοντος του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., σε συνεργασία με το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων και τα Πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Πάτρας. Στην υφιστάμενη κατάσταση έχει καταρτιστεί ο Εθνικός Κατάλογος (περιοχές GR), ο οποίος περιλαμβάνει περιοχές που έχουν ήδη καθεστώς προστασίας βάσει της εθνικής νομοθεσίας (εθνικοί δρυμοί, αισθητικά δάση, μνημεία της φύσης, καταφύγια θηραμάτων, τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, ζώνες οικιστικού ελέγχου) ή των διεθνών Συμβάσεων (Σύμβαση Ramsar) (Χάρτης 9). Επίσης περιλαμβάνει τόπους που έχουν γίνει αντικείμενο μελετών αξιολόγησης (ειδικές χωροταξικές και περιβαλλοντικές μελέτες), τόπους που περιλαμβάνονται σε ήδη χρηματοδοτούμενα προγράμματα, υγρότοπους, δασικές εκτάσεις, παράκτια, νησιωτικά και ορεινά οικοσυστήματα που εμφανίζουν αξιόλογα οικολογικά χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες. Τέλος, στον Εθνικό Κατάλογο που καταρτίστηκε και απεστάλη στην

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΦΥΣΙΚΟΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- Υσούφεις Καμπύλες
- Κύριοι Ποταμοί
- Λίμνες

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΙΑ

- Όρια Χώρας
- Όρια Περιφέρειας
- Όρια Νομών
- Όρια Ο.Τ.Α.

ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

- 1ου Επιπέδου
Έδρα Περιφέρειας
- 2ου Επιπέδου
Έδρα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης
- 3ου Επιπέδου
Κέντρα Παροχής Εξυπηρέτησεων
- 4ου Επιπέδου (Ενισχυμένου)

ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

- Προγραμματιζόμενοι Αυτοκινητόδρομοι
- Εθνικές Οδοί
- Επαρχιακές Οδοί
- Λοιπές Οδοί
- Προγραμματιζόμενο Σιδηροδρομικό Δίκτυο
- Αεροδρόμιο
- Λιμάνι

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

- Περιοχή NATURA 2000
- Περιοχή CORINE
- Περιοχή RAMSAR
- Εθνικός Δρυμός
- Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους
- Περιοχή Άμεσης Προστασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ,
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Φοιτητής:
Ντάρος Βασίλειος

Επιβλέπων Καθηγητής:
Πετράκος Γιώργος

ΑΡΙΘΜΟΣ ΧΑΡΤΗ

9

ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ευρωπαϊκή Ένωση το Φεβρουάριο του 1997, συμπεριελήφθησαν και οι σημαντικές περιοχές για τα πουλιά (Οδηγία 79/409/ΕΟΚ-SPA).

Στην περιοχή μελέτης περιλαμβάνονται 10 περιοχές του Εθνικού Καταλόγου, ενταγμένες στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών NATURA 2000, οι οποίες παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.10: Περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο NATURA 2000

A/A	Κωδικός	Περιοχή
1.	GR 1310001	Βασιλίτσα
2.	GR 1310003	Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλια Κάλντα)
3.	GR 1320002	Κορυφές Όρους Γράμμος
4.	GR 2110002	Όρη Αθαμανών (Τζουμέρκα)
5.	GR 2130001	Εθνικός Δρυμός Βίκου - Αώου (Χαράδρα Αώου και Βόρειες Κορυφές Τύμφης)
6.	GR 2130002	Κορυφές Όρους Σμόλικας
7.	GR 2130004	Κεντρικό Τμήμα Ζαγορίου
8.	GR 2130006	Περιοχή Μετσόβου (Ανήλιο - Κατάρα)
9.	GR 2130007	Όρος Λάκμος (Περιστέρι)
10.	GR 2130008	Όρος Μιτσικέλι

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000

Πρέπει να αναφερθεί ότι ο Επιστημονικός Κατάλογος περιείχε δύο ακόμη περιοχές οι οποίες δεν συμπεριελήφθησαν τελικά στον Εθνικό Κατάλογο:

- GR 2130003 / Ωραιόκαστρο, Λίμνη Δελβινακίου, Δάσος Μερόπης και Κοιλάδα Γόρμου
- GR 2130005 / Λίμνη Ιωαννίνων

Ακολουθεί μια συνοπτική περιγραφή για κάθε μια προς ένταξη περιοχή:

Βασιλίτσα (GR1310001)

Πρόκειται για περιοχή πυκνά δασωμένη και με αραιή δόμηση, η οποία δεν έχει ακόμα μελετηθεί διεξοδικά. Μαζί με τις γειτονικές σημαντικές περιοχές, το Όρος Σμόλικας και τον Εθνικό Δρυμό της Πίνδου, σχηματίζει μία εκτενή και συνεχόμενη φυσική ζώνη. Στην περιοχή απαντούν 10 τύποι οικοτόπων, εκ των οποίων 3 είναι προτεραιότητας. Το όρος Βασιλίτσα είναι ένας σημαντικός βιότοπος για σπάνια θηλαστικά (αρκούδα,

βίδα, αγριόγιδο) ενώ τα υποαλπικά λιβάδια της περιοχής αποτελούν σημαντικές κυνηγετικές περιοχές για αρπακτικά πουλιά. Σε κάποια από τα τρεχούμενα νερά αυτής της περιοχής υπάρχουν αξιόλογοι πληθυσμοί άγριας πέστροφας. Όσον αφορά την άγρια χλωρίδα, στην περιοχή απαντούν 47 σημαντικά είδη εκ των οποίων 12 είναι ελληνικά ενδημικά.

Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλια Κάλντα) (GR 1310003)

Ο Εθνικός Δρυμός Πίνδου αποτελεί αντιπροσωπευτικό τμήμα της οροσειράς της Πίνδου. Ιδρύθηκε το 1966 και χαρακτηρίζεται από πυκνά δάση *Pinus nigra* και *Fagus sylvatica*, βραχώδεις κορυφογραμμές, υψηλές κορυφές (περίπου 2.000m), χειμάρρους, πολλές πηγές και ορεινές λίμνες. Η ζώνη του πυρήνα περιλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα της κοιλάδας Βάλια Κάλντα και τις πλαγιές των γύρω κορυφών. Από την κοιλάδα αρχίζουν δυο μικρά ορεινά ρέματα, της Σαλατούρας και το Ζεστό Ρέμα, τα οποία συναντούν ένα μεγαλύτερο το Αρκουδόρεμα. Υπάρχουν ακόμη τρεις μικρές ορεινές λίμνες. Το δάσος της *Pinus nigra* είναι ο τύπος βλάστησης που επικρατεί στην περιοχή, αρχίζοντας από το Αρκουδόρεμα στα 1.300m και φθάνοντας μέχρι τα 1.700m. Το δάσος της *Fagus sylvatica* καλύπτει τις βόρειες πλαγιές μέχρι τα 1.800m. Πολύ σημαντική είναι η προσφορά της *Pinus heldreichii*, η οποία αναπτύσσεται από τα 1.500m μέχρι τις κορυφές και εμφανίζεται συνήθως ως μεμονωμένα άτομα. Οι ξηρές περιοχές και τα χαμηλότερα σημεία της κοιλάδας χαρακτηρίζονται από την επικράτηση του *Buxus sempervirens*. Μεταξύ των ατόμων της *Pinus nigra* και της *Fagus sylvatica* υπάρχουν διάσπαρτα άτομα *Abies borisii-regis*.

Η περιοχή αποτελεί καταφύγιο για πολλά είδη φυτών και ζώων. Οι σημαντικότερες θέσεις στις οποίες συγκεντρώνονται σπάνια φυτά είναι οι κορυφές Αυτιά, Φλέγκα και Καπετάν Κλειδί. Εξίσου σημαντικές είναι οι δυτικές πλαγιές της κορυφής Κακοπλεύρι και ειδικότερα η τοποθεσία «Κουφάλα» η οποία βρίσκεται έξω από τον πυρήνα. Οι θέσεις αυτές είναι πολύ απότομες και δυσπρόσιτες για τα ζώα που βόσκουν. Έτσι στην περιοχή αυτή εξελίσσεται κανονικά η φυσική αναγέννηση του δάσους και διατηρούνται πολλά σπάνια φυτά.

Κορυφές Όρους Γράμμος (GR 1320002)

Είναι μία σχετικά αδιατάρακτη και αναξιοποίητη ορεινή περιοχή κατά μήκος των Ελληνοαλβανικών συνόρων συνολικής έκτασης 35000 εκταρίων και μέσου υψόμετρου 1000 μ. Καλύπτει κυρίως μεγάλα υψόμετρα και εκτεταμένα λιβάδια της υποαλπικής ζώνης, όπου απαντούν σημαντικοί τύποι οικότοπων που φιλοξενούν ενδημικά και σπάνια είδη της χλωρίδας και σημαντικά είδη της πανίδας. Έχουν καταγραφεί θηλαστικά όπως η αρκούδα και το αγριόγιδιο, τρία είδη τριτώνων και ποικιλία ειδών της ορνιθοπανίδας, καθώς και δύο είδη ερπετών με τη νοτιότερη εξάπλωση στην Ευρώπη. Σημαντική είναι και η ύπαρξη υποαλπικών λιμνών στην κορυφή Αρένες και της λίμνης του Γράμμου η οποία είναι η ψηλότερη λίμνη της Ελλάδας στα 2350 μ. Το τοπίο παρουσιάζει ιδιαίτερη αισθητική αξία, ιστορικό και πολιτιστικό ενδιαφέρον καθώς και αξιόλογα μνημεία.

Όρη Αθαμανών (Τζουμέρκα) (GR 2110002)

Ο εξεταζόμενος τόπος βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα του Νομού Άρτας και είναι το φυσικό σύνορο μεταξύ των περιοχών της Ηπείρου και της Θεσσαλίας. Αποτελεί ένα από τα πιο επιμήκη και πιο απομονωμένα τμήματα της οροσειράς τη νότιας Πίνδου. Από γεωλογική άποψη, τα όρη Αθαμανών ανήκουν στην ζώνη Ολωνού – Πίνδου και το κύριο υπόστρωμά τους είναι ο ασβεστόλιθος με σποραδική εμφάνιση του φλύσχη. Αποτελούνται από μια συνεχή κορυφογραμμή που έχει διεύθυνση από τα ΒΔ προς ΝΑ, και η υψηλότερη κορυφή τους είναι το Καταφίδι με υψόμετρο 2393μ. Οι πλαγιές του βουνού διασχίζονται από πολλές πηγές και μικρά ρέματα. Το κύριο ρέμα είναι γνωστό ως «Ρέμα της Κραριάς» και χύνεται στον ποταμό Καλλαρίτικο (γνωστός και με το όνομα Μελισσουργιώτικος). Ο Καλλαρίτικος είναι ένας από τους παραπόταμους του ποταμού Αράχθου. Στην περιοχή υπάρχουν δύο όμορφοι καταρράκτες, ο ένας κοντά στο χωριό Καταρράκτης και ο άλλος κοντά στο χωριό Θεοδώριανα. Στην ανατολική πλευρά των Αθαμανικών υπάρχουν επίσης δύο χλοερά οροπέδια που ονομάζονται Επάνω Κωστελάτα και Κάτω Κωστελάτα και χρησιμοποιούνται από τους ντόπιους ως βοσκότοποι. Τα όρη Αθαμανών κατά το παρελθόν είχαν πυκνά δάση. Όμως κατά τα τελευταία χρόνια έχουν υποστεί έντονη αποψίλωση, οφειλόμενη στην εκτεταμένη υλοτομία και στη βόσκηση. Γι' αυτό το λόγο υπάρχουν στην περιοχή μεγάλες γυμνές εκτάσεις. Στα ορεινά οικοσυστήματα των

Αθαμάνων μπορεί κανείς να βρει ακόμη πυκνά δασωμένες πλαγιές με δάση κωνοφόρων και δάση πλατύφυλλων φυλλοβόλων δρυών. Στα δάση των κωνοφόρων απαντά ο ίταμος (*Taxus baccata*), είτε ως μεμονωμένα άτομα είτε υπό τη μορφή μικρών συστάδων.

Η απομακρυσμένη περιοχή της οροσειράς των Τζουμέρκων έχει πλούσια και ενδιαφέρουσα χλωρίδα που περιλαμβάνει σπάνια και χαρακτηριστικά είδη της ορεινής και της αλπικής ζώνης. Στην περιοχή υπάρχει το είδος *Solenanthus albanicus* το οποίο αναφέρεται στο Παράρτημα II της Οδηγίας της 92/43/ΕΟΚ και στη Σύμβαση της Βέρνης και είναι πολύ σπάνιο στην Ελλάδα, πιθανόν λόγω της ανάπτυξης του σε περιοχές που βοσκούνται. Στην περιοχή υπάρχει επίσης ένας σημαντικός αριθμός ενδημικών taxa.

Ένα είδος αμφιβίου και ένα ερπετού που καταγράφονται σ' αυτόν τον τόπο, κατονομάζονται στο Παράρτημα II της Οδηγίας της 92/43/ΕΟΚ. Δεκατέσσερα επιπλέον σπονδυλωτά (εκτός πουλιών) είναι γνωστά από αυτόν τον τόπο ως Άλλα και Ελληνικά Σημαντικά Είδη.

Τα Όρη Αθαμάνων είναι ήδη πολύ αποψιλωμένα λόγω της έντονης υλοτομίας, επειδή η δασοκομία είναι μία από τις ανθρώπινες δραστηριότητες στην περιοχή. Σήμερα, η εκτροφή βοοειδών είναι η κύρια είναι η αιτία της ύπαρξης εκτεταμένων γυμνών περιοχών. Η σοβαρότερη απειλή για τα σπάνια φυτά της περιοχής είναι η έντονη βόσκηση. Επίσης, η καλλιέργεια εσπεριδοειδών και ελαιοδένδρων έχει περιορίσει πάρα πολύ τη ζώνη των πλατύφυλλων φυλλοβόλων. Έχει μεγάλη σημασία να γίνονται πολύ προσεκτικά οι δασοκομικές δραστηριότητες, έτσι ώστε να περιορίζεται στο ελάχιστο η ενόχληση των ζώων του δάσους, ιδιαίτερα του λύκου. Το κυνήγι επίσης ασκεί έμμεση πίεση στο λύκο, επειδή εξολοθρεύει μεγάλο μέρος της λείας του. Η βόσκηση προκαλεί σοβαρή καταστροφή στους βιότοπους της σπάνιας οχιάς *Vipera ursinii*, τοπικός πληθυσμός είναι ένας από τους λίγους που έχουν καταγραφεί στην Ελλάδα. Οι απομονωμένοι ελληνικοί πληθυσμοί της *Vipera ursinii* είναι η νοτιότερη στην Ευρώπη. Αυτή η περιοχή επικαλύπτεται από τρία καταφύγια θηραμάτων σύμφωνα με τα ΦΕΚ 452/Β/85 και 494/Τ.Β.85.

Εθνικός Δρυμός Βίκου – Αώου (Χαράδρα Αώου και Βόρειες Κορυφές Τύμφης)
(GR 2130001)

Ο Δρυμός καταλαμβάνει έκταση 12.793 εκταρίων με μέσο υψόμετρο 1.488 μ., βρίσκεται στην περιοχή Ζαγορίου – Κόνιτσας και είναι χαρακτηρισμένη ως Ειδική Περιοχή Προστασίας (SPA). Ιδρύθηκε το 1973 και περιλαμβάνει τη χαράδρα του ποταμού Αώου, το φαράγγι του Βίκου, και τμήμα της οροσειράς της Τύμφης. Στην περιοχή υπάρχει επίσης μία ενδιαφέρουσα κοιλάδα, η «Λάκα του Τσουμάνη», και, πιο ψηλά, μια μόνιμη ορεινή λίμνη, η «Δρακόλιμνη». Η περιοχή αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά οικοσυστήματα του Ευρωπαϊκού χώρου λόγω της πλούσιας και σπάνιας χλωρίδας και πανίδας καθώς και της έντονης παρουσίας του υδάτινου στοιχείου. Η μορφολογία της περιοχής συμπληρώνεται αρμονικά με τους παραδοσιακούς οικισμούς και την πληθώρα άλλων παραδοσιακών αρχιτεκτονικών στοιχείων. Το τοπίο είναι ίσως το πιο μεγαλοπρεπές στην Ελλάδα.

Ποικίλοι τύποι βλάστησης καλύπτουν την περιοχή, σκληρόφυλλοι θάμνοι και δάση φυλλοβόλων, κωνοφόρων, είτε μικτά. Στον Εθνικό Δρυμό Βίκου - Αώου απαντούν 16 τύποι οικοτόπων (1 προτεραιότητας) και 25 ενδημικά είδη χλωρίδας, ένα είδος φυτού που προστατεύεται από την Σύμβαση της Βέρνης και 96 είδη τα οποία προστατεύονται από το ΠΔ 67/81 ή/ και παρουσιάζουν ιδιαίτερο βοτανολογικό ενδιαφέρον. Από πλευράς πανίδας υπάρχει ποικιλία και αφθονία ζώων συμπεριλαμβανομένων μερικών μεγάλων θηλαστικών, σπάνιων στην Ευρώπη όπως η καστανή αρκούδα ο λύκος, το αγριόγινδο και ο λύγκας. Για τη βίδρα αλλά και για κάποια σπάνια ψάρια υπάρχουν πολύ καλά διατηρημένοι βιότοποι κατά μήκος των ποταμών Βοϊδομάτη και Αώου. Πολλά είδη αμφιβίων, ερπετών και πουλιών φιλοξενούνται σε αρκετά πυκνούς πληθυσμούς.

Κορυφές Όρους Σμόλικα (GR 2130002)

Το δεύτερο ψηλότερο βουνό της χώρας (2.637 μ.). με εκτεταμένα βοσκολίβαδα σε υποαλπικά υψόμετρα. Η περιοχή έκτασης 19975 εκταρίων και μέσου υψόμετρου 1.200 μ. είναι χαρακτηρισμένη ως Περιοχή Ειδικής Προστασίας (SPA) και είναι μεγάλης σημασίας για ορισμένα θηλαστικά όπως η αρκούδα και η βίδρα και το μοναδικό σημείο στην Ευρώπη όπου απαντάται το σπάνιο ασιατικό φυτό *Veronica bornmuelleri*. Αξιόλογη θεωρείται η παρουσία ορισμένων ασπόνδυλων καθώς και οι πληθυσμοί

πέστροφας στα ρέοντα ύδατα. Στην περιοχή απαντούν 19 τύποι οικοτόπων από τους οποίους 4 είναι προτεραιότητας βάσει της Οδηγίας 92/43/ΕΕ.

Η περιοχή χαρακτηρίζεται από την παρουσία 170 σημαντικών ειδών χλωρίδας από τα οποία, 34 είδη είναι ενδημικά της Ελλάδας και 5 αποκλειστικά ενδημικά της περιοχής.

Κεντρικό Τμήμα Ζαγορίου (GR 2130004)

Είναι η έκταση 33.112 εκταρίων που περιλαμβάνει το κεντρικό τμήμα της ιστορικής και πολιτισμικής ενότητας 46 χωριών, γνωστών ως Ζαγόρια. Μία από τις πιο ελκυστικές για επισκέπτες περιοχές στην Ελλάδα, σημαντική τόσο για την χλωρίδα, πανίδα και το φυσικό και αρχιτεκτονικό τοπίο της όσο και για την ιστορική και πολιτισμική κληρονομιά της. Η περιοχή περιλαμβάνει εκτεταμένα δάση πλατύφυλλων, ρέματα, βοσκότοπους, καθώς και παραδοσιακά χωριά και γεφύρια. Όπως και η γειτονική περιοχή, ο Εθνικός Δρυμός Βίκου - Αώου, είναι περιοχή πολύ σημαντική για τη χλωρίδα και την πανίδα, καθώς και για το έξοχο τοπίο της. Στα εκτεταμένα δάση της μπορεί κανείς να βρει σχεδόν κάθε είδος ελληνικού δένδρου. Συνολικά απαντούν 11 τύποι οικοτόπων. Η χλωρίδα περιλαμβάνει 2 ενδημικά είδη και 7 είδη που προστατεύονται από το ΠΔ 67/81 ή/ και παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον ενώ από την πανίδα σημαντική είναι η παρουσία της αρκούδας και της βίδρας.

Περιοχή Μετσόβου (Ανήλιο – Κατάρα) (GR 2130006)

Είναι το φυσικό όριο που χωρίζει τη Νότια και Βόρεια Πίνδο και περιλαμβάνει τις περιοχές Μετσόβου και Ανήλιου, τον ορεινό όγκο του Ζυγού και τμήμα της λεκάνης απορροής του ποταμού Αώου, συνολικής έκτασης 7328 εκταρίων και μέσου υψόμετρου 1360 m. Η παρουσία δασών φυλλοβόλων και κωνοφόρων καθώς και ο υψηλός βαθμός ενδημικότητας των φυτικών ειδών τεκμηριώνει την μεγάλη φυτογεωγραφική σημασία της περιοχής. Στους 7 οικοτόπους που απαντούν στην περιοχή έχουν καταγραφεί 25 ενδημικά φυτά, 1 που προστατεύεται από την Σύμβαση της Βέρνης και 57 είδη προστατεύονται από το ΠΔ 67/81 ή/ και παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Όσον αφορά την πανίδα αξιοσημείωτη είναι η παρουσία της καστανής αρκούδας που μαζί με δύο άλλα είδη του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΕ και άλλα 16 σημαντικά ή ενδημικά είδη, ιδίως ασπόνδυλων, υποδεικνύουν τη σπουδαιότητα της περιοχής.

Όρος Λάκμος (Περιστέρι) (GR 2130007)

Ο Λάκμος είναι ο ορεινός όγκος που βρίσκεται νότια του Μετσόβου στα σύνορα των Νομών Ιωαννίνων και Τρικάλων με ψηλότερη κορυφή το Περιστέρι (2.295 μ.). Η περιοχή, μέσου υψόμετρου 1.700 μ., καταλαμβάνει έκταση 20.121 εκταρίων και χαρακτηρίζεται από βραχώδεις και απότομες πλαγιές και αλπικά και υποαλπικά λιβάδια. Από εδώ πηγάζουν ο ποταμός Αχελώος και οι παραπόταμοι του Άραχθου, Μετσοβίτικος και Καλλαρύτικος. Η δασική έκταση του βουνού είναι περιορισμένη λόγω της βόσκησης, αφού η περιοχή είναι παραδοσιακά γνωστή για την εκτατική κτηνοτροφία της. Σημαντικά περιβαλλοντικά στοιχεία του Λάκμου είναι οι χαρακτηριστικοί αλπικοί βιότοποι και η πληθώρα σπάνιων, ενδημικών και απειλούμενων φυτικών ειδών, ενώ στην περιοχή περιλαμβάνονται και οι παραδοσιακοί οικισμοί του Συρράκου και των Καλλαρυτών.

Όρος Μιτσικέλι (GR 2130008)

Η περιοχή συνορεύει στα βόρεια με τον Εθνικό Δρυμό Βίκου – Αώου και εκτείνεται από βορειοδυτικά προς νοτιοανατολικά σε έκταση 8.436 εκταρίων δεσπόζοντας πάνω από τα Γιάννενα και τη Λίμνη Παμβώτιδα και περιλαμβάνει τμήματα του Κεντρικού και Ανατολικού Ζαγορίου καθώς και την αναδασωμένη ζώνη του Περιαστικού Δάσους Ιωαννίνων. Η Ανατολική πλευρά του βουνού είναι πυκνόφυτη σε αντίθεση με την δυτική που είναι γενικώς γυμνή λόγω των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

Η ψηλότερη κορυφή του έχει ύψος 1.810 μ., ενώ το μέσο υψόμετρο της περιοχής 8.520 εκταρίων είναι 1.340 μ. Στους 6 οικοτόπους που απαντούν στην περιοχή, υπάρχουν σημαντικά είδη φυτών, ενδημικά της Ελλάδας και των Βαλκανίων. Από αυτά 8 είναι ενδημικά της περιοχής και 33 είδη είτε προστατεύονται από το ΠΔ 67/81 είτε παρουσιάζουν ιδιαίτερο βοτανολογικό ενδιαφέρον.

3.5.1.3 Βλάστηση – Τύποι Οικοσυστημάτων

Στην περιοχή μελέτης διακρίνονται τα παρακάτω οικοσυστήματα, τα οποία σε μια οριζόντια διάταξη αντιστοιχούν σε ζώνες βλάστησης.

Οικοσυστήματα της Ευμεσογειακής Ζώνης

Στην περιοχή εμφανίζονται μόνο νησίδες των ευμεσογειακών οικοσυστημάτων στις απότομες ασβεστολιθικές πλαγιές της χαράδρας του Βίκου. Τα είδη που συμμετέχουν είναι η αριά (*Quercion ilex*) και η κουμαριά (*Arbutus adrachne* A. unedo) με παρουσία φράξου (*Fraxinus ornus*).

Υπομεσογειακά οικοσυστήματα Πρίνου και Γαύρου

Τα οικοσυστήματα αυτά εκτείνονται κυρίως ΝΑ της περιοχής και αποτελούνται από συστάδες πρίνου (*Quercus coccifera*), μίξη πρίνου με γαύρο (*coccifera* - *carpinetum*) ή από συστάδες γαύρου (*Carpinetum orientalis*). Στα οικοσυστήματα του πρίνου μετέχουν επίσης τα είδη φράξος (*Fraxinus ornus*), γαύρος (*Carpinus orientalis*), φυλύρα (*Philyrea media*), κοκκορεβυθιά (*Pistacia terebinthus*), παλιούρι (*Paliurus Spina cristis*) *Ostrya carpinifolia*, *Colutea arborescens*, *Pyrus amygdaliformis* και σποραδικά άτομα χνοώδους και μακεδονικής δρυός. Σε περιοχές με ασβεστολιθικό υπόστρωμα εμφανίζονται και είδη της ευμεσογειακής ζώνης (αριά, κουμαριά).

Οικοσυστήματα ορεινών φυλλοβόλων δρυών*i. Οικοσυστήματα Θερμόβιων Φυλλοβόλων Πλατύφυλλων**(Quercetalia Pubescentis Sessiliflora)*

Η ζώνη αυτή διαδέχεται σε υψόμετρο την προηγούμενη και συναντώνται πέντε είδη φυλλοβόλων δρυών:

- Χνοώδης (*Q. pubescens*): Απαντάται σποραδικά στα οικοσυστήματα του πρίνου και του γαύρου ή σε μικρές συστάδες σε ασβεστολιθικά πετρώματα και νότιες πλαγιές στα κατώτερα υψόμετρα της εν λόγω ζώνης.
- Μακεδονική (*Q. trojana*): Τα δάση της παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω της μικρής εξάπλωσής τους στην Ελλάδα. Εμφανίζονται κυρίως στο Δυτικό Ζαγόρι με συνοδά τα είδη *Q. pubescens*, *Acer trilobum*, *Acer campestre*, *Cercis siliquastrum*, *Fraxinus ornus*, *Ostrya carpinifolia*, *Clematis vitalba*, *Clematis flamula*, *Tamus communis*, *Cornus mas*, *Cornus sanguinea*.

- Πλατύφυλλη (Q. Fraineto): Εμφανίζονται κυρίως σε βαρεία αργιλλώδη εδάφη και κοκκινοπηλούς, εδάφη τα οποία είναι ακατάλληλα για γεωργική εκμετάλλευση και πιθανόν αυτός είναι ο λόγος που υπέστησαν λιγότερες εκχερσώσεις, από ότι τα άλλα δρυοδάση. Στην περιοχή μελέτης περιορίζονται στο ΒΔ τμήμα, αλλά και διάσπαρτα σε όλη την περιοχή μέχρι το υψόμετρο των 700-800μ. Στην περιοχή Πωγωνίου απαντάται ένα θαυμάσιο δρυοδάσος με πλατύφυλλη δρυ στον ανώροφο και γαύρο στον υπόροφο και μεσόροφο.
- Απόδισκη βαλκανική (Q. delechampii): Εμφανίζεται κυρίως σε πυριτικά εδάφη με αμμοπηλώδη σύνθεση. Τα δάση της καταλαμβάνουν μικρή σχετικά έκταση και παρουσιάζονται υποβαθμισμένα λόγω των εκχερσώσεων για απόκτηση γεωργικής γης κατά το παρελθόν.
- Ευθύφλοιος (Q. cerris): Εμφανίζεται κυρίως σε ασβεστολιθικά πετρώματα ή δολομιτικούς ασβεστόλιθους και οφιόλιθους, στην υψηλότερη ζώνη των δρυοδασών (Quercetum montanum) με υπόροφο γαύρο (Carpinus orientalis) ή οστρυνά (Ostrya carpinilolia).

ii. Οικοσυστήματα Ψυχοβιότερων Φυλλοβόλων Πλατύφυλλων

Στην περιοχή μελέτης τα δάση της οξυάς (Faretum moesiaca) εμφανίζονται σε μέσης σύστασης εδάφη που εδράζονται σε σχιστοφυείς ψαμμόλιθους και σε Β, ΒΔ και ΒΑ πλαγιές κυρίως στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού της Βάλια Κάλντα, αλλά και στο χώρο μεταξύ των δύο δρυμών (Λάιστα). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μικτά δάση οξυάς - σφενδάμου με *Fagus moesiaca*, *Acer platanoides*, *Acer pseudoplatanus*, *Carpinus betulus*. Το ξύλο της οξυάς είναι πολύτιμο για την επιπλοποιία και την ξυλογλυπτική.

iii. Οικοσυστήματα Ορεινών Μεσογειακών Κωνοφόρων

Στην περιοχή μελέτης εμφανίζεται η υβριδογενής ελάτη και η μαύρη πεύκη, η οποία είναι και το κυρίαρχο είδος -της περιοχής. Τα οικοσυστήματα των δύο αυτών ειδών δεν αποτελούν κλιματικές ζώνες, αλλά εντάσσονται εν μέρει τόσο στην ανώτερη ζώνη της δρυός, όσο και στη ζώνη της οξυάς.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η μαύρη πεύκη αποτελεί το κυρίαρχο είδος της περιοχής και αυτό συνδέεται με την εμφάνιση των οφιολιθικών πετρωμάτων. Αντέχει στη μεγάλη συγκέντρωση μαγνησίου, γι' αυτό το λόγο κυριαρχεί επί των ανταγωνιστικών ειδών (οξυά και ελάτη) στην περιοχή των οφιοτικών εδαφών. Απαντάται είτε αμιγής, είτε σε μίξη με οξυά ή ελάτη. Δημιουργεί έντονη μωσαϊκότητα: 1) με *Erica carnea*, *Brachypodium pinnatum*, *Polygala nicaeensis*, *Pyrola media*, *Pyrola uliflora*, 2) με *Stachelina uniflosculosa*, *Orobanchis hirsutus*, *Euphorbia myrsinites* και 3) με πυξάρι *Buxus sempervirens*, *Brachypodium pinnatum*. Στα υπολείμματα και υποβαθμισμένα δάση της μαύρης πεύκης στην περιοχή, συναντώνται συχνά θαμνώνες με πυξάρι. Επίσης, το είδος αυτό δημιουργεί μικτά δάση με ευθύφυλλο και πλατύφυλλο δρυ, ελάτη, οξυά και λευκόδερμη πεύκη (ρόμπολο). Ιδιαίτερα εντυπωσιακά είναι τα μικτά δάση Βρυσοχωρίου - Λάιστας - Βοβούσας.

Όσον αφορά την υβριδογενή ελάτη (*Abies borisii regis*), η παρουσία της είναι περιορισμένη στη Β. Πίνδο, λόγω του ότι αποφεύγει εδάφη με σερπεντίνη. Συναντάται σε μικρές συστάδες και συνήθως σε μίξη με οξυά, μαύρη πεύκη και δρυ.

Οικοσυστήματα ψυχρόβιων κωνοφόρων

Στη συνέχεια της προηγούμενης ζώνης της ορεινής - υπαλπικής περιοχής, απαντάται η ζώνη ψυχρόβιων κωνοφόρων (*Vaccinio - Picetalia*), με την εμφάνιση της δασικής πεύκης (*Pinus sylvestris*) σε μεμονωμένες συστάδες στη Βάλια Κάλντα και της λευκόδερμης πεύκης ή ρόμπολο (*Pinion heldreichii*), σε συστάδες σε ασβεστολιθικά πετρώματα, είτε μικτές με μαύρη πεύκη (από τα 1400 - 1700 περίπου), είτε αμιγείς, είτε μικτές με ελάτη ή οξυά (1700-2000).

Παρόχθια Οικοσυστήματα

Στις όχθες των ποταμών και λιμνών εμφανίζεται η παρόχθια βλάστηση, η οποία περιλαμβάνει κυρίως πλατάνια (*Platanus orientalis*), σκλήθρα (*Alnus glutinosa*) και ιτιές (*Salix* sp.). Ιδιαίτερα εντυπωσιακή είναι η παρόχθια βλάστηση στη χαράδρα του Βίκου.

Εξωδασικά Οικοσυστήματα

Η εξωδασική ζώνη εμφανίζεται στα υψηλότερα σημεία της οροσειράς της Πίνδου. Η βλάστηση της είναι θαμνώδης και ποώδης και έχει υποστεί έντονη υποβάθμιση λόγω της υπερβόσκησης, μια που οι εκτάσεις αυτές χρησιμεύουν ως θερινά βοσκοτόπια. Τα είδη που συμμετέχουν σε φλύσχη είναι το *Juniperus nana*, *Daphnoe oleoides*, *Festuca varia*, ενώ σε ασβεστόλιθους τα *Marubium velutinum*, *Centaurea epirotica*. Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι συστάδες από *Juniperus foetidissima* πάνω από το Μικρό Πάπιγκο.

Σποραδικά είδη

Σποραδικά εμφανίζονται και άλλα είδη που συναντώνται σε δάση οξυάς, μαύρης πεύκης και ελάτης με σημαντικότερα αυτά του σφενδάμου (*Acer monspesulanum* - τρίλοβος σφ. *A.campestre* - πενδινή σφ., *A.platanoides* - πλατανοειδής, *A.obtusatum* - αμβλεία σφ., *A.pseudoplatanus* - ορεινή σφ.), της αγριοκερασιάς (*Prunus avium*), της ορεινής φτελιάς (*Ulmus glabra*), της αργυρόφυλλης και της πλατύφυλλης φιλύρας (*Tilia tomentosa*, *platyphyllos*), ενώ σε ορισμένες παρόχθιες περιοχές απαντάται και η πικροκαστανιά (*Aesculus hippocastanum*).

Στα οικοσυστήματα που περιγράφησαν παραπάνω, συμμετέχουν περισσότερα από 1.100 είδη φυτών, σημαντικό μέρος των οποίων είναι ενδημικά.

3.5.1.4 Πανίδα

Τα οικοσυστήματα του Ν. Ιωαννίνων αποτελούν σημαντικές περιοχές για την άγρια πανίδα στην Ελλάδα. Αρκετά σπάνια και απειλούμενα είδη έχουν καταγραφεί, όπως η καφέ αρκούδα (*Ursus arctos*), η βίδρα (*Lutra lutra*), ο λύκος (*Canis lupus*), ο λύγκαξ (*Lynx lynx*), το αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra*), το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*), η σαύρα της Πίνδου (*Algyroides nigrpunctatus*), οι οχιές *Vipera ursinii graeca* και *Vipera benus bosniensis*. Επίσης η περιοχή παρουσιάζει αξιόλογο ορνιθολογικό ενδιαφέρον. Στον ορεινό όγκο απαντώνται κυρίως αρπακτικά και στρουθιόμορφα, ενώ οι υγρότοποι αποτελούν σταθμούς διατροφής μεταναστευτικών πληθυσμών και αναπαραγωγικές περιοχές πολλών απειλούμενων ειδών. Στις λίμνες και στα ποτάμια

συνεχούς ροής υπάρχουν σημαντικά είδη ιχθυοπανίδας όπως η άγρια πέστροφα. Πλούσια είναι και η πανίδα των αμφιβίων και των ερπετών.

3.5.1.5 Περιοχές Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

Στο νομό τα περισσότερα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους εντοπίζονται συγκεντρωμένα στο βόρειο τμήμα, ενώ ορισμένα βρίσκονται διάσπαρτα στο κεντρικό και νότιο τμήμα. Τα θεσμοθετημένα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους είναι τα εξής:

- Οι Καλαρίτες (ΦΕΚ 929/Β/5-9-1975 - Φορέας Προστασίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.). Πρόκειται για οικισμό που χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας. Βρίσκεται εντός των ορίων της περιοχής GR 2130007 - Όρος Λάκμος.
- Το Σιράκο (ΦΕΚ 929/Β/5-9-1975 - Φορέας Προστασίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.). Ανάμεσα στους δύο παραπάνω οικισμούς, διέρχεται ο ποταμός Χρούσιας, παραπόταμος του Καλλαρίτικου, ο οποίος κατεβαίνει από τις κορυφές του όρους Περιστέρι με ορμή, σχηματίζοντας μικρούς καταρράκτες και ένα σημαντικό οικοσύστημα, με τη συμμετοχή σημαντικών ειδών χλωρίδας και πανίδας. Φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον συμμετέχουν στη δημιουργία ενός σπάνιου τύπου τοπίου, με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά και καλαίσθητα ανθρωπογενή στοιχεία. Βρίσκεται εντός των ορίων της περιοχής GR 2130007 - Όρος Λάκμος
- Το Καπέσοβο (ΦΕΚ 714/Β/28-8-1979 Φορέας Προστασίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.). Βρίσκεται στα όρια της περιοχής GR 2130004 - Κεντρικό Τμήμα Ζαγορίου. Πρόκειται για πέτρινο χωριό, το οποίο μαζί με το Βραδέτο, συνθέτουν ένα σπάνιο τοπίο. Τα χωριά χωρίζονται από ένα φαράγγι, παρακλάδι του Βίκου, στις πλαγιές του οποίου ανεβαίνει με ζιγκ-ζαγκ η περίφημη «Σκάλα του Βραδέτου», που ένωνε κάποτε τα δύο χωριά. Στο φυσικό οικοσύστημα της περιοχής απαντώνται σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, ενώ η συνολική εικόνα του τοπίου, συμπληρώνεται από ενδιαφέροντα γεωμορφολογικά στοιχεία.
- Το Μονοδένδρι Ζαγορίου (ΦΕΚ 648/Β/25-11-1968 - Φορέας Προστασίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.). Βρίσκεται εντός των ορίων της περιοχής GR 2130001 - Εθνικός Δρυμός Βίκου - Αώου. Πρόκειται για πανέμορφο πέτρινο οικισμό, με αρχοντικά, εκκλησίες και πέτρινα καλντερίμια. Πλησίον αυτού βρίσκεται η Βίτσα (παραδοσιακός οικισμός). Και οι δύο είναι χτισμένοι αμφιθεατρικά προς την

χαράδρα του Βίκου και περιβάλλονται από μία κατάφυτη πλαγιά. Και σε αυτή την περίπτωση, όπως και παραπάνω, φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον συμμετέχουν στη δημιουργία ενός σπάνιου τύπου τοπίου, με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά και καλαισθητα ανθρωπογενή στοιχεία.

- Το Μικρό και το Μεγάλο Πάπιγκο (ΦΕΚ 648/Β/25-11-1968 - Φορέας Προστασίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.). Βρίσκονται εντός των ορίων της περιοχής GR 2130001 - Εθνικός Δρυμός Βίκου - Αώου. Πρόκειται για δύο χωριά με γκρίζα πέτρινα σπίτια, ξερολιθιές και καλντερίμια μοναδικής ομορφιάς. Πάνω από αυτά υψώνονται κορυφές εκατοντάδων μέτρων, με κάθετες ορθοπλαγιές που διακόπτονται από μικρά φαράγγια. Στη βάση αυτών των κορυφών, που ονομάζονται «πύργοι του Πάπιγκου» υπάρχει δάσος με φυλλοβόλα δένδρα, ενώ τη μοναδικότητα του τοπίου συμπληρώνει η ύπαρξη ενός μικρού φαραγγιού με τρεχούμενο νερό που βρίσκεται ανάμεσα στα χωριά. Πρόκειται για περιοχή με μεγάλη οικολογική και αισθητική αξία.
- Ο ποταμός Βοϊδομάτης (ΦΕΚ 95/Β/1-2-1979 - Φορέας Προστασίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.). Βρίσκεται εντός των ορίων της περιοχής GR 2130001 - Εθνικός Δρυμός Βίκου - Αώου. Διασχίζει τις κοινότητες Αγ. Μηνά, Αρίστης, Βίτσας, Βραδέτου, Γεροπλατάνου, Καπέσοβου, Κουκουλίου, Μονοδενδρίου, Πάπιγκου της Επαρχίας Δωδώνης, την κοινότητα Κλειδωνίας της Επαρχία Κονίτσης και την κοινότητα Βασιλικού της Επαρχίας Πωγωνίου.
- Η χαράδρα του Βίκου (ΦΕΚ 95/Β/1-2-1979 - Φορέας Προστασίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.). Βρίσκεται εντός των ορίων της περιοχής GR 2130001 - Εθνικός Δρυμός Βίκου - Αώου. Εκτείνεται στην περιφέρεια των κοινοτήτων Αρίστης, Βίτσας, Βραδέτου, Καπέσοβου, Κουκουλίου, Μονοδενδρίου, Πάπιγκου. Πρόκειται για μεγαλειώδες φαράγγι με ορθοπλαγιές ύψους 700 μ., στο βάθος του οποίου κυλάει ο Βοϊδομάτης και σχηματίζεται δάσος με υδρόβια και φυλλοβόλα δένδρα. Πρόκειται για οικοσύστημα ιδιαίτερης οικολογικής αξίας, με παρουσία, σπάνιων και ενδημικών ειδών χλωρίδας και πανίδας και για σπάνιο τύπο τοπίου.
- Το νησί της Λίμνης των Ιωαννίνων
- Η παραλίμνια περιοχή, το Φρούριο και τμήμα της πόλης των Ιωαννίνων. Η λίμνη βρίσκεται στο κέντρο πεδινής λεκάνης και περιβάλλεται από επιβλητικούς ορεινούς όγκους. Στις δυτικές ακτές βρίσκονται τα Ιωάννινα, ενώ στη μέση περίπου της

λίμνης βρίσκεται το μικρό νησάκι. Όπως έχει αναφερθεί παραπάνω η περιοχή της λίμνης συμπεριλαμβανόταν στον επιστημονικό κατάλογο των σημαντικών οικοτόπων για το δίκτυο NATURA 2000, όμως τελικά δεν εντάχθηκε στον Εθνικό Κατάλογο των περιοχών, παρόλο που αποτελεί σημαντικό οικοσύστημα, λόγω της πλούσιας χλωρίδας και πανίδας.

- Το Δολό Πωγωνίου. Βρίσκεται στα όρια της περιοχής GR 2130003 - Ωραιόκαστρο, Λίμνη Δελβινακίου, Δάσος Μερόπης και Κοιλάδα Γορμού.
- Το Δίλοφο (ΦΕΚ 84/Β/5-2-1969 - Φορέας Προστασίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.). Βρίσκεται στα όρια της περιοχής GR 2130004 - Κεντρικό Τμήμα Ζαγορίου. Πρόκειται για ωραίο πέτρινο χωριό στο Κεντρικό Ζαγόρι. Τόσο το ίδιο, όσο και η πλαγιά που το περιβάλλει είναι κατάφυτα. Η περιοχή έχει έντονη φυσική ομορφιά, καλαίσθητα ανθρωπογενή στοιχεία, καθώς και ενδιαφέροντα γεωμορφολογικά στοιχεία.

Στο πλαίσιο του προγράμματος «Οριοθέτηση και καθορισμός μέτρων προστασίας τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους», το οποίο εκπονήθηκε από τον Τομέα Υδατικών Πόρων Υδραυλικών και Θαλάσσιων Έργων του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, επιλέχθηκαν σε επίπεδο χώρας 449 περιοχές ως Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους. Κύρια χαρακτηριστικά των περιοχών αυτών είναι τόσο η μεγάλη διακύμανση της έκτασης που μπορεί να καλύπτουν, όσο και η διαφορά στο είδος, τη μορφή και τη χρήση της περιοχής. Στις περιοχές αυτές είναι δυνατό να περιλαμβάνονται ευρείες φυσικές εκτάσεις με σημαντικά οικολογικά και τοπιολογικά χαρακτηριστικά ή ακόμη και πολύ μικρές εκτάσεις που περιλαμβάνουν ένα αξιόλογο τοπιολογικό ή ιστορικό χαρακτηριστικό. Είναι δυνατόν επίσης να περιλαμβάνουν και ανθρωπογενή συστήματα, όπως π.χ. παραδοσιακούς οικισμούς.

Όλες οι παραπάνω περιοχές έχουν καταχωρηθεί σε μια βάση δεδομένων, η οποία περιλαμβάνει την γεωγραφική οριοθέτηση τους, την περιγραφή τους, τις ιδιαίτερες οικολογικές, κοινωνικοοικονομικές, πολιτισμικές και αισθητικές αξίες τους (οι οποίες αποτελούν και τα κριτήρια ένταξης τους ως τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους), τους κινδύνους υποβάθμισης που διατρέχουν, καθώς και την εκτίμηση της ευαισθησίας - τρωτότητάς τους.

Ορισμένες περιοχές εντοπίζονται εντός των ορίων περιοχών του υπό ίδρυση Ευρωπαϊκού Δικτύου NATURA 2000 ή άλλων προστατευόμενων περιοχών, όπως π.χ. αισθητικά δάση, Εθνικοί Δρυμοί, μνημεία της φύσης κλπ.

Από τις 449 περιοχές που επιλέχθηκαν οι 24 βρίσκονται στο νομό Ιωαννίνων και περιλαμβάνουν τις ήδη θεσμοθετημένες που περιγράφηκαν παραπάνω, αλλά και άλλες, πολλές από τις οποίες βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή των ήδη θεσμοθετημένων. Στον πίνακα που ακολουθεί δίνεται η λίστα των 24 αυτών περιοχών.

Πίνακας 3.11: Περιοχές Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

A/A	Κωδικός	Περιοχή
1.	AT3011034	Αισθητικό δάσος Ιωαννίνων
2.	AT3011131	Βόρεια Στενά Λούρου
3.	AT3011073	Δίλοφο Ζαγορίου
4.	AT3011018	Εκκλησιάκι Ταξιαρχών στα Κάτω Πεδινά
5.	AT3010048	Καπέσοβο και Βραδέτο Ζαγορίου
6.	AT3011027	Κήποι, Κουκούλι και το μεταξύ τους φαράγγι
7.	AT3010041	Λίμνη Παμβώτιδα και Νησί Ιωαννίνων
8.	AT3011035	Λίμνη πηγών Αώου
9.	AT3012043	Λίμνη Τζαραβίνας
10.	AT3012045	Μέτσοβο
11.	AT3010047	Μικρό και Μεγάλο Πάπιγκο
12.	AT3010046	Μονοδένδρι και Βίτσα Ζαγορίου
13.	AT3011044	Οροπέδιο Μονοδενδρίου Ιωαννίνων
14.	AT3011038	Στενά Αράχθου
15.	AT3011022	Στενά Σαρανταπόρου
16.	AT3011012	Συμβολή Αώου-Βοϊδομάτης
17.	AT3011014	Τμήμα της Κοιλάδας του Καλαμά από Σουλόπουλο μέχρι Γκρίμποβο
18.	AT3010049	Φαράγγι Βίκου και ποταμός Βοϊδομάτης
19.	AT3011001	Φαράγγι Δολού Πωγωνιανής
20.	AT3011026	Φαράγγι Μονής Ρογκοβού
21.	AT3010045	Φαράγγι ποταμού Χρούσια, Σιράκο, Καλαρίτες
22.	AT3011013	Χαράδρα Αώου
23.	AT3011011	Χαράδρα Θεογέφυρου
24.	AT3011015	Χαράδρα ποταμού Γόρμου

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000

Από τα παραπάνω τοπία, μεγαλύτερη έκταση καταλαμβάνουν η χαράδρα του Αώου, το Φαράγγι του Βίκου και ο ποταμός Βοϊδομάτης, το Οροπέδιο Μονοδενδρίου Ιωαννίνων και η λίμνη Παμβώτιδα με το νησί. Από τα τοπία που βρίσκονται εντός περιοχών NATURA 2000 αναφέρονται τα εξής: η Χαράδρα Αώου, το φαράγγι Βίκου και ο ποταμός Βοϊδομάτης, το φαράγγι μονής Ρογκοβού, οι Κήποι και το μεταξύ τους φαράγγι, το Μέτσοβο, καθώς και το φαράγγι του ποταμού Χρούσια, το Σιράκο και οι Καλαρίτες.

Στη συνέχεια ακολουθεί περιληπτική περιγραφή όσων από τις παραπάνω περιοχές δεν εξετάστηκαν προηγουμένως.

- Φαράγγι Δολού Πωγωνιανής. Πρόκειται για βαθύ φαράγγι που περνάει κάτω από το χωριό Δολό Πωγωνιανής. Το σχηματίζει ο ποταμός Κουβαράς, που είναι η αρχή του ποταμού Δρίνου. Μέσα στο φαράγγι υπάρχει πυκνή βλάστηση, ενώ στην αρχή του υπάρχει μονότοξο γεφύρι και ερείπια νερόμυλου. Το όλο σύστημα συνθέτει ένα τοπίο ιδιαίτερης οικολογικής (σημαντικά ενδιαιτήματα, σημαντικές φυτοκοινωνίες) και αισθητικής (παραδοσιακή αρχιτεκτονική, ενδιαφέροντα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά) αξίας.
- Χαράδρα Θεογέφυρου. Πρόκειται για μια βαθιά χαράδρα του ποταμού Καλαμά, που βρίσκεται ανάμεσα στο χωριό Λίθινο και Μονής Πατέρων. Το ποτάμι κυλάει ορμητικά ανάμεσα από βράχια και αιωνόβια πλατάνια. Σε ένα σημείο ο ποταμός έχει τρυπήσει το βράχο και έχει δημιουργήσει φυσική γέφυρα πλάτους 10 μ. Θεωρείται από τα ωραιότερα τοπία της Ηπείρου. Στο φαράγγι κατεβαίνουν δύο στενές σκάλες, δίπλα στο στρατιωτικό γεφύρι. Η περιοχή παρουσιάζει τουριστικό, θρησκευτικό, αρχαιολογικό και φυσιολατρικό ενδιαφέρον.
- Συμβολή Αώου - Βοϊδομάτη. Πρόκειται για θαυμάσιο υδρόβιο δάσος, υπόλειμμα των αρχαίων παραποτάμιων δασών της περιοχής, με αιωνόβια πλατάνια, ιτιές, σκλήθρα κλπ. Πρόκειται για θαυμάσιο οικοσύστημα (παρουσία σημαντικών ενδιαιτημάτων, και τύπων βλάστησης, σπάνια και ενδημικά είδη πανίδας και χλωρίδας), με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά.
- Χαράδρα Αώου. Πρόκειται για μεγαλειώδη χαράδρα που περιβάλλεται από τους γκρεμούς της Τύμφης και της Τραπεζίτσας και στο βάθος της κυλάει ο ποταμός Αώος. Η υψομετρική διαφορά από το ποτάμι έως τις κορυφές είναι 1.500 μ. Στην περιοχή υπάρχουν ποικίλοι τύποι δασών (μακία βλάστηση, παραποτάμια δάση, οξιές, ρόμπολα). Πολλά μικρά ποτάμια και καταρράκτες κυλούν από τους γκρεμούς προς τον Αώο. Περιοχή μεγάλης οικολογικής αξίας με μεγάλο αριθμό ειδών πανίδας και χλωρίδας (πολλά από αυτά σπάνια). Στην περιοχή εξασκούνται αθλήματα όπως η ορειβασία, το καγιάκ και άλλες παρόμοιες δραστηριότητες. Στην περιοχή υπάρχει η Μονή Στομίου.
- Τμήμα της Κοιλάδας του Καλαμά από Σουλόπουλο μέχρι Γκρίμποβο. Πρόκειται για θαυμάσιο τοπίο με πλούσια παραποτάμια βλάστηση από πλατάνια, ιτιές, λεύκες κλπ., που ακόμα διατηρεί μεγάλο μέρος από την παλιά του φυσικότητα.

- Χαράδρα ποταμού Γόρμου. Πρόκειται για ένα πανέμορφο ποτάμι που κατεβαίνει μέσα από κατάφυτη χαράδρα, από αιωνόβια πλατάνια. Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω η ευρύτερη περιοχή του ποταμού είχε ενταχθεί στον επιστημονικό κατάλογο του NATURA 2000, δεν εντάχθηκε όμως στον εθνικό κατάλογο, αν και διαθέτει σημαντικά ενδιαιτήματα, σημαντικούς τύπους βλάστησης, καθώς και σημαντικά γεωμορφολογικά στοιχεία.
- Λίμνη Τζαραβίνα. Μια πανέμορφη λίμνη με γαλάζια νερά και πλούσιους καλαμιώνες, όπου φωλιάζουν πολλά υδρόβια πουλιά. Στη βόρεια πλευρά της περιβάλλεται από υψώματα με δρυοδάση. Η λίμνη λειτουργεί ως ιχθυοτροφείο. Μαζί με τον ποταμό Γόρμο είχε εξετασθεί για ένταξη στο NATURA 2000.
- Εκκλησάκι Ταξιαρχών στα Κάτω Πεδινά. Πρόκειται για παραδοσιακό πέτρινο εκκλησάκι που περιβάλλεται από αιωνόβια σφενδάμια του είδους *Acer monpressulanum*. Η περιοχή δεν διέπεται από κάποιο καθεστώς προστασίας.
- Στενά Σαρανταπόρου. Πρόκειται για φαράγγι μήκους 1 χλμ. στον ποταμό Σαραντάπορο, παραπόταμο του Αώου, μεταξύ των χωριών Εξοχής, Πυξαριά και Καβασίλων, σε μικρή απόσταση από τα ελληνοαλβανικά σύνορα. Τα φαράγγι σε πολλά σημεία διαθέτει κάθετα τοιχώματα, που συχνά ξεπερνούν σε ύψος τα 150 μ.. Στις όχθες του υπάρχει πλούσια βλάστηση. Παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον τόσο από οικολογικής όσο και από αισθητικής πλευράς.
- Φαράγγι Μονής Ρογκοβού. Πρόκειται για μικρό φαράγγι, με επιβλητικά βράχια και πλούσια βλάστηση, που βρίσκεται μεταξύ Καπέσοβου και Τσεπέλοβου. Η περιοχή παρουσιάζει μεγάλη οικολογική και αισθητική αξία και βρίσκεται μέσα στην περιοχή του GR 2130004 Κεντρικό Ζαγόρι.
- Κήποι, Κουκκούλι και το μεταξύ τους φαράγγι. Πρόκειται για δύο πέτρινα χωριά του Ζαγορίου που χωρίζονται από ένα εντυπωσιακό φαράγγι με άγρια βράχια και πυκνή βλάστηση. Μέσα στο φαράγγι κυλάει ένα εποχιακό ποτάμι, ενώ υπάρχουν ένα τρίτοξο και δύο μονότοξα γεφύρια. Όλη η περιοχή περιλαμβάνεται εντός των ορίων GR 2130004 Κεντρικό Ζαγόρι.
- Αισθητικό δάσος Ιωαννίνων. Πρόκειται για ομήλικο τεχνητό δάσος, τραχείας πεύκης, ηλικίας 60-70 ετών που εκτείνεται στην παρυφές της πόλης. Γενικά είναι φτωχό τεχνητό οικοσύστημα, αλλά προσφέρει δυνατότητες αναψυχής και πανοραμική θέα.

- Λίμνη πηγών Αώου. Οροπέδιο, μεγάλου υψομέτρου στη Β. Πίνδο με εκτεταμένα λιβάδια, δάση ψυχρόβιων κωνοφόρων από την ανατολική πλευρά (μαυρόπευκα και ρόμπολα) και δάση φυλλοβόλων πλατύφυλλων από τη δυτική πλευρά (οξυά). Η τεχνητή λίμνη που κατασκευάστηκε από τη Δ.Ε.Η., προσέθεσε στην αισθητική αξία της περιοχής.
- Στενά Άραχθου. Πρόκειται για φαράγγι στον ποταμό Άραχθο, που αρχίζει κάτω από το χωριό Ραφταναίοι και φθάνει ως το ιστορικό μονότοξο γεφύρι της Πλάκας. Κατά μήκος της κοίτης που βρίσκεται σε βάθος 400-500 μ. υπάρχει πυκνή παρόχθια βλάστηση.
- Βόρεια στενά Λούρου. Πρόκειται για μια χαράδρα που διασχίζεται από τα ορμητικά νερά του ποταμού Λούρου και η οποία αρχίζει νότια από το χωριό Ποταμιά και φθάνει βόρεια ως το χάνι του Τερόβου, όπου ήταν το στρατηγείο των Βαλκανικών Πολέμων. Το τοπίο είναι επιβλητικό, στις όχθες του ποταμού υπάρχουν δάση από μεγαλόπρεπα πλατάνια.
- Περιοχή Μετσόβου. Ο οικισμός του Μετσόβου είχε χαρακτηριστεί ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ΦΕΚ 1011/Β/8-10-1974), όμως μετά από δυο χρόνια αποχαρκτηρίστηκε (ΦΕΚ 1175/Β/24-9-1976), διότι «πλέον ο Μέτσοβο είχε απολέσει τον παραδοσιακόν του χαρακτήρα».

3.5.2 Ανθρωπογενές Περιβάλλον¹⁹

3.5.2.1 Παραδοσιακοί Οικισμοί

Ο Νομός Ιωαννίνων διαθέτει μεγάλο αριθμό οικισμών που έχουν διατηρήσει σε μεγάλο βαθμό τα αρχικά χαρακτηριστικά των κτιρίων τους, του πολεοδομικού ιστού τους και του περιβάλλοντα αυτών χώρο.

Κατά την περίοδο ακμής, στα μέσα του 18^{ου} - αρχές 19^{ου} αιώνα, δημιουργήθηκαν τόσο οικισμοί όσο και δημόσια έργα υποδομής που ξεχωρίζουν σε ποιότητα κατασκευής και αισθητικής από άλλες περιοχές της Ηπείρου. Έτσι, στο Ζαγόρι, η συγκέντρωση αξιόλογων οικισμών αποτελεί κατά τρόπον τινά εξαίρεση. Σημαντικά βέβαια δείγματα οικισμού αποτελούν, το Μέτσοβο που εξελίχθηκε τελείως διαφορετικά μια και δεν

¹⁹ Πηγή: Περιφέρεια Ηπείρου, 2000

εγκαταλείφθηκε, αλλά και άλλα απομονωμένα χωριά Σιράκο και Καλαρίτες, που αποτελούν δείγμα τόσο της ηπειρώτικης αρχιτεκτονικής όσο και της μετέπειτα διαδικασίας εγκατάλειψης.

Πίνακας 3.12: Παραδοσιακοί Οικισμοί Ν. Ιωαννίνων

Οικισμός	Απόφαση Κήρυξης
<p>Ανω Πεδινά, Αρίστη, Βίκος, Βίτσα, Βραδετόν, Δικόρυφον, Δίλοφον, Ελάτη, Ελαφότοπος, Καλαρίτες, Καλουτάς, Καπέσοβον, Κάτω Πεδινά, Κήποι, Κουκκούλιον, Λιγκιάδες, Μανασσής, Μικρό Πάπιγκο, Μονοδένδριον, Νεγάδες, Νήσος Ιωαννίνων, Πάπιγκο, Ραφταναίοι, Σιράκο, Σκαμνέλλιο, Τσεπέλοβο, Φραγκάδες, Γανάδιο, Μέτσοβο, Δολόν.</p> <p>ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ:</p> <p>Η ομάδα Α περιλαμβάνει τους οικισμούς: 1) Άνω Πεδινά, 2) Αρίστη, 3) Βίκος Αρίστης, 4) Βίτσα, 5) Βραδέτο, 6) Δικόρυφο, 7) Δίλοφο, 8) Ελάτη, 9) Ελαφότοπος, 10) Καπέσοβο, 11) Κάτω Πεδινά, 12) Κήποι, 13) Κουκκούλι, 14) Μονοδένδρι, 15) Νεγάδες, 16) Πάπιγκο, 17) Μικρό Πάπιγκο, 18) Σκαμνέλλι, 19) Τσεπέλοβο, 20) Φραγκάδες</p> <p>Η ομάδα Β περιλαμβάνει τους οικισμούς: 1) Βρυσοχώρι, 2) Βοβούσα, 3) Βοτονόσι, 4) Γρεβενίτι, 5) Αμπελος, 6) Διπόταμο, 7) Ελατοχώρι, 8) Δύακκο, 9) Ηλιοχώρι, 10) Κλειδωνιά, 11) Καστανώνας, 12) Λαϊστά, 13) Λεπτοκαρυά, 14) Μακρίνο, 15) Νέο Αμαρούσιο, 16) Τρίστενο, 17) Φλαμπουράρι, 18) Μανασσής, 19) Λιγκιάδες, 20) Καλουτά, 21) Μηλιά Μετσόβου, 22) Κρύα, 23) Λυκοτρίχι, 24) Αμφιθέα, 25) Πέραμα, 26) Περίβλεπτος, 27) Λιάπη Ιτέας, 28) Ιτέα, 29) Κρανούλα, 30) Αγ. Απόστολοι, 31) Ανθρακίτης, 32) Δεμάτι, 33) Πέτρα, 34) Καβαλλάρι, 35) Κρυόβρυση, 36) Μάζια, 37) Ασπράγγελοι, 38) Αγ. Μηνάς, 39) Μεσοβούνι, 40) Χρυσοβίτσα, 41) Καλλιθέα (Κόνιτσας)</p>	<p>α) ΦΕΚ 594/Δ/30.11.78</p> <p>β) ΦΕΚ 615/Δ/1.11.79 «Περί χαρακτηρισμού ως παραδοσιακών των υφισταμένων προ του έτους 1923 οικισμών της ευρύτερας περιοχής Ζαγορίου και καθορισμού ειδικών όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτού».</p> <p>γ) ΦΕΚ 243/Δ/20.6.95 «Τροποποίηση του από 26.9.79 Π.Δ./τος «Περί χαρακτηρισμού ως παραδοσιακών των υφισταμένων προ του έτους 1923 οικισμών της ευρύτερης περιοχής Ζαγορίου και καθορισμού ειδικών όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτού».</p>

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000

Το σύμπλεγμα των χωριών του Ζαγορίου αποτελείται από 46 χωριά. Όλα βρίσκονται σήμερα σε καθεστώς προστασίας με διαδοχικά διατάγματα, το πρώτο των οποίων θεσπίστηκε το 1978. Η παρέμβαση αυτή έγινε, για τα περισσότερα χωριά, έγκαιρα, ώστε να είναι δυνατή η διάσωσή τους.

Σε όσα έτυχε να αναπτυχθούν και τουριστικές δραστηριότητες, επιτεύχθηκαν και περισσότερες αποκαταστάσεις. Σε γενικές γραμμές, η προστασία των χωριών αυτών

από πιέσεις, κυρίως του τουρισμού, έχει επιτευχθεί, τουλάχιστον για όσα ισχύουν μέτρα «απόλυτης» προστασίας.

Τάσεις ανάπτυξης παραθεριστικής κατοικίας σε απομακρυσμένα χωριά, όπως οι Καλαρίτες ή το Σιράκο ενδεχομένως δημιουργούν προβλήματα πλημμελούς αποκατάστασης, μια και βρίσκονται αρκετά απομονωμένα για να ελέγχονται με αυτοψίες.

3.5.2.2 Ιστορικά Κέντρα Πόλεων

Τα ιστορικά κέντρα των πόλεων Ιωάννινα – Κόνιτσα παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα που έχουν σχέση με την αλλοίωση του πολιτιστικού περιβάλλοντος καθώς και δυσλειτουργίες από το γεγονός ότι βρίσκονται στο συνωστισμένο έντρο των πολεοδομικών συγκροτημάτων.

Πρόσφατα κυκλοφοριακές ρυθμίσεις έχουν μερικώς λύσει κάποια προβλήματα ιδιαίτερα στον πυρήνα του ιστορικού κέντρου των Ιωαννίνων από το οποίο ουσιαστικά αποκλείεται ή αποθαρρύνεται η κυκλοφορία αυτοκινήτων.

Πίνακας 3.13: Ιστορικά κέντρα πόλεων Ν. Ιωαννίνων

Νομός	Οικισμός	Απόφαση Κήρυξης
Ιωαννίνων	Κόνιτσα	ΦΕΚ 179/Δ/2.3.1993 Π.Δ. 28.1.93 «Χαρακτηρισμός ως παραδοσιακού τμήματος της πόλης Κόνιτσας (Νομού Ιωαννίνων) και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτού».
Ιωαννίνων	Ιωάννινα	ΦΕΚ 48/Δ/22.2.1985 «Χαρακτηρισμός περιοχής του ρυμοτομικού σχεδίου Ιωαννίνων ως παραδοσιακής» ΦΕΚ 605/Δ/2.10.1989 Π.Δ. 28.7.89 «Χαρακτηρισμός ως παραδοσιακού τμήματος της πόλης των Ιωαννίνων και καθορισμός ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτού».

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000

3.5.3 Πηγές Ρύπανσης²⁰

3.5.3.1 Αστική Δραστηριότητα

Αστικά Λύματα

Η διαχείριση και διάθεση των αστικών λυμάτων γίνεται με ευθύνη των ΟΤΑ ή Δ.Ε.Υ.Α., είτε με ευθύνη των κατοίκων. Εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων υπάρχει στα Ιωάννινα, η οποία λειτουργεί, και στο Μέτσοβο, η οποία όμως δεν λειτουργεί, λόγω του ότι βρίσκεται στη φάση κατασκευής το αποχετευτικό του Μετσόβου και του Ανήλιου. Και οι δύο αυτοί οικισμοί θα εξυπηρετούνται από την ίδια μονάδα. Η διάθεση των αστικών λυμάτων στους υδάτινους αποδέκτες γίνεται σε ορισμένες περιπτώσεις χωρίς καμία επεξεργασία, ενώ δεν προβλέπεται κάποια μεταβολή στο άμεσο μέλλον.

Για την διαχείριση των αστικών λυμάτων σε επίπεδο Χώρας ισχύει η οδηγία 91/271 της Ε.Ε. «για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων», η οποία αφορά οικισμούς άνω των 2.000 ισοδύναμων κατοίκων και έχει ενσωματωθεί στο Εθνικό Δίκαιο με την ΚΥΑ 5673/400/97. Για την εφαρμογή της οδηγίας επιβάλλεται η δημιουργία των κατάλληλων υποδομών δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων, βάσει συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος, με κριτήριο την επάρκεια των υφιστάμενων υποδομών και τα χαρακτηριστικά του αποδέκτη.

Με βάση την υφιστάμενη κατάσταση των δικτύων αποχέτευσης του νομού προκύπτει ότι η διάθεση λυμάτων στους υδάτινους αποδέκτες γίνεται στις περισσότερες περιπτώσεις χωρίς καμία προηγούμενη επεξεργασία.

Όσον αφορά το βιολογικό καθαρισμό του Μετσόβου, η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων έληξε στις 31.12.98, και προκειμένου να ανανεωθούν απαιτείται η εκπόνηση νέας ΜΠΕ για να επιβληθούν οι κατάλληλοι περιβαλλοντικοί όροι. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι εγκαταστάσεις βρίσκονται μέσα σε ζώνη προστασίας (GR 2130006 - Περιοχή Μετσόβου – Ανήλιο / Κατάρρα) και ότι ο Μετσοβίτικος ποταμός, αποδέκτης των επεξεργασμένων λυμάτων του Μετσόβου, σύμφωνα με την ΚΥΑ 19661/99 συγκαταλέγεται στις ευαίσθητες περιοχές, γι' αυτό το λόγο απαιτείται τριτοβάθμια επεξεργασία (αφαίρεση αζώτου και φωσφόρου).

²⁰ Πηγή: Περιφέρεια Ηπείρου, 2000

Αστικά Στερεά Απόβλητα

Η διαχείριση των απορριμμάτων στο Ν. Ιωαννίνων παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα, τόσο στην αποκομιδή, όσο και στην διάθεση, με εξίσου σοβαρά αρνητικά αποτελέσματα για το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία.

Η ημερήσια παραγωγή απορριμμάτων, σύμφωνα με βιβλιογραφικά δεδομένα, ανέρχεται σε 0,8 -1,0 Kg ανά κάτοικο.

Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει ολοκληρωμένη διαχείριση και η όποια διαχείριση των απορριμμάτων, γίνεται στην παρούσα φάση, με ευθύνη κάθε Δήμου ή Κοινότητας χωριστά, ενώ υπάρχουν και Κοινότητες όπου η διαχείριση των απορριμμάτων γίνεται από τους ίδιους τους κατοίκους. Η διάθεση των απορριμμάτων στις περισσότερες περιπτώσεις γίνεται με απλή απόρριψη αυτών, σε κάποιο προκαθορισμένο από τον ΟΤΑ χώρο, είτε αυτός είναι εγκεκριμένος από τη Νομαρχία είτε όχι και ο οποίος πολλές φορές δεν είναι καν περιφραγμένος ή οριοθετημένος. Ο εν λόγω χώρος μπορεί να είναι η κοίτη κάποιου ρέματος ή ποταμού, που σε καμιά περίπτωση δεν αποτελεί οργανωμένο χώρο διάθεσης απορριμμάτων και κάλλιστα μπορεί να χαρακτηριστεί ως ανεξέλεγκτος. Οι χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων φαίνονται στον Πίνακα 3.16 (βλ. Κεφάλαιο 3.6.5).

Από υδρογεωλογική άποψη τα πετρώματα του υπεδάφους στις περιοχές που λειτουργούν οι διάφορες χωματερές του Νομού είναι ως επί τω πλείστον υδατοπερατά, με ότι αυτό συνεπάγεται ως προς την κατείσδυση των στραγγισμάτων από τις χωματερές προς τον υπόγειο υδροφόρα.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα στο σχεδιασμό ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων του Νομού, είναι η μεγάλη διασπορά των παραγόμενων απορριμμάτων στις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, κατ' αντιστοιχία της διασποράς του πληθυσμού. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται ένα αυξημένο κόστος συλλογής, σε σχέση με το συνολικό κόστος διαχείρισης.

Οι σημαντικότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την ανεξέλεγκτη διάθεση των απορριμμάτων είναι οι εξής:

- Στις περισσότερες περιπτώσεις η ανεξέλεγκτη διάθεση συνοδεύεται από αυτανάφλεξη των σκουπιδιών. Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο σε πολλές χωματερές να υπάρχει καπνός σχεδόν σε μόνιμη βάση, με προφανείς τους κινδύνους δημιουργίας

πυρκαγιάς, ιδιαίτερα μάλιστα όταν ο περιβάλλον χώρος είναι δασική περιοχή ή περιοχή καλυπτόμενη με άλλου είδους βλάστηση.

- Υπάρχει κίνδυνος ρύπανσης του εδάφους, των επιφανειακών και κυρίως των υπογείων υδάτων από τα στραγγίσματα, ιδιαίτερα όταν τα πετρώματα είναι υδατοπερατά.

- Η γύρω περιοχή ρυπαίνεται από τη διάχυση δυσάρεστων οσμών (βιοαέριο) και από υλικά (χαρτιά, πλαστικά και άλλα ελαφρά υλικά) που παρασύρονται από τον άνεμο, με τελικό αποτέλεσμα τη συνολική αισθητική υποβάθμιση του τοπίου.

Τα παραπάνω προβλήματα είναι αποτέλεσμα της έλλειψης στρατηγικής και της ανεπάρκειας σχεδιασμού στον τομέα της διαχείρισης των απορριμμάτων.

Η μελέτη για την διαχείριση των απορριμμάτων, που εκπονήθηκε το 1997 για το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., προέβλεπε τη δημιουργία τεσσάρων ΧΥΤΑ και έξι ΣΜΑ, που θα εξυπηρετούν το σύνολο του Νομού.

3.5.3.2 Γεωργική Δραστηριότητα

Οι στρεμματικές αποδόσεις των περισσότερων καλλιεργειών διαμορφώνονται σε ικανοποιητικά επίπεδα, παρά το γεγονός ότι τα εδαφολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής δε συμβάλλουν σ' αυτό (φτωχά εδάφη). Πέραν της βελτίωσης που επήλθε στην παραγωγική διαδικασία τα τελευταία χρόνια με την εισαγωγή σύγχρονης τεχνολογίας, η συστηματική χρήση μεγάλων ποσοτήτων λιπασμάτων σε συνδυασμό με τις κρατούσες κλιματολογικές συνθήκες (παρατεταμένη υγρή περίοδος σε αλληλοδιαδοχή με ξηρή), επιβάλλει τη χρήση μεγάλων ποσοτήτων φυτοφαρμάκων, προκειμένου να επιτευχθεί ικανοποιητική φυτοπροστασία. Η αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων καθώς και η μη ορθολογική διαχείριση του υδάτινου δυναμικού, μπορεί να προκαλέσει σημαντικές διαταραχές στο φυσικό περιβάλλον και τον άνθρωπο. Η γενικότερη οικολογική επίπτωση των φυτοφαρμάκων συνίσταται:

- στην τοξικότητά τους που αφορά ένα πολύ ευρύ φάσμα οργανισμών
- στην παραμονή τους στη φύση με την αρχική τους μορφή ή σαν μεταβολιτών (υπολειμματική δράση), που έχει σαν συνέπεια τη συσσώρευση και την είσοδό τους στην τροφική αλυσίδα, με αποτέλεσμα μεταλλάξεις και αναπαραγωγικές δυσλειτουργίες στους ζώντες οργανισμούς

- στην ικανότητα μετακίνησής τους, μακριά από τον τόπο εφαρμογής τους

Βασικά συστατικά των χρησιμοποιούμενων φυτοφαρμάκων είναι διάφορες ενώσεις αρσενικού, φθορίου και φωσφόρου με χλωριωμένους υδρογονάνθρακες ή ενώσεις βαρέων μετάλλων που δρουν μέσω κατάποσης, εισπνοής ή επαφής. Οι πιο δραστικές απ' αυτές είναι τα πολυχλωριωμένα διφαινύλια. Είναι γνωστό ότι οι δραστικές ουσίες των φυτοφαρμάκων αποδομούνται δύσκολα. Μερικά φυτοφάρμακα όταν μεταβολίζονται, δίνουν προϊόντα, μεταβολίτες, που είναι πιο δραστικά και επικίνδυνα απ' ό,τι τα ίδια τα φυτοφάρμακα. Τα φυτοφάρμακα μέσω μιας σειράς φυσικών, χημικών και βιολογικών διεργασιών, καταλήγουν στα επιφανειακά νερά, τα οποία ρυπαίνουν. Στην περίπτωση των χλωριωμένων παρασκευασμάτων η ρύπανση διατηρείται για χρόνια ή και δεκαετίες ενώ μπορεί να αποβεί επικίνδυνη για τους ζώντες οργανισμούς. Ο κύκλος της ρύπανσης κλείνει με τη ρύπανση του πόσιμου νερού.

Σύμφωνα με τη μελέτη «Η Ρύπανση στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων και οι Περιβαλλοντικές επιπτώσεις» του Τ.Ε.Ε., τμήμα Ηπείρου, 1986 έχει διαπιστωθεί ότι τα φυτοφάρμακα δεν προκαλούν ειδικά προβλήματα. Τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί μετρήσεις από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., στους ποταμούς Αώο, Άραχθο, Καλαμά, οι οποίες δεν έχουν ακόμη επεξεργασθεί και αξιολογηθεί, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η εκτίμηση της σημερινής κατάστασης των αποδεκτών, σε σχέση με τα φυτοφάρμακα.

Σε ό,τι αφορά τα λιπάσματα, τα νιτρικά και φωσφορικά άλατα που περιέχουν, συμβάλλουν στον ευτροφισμό των επιφανειακών υδάτων, θέτοντας σε κίνδυνο τους ευαίσθητους οργανισμούς που ζουν σ' αυτά. Ένα μέρος των λιπασμάτων και των φυτοφαρμάκων που δεν απορροφάται από τα φυτά, συσσωρεύεται στο έδαφος ή καταλήγει στα υπόγεια νερά, δημιουργώντας προβλήματα ρύπανσης στους εν λόγω αποδέκτες. Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα διαθέσιμα υπόγεια νερά είναι περιορισμένα, το πρόβλημα γίνεται οξύτερο, καθώς λόγω των χαμηλών παροχών, η συγκέντρωση των ρυπαντών είναι αυξημένη.

Στην περιοχή μελέτης, το πρόβλημα εντοπίζεται στο λεκανοπέδιο Ιωαννίνων που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό των καλλιεργήσιμων εκτάσεων. Σύμφωνα με την μελέτη «Η Ρύπανση στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων και οι Περιβαλλοντικές επιπτώσεις» του Τ.Ε.Ε., τμήμα Ηπείρου, 1986 έχουν διαπιστωθεί τα εξής:

- Η ποσότητα του καλίου που διατίθενται σε κάθε περιοχή του λεκανοπεδίου (Λαψίστα, Κουτσελιό, Λαγκάτσα, Μπάφρα, Κατσικάς) είναι πολύ μικρότερη από την ποσότητα που έχουν ανάγκη οι καλλιέργειες
- Ο φώσφορος που διατίθεται είναι πολύ περισσότερος από αυτόν που συγκρατείται στα φυτά. Γενικά σε όλο το λεκανοπέδιο πλεονάζει μία ποσότητα 124.850 kg, που σημαίνει μία αντιστοιχία 3,53 kg για κάθε στρέμμα. Η συνεχής συσσώρευση φωσφόρου, σε συνδυασμό με τον υψηλό φρεάτιο ορίζοντα είναι πιθανόν να δημιουργούν προβλήματα από τη μεταφορά του στα υπόγεια νερά.
- Το άζωτο είναι πολύ περισσότερο από αυτό που απαιτείται, ενώ παραμένει στο έδαφος ποσότητα 64.400 kg που δεν απορροφάται (1,82 kg/στρέμμα).

Για τις υπόλοιπες γεωργικές περιοχές, πεδιάδα Κόνιτσας, περιοχή Παρακαλάμου, περιοχή Δελβινακίου και περιοχή Σκλίβανης, δεν υπάρχουν σχετικά στοιχεία.

3.5.3.3 Κτηνοτροφική Δραστηριότητα

Η οργανωμένη κτηνοτροφία περιλαμβάνει κυρίως πτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις. Άλλωστε ο Νομός Ιωαννίνων αποτελεί μία από τις σημαντικότερες πτηνοτροφικές περιοχές της χώρας. Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Ιωαννίνων και η «Θ. Νητσιάκος Α.Β.Ε.Ε.» είναι δύο από τις μεγαλύτερες πτηνοτροφικές επιχειρήσεις της χώρας. Σε ποσοστό 75% περίπου, οι πτηνοτροφικές μονάδες συγκεντρώνονται στο λεκανοπέδιο Ιωαννίνων. Αναπτύσσονται γύρω ή και μέσα στους οικισμούς. Άλλες περιοχές συγκέντρωσης σημαντικού αριθμού πτηνοτροφικών μονάδων είναι οι Κοινότητες Βοτονοσίου, Πετροβουνίου, Βαπτιστής, Καλπακίου και Δολιανών.

Οι χοιροτροφικές μονάδες στην πλειοψηφία τους είναι μικρού μεγέθους. Υπάρχουν ελάχιστες μεσαίου και μεγάλου μεγέθους. Πρέπει να τονιστεί ότι τα τελευταία χρόνια, ο αριθμός των χοιροτροφείων φθίνει και υπάρχει τάση περαιτέρω μείωσης. Αυτά είτε εγκαταλείφθηκαν είτε μετέβαλαν το αντικείμενο της δραστηριότητάς τους, μετατρέπόμενες σε πτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις. Οι χοιροτροφικές μονάδες είναι διάσπαρτες σε ολόκληρο το νομό ενώ οι περισσότερες και πλέον δυναμικές βρίσκονται στα χωριά γύρω από την πόλη των Ιωαννίνων, σε μια ακτίνα μέχρι 25 Km από αυτήν. Οι περιοχές με τη μεγαλύτερη δυναμικότητα σε χοιρομητέρες είναι το Μεγάλο

Περιστέρι, το Καλπάκι, το Ροδοτόπι, το Δροσοχώρι, ο Κατσικάς, το Δεμάτι και το Γκρίμποβο.

Στην περίπτωση των πτηνοτροφικών μονάδων, η ρύπανση οφείλεται στην ανεπάρκεια αποτελεσματικών συστημάτων διαχείρισης των στερεών αποβλήτων (εγκαταστάσεις κοπρωσώρου επί στεγανού εδάφους ή στεγανές δεξαμενές). Στις περισσότερες περιπτώσεις, η διαχείριση των στερεών αποβλήτων (κοπριά) των πτηνοτροφείων, τα οποία ανέρχονται σε 170.000 tn ετησίως, συνίσταται στη συλλογή τους στο τέλος κάθε εκτροφής και στον εν συνεχεία διασκορπισμό τους στους αγρούς, ως φυσικό λίπασμα, χωρίς καμιά προηγούμενη επεξεργασία. Η διαχείριση των υγρών αποβλήτων των πτηνοτροφείων, που ανέρχονται ετησίως σε 22.500 tn και προέρχονται από τον καθαρισμό των χώρων, συνήθως περιλαμβάνει συλλογή και διάθεση αυτών σε απορροφητικούς βόθρους. Λόγω της μικρής τους ποσότητας δεν δημιουργούν ιδιαίτερα περιβαλλοντικά προβλήματα.

Τα προβλήματα ρύπανσης που προκαλούνται από τις χοιροτροφικές μονάδες, οφείλονται στην αδυναμία αποτελεσματικής επεξεργασίας των ιδιαίτερα επιβαρημένων υγρών και στερεών αποβλήτων τους. Οι μικρής κυρίως δυναμικότητας μονάδες, δεν διαθέτουν τις απαιτούμενες εγκαταστάσεις για τον καθαρισμό των αποβλήτων τους. Αντ' αυτού συλλέγουν τα παραγόμενα απόβλητα σε στεγανούς ή απορροφητικούς βόθρους που αφήνονται να υπερχειλίζουν επί μονίμου βάσεως και στη συνέχεια τα διαθέτουν σε αγρούς, αποστραγγιστικές τάφρους ή απευθείας στους γειτονικούς υδάτινους αποδέκτες. Αντιθέτως, οι μεγαλύτερης δυναμικότητας μονάδες διαθέτουν εγκαταστάσεις επεξεργασίας, που στην πλειοψηφία τους ακολουθούν τη μέθοδο της αερόβιας επεξεργασίας. Λόγω, όμως, του υψηλού κόστους συντήρησης και λειτουργίας, συχνά υπολειτουργούν ή δεν λειτουργούν καθόλου.

Για τη διαχείριση και διάθεση των υγρών αποβλήτων των χοιροτροφείων χρησιμοποιούνται οι παρακάτω μέθοδοι:

- Βόθροι και υπεδάφια διάθεση
- Βόθροι και επιφανειακή διάθεση σε αγρούς
- Βόθροι και απ' ευθείας διάθεση στον αποδέκτη
- Αερόβια επεξεργασία και επιφανειακή διάθεση
- Αναερόβια επεξεργασία και επιφανειακή διάθεση

Σημειώνεται η διαρκώς μειούμενη ικανότητα των βόθρων να μειώνουν το ρυπαντικό φορτίο των υγρών αποβλήτων, είτε γιατί η δυναμικότητά τους δεν επαρκεί με συνέπεια τη δημιουργία υπερχειλίσεων είτε γιατί η πολύχρονη λειτουργία τους έχει μειώσει το πορώδες του εδάφους ή τέλος, γιατί δεν καθαρίζονται από τη δημιουργούμενη λάσπη.

Τα ρυπαντικά φορτία των μη επεξεργασμένων αποβλήτων, με διαδικασίες απορροής και διήθησης, μετακινούνται από τους χώρους διάθεσης και καταλήγουν σε επιφανειακά και υπόγεια νερά καθώς και στο έδαφος. Βεβαίως το έδαφος έχει την ικανότητα να αφομοιώνει και να αποφορτίζει τους ρύπους των υγρών αποβλήτων, με αποδόσεις που εξαρτώνται από τα φυσικοχημικά χαρακτηριστικά του εδάφους αλλά και από τον τρόπο και τον ρυθμό με τον οποίο διατίθενται. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το έδαφος δεν έχει ικανοποιητική απόδοση επειδή όπως προαναφέρθηκε, τα απόβλητα διατίθενται στην πλειοψηφία τους ανεπεξέργαστα, δημιουργώντας ανοξικές συνθήκες.

Συμπερασματικά, η επιφανειακή διάθεση των υγρών αποβλήτων από τα χοιροτροφεία καθώς και των στερεών αποβλήτων από τα πτηνοτροφεία, δημιουργεί σημαντικό πρόβλημα γιατί δεν υφίστανται ολοκληρωμένη διαχείριση. Τα ρυπαντικά φορτία που διατίθενται στο έδαφος, μέσω των επιφανειακών απορροών κυρίως, αλλά και με την διήθηση, καταλήγουν στους επιφανειακούς και υπόγειους υδάτινους αποδέκτες, και κυρίως στον Καλαμά, τον Άραχθο και την Παμβώτιδα.

Σημαντικό επίσης πρόβλημα αποτελεί και η δυσοσμία που προέρχεται από χοιροτροφεία και πτηνοτροφεία. Η δυσοσμία είναι έντονη κατά τη διάρκεια του καθαρισμού των εγκαταστάσεων ή κατά την αναμόχλευση της κοπριάς για τη φόρτωση και απομάκρυνση της και οφείλεται στην παρουσία στα απόβλητα ενώσεων, όπως υδρόθειο, αμμωνία, μερκαπτάνες κ.ά. Το πρόβλημα διογκώνεται αν αναλογιστούμε τη χαοτική διασπορά τους, κυρίως στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων.

Τέλος, οι κτηνοτροφικές μονάδες μπορούν να αποτελέσουν πηγές μετάδοσης ασθενειών, καθώς τα ζωικά απόβλητα είναι φορείς νοσογόνων μικροοργανισμών, που μπορούν να μεταδοθούν στον άνθρωπο μέσω μολυσμένου νερού ή τροφίμων. Ο κίνδυνος ελαχιστοποιείται με το συστηματικό καθαρισμό εγκαταστάσεων και ζώων. Για την ελάττωση του μικροβιακού φορτίου των αποβλήτων, πρέπει να λαμβάνονται μέτρα όπως παρατεταμένη παραμονή τους στις εγκαταστάσεις επεξεργασίας και απολύμανση της τεχνικής απορροής με χλωρίωση.

3.5.3.4 Βιομηχανική Δραστηριότητα

Στην πόλη των Ιωαννίνων παρατηρείται αξιοσημείωτη συγκέντρωση βιομηχανικών μονάδων. Βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή της πόλης όπου υπάρχει και λειτουργεί βιομηχανική περιοχή (ΒΙ.ΠΕ.). Οι κυριότερες βιομηχανικές μονάδες ανήκουν στον κλάδο των τροφίμων (γαλακτοκομεία, σφαγεία) και είναι εγκατεστημένες κατά μήκος της τάφρου της Λαψίστας, η οποία αποτελεί τον αποδέκτη των υγρών τους αποβλήτων. Άλλωστε με την υπ' αριθ. 9451/11.11.78 απόφαση της Νομαρχίας Ιωαννίνων, έχει χαρακτηριστεί ως αποδέκτης λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων. Η τάφος εκβάλλει στον ποταμό Καλαμά, μεταφέροντάς του όλο το ρυπαντικό φορτίο, με το οποίο η ίδια είναι επιβαρυνμένη.

Ο όγκος των υγρών αποβλήτων που παράγουν οι βιομηχανίες εντός της ΒΙ.ΠΕ., διατίθενται σε στεγανούς βόθρους. Προβλέπεται όμως η συνεπεξεργασία αυτών μαζί με τα λύματα της πόλης των Ιωαννίνων, στην υφιστάμενη εγκατάσταση βιολογικού καθαρισμού αστικών λυμάτων και για το σκοπό αυτό στην παρούσα φάση κατασκευάζεται το αποχετευτικό δίκτυο της ΒΙ.ΠΕ..

Όσον αφορά τα στερεά απορρίμματα των βιομηχανιών εντός της ΒΙ.ΠΕ., οι ίδιες οι βιομηχανίες αναλαμβάνουν να τα προωθούν στη χωματερή του Δήμου.

Για τα αέρια απόβλητα των βιομηχανιών που συγκεντρώνονται στο λεκανοπέδιο δεν έχει γίνει εκτίμηση.

3.5.3.5 Εξορυκτική Δραστηριότητα

Στο νομό λειτουργούν 3 θεσμοθετημένες λατομικές περιοχές:

- Περιοχή Μαρμάρων θέση «Πύργος» του Δ. Ιωαννιτών
- Περιοχή Δελβινακίου του Δ. Δελβινακίου (εντός του GR 2130003)
- Περιοχή «Κουρί - Κοφτερό - Εικόνες» του Δ. Πασσαρώνος

Κατά καιρούς λειτουργούν λατομεία εκτός θεσμοθετημένων περιοχών, όταν πρόκειται για έργα δημόσιας ωφέλειας (Νομαρχιακά ή Διανομαρχιακά έργα).

Οι κυριότερες δυσμενείς επιπτώσεις από τη λειτουργία των λατομείων σχετίζονται με την αέρια ρύπανση (σκόνη), η οποία προκαλείται από την θραύση και την άλεση του πετρώματος, καθώς και με την αλλοίωση του τοπίου, επιπτώσεις οι οποίες πρέπει να

αντιμετωπίζονται με μια σειρά κατάλληλων μέτρων και σύμφωνα με όσα ορίζονται στους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους.

3.5.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Στο Νομό Ιωαννίνων υπάρχει σημαντικός αριθμός αξιολογών και ευαίσθητων οικοσυστημάτων, που είτε προστατεύονται από το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο, είτε η διαδικασία της θεσμικής τους θωράκισης βρίσκεται σε εξέλιξη. Οι κατηγορίες των περιοχών αυτών είναι οι Εθνικοί Δρυμοί, οι περιοχές υποψήφιες για ένταξη στο Δίκτυο NATURA 2000» και τα προστατευόμενα τοπία {τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και αισθητικά δάση}. Στις περιοχές NATURA συμπεριλαμβάνονται στο σύνολο τους και οι Εθνικοί Δρυμοί και η υπερκάλυψη αυτή είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας που γίνεται βάσει της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ «για την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας», να καταγραφούν σε πανευρωπαϊκό επίπεδο όλες οι τέτοιου είδους σημαντικές περιοχές. Άρα είναι φυσικό, στο δίκτυο NATURA 2000 να συμπεριλαμβάνονται και περιοχές που βρίσκονται ήδη υπό κάποιο καθεστώς προστασίας.

Σε ότι αφορά την οριοθέτηση των παραπάνω περιοχών, εκτιμάται ότι, η μέχρι σήμερα προσέγγιση είναι ικανοποιητική και μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τα επόμενα στάδια της προστασίας και διαχείρισης. Ο τομέας όμως, που υστερεί σε επίπεδο εφαρμογής, είναι αυτός της διαμόρφωσης ενός ειδικού θεσμικού πλαισίου διαχείρισης και προστασίας των περιοχών αυτών. Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, παρέχει τη δυνατότητα προστασίας και διαχείρισης των περιοχών NATURA 2000, μέσω του Ν. 1650/86 και συγκεκριμένα με το άρθρο 21.

Σχετικά με τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, στο πλαίσιο του προγράμματος «Οριοθέτηση και καθορισμός μέτρων προστασίας τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους» επιλέχθηκαν 24 περιοχές, ορισμένες από τις οποίες εντοπίζονται εντός των ορίων περιοχών του υπό ίδρυση Ευρωπαϊκού Δικτύου NATURA 2000 ή άλλων προστατευόμενων περιοχών, όπως π.χ. αισθητικά δάση, Εθνικοί Δρυμοί, μνημεία της φύσης κλπ. Συνεπώς το καθεστώς διαχείρισης τους αναμένεται να ενταχθεί στο μέλλον, στο καθεστώς διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Η διαχείριση των υπόλοιπων τοπίων είναι δυνατόν να εξασφαλιστεί βάσει της υφιστάμενης νομοθεσίας περί κήρυξης τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Η συγκεκριμένη νομοθεσία αποτελεί

κατάλληλο νομοθετικό εργαλείο για μικρής έκτασης φυσικές περιοχές, καθώς και για κτιριακά σύνολα.

Τέλος, όσον αφορά τις ημιορεινές και ορεινές περιοχές του νομού, στο σύνολό τους, τα προβλήματα που δημιουργούνται στα φυσικά οικοσυστήματα προέρχονται κυρίως από την άσκηση της κτηνοτροφίας, τη λαθροϋλοτομία, τη λαθροθηρία αλλά και την αύξηση των τουριστικών δραστηριοτήτων.

Σχετικά με τις πηγές ρύπανσης του Νομού Ιωαννίνων, είναι εμφανές ότι η σημαντικότερη μορφή ρύπανσης είναι η οργανική, πηγές της οποίας είναι οι μονάδες επεξεργασίας γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, τα χοιροτροφεία, τα πτηνοτροφεία και οι εντατικά καλλιεργούμενες εκτάσεις (λεκανοπέδιο Ιωαννίνων, Κόνιτσα, Παρακάλαμος, Δελβινάκι, Σκλίβανη). Η λίμνη των Ιωαννίνων, ο ποταμός Καλαμάς, ο ποταμός Άραχθος επιβαρύνονται σημαντικά, σύμφωνα με τις σχετικές μελέτες διερεύνησης της ποιότητας των υδάτων, γι' αυτό κρίνεται σκόπιμο να γίνει συνδυασμένη προσπάθεια μείωσης της οργανικής ρύπανσης. Τέλος, η περιοχή η οποία συγκεντρώνει τις πλέον ρυπογόνες δραστηριότητες είναι αυτή του λεκανοπεδίου των Ιωαννίνων.

Ο πίνακας που ακολουθεί δημιουργήθηκε με βάση την παραπάνω ανάλυση και παρουσιάζει τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τις ευκαιρίες και τις απειλές για την φυσική και την πολιτιστική κληρονομιά του Νομού Ιωαννίνων.

Πίνακας 3.14: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Φυσική – Πολιτιστική κληρονομιά)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΦΥΣΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ			
<ul style="list-style-type: none"> Μεγάλος αριθμός περιοχών φυσικού πλούτου, άγριας ζωής, βιοποικιλότητας και τοπίων φυσικού κάλους Μεγάλος αριθμός ορεινών περιοχών υπό καθεστώς προστασίας 	<ul style="list-style-type: none"> Εγκατάλειψη, υποχώρηση ανθρωπογενών δραστηριοτήτων συνετής διαχείρισης του δάσους Επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος από περιβαλλοντικά οχλούσες παραγωγικές δραστηριότητες του δευτερογενή και πρωτογενή τομέα. 	<ul style="list-style-type: none"> Χρηματοδότηση περιβαλλοντικών δράσεων από το Δ' ΚΠΣ Αυξημένη περιβαλλοντική συνείδηση 	<ul style="list-style-type: none"> Ελλείψεις στην εφαρμογή μέτρων προστασίας, τόσο θεσμικές όσο και διαχειριστικές Απειλές από πιέσεις τουριστικής ανάπτυξης και από έργα υποδομής που εκτελούνται στον ευαίσθητο ορεινό χώρο Οι κίνδυνοι από καταστροφές που προκαλεί ο ανθρώπινος παράγοντας (πυρκαγιές, ρύπανση)

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Παρουσία πυκνού δικτύου αξιόλογων οικισμών και προστατευόμενων οικισμών ▪ Σημαντικά, σε έκταση και βαθμό διατήρησης, έργα υποδομής παλαιότερων εποχών ▪ Μεγάλος πλούτος αρχαιοτήτων και μνημείων του νεότερου, πιο πρόσφατου, πολιτιστικού παρελθόντος (Μοναστήρια, εξωκλήσια) ▪ Πλούσιες παραδόσεις και έθιμα 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μη ισόρροπη τουριστική αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου, περιορισμός της σε λίγες περιοχές ▪ Ελλείψεις στην αποκατάσταση ιστορικών κέντρων και παραδοσιακών οικισμών ▪ Έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού για την υποστήριξη δραστηριοτήτων στις δυσπρόσιτες περιοχές ▪ Περιορισμένη ανάδειξη και προβολή του πολιτιστικού πλούτου της Περιφέρειας 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Οργανώσεις αποδήμων με σημαντική δραστηριότητα ▪ Παραδοσιακή εξειδίκευση σε συγκεκριμένα επαγγέλματα 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Υποβάθμιση του περιβάλλοντος από σύγχρονα έργα υποδομής, των οποίων ο σχεδιασμός και η εκτέλεση δεν εναρμονίζονται με το ευαίσθητο ορεινό τοπίο

3.6 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

3.6.1 Υποδομές Μεταφορών

3.6.1.1 Οδικό Δίκτυο

Για την περιοχή μελέτης θα γίνει αναφορά τόσο για το Εθνικό, όσο και για το Επαρχιακό οδικό δίκτυο. Πριν από μερικά χρόνια το οδικό δίκτυο ήταν ένα σοβαρότατο πρόβλημα, τόσο από κοινωνική, όσο και από οικονομική άποψη.

Το υφιστάμενο οδικό δίκτυο και γενικά οι συγκοινωνιακές υποδομές σε συνδυασμό με την ορεινή γεωμορφολογία και τις δυσμενείς καιρικές και κλιματολογικές συνθήκες, αποτελεί το σοβαρότερο, ίσως, παράγοντα για την απομόνωση αρκετών ορεινών περιοχών, ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες από το κέντρο του νομού. Αξίζει να σημειωθεί ότι και η Περιφέρεια της Ηπείρου, για τους ίδιους λόγους, είναι απομονωμένη από την Κεντρική Ελλάδα και τη Μακεδονία. Σήμερα, χωρίς να θεωρείται ιδανική, η κατάσταση έχει βελτιωθεί σε αρκετά μεγάλο βαθμό.

Εθνικό Οδικό Δίκτυο

Ο Νομός Ιωαννίνων διαπερνάται από δύο κεντρικούς, βασικούς οδικούς άξονες που συνδέουν τα αστικά και ημιαστικά κέντρα του νομού με το δυτικό και το νότιο τμήμα της Περιφέρειας και την υπόλοιπη Ελλάδα. Ο πρώτος οδικός άξονας διασχίζει την περιοχή από βόρεια προς νότια και αποτελείται από την εθνική οδό Ιωαννίνων – Κοζάνης (Ε.Ο. 0020), διακλαδιζόμενη με την Ε.Ο. 0022 Καλπάκι – Κακαβιά προς Αλβανία και την εθνική οδό Ιωαννίνων – Αθηνών (Ε.Ο. 0005) συνδέοντας το αστικό κέντρο των Ιωαννίνων με την Κόνιτσα και τους νομούς Καστοριάς και Κοζάνης στα βόρεια, και την Άρτα και Νοτιοδυτική Ελλάδα στα νότια. Ο συγκεκριμένος άξονας καλύπτει μέσα στο Νομό 102,5 Km. Αποτελεί δρόμο με μεγάλη σπουδαιότητα, αφού προσφέρει επικοινωνία με τη Δυτική Μακεδονία και τη Βόρεια Ελλάδα. Παρ' όλα αυτά και παρά τις εργασίες που έγιναν στα πλαίσια του Π.Ε.Π. Ι και ενώ ανήκει στο κύκλωμα της Παραεγνατίας οδού, παρουσιάζει έντονα προβλήματα.

Ο άλλος οδικός άξονας αποτελείται από την εθνική οδό Ιωαννίνων – Ηγουμενίτσας (Ε.Ο. 0006) και την εθνική οδό Ιωαννίνων – Τρικάλων (Ε.Ο. 0006β) και ξεκινώντας από το λιμάνι της Ηγουμενίτσας, διαπερνά τα Ιωάννινα και το Μέτσοβο και συνδέει την Ήπειρο με τη Θεσσαλία. Το μήκος του άξονα αυτού στο νομό είναι 124 Km. Η κατάσταση του είναι γνωστή και τα προβλήματα αναμένεται να λυθούν με την ολοκλήρωση του έργου “Παράκαμψη Κατάρας” που ξεκίνησε με το Π.Ε.Π. Ι και συνεχίζεται. Πιο συγκεκριμένα, η Εθνική Οδός Ιωαννίνων – Μετσόβου – Τρικάλων είναι τμήμα της Ηγουμενίτσας – Βόλου και Ηγουμενίτσας – Θεσσαλονίκης που είναι άξονες διεθνούς δικτύου και έχουν προτεραιότητα για να συμπληρωθεί η σύνδεση με την Κεντρική και Ανατολική Ελλάδα. Το σκέλος της εθνικής οδού Ηγουμενίτσας – Ιωαννίνων – Μετσόβου – Θεσσαλονίκης είναι τμήμα της Εγνατίας Οδού. Η Εγνατία από την Ηγουμενίτσα μέχρι τον οικισμό Παναγιά του νομού Τρικάλων ταυτίζεται με την Ηγουμενίτσας – Βόλου, από εκεί η μεν πρώτη συνεχίζει βορειοανατολικά προς Θεσσαλονίκη κλπ., η δε άλλη προς Βόλο.

Ιδιαίτερη σημασία έχει σε αυτό το σημείο να αναφέρουμε την σπουδαιότητα των δυο κυριότερων οδικών έργων (Εγνατία και Ιόνια Οδός) για την ανάπτυξη της πόλης των Ιωαννίνων και της ευρύτερης περιοχής του Νομού.

Αρχικά, η **Εγνατία Οδός**, με μήκος 670 Km περίπου, συνδέει τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Βόρειας Ελλάδας μεταξύ τους, αλλά και με τον κύριο οδικό άξονα

Βορρά - Νότου (ΠΑΘΕ). Ταυτόχρονα εξασφαλίζει τη σύνδεση των δυο ακραίων προς Δύση και Ανατολή, πυλών της χώρας, της Ηγουμενίτσας και των Κήπων Έβρου, μεταξύ τους, αλλά και με τα διαμερίσματα αυτά. Η ευχερής προσπέλαση δια της Εγνατίας και σε άλλους ενδιάμεσους σημαντικούς κόμβους (αεροδρόμια Ιωαννίνων, Θεσσαλονίκης, Καβάλας και Αλεξανδρούπολης, λιμάνια Θεσσαλονίκης, Καβάλας, Αλεξανδρούπολης), θα συνεισφέρει στη βελτίωση της διαπεριφερειακής επικοινωνίας του Νομού και της Περιφέρειας με τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας. Εντός του Νομού Ιωαννίνων είναι χωροθετημένοι έξι ανισόπεδοι κόμβοι της Εγνατίας (Τύριας, Δωδώνης, Ιονίας οδού, Ιωαννίνων (Πεδινής), Αράχθου, Μετσόβου) ενώ στα όρια των Νομών Ιωαννίνων, Γρεβενών και Τρικάλων προβλέπονται οι Α/Κ Παναγιάς και Βόλου. Αυτός ο τελευταίος συνδέει την Εγνατία, δια του λιμανιού του Βόλου, με τη Μέση Ανατολή και θα διευκολύνει την υλοποίηση του άξονα Ηγουμενίτσα - Λάρισα που αποτελεί μία από τις τρεις συνδέσεις του διευρωπαϊκού αυτοκινητόδρομου Βορρά - Νότου (Trans European Motorway - T.E.M) στο Ελληνικό έδαφος (οι άλλες δύο είναι : Εύζωνοι - Αθήνα και Αθήνα - Καλαμάτα). Τη βελτίωση της επικοινωνίας όλων των περιοχών της Βόρειας Ελλάδας με την Ευρώπη, θα ενισχύσουν οι κάθετοι άξονες της Εγνατίας που θα τη συνδέσουν με τους μεθοριακούς σταθμούς Ιεροπηγής (μέσω Α/Κ Σιάτιστας), Νίκης (μέσω Α/Κ Κοζάνης), Προμαχώνα (μέσω Α/Κ Δερβενίου ή και Α/Κ Καβάλας), που μαζί με τους Μ/Σ Κακαβιάς, Ευζώνων, Εξοχής, Εχίνου και Νυμφαίας αποτελούν το σύνολο των συνδέσεων του διευρωπαϊκού δικτύου.

Μέχρι στιγμής έχουν δοθεί στην κυκλοφορία περίπου 30 Km της Εγνατίας Οδού (συνολικό μήκος περίπου 85Km) εντός του Νομού Ιωαννίνων που αφορούν κυρίως την σύνδεση με την Θεσπρωτία. Η ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού (2008) αναμένεται να συμβάλλει στην άρση της απομόνωσης της περιοχής, αφού θα προσφέρει γρήγορη πρόσβαση προς τα κέντρα των Ιωαννίνων, Ηγουμενίτσας και Μετσόβου από τις υπόλοιπες περιοχές της Ελλάδας.

Η ενδονομαρχιακή και ενδοπεριφερειακή εξυπηρέτηση ωστόσο, εξαρτάται και από την πολιτική διοδίων που θα επιλεγεί. Για την Εγνατία Οδό προβλέπεται η ανάπτυξη ανοικτού συστήματος διοδίων με μετωπικούς σταθμούς και ελεύθερη πρόσβαση στους κόμβους του αυτοκινητόδρομου. Στην περιοχή μελέτης είναι χωροθετημένοι τρεις σταθμοί διοδίων, οι δύο στα όρια με τους Νομούς Θεσπρωτίας και Γρεβενών και ο τρίτος ανατολικά του Α/Κ Ιωαννίνων (Πεδινής).

Επίσης, η **Ιόνια Οδός** (Δυτικός Άξονας) θα παίζει σημαντικό ρόλο στην άρση της απομόνωσης του Νομού, αλλά και της Περιφέρειας. Διακρίνεται σε δύο τμήματα: το νότιο (Καλαμάτα – Πύργος – Πάτρα – Ρίο) και το βόρειο (Αντίρριο – Ιωάννινα – Κακαβιά). Ο ρόλος του Άξονα σε περιφερειακό επίπεδο καθορίζεται από το γεγονός ότι συνδέει την Ήπειρο με τη Δυτική και Νότια Πελοπόννησο εξυπηρετώντας τις μετακινήσεις από και προς την Πάτρα που αποτελεί δυτική πύλη της χώρας. Σε εθνικό επίπεδο ο ρόλος του καθορίζεται από την ένταξη του τμήματος Αντίρριο – Ιωάννινα στο βασικό διαπεριφερειακό οδικό δίκτυο της χώρας, ενώ ο διεθνής του ρόλος προσδιορίζεται κυρίως από τη σύνδεση Ιωαννίνων – Κακαβιάς που αποτελεί τη μόνη οδική πύλη του Νομού μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας. Τέλος, η σύνδεση του Δυτικού Άξονα με την Ηγουμενίτσα, μέσω της Εγνατίας, της προσδίδει πρόσθετη διεθνή σημασία.

Ως προς τη διαδικασία εξέλιξης των μελετών και κατασκευής του Δυτικού Άξονα, έχει εγκριθεί η αναγνωριστική μελέτη του βόρειου τμήματος και προωθούνται τα επόμενα στάδια μελέτης.

Επαρχιακό Οδικό Δίκτυο

Σε γενικές γραμμές, η υφιστάμενη συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση κρίνεται ικανοποιητική, λαμβανομένων υπ' όψη της κατάστασης του οδικού δικτύου και του μεγέθους των Κοινοτήτων και των οικισμών. Σχεδόν όλα τα τμήματα του οδικού δικτύου είναι ασφαλοστρωμένα, η κατάσταση των οδών από άποψη βατότητας κρίνεται από μέτρια έως καλή, ενώ από άποψη μέσου χαρακτηριστικού πλάτους μεγαλύτερη των 5 μέτρων. Προβλήματα υπάρχουν και αυτά εστιάζονται τους χειμερινούς μήνες λόγω των χιονοπτώσεων και των κατολισθήσεων.

Οι επαρχιακοί οδοί του νομού Ιωαννίνων είναι οι εξής:

- 2^η επαρχιακή οδός: από 2,3 Km της εθνικής οδού Ιωαννίνων – Άρτης – Ανατολή – Κατσικά – αρχή 3^{ης} επαρχιακής οδού – διασταύρωση προς Ελληνικό – Λάζαινα διασταύρωση προς Κωστήτσι διασταύρωση προς Φορτόσι – Πλαίσια – Καλέντζι – Πλάκα – Κτιστάδες Άρτας διασταύρωση προς Πράμαντα – Χριστοί – Ματσούκι. Το συνολικό μήκος της οδού είναι 77,2 Km, ολόκληρο ασφαλοστρωμένο. Η κατάσταση του οδοστρώματος κρίνεται από καλή έως μέτρια, αλλά παρουσιάζει αδυναμίες ως προς τα γεωμετρικά της χαρακτηριστικά.

- 3^η επαρχιακή οδός: από 6,6 Km της 2^{ης} επαρχιακής οδού διασταύρωση προς Μουζακαίους – Χαροκόπι – Γέφυρα Τσιμόβου – Κέδρος διασταύρωση προς Πετροβούνι – Χουλιαράδες – Βαπτιστής – Μιχαλίτσι – Γέφυρα Γκόγκου διασταύρωση προς Κτιστάδες Άρτας – Πράμαντα. Το συνολικό μήκος της οδού είναι 44,5 Km, από τα οποία τα 33,55 Km είναι κυκλοφορούμενα και τα 10,95 Km ημιδιανοιγμένα. Ασφαλτοστρωμένα είναι τα 33,55 Km. Σε γενικές γραμμές η κατάσταση της οδού είναι μέτρια.
- 7^η επαρχιακή οδός: από 19,3 Km της 5^{ης} εθνικής οδού διακλάδωση προς Πέρδικα, Πεστά, Μυροδάφνη, Αγία Τριάδα, Σκλίβανη διακλάδωση προς Πέντε Πηγάδια (όρια με Ν. Πρέβεζας). Το συνολικό μήκος της οδού είναι 15,1 Km, όλα ασφαλτοστρωμένα.
- 8^η επαρχιακή οδός: Σκλίβανη – Θεοτόκος – συνάντηση με 7^η επαρχιακή οδό – Τέροβο. Ασφαλτοστρωμένη συνολικού μήκους 9,4 Km στενή από άποψη πλάτους σε αρκετά σημεία.
- 9^η επαρχιακή οδός: από 21,4 Km εθνικής – Κοπάνη – Βαργιάδες – Αχλαδέα – Γεωργάνοι – Δερβίζιανα – όρια με Ν. Πρέβεζας (προς Άσσο και Πολυστάφυλο). Το συνολικό της μήκος είναι 27,2 Km όλα ασφαλτοστρωμένα.
- 10^η επαρχιακή οδός: από 0,8 Km 17^{ης} εθνικής – Κοσμηρά – Ασβεστοχώρι – Κόντσικα – Πετράλωνα – έως 13^η επαρχιακή οδό. Ασφαλτοστρωμένη με συνολικό μήκος 14,3 Km.
- 11^η επαρχιακή από Δωδώνη – αρχαίο θέατρο Δωδώνης – έως τους Μελλιγγούς. Στενή οδός με μήκος 4,9 Km ασφαλτοστρωμένα.
- 12^η επαρχιακή οδός : από 9,7 Km 17^{ης} εθνικής έως τέρμα 13^{ης} επαρχιακής – Ψήνα – αρχή 23^{ης} επαρχιακής – κάμπος Αρτοπούλας – Αρτοπούλα – Μουκοβίνα – Άρδοση – Σμυρτιά – Λιβιάδι – 9^η επαρχιακή.
- 13^η επαρχιακή: από 8 Km 6^{ης} εθνικής – Ζωοδόχος – Γραμμένο – Βαγενίτι – Λύγγος – 12^η επαρχιακή. Το συνολικό μήκος είναι 21,3 Km σε μέτρια κατάσταση.
- 14^η επαρχιακή: από 11 Km παλαιάς εθνικής Ιωαννίνων Ηγουμενίτσας – Ζίτσα – Καρίτσα – Σακελλαρικό – Ράικο – Κουκλιοί – Βροντισμένη – Σιταριά – 22^η Εθνική – Λίμνη – 34^η επαρχιακή. Μήκους 54,5 Km από τα οποία 13 Km δεν είναι ασφαλτοστρωμένα.

- 15^η επαρχιακή: από .35 Km 16^{ης} επαρχιακής (γέφυρα Σουλόπουλου) – 14^η επαρχιακή. Ασφαλτοστρωμένη συνολικού μήκους 6,7 Km.
- 16^η επαρχιακή: 27,2 Km 6^{ης} εθνικής Ιωαννίνων – Ηγουμενίτσας – αρχή 16^{ης} επαρχιακής – Δεσποτικό – Αετόπετρα – Λάβδανη – Στρατίνιστα – Κεράσοβο – 22^η εθνική (χάνι Δελβινακίου). Τα 26,55 Km από τα 38,35 Km που είναι συνολικά δεν είναι ασφαλτοστρωμένα και αρκετά διανοιγμένα.
- 17^η επαρχιακή: 32,4 Km εθνικής Ιωαννίνων Ηγουμενίτσας (Βουτσαράς) – Κούρεντα – Γιουργάνιστα – Χίνκα – Ζόργιαννη – Πολύγυρος – Ψήνα – 12^η επαρχιακή. Έχει μήκος 25,4 Km συνολικά από τα οποία τα 9,15 Km δεν είναι ασφαλτοστρωμένα.
- 18^η επαρχιακή: 34,2 Km 6^{ης} εθνικής Ιωαννίνων – Ηγουμενίτσας – Γκρίμποβο – γέφυρα Κούτση – Βρυσούλα – Ριζό – Γρανιτσοπούλα – 16^η επαρχιακή. Συνολικού μήκους 18,55 Km σε αρκετά μέτρια κατάσταση.
- 19^η επαρχιακή: 37,7 Km εθνικής Ιωαννίνων – Ηγουμενίτσας – Πολύδωρο – Γρανίτσα – Ραδοβίζι – Κερασέα – Βαλανιδιά – 23^η επαρχιακή – Πετούσι – Παρδαλίτσα – Καταμάχη – Ζωτικό – Κάτω Ζωτικό – Μπεστιά – 12^η επαρχιακή – Σιστρούνι – Ρωμανό – Αλεποχώρι – Παλαιοχώρι Μπότσαρη – Σερζιανά – όρια Νομού. Μήκους 65,8 Km σε μέτρια κατάσταση στα περισσότερα σημεία (44,7 Km δεν είναι ασφαλτοστρωμένα).
- 21^η επαρχιακή: 48,8 Km 6^{ης} εθνικής Ιωαννίνων – Ηγουμενίτσας – Άνω Ζάλογκο – Φτέρη – Δοβλός – Άνω Ραβένια – Παλαιοχώρα – όρια με Ν. Θεσπρωτίας. Συνολικό μήκος 17,2 Km σε μέτρια κατάσταση.
- 22^η επαρχιακή: 24,9 Km 19^{ης} επαρχιακής (Κερασέα) – Δολιανά – όρια με Ν. Θεσπρωτίας (προς Ξηροπόταμο). Συνολικό μήκος 6,7 Km χωμάτινο.
- 23^η επαρχιακή: 16,9 Km επαρχιακής (γέφυρα Τύριας) – διακλαδώσεις Ζωτικού, Καταμάχης, Βαλανιδιάς – όρια με Ν. Θεσπρωτίας – Πετούσι. Συνολικό μήκος 13,5 Km σε καλή κατάσταση.
- 24^η επαρχιακή: 16,4 Km 20ης εθνικής Ιωαννίνων Κόνιτσας – Ασφάκα – Γαβρισιοί – Πρωτόπαππα – τέρμα 19^{ης} επαρχιακής (Λιγοψά).
- 25^η επαρχιακή οδός: από 12,4 Km 29^{ης} Εθνικής, 42^η επαρχιακή, 26^η επαρχιακή, γέφυρα Κόκκορη, 45^η επαρχιακή, Καπέσοβο, Τσεπέλοβο, Σκαμνέλι, Γυφτόκαμπος,

Ηλιοχώρι, Βρυσσώρι, γέφυρα Αώου, Παλαιοσέλι, μήκους 76 Km. Βασικός οδικός άξονας του Ζαγορίου, που δίνει δυνατότητα σύνδεσης με την 36^η της Κόνιτσας και συνένωσης των δύο σπουδαιότερων περιοχών του Ν. Ιωαννίνων.

- 26^η επαρχιακή: 10,6 Km 25^{ης} επαρχιακής – αρχή 28^{ης} επαρχιακής – Ελαφότοπος.
Συνολικό μήκος 10,8 Km σε καλή κατάσταση.
- 27^η επαρχιακή: Άνω Πεδινά – Κάτω Πεδινά – συνέχεια προς οικισμό Καλύβια και 20η εθνική. Συνολικό μήκος 3,4 Km.
- 28^η επαρχιακή: 3,7 Km 26^{ης} επαρχιακής – Βίτσα – Μονοδένδρι – χαράδρα Βίκου
Συνολικού μήκους 12,8 Km από τα οποία τα 5,6 Km είναι αμμοχαλικόστρωτα.
- 29^η επαρχιακή: 33,8 Km εθνικής (Ηρώο Καλπακίου) – Χρυσόρραχη – Βατατάδες – 24^η επαρχιακή. Συνολικό μήκος 16,9 Km σε καλή κατάσταση.
- 30η επαρχιακή: 5 Km 29^{ης} επαρχιακής – Βροντισμένη – γέφυρα Καλαμά – 14^η επαρχιακή. 5,2 Km σε μέτρια κατάσταση.
- 31^η επαρχιακή: 40 Km 20^{ης} εθνικής – Μεσοβούνι – Αρίστη – Μεγάλο Πάπιγκο – Μικρό Πάπιγκο. 23,25 Km σε καλή κατάσταση.
- 32^η επαρχιακή: 44,3 Km 20ης εθνικής (Βίγλα) – αρχή 33^{ης} επαρχιακής – γέφυρα Μπουραζανίου – 35^η επαρχιακή. 14,1 km σε μέτρια κατάσταση (7,4 Km μη ασφαλτοστρωμένα).
- 33^η επαρχιακή: 3,2 Km επαρχιακής – Γεροπλάτανος – Κάτω Μερόπη – Παλαιόπυργος – Πωγωνιανή – τέρμα 34^{ης} επαρχιακής – 22^η εθνική (χάνι Δελβινακίου). 45,8 Km σε πολύ καλή κατάσταση.
- 34^η επαρχιακή: 4,7 Km 32^{ης} επαρχιακής (αυχένας Δέμα) – Βασιλικό – Κεφαλόβρυσο – Ωραιόκαστρο – Άγιος Κοσμάς – Βήσσανη – Λίμνη – 22^η εθνική. 33,0 Km συνολικά σε αρκετά καλή κατάσταση.
- 35^η επαρχιακή οδός: από 66,25 Km Παλαιάς 20ης Εθνικής, Μάζι, Αετόπετρα, γέφυρα Μπουραζανίου, μήκους 23 Km. Δρόμος με ειδικό ενδιαφέρον που εντάσσεται στο κύκλωμα Κόνιτσας.
- 36^η επαρχιακή οδός: Κόνιτσα, Ελεύθερο, Παλαιοσέλι, Πάδες, Άρματα, Δίστρατο, όρια Νομού (θέση αυχένας Βασιλίτσας), μήκους 69 Km. Πολύ μεγάλης σπουδαιότητας δρόμος, όχι μόνο από καθαρά τουριστική, αλλά και από οικονομική

άποψη, που ενώνει δύο περιοχές νομών με τουριστικό ενδιαφέρον. Περίπου 2 Km πριν το Δίστρατο υπάρχει δασικός δρόμος μήκους 23 Km μέχρι τη Σαμαρίνα, που είναι σε κακή κατάσταση.

- 37^η επαρχιακή οδός: από 63,85 Km. 20^{ης} Εθνικής, Εξοχή, γέφυρα Σαρανταπόρου, αρχή 39^{ης} επαρχιακής, Αμάραντος, Λουτρά Αμαράντου, μήκους 25 Km. Δρόμος που συνδέεται για την αξιοποίηση των λουτρών.
- 38^η επαρχιακή: 88,4 Km 20ης εθνικής Κόνιτσας Νεάπολης – Πυρσόγιαννη – Βούρμπιανη – Γοργοπόταμος – Πληκάτι. 18,1 km σε μέτρια κατάσταση.
- 39^η επαρχιακή: 15,6 Km 37^{ης} επαρχιακής – Αγία Βαρβάρα – Πύργος – 20^η εθνική Κόνιτσας – Νεάπολης. Συνολικό μήκος 7,55 Km από τα οποία 5,35 Km δεν είναι ασφαλτοστρωμένα.
- 41^η επαρχιακή οδός: από 24,1 Km Εθνικής Ιωαννίνων – Τρικάλων, γέφυρα Τσίκα, 42^η επαρχιακή, γέφυρα Τσίπιανης, Γρεβενίτι, Φλαμπουράρι, 45^η επαρχιακή, Βοβούσα, όρια με Ν. Γρεβενών, μήκους 58 Km. Άξονας με πολλαπλή διανομαρχιακή σημασία γιατί συνδέει όχι μόνο ενδιαφέρουσες αλλά και παραγωγικές δραστηριες περιοχές.
- 42^η επαρχιακή οδός: από 4,9 Km Επαρχιακής, Καβαλλάρι, Ανθρακίτης, Μανασσής, Δικόρυφο, 25^η επαρχιακή (αυχένας Ασπραγγέλων), μήκους 40 Km. Δρόμος που εντάσσεται στο κύκλωμα Ζαγορίου.
- 43^η επαρχιακή οδός: 25,6 Km 6^{ης} εθνικής Ιωαννίνων Μετσόβου (Μπαλτούμα) – Μικρή Γότιστα – Μεγάλη Γότιστα – Κράψη – Ανατολική. 19,15 Km από τα οποία τα 7,85 Km δεν είναι σε καλή κατάσταση.
- 44^η επαρχιακή οδός: 55,2 Km 6^{ης} εθνικής Ιωαννίνων – Τρικάλων – Ανήλιο. Συνολικό μήκος 7,4 Km σε καλή κατάσταση.
- 45^η επαρχιακή οδός: από 60,9 Km Εθνικής (Προφήτης Ηλίας Μετσόβου), φράγμα Αώου, 44^η επαρχιακή, 41^η επαρχιακή, Μακρίνο, Καστανώνας, Δόλιανη, Λεπτοκαρυά, Φραγκάδες, Νεγάδες, Κήποι, 25^η επαρχιακή, Σκαμνέλι, μήκους 70 Km. Δρόμος που διασχίζει τις πιο ενδιαφέρουσες τουριστικές περιοχές του Ν. Ιωαννίνων.

- 46^η επαρχιακή οδός: από 68,6 Km 6^{ης} Εθνικής, αυχένιας Τζαμ Κορταρά, Μηλέα, όρια με Ν. Γρεβενών, μήκους 21,5 Km. Δρόμος διανομαρχιακής σπουδαιότητας, με ευρύτερες προεκτάσεις.
- 47^η επαρχιακή οδός: 39,75 Km 2^{ης} επαρχιακής (Άγιος Γεώργιος Μονολιθίου) – Πλατανούσα – όρια Ν. Άρτας (προς Δαφνωτή). 6,7 Km συνολικά σε αρκετά καλή κατάσταση.
- 48^η επαρχιακή οδός: 18,3 Km 16^{ης} επαρχιακής – Βρίστοβο – Αγία Μαρίνα – όρια Ν. Θεσπρωτίας (προς Λίστα και Λεπτοκαρυά). συνολικού μήκους 17,7 Km όχι σε καλή κατάσταση.

3.6.1.2 Αεροπορικές Μεταφορές

Ο αερολιμένας των Ιωαννίνων λειτουργεί με εθνικές πτήσεις. Σημειώνεται ότι την τελευταία τριετία αυξάνεται σταθερά η επιβατική κίνηση, χωρίς μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ αφίξεων – αναχωρήσεων.

Αυξανόμενη την τελευταία τριετία είναι και η συνολική μέση πληρότητα των αεροσκαφών. Έτσι, στη σύνδεση Αθηνών – Ιωαννίνων τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται μία από τις καλύτερες ετήσιες πληρότητες (περίπου 80%). Από την σχέση αφικνούμενων-αναχωρούντων επιβατών φαίνεται ότι οι μετακινήσεις στην συντριπτική τους πλειοψηφία αφορούν πλήρη ταξίδια (μετάβαση – επιστροφή). Το παραπάνω σε συνδυασμό με την συνεχώς αυξανόμενη κίνηση του αεροδρομίου από άποψη πτήσεων δείχνει ότι η αεροπορική επιβατική σύνδεση αφορά κυρίως τακτικές μετακινήσεις (επαγγελματικές κλπ.).

Η εμπορευματική κίνηση ευρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα. Η σχέση αφικνούμενων – αναχωρούντων εμπορευμάτων παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις γεγονός που δυσχεραίνει την οποιαδήποτε αξιολόγηση.

Από άποψη συνδέσεων αυτή την στιγμή υπάρχει μόνο γραμμή που συνδέει τα Ιωάννινα με την Αθήνα, ενώ πρόσφατα διακόπηκε η αεροπορική σύνδεση με την Θεσσαλονίκη.

3.6.1.3 Σιδηροδρομικό Δίκτυο

Σιδηροδρομική σύνδεση στο Νομό Ιωαννίνων δεν υπάρχει, όπως και σε όλη την Ήπειρο. Η απουσία αυτού του μεταφορικού συστήματος σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια του υφιστάμενου οδικού δικτύου έχει σημαντική συμβολή στο να υστερεί ο Νομός Ιωαννίνων σημαντικά στην συμμετοχή του στην ανάπτυξη των μεταφορών. Προβλέπεται ωστόσο η κατασκευή μιας νέας γραμμής Καλαμπάκας – Ιωαννίνων – Ηγουμενίτσας συνολικού μήκους 147 Km. Έχει συνταχθεί αναγνωριστική μελέτη και εκπονείται η οριστική μελέτη της χάραξης. Επίσης, προβλέπεται και η σιδηροδρομική σύνδεση των Ιωαννίνων με το Αντίρριο με μια νέα μονή γραμμή Αντιρρίου - Ιωαννίνων για την οποία έχει ήδη περατωθεί η εκπόνηση της μελέτης σκοπιμότητας.

3.6.2 Υποδομές Ενέργειας

Το εθνικό δίκτυο διανομής ηλεκτρικής ενέργειας εκτείνεται σε όλη την περιοχή μελέτης. Αποτελείται από δίκτυο υψηλής, μέσης και χαμηλής τάσης. Η ενέργεια που διανέμεται παράγεται από τους σταθμούς που λειτουργούν στην Περιφέρεια.

Οι λειτουργούντες σήμερα υδροηλεκτρικοί σταθμοί στην Περιφέρεια Ηπείρου είναι οι παρακάτω:

- Υδροηλεκτρικός σταθμός Λούρου (Ν. Πρέβεζας)
- Υδροηλεκτρικός σταθμός Πουρναρίου I (Ν. Άρτας)

Η συνολική ετήσια παραγωγή από τους λειτουργούντες Η/Σ ανέρχεται σε 565 GWh.

Επίσης οι σταθμοί οι οποίοι προβλέπεται να λειτουργήσουν άμεσα είναι:

- Υδροηλεκτρικός σταθμός Αγ. Νικολάου II (Ν. Άρτας)
- Υδροηλεκτρικός σταθμός Μετσοβίτικος II (Ν. Άρτας)
- Υδροηλεκτρικός σταθμός Πουρναρίου II (Ν. Άρτας)

Σύμφωνα με το Χωροταξικό Σχέδιο της Περιφέρειας, η Ήπειρος είναι απολύτως αυτάρκης και εξάγει ηλεκτρική ενέργεια. Επίσης, θεωρείται σημαντική για την ανάπτυξη της περιοχής και η σύνδεση με το δίκτυο φυσικού αερίου της χώρας, για το οποίο υπάρχει διακρατική σύνδεση Ελλάδας-Ιταλίας.

3.6.3 Υποδομές Τηλεπικοινωνιών

Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι οι τηλεπικοινωνίες που αποτελούν νευραλγικό παράγοντα στην ανάπτυξη της περιοχής μελέτης και σε σχέση πάντα με την ανάπτυξη της περιφέρειας Ηπείρου, όταν μάλιστα παρουσιάζει και άλλα σημαντικά προβλήματα επικοινωνίας, βρίσκονται σε σημαντική καθυστέρηση.

Ωστόσο, η κατάσταση βελτιώνεται σταδιακά με την υλοποίηση έργων, όπως εγκαταστάσεις συνδρομητικών συστημάτων για την κάλυψη απομακρυσμένων περιοχών και εγκαταστάσεις καλωδίων οπτικών ινών ή ψηφιακών κέντρων.

3.6.4 Υδραυλικές Υποδομές

3.6.4.1 Ύδρευση

Η ύδρευση αποτελεί χρήση πρώτης προτεραιότητας, προτεραιότητα θεσμοθετημένη με το Ν. 1739/87 που όμως λόγω διαφόρων προβλημάτων (π.χ. αυξημένου κόστους έργων μεταφοράς) δεν τηρείται.

Γίνεται από υπόγεια και επιφανειακά νερά καλυπτόμενα από τοπικούς υδατικούς πόρους. Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του νερού προς ύδρευση βρίσκονται υπό τον έλεγχο του Κράτους ή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Αρμόδιο Υπουργείο για την ύδρευση είναι το Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και τοπικά οι σύνδεσμοι δήμων και κοινοτήτων, οι Δημοτικές επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΝΠΙΔ) και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Σε τοπικό επίπεδο οι υδρευτικές ανάγκες κοινοτήτων και μικρών δήμων εξυπηρετούνται από μικρά υδρευτικά έργα που τα διαχειρίζονται οι ίδιοι οι ΟΤΑ.

Για το Ν. Ιωαννίνων συγκεκριμένα και από τα στοιχεία του Προγράμματος «Καποδίστρια» το 67% των Κοινοτήτων / Δήμων έχει κάλυψη 100% των υδρευτικών αναγκών, ενώ φτάνει στο 93% όταν αναφερόμαστε σε κάλυψη 80%. Μηδενική κάλυψη έχει το 0,6% των Κοινοτήτων.

Για το δίκτυο χρησιμοποιούνται κυρίως πλαστικοί σωλήνες σε ποσοστό 83% και χαλύβδινοι 17%. Ο αμίαντος χρησιμοποιείται μόνο στο 2% του δικτύου και τείνει να αντικατασταθεί ολοκληρωτικά.

Σχετικά με την παλαιότητα του δικτύου το 38% είναι ηλικίας μεταξύ 20 και 30 ετών ενώ το 29% είναι μεταξύ 10 και 20 ετών. Την τελευταία δεκαετία έχει κατασκευασθεί το 18% των δικτύων, ενώ άνω της τριακονταετίας είναι το 15%.

Όσον αφορά τις απώλειες των δικτύων είναι 10 - 20% στο 61% των Κοινοτήτων / Δήμων, ενώ μόνο το 8% έχει μηδενικές απώλειες. Υπάρχουν όμως κάποιοι ΟΤΑ στους οποίους σημειώνονται απώλειες μεγαλύτερες του 40%, φτάνοντας και στο 70% και είναι της τάξης του 9%.

Σχεδόν σε όλες τις Κοινότητες / Δήμους πραγματοποιούνται δύο υδροληψίες με λίγες εξαιρέσεις των τριών πραγματοποιήσιμων υδροληψιών.

Η πόλη των Ιωαννίνων υδρεύεται από την πηγή Κρύας που βρίσκεται στο όρος Μιτσικέλι και σε απόσταση 9 χλμ. Το δίκτυο είναι 180 χλμ. και ανάλογα με την χρονολογία κατασκευής του χρησιμοποιείται διαφορετικό υλικό (χυτοσίδηρο, χάλυβας, ελάχιστα τμήματα από γαλβανισμένο σίδηρο, αμιεντοτσιμέντο, PVC, πολυαιθυλένιο). Ξεκίνησε από το 1935 και σήμερα αριθμούνται 41.000 συνδέσεις. Οι λοιποί κοντινοί οικισμοί υδροδοτούνται από τις πηγές Τούμπας όπου τα υλικά που χρησιμοποιούνται είναι χαλυβδοσωλήνες, PVC και λίγα μέτρα πολυαιθυλένιο. Η κατασκευή του δικτύου ολοκληρώθηκε το 1973 (είχε ξεκινήσει από το 1970). Η ΒΙ.ΠΕ. Ιωαννίνων που έχει έκταση 2004 στρ. υδροδοτείται επίσης από τις πηγές Τούμπας και η συνολική κατανάλωση εκτιμάται σε 0,023 m³/sec.

Όσον αφορά τα ελλείμματα που παρουσιάζονται είναι τοπικού χαρακτήρα και αντιμετωπίζονται με πυροσβεστικά μέτρα για την παροχή νερού.

3.6.4.2 Αποχέτευση

Η καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης στο Νομό από άποψη υποδομών (δίκτυα αποχέτευσης και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων), δίνεται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 3.15), όπου παρουσιάζεται αφενός η κατάσταση στα δίκτυα αποχέτευσης για τους σημαντικότερους οικισμούς του Νομού και αφετέρου οι υφιστάμενες και κατασκευαζόμενες εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων. Στον ίδιο πίνακα φαίνεται και ο τελικός αποδέκτης στον οποίο διατίθενται τα λύματα (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. / Ολοκλήρωση υποδομών σε δίκτυα αποχέτευσης και εγκαταστάσεις

επεξεργασίας λυμάτων στη χώρα, Ν. Μπακάλης, Π. Μαρκαντωνάτος Ο.Ε., Δεκέμβριος 1999).

Η διάθεση των λυμάτων των οικισμών του Ν. Ιωαννίνων στους υδάτινους αποδέκτες γίνεται στις περισσότερες περιπτώσεις χωρίς καμία προηγούμενη επεξεργασία παρά το γεγονός ότι εμπίπτουν στην Οδηγία 91/271 «για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων» η οποία απαιτεί υποδομές ανάλογα με τον πληθυσμό των οικισμών.

Η λίμνη Παμβώτιδα και ο ποταμός Καλαμάς είναι οι συνήθεις υδάτινοι αποδέκτες και μάλιστα ο τελευταίος δέχεται και τα λύματα του Δ. Ιωαννιτών ύστερα όμως από επεξεργασία στο Βιολογικό Καθαρισμό Ιωαννίνων που λειτουργεί, σε αντίθεση με αυτόν του Μετσόβου ο οποίος για να λειτουργήσει πρέπει να ολοκληρωθεί το αποχετευτικό δίκτυο του Μετσόβου και του Ανηλίου. Στην Κόνιτσα προγραμματίζεται Βιολογικός Καθαρισμός και βρίσκεται στο στάδιο της χωροθέτησης.

Όσον αφορά τα λύματα των δύο νοσοκομείων που υπάρχουν στο νομό αυτά επεξεργάζονται στις μονάδες που αυτά διαθέτουν και τα λύματα τους ελέγχονται και από εξειδικευμένες ιδιωτικές εταιρείες.

Πίνακας 3.15: Κατάσταση δικτύων αποχέτευσης οικισμών του Ν. Ιωαννίνων

ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ									
ΔΗΜΟΣ & ΚΥΡΙΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	Μέσο ΜΠΠ (μέγεθος ισοδύναμου πληθυσμού) ατζμής	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΑ, ΑΠΟΛΕΚΤΩΝ ΚΑΙ ΕΕΛ						ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΕΛ	ΠΑΡΑΤ/ΣΕΙΣ
		ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΕΛ ΚΑΙ ΜΠΠ					Βαθμός προτερ/τας ⁴¹		
		ΔΑ%	Αποδέκτης	λειτουργεί	υπό κατασκευή	υπό αναβάθμιση, επέκταση			
Ανατολής Ανατολή	5.500	<50%	λ. Παμβώτιδα					Γγ	Σύνδεση με ΕΕΛ Ιωαννίνων
Ευρυμενών Κληματαία	1.300		π. Καλαμιάς						
Ιωαννινών Ιωάννινα	70.000	>70%	π. Καλαμιάς	110.000		110.000		Β	Συμβατικός αερισμός με αναερόβια χώνευση, αναβαθμίζεται με αφαίρεση Ν, Ρ
Μάρμαρα Νεοχωρόπουλο	1.700							Δγ	
2.000 Σταυράκι	2.700							Γγ	
Εξοχή	1.300		π. Καλαμιάς	110.000		110.000		Δγ	
Καλπακίου Δολιανά	1.300		ρέμα και π. Καλαμιάς					Δγ	
Κόνιτσας Κόνιτσα	3.500	<50%	π. Αώος					Γγ	Προτείνεται ΕΕΛ 4.000 ΜΠΠ

⁴¹ Επεξηγήσεις βαθμού προτεραιότητας (βάσει της οδηγίας 91/271): Α. Αφορά πληθυσμούς 10.000 μονάδων ισοδύναμου πληθυσμού (ΜΠΠ) και άνω, που αποχετεύονται σε ενιαίο αποδέκτη και απαιτεί αποχέτευση και δευτεροβάθμια επεξεργασία λυμάτων με αφαίρεση Ν, ή Ν και Ρ, με χρονικό ορίζοντα μέχρι τις 31/12/1998. Β. Αφορά πληθυσμούς 15.000 ΜΠΠ και άνω, που αποχετεύονται σε κανονικούς αποδέκτες, και απαιτεί αποχέτευση και δευτεροβάθμια επεξεργασία λυμάτων, με χρονικό ορίζοντα τις 31/12/2000. Γ. Αφορά πληθυσμούς 10.000-15.000 ΜΠΠ, που αποχετεύονται σε κανονικούς αποδέκτες, όχι όμως γλυκά νερά και εκβολές ποταμών, και απαιτεί αποχέτευση και δευτεροβάθμια επεξεργασία λυμάτων με χρονικό ορίζοντα τις 31/12/2005. Γγ. Αφορά πληθυσμούς 2.000-10.000 ΜΠΠ, που αποχετεύονται σε αποδέκτες γλυκού νερού και εκβολές ποταμών και απαιτεί αποχέτευση και δευτεροβάθμια επεξεργασία λυμάτων, με χρονικό ορίζοντα τις 1/12/2005. Δγ. Αφορά πληθυσμούς κάτω των 2.000 ΜΠΠ, που ήδη αποχετεύονται σε αποδέκτη γλυκού νερού και εκβολές ποταμών και απαιτεί κατάλληλη επεξεργασία.

ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ									
ΔΗΜΟΣ & ΚΥΡΙΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	Μέσο ΜΠΠ (μέγεθος ισοδυναμίου πληθυσμού) αιχμής	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΑ, ΑΠΟΛΕΚΤΩΝ ΚΑΙ ΕΕΛ				ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΕΛ ΚΑΙ ΜΠΠ			ΠΑΡΑΤ/ΣΕΙΣ
		ΔΑ%	Αποδέκτης	λειτουργεί	υπό κατασκευή	υπό αναβάθμιση, επέκταση	σε αδράνεια	Βαθμός προτερ/τας	
Μετσόβου	5.000	>70%	π. Μετσοβίτικος		8.000			Γγ	Παρατεταμένος αερισμός με αφαίρεση Ν, Ρ
Μετσοβο	1.000	<70%						Δγ	
Ανήλιο	1.200		Ρέμα και λ. Παμβώτιδα					Δγ	
Μπιζανίου									
Πεδινή									
Παμβώτιδας									
Κατσικάς	3.000	>50%	λ. Παμβώτιδα					Γγ	Σύνδεση με ΕΕΛ Ιωαννίνων
Κουτσελιό	1.500	<50%						Δγ	
Λογγάδες	1.000							Δγ	
Δροσοχώρι	900							Δγ	
Πλατανιά	800							Δγ	
Πραμάντων									
Πράμαντα	1.600		ρέμα και π. Άραχθος					Δγ	
Πασσαρώνος									
Ελεούσα	2.500	0	Ρέμα και λ. Παμβώτιδα					Γγ	Σύνδεση με ΕΕΛ Ιωαννίνων
Ροδοτόπι	1.200	<50%						Δγ	
Περάματος									
Πέραμα	2.100	>70%	λ. Παμβώτιδα					Γγ	Σύνδεση με ΕΕΛ Ιωαννίνων

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000

3.6.5 Υποδομές Διαχείρισης Απορριμμάτων

Με τον όρο «διαχείριση» απορριμμάτων εννοούμε όλες τις τεχνικές διαδικασίες που αφορούν στην συλλογή, προσωρινή αποθήκευση και τελική διάθεση τους. Σκοπός της διαδικασίας αυτής είναι η προστασία της υγείας του πληθυσμού και του περιβάλλοντος, επιδιώκοντας την κοινωνική συναίνεση. Μέχρι και σήμερα δίνεται ιδιαίτερη μέριμνα από τους αρμόδιους φορείς, κυρίως στην συλλογή των απορριμμάτων και όχι στην διάθεση τους που γίνεται με ανεξέλεγκτο τρόπο.

Η πιο σημαντική φάση της διαχείρισης των απορριμμάτων είναι η τελική. Σε ειδικές μάλιστα εγκαταστάσεις μπορεί να γίνει ανάκτηση υλικών και ενέργειας.

Οι κυριότερες μέθοδοι τελικής διάθεσης απορριμμάτων είναι η ελεγχόμενη απόθεση (ΧΥΤΑ), η καύση, η λιπασματοποίηση, η θερμική επεξεργασία και η ανακύκλωση. Η τελική επιλογή της μεθόδου έχει να κάνει με τα ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία των απορριμμάτων, την ποιότητα του αποδέκτη, τα χωροταξικά δεδομένα της περιοχής εξυπηρέτησης, τα υδρολογικά δεδομένα της περιοχής και τη δυνατότητα ανάκτησης ενέργειας ή υλικών από τα απορρίμματα.

Βασικοί παράγοντες επιλογής του χώρου είναι η γεωλογία του εδάφους, η υδρογεωλογία, οι κλιματολογικές συνθήκες, η χωρητικότητα του, η δυνατότητα εξασφάλισης υλικού κάλυψης, η προσπέλαση του και η απόσταση του από την πόλη.

Οι αρμόδιοι φορείς προσανατολίζονται στην κατασκευή ΧΥΤΑ, ενώ μελετάται η κατάργηση των ΧΑΔΑ και η μετατροπή τους σε Σταθμούς Μεταφοράς Απορριμμάτων (ΣΜΑ). Στους ΧΥΤΑ, όμως, σύμφωνα με τους σχετικούς κώδικες και οδηγίες της Ε.Ε., δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτά όλα τα απορρίμματα. Μη αποδεκτά θεωρούνται τα τοξικά απόβλητα, τα εύφλεκτα, τα οξειδωτικά, τα πτητικά και τα ραδιενεργά απορρίμματα, όπως επίσης και οι εκρηκτικές ύλες, τα απορρίμματα ζωικής προέλευσης, των νοσοκομείων και τα πτώματα ζώων.

Απαιτούμενα έργα υποδομής, ώστε ένας ΧΥΤΑ να θεωρείται ολοκληρωμένο έργο είναι η σωστή διαμόρφωση του χώρου, η στεγανοποίηση του (μόνωση με ορυκτά υλικά ή τεχνητή μόνωση), το δίκτυο στράγγισης, η επεξεργασία και διάθεση στραγγισμάτων, το δίκτυο συλλογής βιοαερίου, τα φρεάτια ελέγχου μόλυνσης υδροφόρου ορίζοντα, το υλικό επικάλυψης των στρώσεων των απορριμμάτων, το εξωτερικό και εσωτερικό οδικό δίκτυο, η περίφραξη του χώρου, η ύπαρξη δικτύου ύδρευσης - αποχέτευσης, οι

εγκαταστάσεις προσωπικού, οι βοηθητικές εγκαταστάσεις, τα έργα εκτροπής όμβριων και τέλος η πυροπροστασία.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται αναλυτικά οι χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων.

Πίνακας 3.16: Χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων του Ν. Ιωαννίνων

ΟΤΑ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ	ΟΤΑ	ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ
Αγ. Ιωάννης	Γόριτσα	Καταρράκτη	Χωματερή και καύση
Αγ. Μηνάς	Τσούκα	Κάτω Λαψίστα	Τζαμόλακκος
Ανάργυροι	Λατομείο	Κουκλιά	Αινές
Άνω Λαψίστα	1 χλμ από Κοινότητα	Κρανούλα	Αγ. Απόστολοι
Άνω Πεδινά	Αγ. Θεόδωροι	Λογγάδες	0,5 χλμ από Κοινότητα
Άνω Ραβένια	Μεγάλη Μούρσα	Μαζαράκι	Κλεισούρα
Άρδοση	Πουρναράκι	Μεγάλο Περιστέρι	Λοχάριο
Αρετή	Αγ. Μάρκος	Μεσοβούνι	Λακιά
Αρίστη	Ρίζα	Μονοδένδρι	Ζαβρούχος
Ασβεστοχώρι	Λατομείο Μαρμάρων	Μικρό Περιστέρι	Σρίπασι
Ασπράγγελοι	Λειβαδάκι	Νεοχώρι	Γεφύρια
Βασιλική	Μπούκλα	Πάπιγκο	1 χλμ από Κοινότητα
Βερενίκη	Βροσίνα	Παρακάλαμος	Αγ. Παρασκευή
Βίτσα	Λεπτοκαρυά	Πετράλωνα	Πετράλωνα (Καύση)
Βοβούσα	Ψάθα	Πετροβούνι	Χαροκόπι
Βρυσοχώρι	2 χλμ από Κοινότητα	Ρεπετιστή	Γκαχατικά
Γεροπλάτανος	Μαρίνος	Ροδοτόπι	Βορτοπός
Γκρίμποβο	Γλίνα	Κόνιτσα	Αμπέλια
Γρεβενίτι	Σκάλα	Αγ. Παρασκευή	Μύλος Πασιά
Δερβίζιανα	Παλιόσπιτο	Αετομηλίτσα	Άπορδα
Δίκορφο	Ριζόπλακες	Κεφαλοχώρι	Φούρνος
Δροσοχώρι	Τσακαρέλια	Δελβινάκι	Δεληγιάννη
Ελάτη	2,5 χλμ από Κοινότητα	Βήσσανη	Βαθύλακκος
Ζίτσα	Κορεσμένη χωρίς περιφραγή	Δολιανά	Μεγάλη Μούρσα
Ζωοδόχος	Μεσοράχη	Καστάνη	Κέδρα - Καλούδη
Καλέντζι	Μελαγκάδι	Βοτονόσι	Τρία Χάνια
Καπέσοβο	Χωματερή και καύση	Μηλέα	Άσπρες Πέτρες
Καρίτσα	Μπαρμπατσιώρη	Χρυσοβίτσα	Σιωλάδες
Καρυές	Πηγαδούλα		

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000

Η διαχείριση των απορριμμάτων γίνεται χωρίς κανένα προγραμματισμό και οργάνωση. Η αποκομιδή τους είναι ευθύνη του εκάστοτε Δήμου ή Κοινότητας, και η απόρριψη τους γίνεται σε συγκεκριμένο χώρο του ΟΤΑ, ανεξέλεγκτα και χωρίς πολλές φορές να είναι περιφραγμένος ή οριοθετημένος.

Η μελέτη για τη διαχείριση των απορριμμάτων, που εκπονήθηκε το 1997 για το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., προέβλεπε τη δημιουργία τεσσάρων ΧΥΤΑ και έξι ΣΜΑ, ως εξής:

- 1^ο ΧΥΤΑ, που θα εξυπηρετεί τους Δήμους Ιωαννιτών, Πασσαρώνος, Περάματος, Εγνατίας, Παμβώτιδας, Ανατολής, Μπιζανίου, Σελλών, Δωδώνης, Δερβιζιάνων, Αγίου Δημητρίου, Μολοσσών, Ευρυμενών, Ζίτσας, Εκάλης, Τζουμέρκων, Κατσανοχωρίων, Πραμάντων και τις Κοινότητες Σιράκου, Νήσου Ιωαννίνων, Βαθυπέδου, Καλαριτών και Ματσουκίου, συνολικού μόνιμου πληθυσμού 126.200 κατοίκων.
- 2^ο ΧΥΤΑ, που θα εξυπηρετεί τους Δήμους Μετσόβου, Ανατολικού Ζαγορίου και τις Κοινότητες Βοβούσης και Μηλέας, συνολικού μόνιμου πληθυσμού 7.200 κατοίκων.
- 3^ο ΧΥΤΑ, που θα εξυπηρετεί τους Δήμους Κόνιτσας, Μαστοροχωρίων και τις Κοινότητες Αετομηλίτσας, Φούρκας και Δίστρατου, συνολικού μόνιμου πληθυσμού 9.300 κατοίκων.
- 4^ο ΧΥΤΑ, που θα εξυπηρετεί τους Δήμους Δελβινακίου, Άνω Πωγωνίου, Άνω Καλαμά, Κεντρικού Ζαγορίου, Καλπακίου, Τύμφης και τις Κοινότητες Πωγωνιανής, Πάπιγκου και Λάβδανης, συνολικού μόνιμου πληθυσμού 15.600 κατοίκων.
- 1^ο ΣΜΑ, που θα εξυπηρετεί τους Δήμους Τζουμέρκων και Πραμάντων, συνολικού μόνιμου πληθυσμού 3.500 κατοίκων. Η τελική διάθεση των απορριμμάτων θα γίνεται στο ΧΥΤΑ της περιοχής Ιωαννίνων.
- 2^ο ΣΜΑ, που θα εξυπηρετεί τους Δήμους Δερβιζιάνων και Αγίου Δημητρίου, συνολικού μόνιμου πληθυσμού 10.000 κατοίκων. Η τελική διάθεση των απορριμμάτων θα γίνεται στο ΧΥΤΑ της περιοχής Ιωαννίνων.
- 3^ο ΣΜΑ, που θα εξυπηρετεί τους Δήμους Σελλών και Δωδώνης, συνολικού μόνιμου πληθυσμού 4.000 κατοίκων. Η τελική διάθεση των απορριμμάτων θα γίνεται στο ΧΥΤΑ της περιοχής Ιωαννίνων.
- 4^ο ΣΜΑ, που θα εξυπηρετεί τους Δήμους Μολοσσών και Ευρυμενών, συνολικού μόνιμου πληθυσμού 5.000 κατοίκων. Η τελική διάθεση των απορριμμάτων θα γίνεται στο ΧΥΤΑ της περιοχής Ιωαννίνων.
- 5^ο ΣΜΑ, που θα εξυπηρετεί τους Δήμους Κεντρικού Ζαγορίου και Τύμφης καθώς και την Κοινότητα Πάπιγκου, συνολικού μόνιμου πληθυσμού 3.000 κατοίκων. Η τελική διάθεση των απορριμμάτων θα γίνεται στο ΧΥΤΑ της περιοχής Δελβινακίου.

- Τέλος, προτείνεται η δημιουργία ενός Κέντρου Ανακύκλωσης Υλικών καθώς και η αποκατάσταση και εξυγίανση, του παλαιού χώρου διάθεσης απορριμμάτων του Δήμου Ιωαννιτών.

- η ΚΥΑ 113944/1016/97, η οποία δίνει τις γενικές κατευθύνσεις της πολιτικής διαχείρισης των στερεών αποβλήτων (πρόληψη ή μείωση της παραγωγής αποβλήτων, μείωση της περιεκτικότητας τους σε επικίνδυνες ουσίες, αξιοποίηση των αποβλήτων με ανακύκλωση και ανάκτηση ενέργειας, ασφαλή τελική διάθεση αποβλήτων, επιλογή τεχνικών τελικής διάθεσης με τεχνολογικά και οικονομικά κριτήρια) και

- Στην παρούσα φάση έχει συνταχθεί έκθεση καταλληλότητας (αξιολόγηση) των υποψηφίων χώρων, για την κατασκευή των ΧΥΤΑ που θα εξυπηρετούν τις ανάγκες του Ν. Ιωαννίνων, ενώ βρίσκεται υπό εξέλιξη η μελέτη της οριστικής πρότασης. Οι υποψήφιοι χώροι, σύμφωνα με την έκθεση καταλληλότητας είναι:

- «Βοτονόσι», που βρίσκεται σε απόσταση 7 χλμ. από τον οικισμό του Βοτονοσίου, στη θέση Τσέρνο Παλιογάστρι.

- «Λίμνη Τζαραβίνα», που βρίσκεται νοτιοανατολικά της λίμνης Τζαραβίνας και σε απόσταση 1 χλμ. από τη διασταύρωση του κεντρικού οδικού άξονα που οδηγεί στη Σιταριά.

- «Φτέρη», που βρίσκεται στα νότια της επαρχιακής οδού προς Βασιλικό – Κεφαλόβρυσο.

- «Λυκόμορο», που διοικητικά υπάγεται στα Καβάσιλα και απέχει 3,8 χλμ. απ' αυτά και 11 χλμ. από την Κόνιτσα.

- «Πριν το Λυκόμορο», που και αυτός υπάγεται διοικητικά στα Καβάσιλα και απέχει απ' αυτά 2,3 γλμ..

- «Νοτιοδυτικά της Ηλιοράχης», που βρίσκεται σε απόσταση 3 χλμ. από τον ομώνυμο οικισμό.
- «Βροσίνα - υφιστάμενος σκουπιδότοπος», που βρίσκεται σε απόσταση 3 χλμ. από τη Βροσίνα, στα διοικητικά όρια της οποίας υπάγεται.
- «Πολύδωρο - υφιστάμενος σκουπιδότοπος», που βρίσκεται σε απόσταση 2,8 χλμ. από τον οικισμό του Πολυδώρου.
- «Μπριάσκοβο», που βρίσκεται βορείως του Μπριάσκοβου και υπάγεται στο Δήμο Αγίου Δημητρίου και ενδεχομένως και στο Δήμο Κατσανοχωρίων (δεν έχει ξεκαθαριστεί).

3.6.6 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Οδικό Δίκτυο

Οι μεταφορές αποτελούν για το Νομό τον κύριο τομέα που μπορεί να συμβάλλει στην άρση της απομόνωσης, συνιστώντας παράλληλα ένα από τα σημαντικότερα χωροταξικά προβλήματα.

Η Περιφέρεια, και επομένως ο Νομός, ως πρόσφατα, δεν είχε ενταχθεί στα μεγάλα έργα υποδομών που συγκεντρώνονται στον άξονα S με κόμβους την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.

Με το έργο της Εγνατίας Οδού, τη ζεύξη Ρίου-Αντίρριου και το Λιμάνι Ηγουμενίτσας, διαφαίνεται ότι ο ως σήμερα σχετικά ασαφής προγραμματισμός έχει καταστεί πιο συγκεκριμένος. Αντίστοιχα βήματα έχουν γίνει στο σχεδιασμό, με την οριστικοποίηση και τον προγραμματισμό του κάθετου άξονα της Ιονίας οδού.

Το σύστημα αυτό, σε συνδυασμό με το αεροδρόμιο, αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πλέον δίκτυο που μπορεί να συνδέσει άμεσα το νομό και το αστικό κέντρο των Ιωαννίνων με τις αναπτυγμένες περιφέρειες της χώρας.

Το ίδιο σύστημα, σε συνδυασμό με την Ιόνια οδό, θα προσφέρει μια νέα είσοδο στη χώρα που, μακροπρόθεσμα και ανάλογα με τους ρυθμούς της αναπτυξιακής διαδικασίας της Αλβανίας, θα καταστήσει τα Ιωάννινα κόμβο προς όλες τις γεωγραφικές κατευθύνσεις.

Το λοιπό εθνικό και επαρχιακό οδικό δίκτυο παρουσιάζει τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν πολλοί ορεινοί Νομοί. Αυτές κυρίως είναι:

- Οι ελλείψεις συνδέσεων
- Η κακή κατάσταση και κακή βατότητα πολλών κλάδων
- Η επικινδυνότητα, κυρίως τους χειμερινούς μήνες.

Μεγάλη σημασία σε τοπικό επίπεδο, τόσο για τις εμπορικές ανταλλαγές όσο και για τον τουρισμό, αποδίδεται στις διανομαρχιακές συνδέσεις. Συχνά ο προγραμματισμός στα «σύνορα» νομών παρουσιάζει ελλείψεις συντονισμού. Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα φανερό όταν ο συνοριακός χώρος επιπροσθέτως είναι και ορεινός, όπως είναι σχεδόν όλα τα ανατολικά όρια του Νομού.

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στην ολοκλήρωση δευτερευόντων δικτύων (π.χ. Τρικάλων, Γρεβενών) με δίκτυα ολοκληρωμένων βρόγχων. Η ολοκλήρωση αυτή αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη διάχυση του ορεινού τουρισμού σε όλες τις δυνητικά τουριστικές περιοχές του Νομού αλλά και εκτός αυτού.

Αεροπορικές Μεταφορές

Οι αερομεταφορές αποτελούν σημαντικό παράγοντα για Νομούς και Περιφέρειες που είναι απομακρυσμένες από τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας. Ο αερολιμένας των Ιωαννίνων ανήκει στη δεύτερη, ιεραρχικά, τάξη αεροδρομίων εθνικού ενδιαφέροντος και, ενδεχομένως, θα μπορούσε να αναπτύξει περισσότερες διασυνδέσεις με άλλες χώρες, είτε με τακτικές γραμμές είτε μέσω τουριστικής διακίνησης με charters.

Σιδηροδρομικό Δίκτυο

Οι Περιφέρειες της δυτικής Ελλάδας δεν διαθέτουν σιδηροδρομικό δίκτυο.

Το θέμα απασχολεί επί δεκαετίες το Νομό και την Περιφέρεια, μια και ο σιδηρόδρομος, εφόσον συνδεθεί με κύρια διευρωπαϊκά δίκτυα, μπορεί να αποτελέσει ισχυρό μέσο για την άρση της απομόνωσης.

Η σκοπιμότητα σύνδεσης Ηγουμενίτσας - Ιωαννίνων - Καλαμπάκας και σύνδεσης της Περιφέρειας Ηπείρου με το κύριο σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας, εγείρει

αντιτιθέμενες απόψεις. Οι επιφυλάξεις έχουν σχέση με τους εξής αρνητικούς παράγοντες:

- αμφίβολη ανταγωνιστικότητα ως προς την Εγνατία, στον τομέα της επιβατικής κίνησης, λόγω των χαμηλών ταχυτήτων που επιτρέπουν οι χαράξεις στο ορεινό ανάγλυφο,
- υψηλό κόστος έργων υποδομής

Αντίθετα, διαπιστώνεται υψηλή ζήτηση εμπορευματικής κίνησης, ιδιαίτερα για φορτία που δεν προσφέρονται για μεταφορά με φορτηγά αυτοκίνητα.

Παρά ταύτα, η σύνδεση της Περιφέρειας με το σιδηρόδρομο αποτελεί πάγιο αίτημα τοπικών παραγόντων ως άλλο ένα μέσο για την παραπέρα άρση της απομόνωσης του Νομού.

Ισχυρό στοιχείο που συνηγορεί υπέρ του σιδηροδρόμου είναι ότι το μέσο αυτό έχει τεχνικά χαρακτηριστικά υποδομών και λειτουργίας φιλικά προς το περιβάλλον, ιδιαίτερα για περιοχές του Νομού όπως η Β. Πίνδος.

Υποδομές Ενέργειας

Όσον αφορά τις υποδομές ενέργειας στο Νομό Ιωαννίνων φαίνεται ότι οι ενεργειακές απαιτήσεις της περιοχής μάλλον καλύπτονται χωρίς πρόβλημα από την υπάρχουσα παραγωγή, σε επίπεδο Περιφέρειας.

Σύμφωνα με το Χωροταξικό Σχέδιο της Ηπείρου, στο Νομό Ιωαννίνων προβλέπεται η δημιουργία δυο νέων Υ/Σ στη Κληματιά και στην Αγ. Βαρβάρα. Στη διαδικασία όμως αυτή υλοποίησης του προγράμματος κατασκευής των σταθμών πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν όλα τα πιθανά προβλήματα που απορρέουν από την λειτουργία τέτοιων μονάδων και κυρίως τα περιβαλλοντικά.

Τα προβλήματα αυτά πρέπει να αντιμετωπισθούν παράλληλα με την καλύτερη δυνατή παραγωγική εκμετάλλευση των υδατικών όγκων από τα φράγματα με σκοπό την βέλτιστη αξιοποίηση της παραγωγικής αγροτικής δυνατότητας της περιοχής.

Υποδομές Τηλεπικοινωνιών

Από άποψη τηλεπικοινωνιακής υποδομής ο Νομός παρουσιάζει πολλά προβλήματα. Οι ελλείψεις με τους υφιστάμενους ρυθμούς ανάπτυξης δεν είναι πιθανόν εμφανείς, αλλά σίγουρα αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα στην αναπτυξιακή διαδικασία και στις προοπτικές του Νομού.

Η κατάσταση σαφώς θα βελτιωθεί εάν υλοποιηθούν κάποια συγκεκριμένα έργα. Μερικά από αυτά είναι τα έργα εγκατάστασης κεραιών κινητής τηλεφωνίας και έργα που θα διευκολύνουν και θα καλυτερεύσουν την σύνδεση στο διαδίκτυο.

Υδραυλικές Υποδομές

Σε ότι αφορά τη διαχείριση και διάθεση αστικών λυμάτων, οι περισσότεροι οικισμοί δεν τηρούν τα προβλεπόμενα από την Ελληνική και Κοινοτική νομοθεσία, ούτε ως προς τα δίκτυα αποχέτευσης, ούτε ως προς τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων. Στο νομό λειτουργεί μία μόνο μονάδα επεξεργασίας λυμάτων, στα Ιωάννινα. Στην παρούσα φάση δίκτυα αποχέτευσης είτε βρίσκονται υπό κατασκευή είτε έχει προγραμματιστεί να κατασκευαστούν στους οικισμούς που βρίσκονται γύρω από την πόλη. Τα δίκτυα αυτά πρόκειται να συνδεθούν με την ΕΕΛ των Ιωαννίνων. Επίσης σε φάση κατασκευής βρίσκεται το αποχετευτικό δίκτυο του Μετσόβου και του Ανήλιου (και οι δύο οικισμοί θα εξυπηρετούνται από την ΕΕΛ του Μετσόβου, η οποία έχει κατασκευαστεί), ενώ στη φάση προέγκρισης χωροθέτησης βρίσκεται το έργο των εγκαταστάσεων της Κόνιτσας.

Γενικά πάντως, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα τόσο στους οικισμούς των οποίων τα λύματα καταλήγουν στη λίμνη, είτε άμεσα είτε έμμεσα, μέσω άλλου αποδέκτη, αλλά και σε οικισμούς οι οποίοι αποχετεύονται σε αποδέκτη γλυκού νερού και για τους οποίους δεν έχουν προγραμματιστεί έργα. Οι οικισμοί αυτοί, σύμφωνα με τα στοιχεία του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., είναι η Πεδινή (αποδέκτης Παμβώτιδα), τα Δολιανά και η Κληματιά (αποδέκτης Καλαμάς) και τα Πράμαντα (αποδέκτης Άραχθος).

Υποδομές Διαχείρισης Απορριμμάτων

Η διαχείριση των στερεών απορριμμάτων στο Ν. Ιωαννίνων παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα, τόσο κατά την αποκομιδή, όσο και κατά την διάθεση, τα οποία δημιουργούν αρνητικά αποτελέσματα στο περιβάλλον και στη δημόσια υγεία. Υπάρχει

σημαντική καθυστέρηση των απαιτούμενων έργων (ΧΥΤΑ), λόγω της αλλαγής του θεσμικού πλαισίου.

Στην παρούσα φάση εκπονείται νέα μελέτη, εντοπισμού κατάλληλων χώρων, οι οποίοι πρέπει να πληρούν όλα τα κριτήρια (οικονομικά, περιβαλλοντικά, χωροθέτησης).

Σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε, προκύπτει ο ακόλουθος πίνακας Πλεονεκτημάτων, Μειονεκτημάτων, Ευκαιριών και Απειλών για τις τεχνικές υποδομές του Νομού Ιωαννίνων:

Πίνακας 3.17: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Τεχνικές υποδομές)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ			
<ul style="list-style-type: none"> Θετική προοπτική άρσης της απομόνωσης της Περιφέρειας και διευκόλυνσης των ενδοπεριφερειακών επικοινωνιών με την ολοκλήρωση των μεγάλων υπερτοπικών μεταφορικών αξόνων (Εγνατία Οδός, Δυτικός Άξονας, κλπ.) Η σημαντική βελτίωση του εθνικού και επαρχιακού οδικού δικτύου με πόρους της τρέχουσας, αλλά και των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων Ύπαρξη του αεροδρομίου στα Ιωάννινα 	<ul style="list-style-type: none"> Η έλλειψη σιδηροδρομικής σύνδεσης του Νομού αλλά και ολόκληρης της Περιφέρειας με το σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας και η απουσία προοπτικών δημιουργίας σιδηροδρομικής υποδομής στο άμεσο μέλλον. Οι ελλείψεις σε διανομαρχιακές συνδέσεις Η ανεπάρκεια του τοπικού οδικού δικτύου και η υστέρηση στην προσπελασιμότητα των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών Υψηλός βαθμός επικινδυνότητας στο επαρχιακό δίκτυο, κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες Η ανεπάρκεια των αστικών υποδομών με αποτέλεσμα τη δυσλειτουργία των αστικών κέντρων 	<ul style="list-style-type: none"> Το λιμάνι της Ηγουμενίτσας Αξιόλογη θαλάσσια σύνδεση μεταξύ της Ηπείρου και της Ιταλίας. Η ένταξη του Δυτικού Σιδηροδρομικού Άξονα στα Δευρωπαϊκά Δίκτυα Το σημαντικό μέγεθος των πόρων που θα εισρεύσουν στην Ήπειρο και την νέα προγραμματική περίοδο 	<ul style="list-style-type: none"> Η καθυστέρηση ολοκλήρωσης των μεταφορικών υποδομών, η οποία παρατείνει την απομόνωση της Ηπείρου και θέτει σε κίνδυνο την ανάδειξη της ως μεταφορικής πηγής της χώρας προς την Δυτική και Κεντρική Ευρώπη. Η πολιτική διοδίων που θα επιλεγεί μετά την ολοκλήρωση των μεγάλων μεταφορικών έργων (Εγνατία – Ιόνια Οδός)
ΕΝΕΡΓΕΙΑ			
<ul style="list-style-type: none"> Αυτάρκεια και εξαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σε επίπεδο 	<ul style="list-style-type: none"> Η απουσία υποδομών διέλευσης και διανομής φυσικού 	<ul style="list-style-type: none"> Η κατασκευή του αγωγού φυσικού αερίου Ελλάδας - 	<ul style="list-style-type: none"> Αύξηση κόστους

<p>Περιφέρειας</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ύπαρξη αξιοποιήσιμου δυναμικού Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας 	<p>αερίου με αποτέλεσμα το αυξημένο κόστος παραγωγής για πολλούς κλάδους της οικονομίας</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Μη υπογειοποιημένο δίκτυο ▪ Μικρή αξιοποίηση του δυναμικού των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας 	<p>Ιταλίας, που δίνει τη δυνατότητα στο Νομό Ιωαννίνων να αναχθεί σε ενδιάμεσο ενεργειακό κόμβο μείζονος σημασίας και σπουδαιότητας</p>	
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Έργα βελτίωσης υποδομών (εγκαταστάσεις συνδρομητικών συστημάτων για την κάλυψη απομακρυσμένων περιοχών κλπ) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Υπολείπεται σε υποδομές τηλεπικοινωνιών ▪ Χαμηλός δείκτης τηλεφωνικών συνδέσεων ανά κάτοικο 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Πρόσβαση στα ευρυζωνικές γραμμές 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Διεθνής ανταγωνισμός στις T/E
ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ύπαρξη υδάτινου δυναμικού ▪ Βιολογικός Καθαρισμός Ιωαννίνων 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανεπαρκή δίκτυα ύδρευσης και κακά δίκτυα (PVC) ▪ Ελλείψεις σε υποδομές διαχείρισης και επεξεργασίας λυμάτων ▪ Ελλείψεις στο αποχετευτικό δίκτυο του Νομού 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ευρωπαϊκά Προγράμματα για διαχείριση υδάτινων πόρων ▪ Ευρωπαϊκά Προγράμματα για Βιολογικούς καθαρισμούς και αποχέτευση 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ρύπανση υδροφόρου ορίζοντα
ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ύπαρξη εγκεκριμένου περιφερειακού σχεδιασμού για τη διαχείριση στερεών αποβλήτων 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Καθυστέρηση δημιουργίας ΧΥΤΑ ▪ Ανεξέλεγκτες χωματερές ▪ Έλλειψη ανακύκλωσης 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τεχνολογίες ανακύκλωσης 	

3.7 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

3.7.1 Υποδομές Εκπαίδευσης

3.7.1.1. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Το πρώτο ανεξάρτητο Ίδρυμα (Α.Ε.Ι.) στα Ιωάννινα ιδρύθηκε το 1970 με το υπ' αριθμ. 746/70 Ν. Δ. Με το ίδιο διάταγμα ιδρύεται Φυσικό Τμήμα, το οποίο μαζί με το Μαθηματικό απαρτίζουν την Φυσικομαθηματική Σχολή. Προηγήθηκαν το Τμήμα της Φιλοσοφικής Σχολής (1964) που ιδρύθηκε ως παράρτημα της ίδιας Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και το Μαθηματικό Τμήμα που υπαγόταν στη Φυσικομαθηματική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων λειτουργούν σήμερα 17 Τμήματα οργανωμένα σε 6 Σχολές, και 2 ανεξάρτητα Τμήματα (Πίνακας 3.18), στα οποία φοιτούν 16.434 φοιτητές (2005). Ακόμη στο Πανεπιστήμιο ολοκληρώθηκε η λειτουργία τριών Προγραμμάτων Σπουδών Επιλογής (Π.Σ.Ε.).

Πίνακας 3.18: Σχολές και Τμήματα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΣΧΟΛΗ	ΤΜΗΜΑΤΑ
Φιλοσοφική Σχολή	Φιλολογίας (Ιωάννινα) Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας (Ιωάννινα) Ιστορίας και Αρχαιολογίας (Ιωάννινα)
Σχολή Θετικών Επιστημών	Μαθηματικών (Ιωάννινα) Φυσικής (Ιωάννινα) Χημείας (Ιωάννινα) Πληροφορικής (Ιωάννινα)
Ιατρική Σχολή	Ιατρική (Ιωάννινα)
Σχολή Επιστημών Αγωγής	Παιδαγωγικό, Δημοτικής Εκπαίδευσης (Ιωάννινα) Παιδαγωγικό, Νηπιαγωγών (Ιωάννινα)
Σχολή Επιστημών και Τεχνολογιών	Επιστήμης και Τεχνολογίας Υλικών (Ιωάννινα) Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών (Ιωάννινα)
Σχολή Διαχείρισης Φυσικών Πόρων και Επιχειρήσεων	Διαχείριση Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων (Αγρίνιο) Διοίκησης Επιχειρήσεων Αγροτικών Προϊόντων και Τροφίμων (Αγρίνιο) Διαχείριση Πολιτισμικού Περιβάλλοντος και Τεχνολογιών (Αγρίνιο)
Ανεξάρτητα Τμήματα	Οικονομικών Επιστημών (Ιωάννινα) Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης (Ιωάννινα)
Προγράμματα Σπουδών Επιλογής (ΠΣΕ)	Βιοχημείας (Ιωάννινα) Επιστημών και Πολιτισμού (Ιωάννινα) Εφαρμοσμένης Αγρο-οικολογίας (Ιωάννινα)

Πηγή: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Οργανωμένα Τμήματα Μεταπτυχιακών Σπουδών λειτουργούν στις περισσότερες Σχολές του Πανεπιστημίου, με έναν αριθμό που φθάνει τους 1.061 φοιτητές ενώ αντίστοιχα ένας αριθμός 2.357 φοιτητών εκπονεί διδακτορική διατριβή (2005). Οι αριθμοί αυτοί αυξάνονται συνεχώς.

Η ύπαρξη ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος του επιπέδου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων στο Νομό, δίνει μια άλλη πνοή στην προσπάθεια ανάπτυξης της περιοχής. Η εξέλιξη του Πανεπιστημίου ακολουθεί τις σύγχρονες τάσεις στην αγορά εργασίας στοχεύοντας σε ολοκληρωμένη σχολή Οικονομικών και Επιχειρησιακών Σχολών και Πολυτεχνική Σχολή. Η εξέλιξη αυτή είναι καίριας σημασίας για την τοπική οικονομία και μπορεί να συμβάλει στην επιτυχημένη αναδιάρθρωσή της. Η παραγωγή επιτελικών στελεχών στους τομείς της οικονομίας και της τεχνικής μπορεί να τροφοδοτήσει τις τοπικές επιχειρήσεις με υψηλής ποιότητας ανθρώπινο δυναμικό. Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι παρατηρείται μια στροφή στην κατάρτιση με θέμα το εσωτερικό των επιχειρήσεων και σύνθετους τομείς όπως η Βιοϊατρική. Επίσης, το τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων, το Οικονομικό τμήμα και το Χημικό τμήμα του Πανεπιστημίου δίνουν την δυνατότητα επιστημονικής και τεχνικής στήριξης του Πρωτογενή Τομέα. Ακόμη, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων με την ερευνητική δραστηριότητα που ασκεί, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης στον τομέα της Έρευνας και Τεχνολογίας.

Ωστόσο, η διάσπαση του Πανεπιστημίου με την ίδρυση τμημάτων στο Αγρίνιο, ίσως να εξυπηρετεί άλλες πολιτικές, όπως η περιφερειακή, αλλά διακόπτει τη συνέχεια του Ιδρύματος και διαρρηγνύει τη συνοχή του.

Τ.Ε.Ι. Ηλείου

Στο Τ.Ε.Ι. Ηλείου υπάγονται σήμερα 13 Τμήματα οργανωμένα σε 4 Σχολές. Από αυτά, στα Ιωάννινα λειτουργεί μόνο η Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας (ΣΕΥΠ), με τρία τμήματα: Νοσηλευτικής, Βρεφονηπιοκομείας και Λογοθεραπείας. Ακολουθεί πίνακας με την οργάνωση των Σχολών και των Τμημάτων του Τ.Ε.Ι. Ηλείου (Πίνακας 3.19).

Πίνακας 3.19: Σχολές και Τμήματα του Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

ΣΧΟΛΗ	ΤΜΗΜΑΤΑ
Σχολή Διοίκησης & Οικονομίας	Τηλεπληροφορικής & Διοίκησης (Άρτα) Λογιστικής (Πρέβεζα) Χρηματοοικονομικής & Ελεγκτικής (Πρέβεζα) Τουριστικών Επιχειρήσεων (Ηγουμενίτσα) Εφαρμογών Ξένων Γλωσσών στη Διοίκηση και στο Εμπόριο (Ηγουμενίτσα)
Σχολή Επιστημών Υγείας & Πρόνοιας	Νοσηλευτικής (Ιωάννινα) Βρεφονηπιοκομίας (Ιωάννινα) Λογοθεραπείας (Ιωάννινα)
Σχολή Τεχνολογίας - Γεωπονίας	Φυτικής Παραγωγής (Άρτα) Ζωικής Παραγωγής (Άρτα) Ανθοκομίας & Αρχιτεκτονικής Τοπίου (Άρτα) Ιχθυοκομίας & Αλιείας (Ηγουμενίτσα)
Σχολή Μουσικής Τεχνολογίας	Λαϊκής & Παραδοσιακής Μουσικής (Άρτα)

Πηγή: Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

Υπάρχουν προτάσεις για την ίδρυση νέων τμημάτων στο Νομό Ιωαννίνων, των οποίων όμως η λειτουργία δεν προβλέπεται για το άμεσο μέλλον. Αν και το Τ.Ε.Ι. δεν παράγει γνώση του ίδιου επιπέδου με το Πανεπιστήμιο, ωστόσο, η διάσπασή του δυσχεραίνει το έργο του ως εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Οι ελλείψεις σε διοικητικό και εκπαιδευτικό προσωπικό και μάλιστα εξειδικευμένο, είναι μεγάλες. Οι φοιτητές εξυπηρετούνται από τη Φοιτητική Εστία του Πανεπιστημίου, που παρέχει στέγη σε 200 άτομα, και από επιδοτούμενα δωμάτια (για 80 άτομα). Επίσης, στο Τ.Ε.Ι. υπάρχουν πρότυπος Παιδικός Σταθμός (δεν λειτουργεί, λείπουν εξοπλισμός και προσωπικό), γυμναστήριο, θέατρο, βιβλιοθήκη και Γραφείο Διασύνδεσης.

3.7.1.2. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση διαθέτει στον Νομό Ιωαννίνων 78 σχολικές μονάδες από τις οποίες 43 είναι γυμνάσια και 35 είναι λύκεια. Στα λύκεια συμπεριλαμβάνονται τα 10 ΤΕΕ του νομού. Στα δημόσια γυμνάσια του Νομού Ιωαννίνων φοιτούν 4.657 άτομα και στις τρεις τάξεις του γυμνασίου (2004). Στα δημόσια Λύκεια του Νομού Ιωαννίνων φοιτούν 4.587 άτομα από τους οποίους οι 1.182 φοιτούν στα ΤΕΕ (2004).

Στους Πίνακες 3.20 και 3.21 φαίνεται η κατανομή των λυκείων και των γυμνασίων στο Νομό Ιωαννίνων αντίστοιχα.

Πίνακας 3.20: Η γεωγραφική κατανομή των λυκείων του Ν. Ιωαννίνων

ΔΗΜΟΣ	ΛΥΚΕΙΑ
Δήμος Ιωαννιτών	10 ενιαία λύκεια (1 αθλητικό, 1 εσπερινό, 1 Ιδιωτικό), 7 ΤΕΕ (1 Εσπερινό, 1 Ιδιωτικό) και Λυκειακές τάξεις μουσικού γυμνασίου
Δήμος Μετσόβου	1 ενιαίο λύκειο και 1 ΤΕΕ
Δήμος Κόνιτσας	1 ενιαίο λύκειο και 1 ΤΕΕ
Δήμος Ανατολής	1 ενιαίο λύκειο
Δήμος Παμβώτιδας	1 ενιαίο λύκειο
Δήμος Πασσαρώνας	1 ενιαίο λύκειο
Δήμος Καλπακίου	1 ενιαίο λύκειο
Δήμος Εκάλης	1 εκκλησιαστικό λύκειο
Δήμος Μολοσσών	1 ΤΕΕ
Δήμος Δελβινακίου	Λυκειακές τάξεις
Δήμος Δερβιζιάνων	Λυκειακές τάξεις
Δήμος Εγνατίας	Λυκειακές τάξεις
Δήμος Ζίτσας	Λυκειακές τάξεις
Δήμος Πραμάντων	Λυκειακές τάξεις
Δήμος Τύμφης	Λυκειακές τάξεις
Κοινότητα Παγωνιανής	Λυκειακές τάξεις

Πηγή: Περιφερειακή Διεύθυνση Α'/θμιας & Β'/θμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου

Πίνακας 3.21: Η γεωγραφική κατανομή των γυμνασίων του Ν. Ιωαννίνων

ΔΗΜΟΣ	ΓΥΜΝΑΣΙΑ
Δήμος Ιωαννιτών	17 γυμνάσια (1 αθλητικό, 1 διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, 1 εσπερινό, 1 μουσικό, 1 πειραματικό, 2 Ιδιωτικά)
Δήμος Παμβώτιδας	4 γυμνάσια
Δήμος Περάματος	2 γυμνάσια
Δήμος Μπιζανίου	2 γυμνάσια
Δήμος Αγ. Δημητρίου	1 γυμνάσιο
Δήμος Ανατολής	1 γυμνάσιο
Δήμος Ανατ. Ζαγορίου	1 γυμνάσιο
Δήμος Άνω Καλαμά	1 γυμνάσιο
Δήμος Άνω Παγωνίου	1 γυμνάσιο
Δήμος Δελβινακίου	1 γυμνάσιο
Δήμος Δερβιζιάνων	1 γυμνάσιο
Δήμος Εγνατίας	1 γυμνάσιο
Δήμος Ζίτσας	1 γυμνάσιο
Δήμος Καλπακίου	1 γυμνάσιο
Δήμος Κ. Ζαγορίου	1 γυμνάσιο
Δήμος Κόνιτσας	1 γυμνάσιο
Δήμος Μετσόβου	1 γυμνάσιο
Δήμος Μολοσσών	1 γυμνάσιο
Δήμος Πασσαρώνας	1 γυμνάσιο
Δήμος Πραμάντων	1 γυμνάσιο
Δήμος Τύμφης	1 γυμνάσιο
Κοινότητα Παγωνιανής	1 γυμνάσιο

Πηγή: Περιφερειακή Διεύθυνση Α'/θμιας & Β'/θμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου

3.7.1.3. Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση στο Νομό Ιωαννίνων διαθέτει 127 σχολικές μονάδες με 8.155 μαθητές (2004). Πρέπει να σημειωθεί ότι ένας μεγάλος αριθμός σχολείων που βρίσκονται στις περιφέρειες και ιδιαίτερα στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές λειτουργεί με μικρό αριθμό μαθητών. Από το σύνολο των δημοτικών σχολείων του Νομού Ιωαννίνων, το 15,51% έχει από 1 έως 15 μαθητές και το 17,65% από 6 έως 10 μαθητές δηλαδή το ένα τρίτο των δημοτικών σχολείων του Νομού έχει περίπου δέκα μαθητές που σημαίνει ότι τα σχολεία αυτά κάτω από διαφορετικές συνθήκες θα είχαν κλείσει. Επίσης, το 47,59% των δημοτικών σχολείων του Νομού Ιωαννίνων έχει 20 μαθητές και κάτω.

Ο αριθμός των δημοτικών σχολείων που κλείνουν λόγω έλλειψης παιδιών συνεχώς αυξάνεται. Τα περισσότερα από τα Δημοτικά σχολεία λειτουργούν με λιγότερους από 10 μαθητές. Έντονο είναι και το πρόβλημα της καθημερινής μετακίνησης των παιδιών προς τα σχολεία που συνήθως λύνεται με τη συγκοινωνία αλλά και από τους γονείς οι οποίοι αναγκάζονται σε πολλές περιπτώσεις να μεταφέρουν τα παιδιά τους στα σχολεία.

Στον Πίνακα 3.22 παρουσιάζεται η κατανομή των δημοτικών σχολείων του Νομού στους δήμους του.

Πίνακας 3.22: Η γεωγραφική κατανομή των δημοτικών του Ν. Ιωαννίνων

ΔΗΜΟΣ	ΔΗΜΟΤΙΚΑ
Δήμος Ιωαννιτών	42 δημοτικά (6 ειδικά, 2 πειραματικά, 1 ειδικό πειραματικό, 1 διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, 2 Ιδιωτικά)
Δήμος Παμβώτιδας	9 δημοτικά
Δήμος Πασσαρώνος	9 δημοτικά
Δήμος Αγ. Δημητρίου	8 δημοτικά
Δήμος Περάματος	6 δημοτικά
Δήμος Ανατολής	5 δημοτικά
Δήμος Εγνατίας	5 δημοτικά
Δήμος Μπιζανίου	5 δημοτικά
Δήμος Μετσόβου	4 δημοτικά
Δήμος Δελβινάκιου	3 δημοτικά
Δήμος Κ. Ζαγορίου	3 δημοτικά
Δήμος Κόνιτσας	3 δημοτικά
Δήμος Δερβιζιάνων	2 δημοτικά
Δήμος Ζίτσας	2 δημοτικά
Δήμος Καλπακίου	2 δημοτικά
Δήμος Κατσανοχωριών	2 δημοτικά
Δήμος Σελλών	2 δημοτικά
Δήμος Ανατ. Ζαγορίου	1 δημοτικό

Δήμος Άνω Καλαμά	1 δημοτικό
Δήμος Άνω Πωγωνίου	1 δημοτικό
Δήμος Εκάλης	1 δημοτικό
Δήμος Ευρυμενών	1 δημοτικό
Δήμος Μαστροχωρίων	1 δημοτικό
Δήμος Μολοσσών	1 δημοτικό
Δήμος Πραμάντων	1 δημοτικό
Δήμος Τζουμέρκων	1 δημοτικό
Δήμος Τύμφης	1 δημοτικό
Κοινότητα Βοβούσας	1 δημοτικό
Κοινότητα Δίστρατου	1 δημοτικό
Κοινότητα Ματσουκίου	1 δημοτικό
Κοινότητα Πάπιγκου	1 δημοτικό
Κοινότητα Πωγωνιανής	1 δημοτικό

Πηγή: Περιφερειακή Διεύθυνση Α'/θμιας & Β'/θμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου

3.7.1.4. Προσχολική Εκπαίδευση

Το 2004 λειτουργούσαν 107 νηπιαγωγεία στο Νομό Ιωαννίνων και ο αριθμός των νηπίων ήταν 1.761 (Περιφερειακή Διεύθυνση Α'/θμιας & Β'/θμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου). Όπως με τα δημοτικά σχολεία, έτσι και με τα νηπιαγωγεία έχουμε μια συνεχή αύξηση του αριθμού των νηπιαγωγείων που κλείνουν λόγω έλλειψης παιδιών, ενώ αν εξαιρέσουμε το Μέτσοβο, την Κόνιτσα, το Καλπάκι και τα Δ.Δ. του Δήμου Καλαμά που παρουσιάζουν κάποιο αξιόλογο δυναμικό σε παιδιά, όλα τα υπόλοιπα δημοτικά διαμερίσματα αριθμούν λιγότερα από 10 νήπια ανά νηπιαγωγείο. Ο Πίνακας 3.23 παρουσιάζει την κατανομή των νηπιαγωγείων μέσα στο Νομό.

Πίνακας 3.23: Η γεωγραφική κατανομή των νηπιαγωγείων του Ν. Ιωαννίνων

ΔΗΜΟΣ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ
Δήμος Ιωαννιτών	35 νηπιαγωγεία (2 ειδικά, 1 πειραματικό)
Δήμος Παμβώτιδας	11 νηπιαγωγεία
Δήμος Πασσαρώνας	7 νηπιαγωγεία
Δήμος Ανατολής	6 νηπιαγωγεία
Δήμος Μπιζανίου	5 νηπιαγωγεία (1 Ιδιωτικό)
Δήμος Περάματος	5 νηπιαγωγεία
Δήμος Μετσόβου	5 νηπιαγωγεία
Δήμος Αγ. Δημητρίου	4 νηπιαγωγεία
Δήμος Εγνατίας	4 νηπιαγωγεία
Δήμος Κόνιτσας	4 νηπιαγωγεία
Δήμος Δελβινακίου	2 νηπιαγωγεία
Δήμος Καλπακίου	2 νηπιαγωγεία
Δήμος Κατσανοχωρίων	2 νηπιαγωγεία
Δήμος Ανατ. Ζαγορίου	1 νηπιαγωγείο
Δήμος Άνω Καλαμά	1 νηπιαγωγείο
Δήμος Άνω Πωγωνίου	1 νηπιαγωγείο

Δήμος Δερβιζιάνων	1 νηπιαγωγείο
Δήμος Ζίτσας	1 νηπιαγωγείο
Δήμος Κ. Ζαγορίου	1 νηπιαγωγείο
Δήμος Μαστροχωρίων	1 νηπιαγωγείο
Δήμος Μολοσσών	1 νηπιαγωγείο
Δήμος Πραμάντων	1 νηπιαγωγείο
Δήμος Σελλών	1 νηπιαγωγείο
Δήμος Τζουμέρκων	1 νηπιαγωγείο
Δήμος Τύμφης	1 νηπιαγωγείο
Κοινότητα Δίστρατου	1 νηπιαγωγείο
Κοινότητα Μασσουκίου	1 νηπιαγωγείο
Κοινότητα Ν. Ιωαννίνων	1 νηπιαγωγείο

Πηγή: Περιφερειακή Διεύθυνση Α'/θμιας & Β'/θμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου

3.7.2 Υποδομές Υγείας

3.7.2.1 Νοσοκομεία

Η πόλη των Ιωαννίνων αποτελεί τον βασικό πόλο συγκέντρωσης της υποδομής της τριτοβάθμιας ιατρικής περίθαλψης, καθιστώντας την το σημαντικότερο κέντρο της Ηπείρου στον τομέα αυτό. Στο Ν. Ιωαννίνων υπάρχουν δύο Νοσοκομεία. Το ένα είναι το Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων «Γ. Χατζηκώστα» το οποίο έχει έδρα τα Ιωάννινα και το άλλο είναι το Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων.

Παρ' όλα αυτά, το επίπεδο παροχής υπηρεσιών στον κλάδο της υγείας δεν είναι ικανοποιητικό. Αυτό οφείλεται κυρίως στην συγκέντρωση των υπηρεσιών υγείας στην πόλη των Ιωαννίνων, όπου παρουσιάζεται τα τελευταία χρόνια αυξημένη ζήτηση από το κύμα των αλλοδαπών, στις αυξημένες απαιτήσεις ως προς την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας και στην ελλιπή ανάπτυξη των υπολοίπων νοσοκομειακών ιδρυμάτων της Περιφέρειας.

Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων

Το Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων λειτουργεί από το 1990 και διαθέτει 800 κλίνες. Καθώς είναι ένα εκπαιδευτικό/ διδακτικό Νοσοκομείο, έχει στενή "συγγένεια" – εγγύτητα με την πανεπιστημιακή σχολή Ιατρικής Ιωαννίνων αλλά και την νοσηλευτική σχολή. Περίπου 45.000 άνθρωποι θεραπεύονται ετησίως στις

Κλινικές του Νοσοκομείου και κατά προσέγγιση 130.000 άτομα επισκέπτονται το τμήμα Εξωτερικών Ιατρείων κάθε χρόνο.

Σκοπός του νοσοκομείου είναι η παροχή υπηρεσιών Υγείας ισότιμα σε κάθε πολίτη, η ανάπτυξη και προαγωγή της Ιατρικής Έρευνας και η εφαρμογή προγραμμάτων ειδίκευσης συνεχούς εκπαίδευσης γιατρών και λειτουργών άλλων κλάδων Υγείας. Το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο, επιπροσθέτως, παρέχει προπτυχιακή εκπαίδευση σε φοιτητές του Ιατρικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων καθώς και σε φοιτητές σχολών άλλων επαγγελλμάτων υγείας.

Στο Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων προβλέπονται 242 οργανικές θέσεις γιατρών και υπηρετούν 141 (5 διευθυντές, 42 επιμελητές Α' και 94 επιμελητές Β') από τους οποίους οι 74 εμπίπτουν στο Ν. 2519/97. Οι ειδικευμένοι γιατροί ανέρχονται στους 183.

Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων «Γ. Χατζηκώστα»

Το Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων «Γ. Χατζηκώστα» έχει ως έδρα τα Ιωάννινα και η συνολική του δύναμη ορίζεται σε 460 κλίνες (Φ.Ε.Κ. 18/Β/87).

Το Νοσοκομείο απαρτίζεται από τις υπηρεσίες: α) Ιατρική β) Νοσηλευτική και γ) Διοικητική. Η Ιατρική υπηρεσία του νοσοκομείου διαρθρώνεται στον Παθολογικό τομέα (Α' και Β' Παθολογική κλινική, Παιδιατρική κλινική, Καρδιολογική κλινική, Νεφρολογική κλινική, Μαιευτική κλινική), στο Χειρουργικό τομέα (Χειρουργική κλινική, Ορθοπεδική κλινική, Γναθοπροσωπική κλινική, Ουρολογική κλινική, Οφθαλμολογική κλινική, Θωρακοχειρουργική κλινική, Γυναικολογική κλινική), στον εργαστηριακό τομέα (Αιματολογικό εργαστήριο, Μικροβιολογικό εργαστήριο, Κέντρο Αιμοδοσίας Ηπείρου, Κυτταρολογικό εργαστήριο, Βιοχημικό εργαστήριο, Ακτινοδιαγνωστικό εργαστήριο, εργαστήριο Μεσογειακής αναιμίας, Αξονικός τομογράφος, Παθο/ανατομικό εργαστήριο) και σε μονάδες εντατικής θεραπείας, καρδιολογική, νεογνών, τεχνητού νεφρού. Επίσης λειτουργούν εξωτερικά ιατρεία σε όλες τις ειδικότητες και τμήμα εκτάκτων περιστατικών.

Το προσωπικό του νοσοκομείου ανέρχεται σε 941 άτομα. Από αυτούς 162 είναι γιατροί (ειδικευμένοι και ανειδίκευτοι), 274 νοσοκόμες-οι, 16 μαίες, 20 ΤΕ, 29 τραυματιοφορείς και 440 λοιπό προσωπικό.

Το Νοσοκομείο φιλοξενεί ασθενείς όχι μόνο από το Νομό ή την περιφέρεια αλλά και από γείτονες χώρες όπως η Αλβανία και η ΠΓΔΜ.

3.7.2.2 Κέντρα Υγείας

Η λειτουργία των κέντρων υγείας και των Περιφερειακών Ιατρείων, τις περισσότερες φορές αφορούν απλές εξετάσεις ρουτίνας, ηλικιωμένων κατοίκων, ενώ δύσκολα αντιμετωπίζονται επείγοντα περιστατικά τα οποία πρέπει να εξυπηρετηθούν από τα Νοσοκομεία της πόλης των Ιωαννίνων. Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε τις ελλείψεις που παρατηρούνται στα κέντρα υγείας όσον αφορά το έμπυχο δυναμικό και την υλικοτεχνική υποδομή. Οι κάτοικοι των κοινοτήτων που βρίσκονται κοντά στα Ιωάννινα προτιμούν να εξυπηρετούνται για το σύνολο των περιστατικών, από το Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο και το Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο «Χατζηκώστα».

Τα Κέντρα Υγείας του Νομού Ιωαννίνων είναι τα εξής:

- Κέντρο Υγείας Κόνιτσας
- Κέντρο Υγείας Δελβινακίου
- Κέντρο Υγείας Δερβιζιάνων
- Κέντρο Υγείας Μετσόβου
- Κέντρο Υγείας Πραμάντων
- Κέντρο Υγείας Βουτσαρά

3.7.2.3 Περιφερειακά Ιατρεία

Τα Περιφερειακά Ιατρεία του Νομού Ιωαννίνων φτάνουν 57 τα και είναι τα εξής:

- Περιφερειακό Ιατρείο Βαρλαάμ
- Περιφερειακό Ιατρείο Κοπάνης
- Περιφερειακό Ιατρείο Κρυφοβού (Ροβιλίστου)
- Περιφερειακό Ιατρείο Μουσιωτίτισης
- Περιφερειακό Ιατρείο Νεοκαισαρείας
- Περιφερειακό Ιατρείο Γρεβενιτίου
- Περιφερειακό Ιατρείο Πέτρας
- Περιφερειακό Ιατρείο Παρακαλάμου

- Περιφερειακό Ιατρείο Βασιλικού
- Περιφερειακό Ιατρείο Κεφαλόβρυσου
- Περιφερειακό Ιατρείο Βήσσανης
- Περιφερειακό Ιατρείο Κερασόβου
- Περιφερειακό Ιατρείο Κτισμάτων
- Περιφερειακό Ιατρείο Ρωμανού
- Περιφερειακό Ιατρείο Μαντείου
- Περιφερειακό Ιατρείο Ψήνας
- Περιφερειακό Ιατρείο Μεγάλου Περιστερίου
- Περιφερειακό Ιατρείο Μικρού Περιστερίου
- Περιφερειακό Ιατρείο Μπαλντούμας
- Περιφερειακό Ιατρείο Λιγοψάς
- Περιφερειακό Ιατρείο Ζίτσας
- Περιφερειακό Ιατρείο Φυλακών Ιωαννίνων
- Περιφερειακό Ιατρείο Καλαρριτών
- Περιφερειακό Ιατρείο Άνω Ρεβενίων
- Περιφερειακό Ιατρείο Δολιανών
- Περιφερειακό Ιατρείο Καλπακίου
- Περιφερειακό Ιατρείο Αετορράχης
- Περιφερειακό Ιατρείο Καλεντζίου
- Περιφερειακό Ιατρείο Πλατανούσας
- Περιφερειακό Ιατρείο Αρίστης
- Περιφερειακό Ιατρείο Ασπραγγέλων
- Περιφερειακό Ιατρείο Καλουτών
- Περιφερειακό Ιατρείο Αγίας Βαρβάρας
- Περιφερειακό Ιατρείο Αγίας Παρασκευής
- Περιφερειακό Ιατρείο Μελισσόπετρας
- Περιφερειακό Ιατρείο Πάδων
- Περιφερειακό Ιατρείο Βούρμπιανης
- Περιφερειακό Ιατρείο Δροσοπηγής
- Περιφερειακό Ιατρείο Πυρσόγιαννης
- Περιφερειακό Ιατρείο Βοτονοσίου
- Περιφερειακό Ιατρείο Μηλέας

- Περιφερειακό Ιατρείο Βροσύνας
- Περιφερειακό Ιατρείο Δεσποτικού
- Περιφερειακό Ιατρείο Κουρέντων
- Περιφερειακό Ιατρείο Πεδινής
- Περιφερειακό Ιατρείο Ανατολικής
- Περιφερειακό Ιατρείο Δροσοχωρίου
- Περιφερειακό Ιατρείο Χαροκοπίου
- Περιφερειακό Ιατρείο Γραμμένου
- Περιφερειακό Ιατρείο Ελεούσας
- Περιφερειακό Ιατρείο Κρανούλας
- Περιφερειακό Ιατρείο Ραφταναίων
- Περιφερειακό Ιατρείο Πωγωνιανής
- Περιφερειακό Ιατρείο Αρτοπούλας
- Περιφερειακό Ιατρείο Σενίκου
- Περιφερειακό Ιατρείο Χουλιαράδων
- Περιφερειακό Ιατρείο Τσεπελόβου

3.7.3 Υποδομές Πρόνοιας

Στον τομέα της Πρόνοιας τα βασικά προβλήματα εντοπίζονται σε ελλείψεις κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού καθώς και στην ανεπαρκή στελέχωση των ιδρυμάτων. Ανάμεσα στις υποδομές Πρόνοιας του Νομού Ιωαννίνων περιλαμβάνονται τα παρακάτω (Πίνακας 3.24):

Πίνακας 3.24: Υποδομές Πρόνοιας του Ν. Ιωαννίνων

ΔΗΜΟΣ	ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ	ΚΑΠΗ	ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ
Δήμος Ιωαννιτών	7	8	13
Δήμος Αγ. Δημητρίου	1	-	-
Δήμος Ανατολής	1	1	1
Δήμος Ανατ. Ζαγορίου	1	-	-
Δήμος Άνω Καλαμά	1	1	1
Δήμος Άνω Πωγωνίου	1	1	1
Δήμος Δελβινακίου	1	-	1
Δήμος Δερβιζιάνων	1	-	-
Δήμος Δωδώνης	1	-	-
Δήμος Εγνατίας	1	-	-
Δήμος Εκάλης	1	-	-

Δήμος Ευρυμενών	1	-	1
Δήμος Ζίτσας	1	-	1
Δήμος Καλπακίου	1	-	1
Δήμος Κατσανοχωρίων	1	-	-
Δήμος Κ. Ζαγορίου	1	-	-
Δήμος Κόνιτσας	2	-	2
Δήμος Μαστροχωρίων	1	-	1
Δήμος Μετσόβου	2	1	1
Δήμος Μολοσσών	1	1	1
Δήμος Μπιζανίου	1	1	1
Δήμος Παμβώτιδας	1	1	1
Δήμος Πασσαρώνος	2	3	3
Δήμος Περάματος	1	2	5
Δήμος Πραμάντων	1	-	1
Δήμος Σελλών	1	-	-
Δήμος Τζουμέρκων	1	-	-
Δήμος Τύμφης	1	-	-
Κοινότητα Αετομηλίσας	-	-	-
Κοινότητα Βαθυπέδου	-	-	-
Κοινότητα Βοβούσας	-	-	-
Κοινότητα Δίστρατου	-	-	-
Κοινότητα Καλαριτών	-	-	-
Κοινότητα Λάβδανης	-	-	-
Κοινότητα Ματσουκίου	-	-	-
Κοινότητα Μηλιάς	-	-	-
Κοινότητα Ν. Ιωαννίνων	-	-	-
Κοινότητα Παπίγκου	-	-	-
Κοινότητα Παγωνιανής	-	-	-
Κοινότητα Σιράκου	-	-	-
Κοινότητα Φούρκας	-	-	-
Σύνολο:	37	20	36

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων

3.7.4 Αξιολόγηση – Συμπεράσματα

Το σημαντικότερο στοιχείο στις υποδομές εκπαίδευσης είναι κυρίως η ύπαρξη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και δευτερευόντως του ΤΕΙ Ηπείρου. Η ανάπτυξη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, ιδιαίτερα στον τομέα των Νέων Τεχνολογιών, της Κοινωνίας της Πληροφορίας και της Ιατρικής δημιουργεί τις προϋποθέσεις ανάδειξης της πόλης των Ιωαννίνων σε κέντρο εκπαίδευσης, καινοτομίας και υπηρεσιών με διαπεριφερειακή και υπερεθνική εμβέλεια (σε σχέση με την Αλβανία και την Δυτική Βαλκανική). Επίσης, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα του Νομού έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν επιστημονική και τεχνική στήριξη του Πρωτογενή τομέα, γεγονός πάντως που δεν έχει εκμεταλλευτεί ακόμη.

Τα σχολεία του Νομού βρίσκονται σε γενικά καλό επίπεδο ωστόσο αντιμετωπίζουν προβλήματα κυρίως σε ότι έχει να κάνει με τον εξοπλισμό τους. Επίσης, μια αρνητική τάση που υπάρχει στα σχολεία του ορεινού χώρου του Νομού είναι η συνεχής μείωση των μαθητών τους.

Στον τομέα της υγείας, ο Νομός βρίσκεται σε αρκετά ικανοποιητικό επίπεδο, έχοντας πάντως ως μειονέκτημα την υψηλή συγκέντρωση των υπηρεσιών υγείας στην πόλη των Ιωαννίνων με αποτέλεσμα την χειροτέρευση του επιπέδου των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, προκύπτει ο ακόλουθος πίνακας Πλεονεκτημάτων, Μειονεκτημάτων, Ευκαιριών και Απειλών για τις κοινωνικές υποδομές του Νομού Ιωαννίνων:

Πίνακας 3.25: SWOT Analysis Νομού Ιωαννίνων (Κοινωνικές υποδομές)

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ			
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων Τμήματα του Τ.Ε.Ι. Ηπείρου <ul style="list-style-type: none"> ▪ Σημαντική δραστηριότητα σε θέματα έρευνας και τεχνολογίας από τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα ▪ Η δυναμική ανάπτυξη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων αλλά και του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος ΤΕΙ Ηπείρου (στον τομέας της τηλεπληροφορικής) 	Ανεπάρκεια εξοπλισμού των υποδομών εκπαίδευσης Ελλείψεις σε διοικητικό και εκπαιδευτικό προσωπικό στο Τ.Ε.Ι. Ηπείρου Συνεχής μείωση του αριθμού των μαθητών των σχολείων στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές Ελλιπής συγκοινωνία για τις καθημερινές μετακινήσεις των μαθητών <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ο μικρός βαθμός διασύνδεσης και συνεργασίας των επιχειρήσεων με Παν/μιο, ΤΕΙ, Τεχνολογικό Πάρκο, Ινστιτούτα, κλπ 	Διαδίκτυο και πλατφόρμες τηλεεκπαίδευσης Ευρωπαϊκά Προγράμματα <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ανάδειξη της πόλης των Ιωαννίνων σε κέντρο εκπαίδευσης και υπηρεσιών με διαπεριφερειακή και υπερεθνική εμβέλεια (σε σχέση με την Αλβανία και την Δυτική Βαλκανική). 	
ΥΓΕΙΑ			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Η πόλη των Ιωαννίνων αποτελεί τον βασικό πόλο 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μη ικανοποιητικό επίπεδο παροχής υπηρεσιών στον κλάδο 	Ευρωπαϊκά Προγράμματα	

<p>συγκέντρωσης της υποδομής της τριτοβάθμιας ιατρικής περίθαλψης</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων ▪ Περιφερειακό Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων «Γ. Χατζηκώστα» ▪ Τμήμα Ιατρικής Νομού Ιωαννίνων και σύνδεσή του με το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων 	<p>της υγείας λόγω κυρίως της υψηλής συγκέντρωσης των υπηρεσιών υγείας στην πόλη των Ιωαννίνων</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ελλείψεις στα κέντρα υγείας όσον αφορά το έμφυχο δυναμικό και την υλικοτεχνική υποδομή 		
ΠΡΟΝΟΙΑ			
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ελλείψεις κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού ▪ Ανεπαρκή στελέχωση των ιδρυμάτων 	Ευρωπαϊκά Προγράμματα	

Γ' ΜΕΡΟΣ:

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ, ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε γεωγραφική και διοικητική ενότητα, όπως ο νομός, όταν επιχειρεί να παρέμβει και να επηρεάσει με ένα θετικό, συγκροτημένο και επιτελικό τρόπο τις αναπτυξιακές του δυνατότητες και προοπτικές, χρειάζεται μια στρατηγική. Η στρατηγική της ανάπτυξης έρχεται να θέσει μια σειρά ερωτήματα, τα οποία αφορούν στους στόχους οι οποίοι τίθενται, τον τρόπο με τον οποίο επιδιώκεται η υλοποίησή τους, το πλαίσιο δράσης και τον τρόπο επιλογής των κατάλληλων πολιτικών.

Συνεπώς, η στρατηγική της ανάπτυξης είναι ένα ολοκληρωμένο και αδιάσπαστο σύνολο στόχων και παρεμβάσεων, το οποίο προσδιορίζει με όρους ανάπτυξης σε ποιο σημείο βρισκόμαστε, που επιθυμούμε να φτάσουμε και με ποιο τρόπο και ποιες διαδικασίες θα επιχειρήσουμε να το πετύχουμε (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο στρατηγικός στόχος του Νομού Ιωαννίνων, οι γενικοί αναπτυξιακοί στόχοι και οι ειδικοί αναπτυξιακοί στόχοι. Στην παρούσα φάση γίνεται μια προσπάθεια για την δημιουργία μιας δυναμικής αναπτυξιακής στρατηγικής που αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα - ευκαιρίες και ελαχιστοποιώντας τις επιπτώσεις των μειονεκτημάτων - απειλών, θα συμβάλλει στην ενδυνάμωση της περιοχής καθιστώντας την ανταγωνιστική και ικανή να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της τοπικής κοινωνίας.

Κατ' αρχήν, τίθενται οι γενικοί στόχοι στρατηγικού χαρακτήρα οι οποίοι θα λειτουργήσουν ως κατευθυντήριες γραμμές στην προσπάθεια ανάπτυξης της περιοχής.

Έπειτα, καταγράφονται οι ειδικοί στόχοι τομεακού χαρακτήρα οι οποίοι είναι σύμφωνοι με τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις των γενικών – στρατηγικών στόχων. Πρόκειται ουσιαστικά για δράσεις οι οποίες θα κατευθύνουν στη συνέχεια την άσκηση των κατάλληλων πολιτικών και μέτρων παρέμβασης.

1.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ²²

Για να είναι επιτυχής, η στρατηγική της ανάπτυξης απαιτεί μια σειρά από προϋποθέσεις. Πρώτον, θα πρέπει να στηρίζεται στη διάγνωση και αξιολόγηση των επιμέρους δεδομένων, αλλά και της συνολικής εικόνας του κάθε νομού. Με αυτή την έννοια, η στρατηγική για κάθε νομό είναι μοναδική και μη επαναλαμβανόμενη καθώς, δύο νομοί με διαφορετικά παραγωγικά, διαρθρωτικά, γεωγραφικά, κλπ., χαρακτηριστικά δεν είναι δυνατόν να διαθέτουν την ίδια στρατηγική. Η στρατηγική, λοιπόν, θα πρέπει να στηρίζεται στα πραγματικά δεδομένα της τοπικής οικονομίας, αξιολογώντας σωστά τις ανάγκες και τα προβλήματα στην επιλογή δράσεων και στην άσκηση πολιτικών.

Δεύτερον, η αναπτυξιακή στρατηγική, από τη φύση της, δεν μπορεί να έχει στατικό αλλά δυναμικό χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει ότι στηρίζεται στην κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης αλλά η έμφασή της βρίσκεται στην δημιουργική παρέμβαση. Με αυτή την έννοια, η στρατηγική θα πρέπει να ενισχύει τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα του νομού και να δημιουργεί μέσω κατάλληλα επιλεγμένων πολιτικών νέα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα σε τομείς αιχμής. Θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίζει με ουσιαστικό τρόπο τις αδυναμίες της περιοχής που συνδέονται με την παραγωγική διάρθρωση, το ανθρώπινο δυναμικό, τις υποδομές ή τη γεωγραφική θέση της θέσης. Παράλληλα, θα πρέπει να αξιοποιεί τις ευκαιρίες που δημιουργούνται από τις τεχνολογικές και διαρθρωτικές μεταβολές και το νέο διεθνές οικονομικό περιβάλλον και να αντιλαμβάνεται τους κινδύνους που εγκυμονούν για το παραγωγικό προφίλ του νομού, προβλέποντας ένα σύνολο διαρθρωτικών ή εκσυγχρονιστικών δράσεων που να ελαχιστοποιούν τις επιπτώσεις αυτών των κινδύνων στο επίπεδο ευημερίας και απασχόλησης.

Τρίτον, η αναπτυξιακή στρατηγική θα πρέπει να είναι «διορατική». Σε ένα κόσμο που αλλάζει με γρήγορους ρυθμούς, η αναπτυξιακή στρατηγική του νομού θα πρέπει να έχει το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον και όχι στο παρελθόν. Θα πρέπει να βλέπει μπροστά, να κατανοεί εγκαίρως τις νέες τάσεις στην οικονομία και να αντιλαμβάνεται ότι το νέο οικονομικό και τεχνολογικό περιβάλλον απαιτεί νέους τρόπους αντιμετώπισης και νέες πολιτικές. Η στρατηγική της ανάπτυξης θα πρέπει να είναι ανοιχτή σε νέες ιδέες, να τις ενθαρρύνει και να τις ενισχύει και να προσπαθεί να ενσωματώσει στην τοπική κοινωνία και οικονομία μηχανισμούς κατανόησης και διαχείρισης της αλλαγής. Η διάθεση της

²² Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 (B)

τοπικής κοινωνίας να μη ξεπεραστεί από τις εξελίξεις αλλά να επωφεληθεί από αυτές σημαίνει ότι η μάθηση, η δημιουργικότητα, η έρευνα, η εφευρετικότητα, η εξωστρέφεια και η αναζήτηση του καινούργιου γίνονται κεντρικά στοιχεία της στρατηγικής και βρίσκουν την έκφρασή τους σε μια σειρά από συγκεκριμένες αναπτυξιακές πολιτικές.

Τέταρτον, η αναπτυξιακή στρατηγική θα πρέπει να κινείται έξω από λογικές δορυφορικής ανάπτυξης σε σχέση με την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Αντίθετα, θα πρέπει να επιλέξει και να στηριχθεί σε μια σύγχρονη εκδοχή της ενδογενούς ανάπτυξης, η οποία δρα τοπικά και σκέφτεται παγκόσμια, έχοντας πλήρη κατανόηση της λειτουργίας των παγκοσμιοποιημένων αγορών και πλήρη συνείδηση των περιορισμών της τοπικής κλίμακας. Η στρατηγική της σύγχρονης ενδογενούς ανάπτυξης θα πρέπει να κινείται με ευελιξία ανάμεσα στο τοπικό, το περιφερειακό, το εθνικό και το Ευρωπαϊκό επίπεδο άσκησης πολιτικής και να αξιοποιεί κάθε φορά διαθέσιμα μέσα, εννοϊκές συγκυρίες και εμπειρίες.

Πέμπτον, η στρατηγική της ανάπτυξης θα πρέπει να έχει σαφή αντίληψη της στενότητας των διαθέσιμων πόρων και συνεπώς του υψηλού κόστους ευκαιρίας της κάθε πολιτικής. Το επιτακτικό ερώτημα στην άσκηση αναπτυξιακής πολιτικής είναι με ποιο τρόπο θα πρέπει να κατανεμηθούν περιορισμένοι πόροι σε εναλλακτικές χρήσεις, έτσι ώστε να επιτευχθεί υψηλή συνέργια μέσω και υψηλή αποτελεσματικότητα. Με δεδομένο ότι οι σημαντικότεροι αναπτυξιακοί πόροι για τη χώρα μας προέρχονται από την ΕΕ και δεδομένες τις τάσεις μετατόπισης των Κοινοτικών πόρων προς τα Νέα Κράτη Μέλη της ΕΕ αλλά και συμπίεσης του Ευρωπαϊκού Προϋπολογισμού, η ανάγκη ουσιαστικής αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων του 4ου ΚΠΣ είναι ιδιαίτερα επιτακτική.

Τέλος, η αναπτυξιακή στρατηγική, για να είναι αποτελεσματική, θα πρέπει να στηρίζεται σε μια ευρύτερη κοινωνική συναίνεση, να πείθει και να κινητοποιεί ευρύτερα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα. Για να γίνει αυτό θα πρέπει οι πολιτικές της να αποφεύγουν τη μονομέρεια και να προσφέρουν δυνατότητες για αναπτυξιακό μέρισμα σε όλες τις κοινωνικές και οικονομικές τάξεις του νομού. Αυτό δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να αποφεύγει τις αναγκαίες τομές. Σημαίνει όμως, ότι τα κόστη και τα οφέλη που θα προκύψουν από συγκεκριμένες πολιτικές θα πρέπει να είναι ισόρροπα κατανεμημένα και επιπλέον, αυτή η κατανομή θα πρέπει να είναι ορατή και να εξασφαλίζει την κοινωνική συναίνεση.

1.3 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.3.1 Κατευθύνσεις Στρατηγικής

Η ενότητα αυτή, παρουσιάζει την αναπτυξιακή στρατηγική του Νομού Ιωαννίνων, η οποία περιλαμβάνει το αναπτυξιακό όραμα της περιοχής και τους στόχους της ανάπτυξης. Η ενότητα βασίζεται στα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του Νομού και λαμβάνει υπόψη της ταυτόχρονα τα ιδιαίτερα οικονομικά, κοινωνικά, διαρθρωτικά και αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του, τα δυνατά και αδύνατα σημεία του και τις ευκαιρίες και απειλές οι οποίες προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον.

Στον παρακάτω πίνακα γίνεται ένας συνδυασμός των πλεονεκτημάτων, των μειονεκτημάτων, των ευκαιριών και των απειλών του Νομού Ιωαννίνων, έτσι όπως κατεγράφησαν στο Β' Μέρος της εργασίας, με σκοπό να προκύψουν κάποιες κατευθύνσεις για την στρατηγική που θα ακολουθήσουμε.

Πίνακας: Κατευθύνσεις στρατηγικής για το Νομό Ιωαννίνων

	Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΦΘΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάπτυξη και ολοκλήρωση των μεγάλων μεταφορικών υποδομών για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την προώθηση της εξωστρέφειας - Προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων και υποστήριξη της επιχειρηματικής εξωστρέφειας - Ενθάρρυνση υιοθέτησης καινοτομιών για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του παραγωγικού συστήματος - Προώθηση εξαγωγών σε αναπτυσσόμενες χώρες - Ολοκληρωμένη αειφορική προσέγγιση της επιχειρηματικότητας και των επενδύσεων στον ενεργειακό τομέα - Αειφορική ανάπτυξη και διαχείριση φυσικού και πολιτισμικού δυναμικού για την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού - Διασύνδεση φορέων ΕΤΑ και επιχειρήσεων - Ανάδειξη της πόλης των Ιωαννίνων σε κέντρο Διαπεριφερειακής και Εθνικής εμβέλειας - Ανάδειξη του Νομού ως κόμβο ανάμεσα σε ΕΕ και τρίτες περιοχές (Βαλκάνια) 	<ul style="list-style-type: none"> - Ενίσχυση της επιχειρηματικής και τεχνολογικής καινοτομίας . - Προώθηση της οικονομικής διαφοροποίησης στην ύπαιθρο και ιδιαίτερα στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, μέσω της αειφορικής αξιοποίησης των πολιτιστικών και φυσικών πόρων. - Αποτελεσματική διασύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας και έγκαιρη προσαρμογή του ανθρώπινου δυναμικού στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας - Αναβάθμιση των παραδοσιακών κλάδων μεταποίησης - Διοικητική μεταρρύθμιση και εκσυγχρονισμός Δημόσιου τομέα - Ολοκλήρωση δικτύων μεταφορικών υποδομών - Βελτίωση του δικτύου κοινωνικών υποδομών και εξυπηρέτησεων στα αστικά κέντρα και την ύπαιθρο- εξυπηρέτηση ειδικών πληθυσμιακών ομάδων - Δημιουργία οργανωμένων υποδομών επιχειρήσεων και διαμετακόμισης - Εφαρμογή θεσμικού πλαισίου διαχείρισης προστατευόμενων φυσικών οικοσυστημάτων
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> - Ενθάρρυνση παραγωγής επώνυμων προϊόντων για τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της εγχώριας παραγωγής - Προώθηση επιχειρηματικών συνεργασιών με τα Βαλκάνια και την Ιταλία - Αποφυγή "κατακερματισμού" των πόρων της νέας προγραμματικής περιόδου, σε πολλά μικρά έργα, αμφίβολης ή ελάχιστης προστιθέμενης αξίας. - Βελτίωση της αποτελεσματικότητας των φορέων υλοποίησης στη νέα προγραμματική περίοδο 	<ul style="list-style-type: none"> - Βελτίωση της διασύνδεσης και της προσβασιμότητας ορεινών και μειονεκτικών περιοχών με σημαντικά κομβικά σημεία του συστήματος μεταφορών - Πρόληψη και διαχείριση περιβαλλοντικών κινδύνων - Επιτάχυνση κατάρτισης και έγκρισης πολεοδομικών σχεδίων και οριοθέτηση χρήσεων γης - Διαμόρφωση ελκυστικών συνθηκών δραστηριοποίησης για επιχειρήσεις και προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης

1.3.2 Ο Στρατηγικός Στόχος και το Όραμα του Νομού Ιωαννίνων

Το βασικότερο πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζει ο Νομός Ιωαννίνων είναι η χαμηλή ανταγωνιστικότητα και η περιορισμένη εξωστρέφεια της οικονομίας και η απόσταση από το επίπεδο ανάπτυξης της ΕΕ. Σημαντικό ρόλο σε αυτό παίζει η απομόνωση και η μεγάλη απόσταση του Νομού από τις μεγάλες αγορές και το ανατολικό και πιο ανεπτυγμένο τμήμα της χώρας, η οποία δημιουργείται πρωτογενώς από τη γεωγραφική θέση και τη μορφολογία του εδάφους (ορεινοί όγκοι) αλλά επιδεινώνεται δευτερογενώς από την έλλειψη μιας σειρά σημαντικών μεταφορικών υποδομών.

Ένα δεύτερο σημαντικό πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζει ο Νομός Ιωαννίνων είναι αυτό της περιορισμένης χωρικής συνοχής η οποία επιβαρύνεται από μορφολογικές ασυνέχειες, ελλείψεις συνδέσεων και βασικών υποδομών, δυσκολίες προσπελασιμότητας αλλά και σημαντικές διαφορές στην παραγωγική διάρθρωση και στα επίπεδα ανάπτυξης ανάμεσα στον υπαιθρο χώρο και τις πόλεις (κυρίως τα Ιωάννινα).

Σε αυτά τα βασικά προβλήματα θα πρέπει να προστεθούν οι ανάγκες και προκλήσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση του περιβάλλοντος έτσι ώστε οι παραγωγικές και κοινωνικές διαδικασίες να διαθέτουν αειφορικά χαρακτηριστικά και να μην επιβαρύνουν την ποιότητα τόσο του φυσικού όσο και του ανθρωπογενούς και δομημένου περιβάλλοντος.

Μια σύνθεση των παραπάνω προβλημάτων και των ΠΜΕΑ του Νομού επιχειρεί να προσδιορίσει το αναπτυξιακό όραμα και τον στρατηγικό του στόχο με τέτοιο τρόπο ώστε να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις αναπτυξιακές ανάγκες του Νομού. Το όραμα του Νομού παρουσιάζεται στο παρακάτω πλαίσιο.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Το αναπτυξιακό όραμα του Νομού Ιωαννίνων για την επόμενη δεκαπενταετία συνίσταται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της ελκυστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας με τη βελτίωση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής και την υιοθέτηση αειφορικών μεθόδων ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων και διαχείρισης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με την δυναμική αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του Νομού σε ένα νέο περιβάλλον όπου διαχρονικά αυξανόμενο ρόλο διαδραματίζει η επένδυση στην γνώση, την ποιότητα, την καινοτομία και τα δίκτυα. Τα αστικά κέντρα αποτελούν τα δυναμικά σημεία στα οποία θα στηριχθεί η συνολική αναπτυξιακή προσπάθεια.

1.3.3 Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του Νομού Ιωαννίνων

Με βάση την αναπτυξιακή στρατηγική του Νομού προκύπτουν οι παρακάτω γενικοί αναπτυξιακοί στόχοι, οι οποίοι έχουν μακροχρόνιο ορίζοντα και είναι εναρμονισμένοι με την γενική κατεύθυνση στρατηγικής. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι γενικοί αναπτυξιακοί στόχοι του Νομού Ιωαννίνων παρουσιάζουν υψηλή συνάφεια με τους στρατηγικούς στόχους του ΕΣΠΑ και τα Προγραμματικά Κείμενα της ΕΕ.

ΟΙ ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

1. Οικονομική σύγκλιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση
2. Κοινωνική και χωρική συνοχή
3. Βιώσιμη ανάπτυξη

1.3.3.1 Οικονομική Σύγκλιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση

Ο κεντρικός στόχος της αναπτυξιακής στρατηγικής αφορά την οικονομική σύγκλιση με την ΕΕ σε ορίζοντα 15-17 ετών. Το κατά κεφαλή ΑΕΠ του νομού αντιστοιχεί στο 64% του νέου μέσου όρου της ΕΕ-27. Συνεπώς, αν ο νομός επιτύχει ρυθμούς ανάπτυξης οι οποίοι είναι κατά 2% υψηλότεροι από αυτούς της ΕΕ, τότε σε περίπου 17 χρόνια θα έχει φτάσει το μέσο επίπεδο ανάπτυξης της ΕΕ.

Είναι σαφές ότι η επίτευξη αυτού του στόχου είναι αναγκαία προϋπόθεση για την επίτευξη και των υπόλοιπων στόχων. Κανένας άλλος αναπτυξιακός στόχος δεν μπορεί να επιτευχθεί και καμία πολιτική δεν μπορεί να έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα σε μια οικονομία που βρίσκεται σε ύφεση και χάνει εισοδήματα και θέσεις απασχόλησης.

Συνεπώς το πρώτο μέλημα της αναπτυξιακής πολιτικής είναι να λειτουργήσει η παραγωγική μηχανή αποτελεσματικά και με υψηλούς ρυθμούς ώστε να καλυφθεί το κενό που χωρίζει το επίπεδο ευημερίας και εισοδήματος των κατοίκων του Νομού Ιωαννίνων με αυτό του μέσου όρου της ΕΕ. Η υστέρηση αυτή στα επίπεδα εισοδήματος, η οποία δημιουργεί ένα αντίστοιχο έλλειμμα απασχόλησης, οφείλεται στη χαμηλή ανταγωνιστικότητα της παραγωγικής βάσης τόσο του νομού, όσο και της περιφέρειας και της χώρας σε σχέση με τις προηγμένες οικονομίες της ΕΕ.

Συνεπώς, ο κεντρικός στόχος της αναπτυξιακής παρέμβασης θα πρέπει να είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της τοπικής οικονομίας. Ο παραγωγικός ιστός της περιοχής θα πρέπει να αποκτήσει πιο έντονο εξαγωγικό χαρακτήρα. Οι επιχειρήσεις των οποίων τα προϊόντα και οι υπηρεσίες ανταγωνίζονται στην διεθνή αγορά, πέρα από το γεγονός ότι είναι συνήθως πιο αποτελεσματικές και μακρόβιες, αποτελούν την βάση ανάπτυξης της περιοχής με πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στο εισόδημα και την απασχόληση.

Στον βαθμό που οι επιχειρήσεις βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητά τους, η παραγωγική βάση θα ενισχύεται, η τοπική οικονομία θα γίνεται περισσότερο ελκυστική για επενδύσεις και συνεπώς οι θέσεις εργασίας θα αυξάνονται. Ο στόχος της σύγκλισης είναι συμβατός με τα κριτήρια της Λισσαβόνας (ανάπτυξη με έμφαση στην γνώση και την καινοτομία) και επιδιώκει τη δημιουργική και ισορροπημένη ενσωμάτωσή τους στην αναπτυξιακή στρατηγική του νομού. Ο στόχος αυτός είναι επίσης συμβατός με τους διακηρυγμένους στρατηγικούς στόχους της ΕΕ, οι οποίοι επιδιώκουν την ανάπτυξη των λιγότερο ευνοημένων περιφερειών του Ευρωπαϊκού χώρου.

1.3.3.2 Κοινωνική και Χωρική Συνοχή

Παράλληλα με την οικονομική σύγκλιση και την ανταγωνιστικότητα, ο Νομός Ιωαννίνων θα πρέπει να θέσει ως σημαντικό στόχο την κοινωνική και την χωρική συνοχή. Η πρόοδος που θα επιτευχθεί θα πρέπει να έχει τα χαρακτηριστικά της κοινωνικά δίκαιης ανάπτυξης. Η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής επιτυγχάνεται κυρίως με τη μείωση της ανεργίας, τη καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, την εξασφάλιση καλύτερης πρόσβασης στην αγορά εργασίας και ενός ελάχιστου επιπέδου διαβίωσης για τις ασθενέστερες οικονομικά ομάδες πληθυσμού. Συνεπώς, ο στόχος της συνοχής επιτυγχάνεται όταν η ενίσχυση των ρυθμών ανάπτυξης του νομού συνοδεύεται από μείωση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων στο εσωτερικό του.

Βέβαια, εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι αρκετές έρευνες τείνουν να υποστηρίζουν πως η ανάπτυξη, όταν στηρίζεται αποκλειστικά ή κυρίως στους μηχανισμούς της αγοράς, τείνει να αυξάνει και όχι να μειώνει τις οικονομικές ανισότητες. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο, ο στόχος της κοινωνικής συνοχής είναι δύσκολο να επιτευχθεί, καθώς βρίσκεται έξω από τις προτεραιότητες των αγορών και συχνά σε αντίθεση με αυτές. Εδώ όμως ακριβώς βρίσκεται και η αξία του αναπτυξιακού σχεδιασμού: να προτείνει μέτρα και

δράσεις τα οποία θα επιτρέψουν τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών και οικονομικών ομάδων στα οφέλη της ανάπτυξης.

1.3.3.3 Βιώσιμη Ανάπτυξη

Τέλος, βασικός στόχος της αναπτυξιακής μας στρατηγικής θα πρέπει είναι η βιωσιμότητα. Η στάση μας απέναντι στο περιβάλλον, πέρα από ευθύνη προς τις επόμενες γενεές, είναι μια κρίσιμη αναπτυξιακή επιλογή. Ο Νομός Ιωαννίνων διακρίνεται για το εξαιρετικής ποιότητας και ενδιαφέροντος, φυσικό περιβάλλον του, το οποίο αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα και σημαντικότερα κεφάλαια που διαθέτει ο Νομός. Η σημασία του για την ανάπτυξη είναι πολλαπλή, καθώς συμβάλλει στην ποιότητα ζωής και την ευημερία των κατοίκων, αποτελεί το σημαντικότερο κεφάλαιο για τον τουρισμό και μπορεί να αποτελέσει λόγο έλξης ανθρώπινου κεφαλαίου υψηλής ποιότητας στην περιοχή. Η ανάπτυξη είναι δυνατόν να υπονομευτεί τόσο από την ελλιπή διαχείριση των λυμάτων και των απορριμμάτων, όσο και από το μολυσμένο υδροφόρο ορίζοντα από τα φυτοφάρμακα και την αδυναμία επεξεργασίας των υγρών και στερεών αποβλήτων που προέρχονται από την κτηνοτροφία.

Ο στόχος της βιωσιμότητας, όπως έχει αναφερθεί και στο Α' Μέρος της εργασίας, σημαίνει διαφύλαξη του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων, της ενέργειας και περιορισμός της μόλυνσης ως βασικού συστατικού της ευημερίας τόσο των σημερινών, όσο και των επόμενων γενεών, με την επιλογή εκείνων των πολιτικών ανάπτυξης οι οποίες είναι φιλικές προς το περιβάλλον και διαγενεαλογικά βιώσιμες, δηλαδή δεν αφαιρούν πολύτιμους πόρους από τις επόμενες γενεές.

Οι γενικοί αυτοί στόχοι συνάδουν με το αναπτυξιακό προφίλ του νομού, είναι μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων του και εφόσον εξειδικευτούν και υποστηριχθούν από κατάλληλες πολιτικές είναι σε θέση να κινητοποιήσουν τις δημιουργικές δυνάμεις του νομού και να του δώσουν μια νέα αναπτυξιακή ώθηση.

1.3.4 Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχο του Νομού Ιωαννίνων

Με τον ορισμό του Στρατηγικού Στόχου και των Γενικών Αναπτυξιακών Στόχων της περιοχής, το αμέσως επόμενο βήμα είναι η εξειδίκευση τους σε Ειδικούς

Αναπτυξιακούς Στόχους. Κατά τη διαμόρφωση των ειδικών αναπτυξιακών στόχων ελήφθησαν υπόψη τα εξής: Καταρχήν, οι στόχοι θα πρέπει να είναι συμβατοί και να απορρέουν από το αναπτυξιακό όραμα και τους γενικούς αναπτυξιακούς στόχους του Νομού Ιωαννίνων. Δεύτερον, οι στόχοι θα πρέπει να αντιμετωπίζουν ευθέως και με συγκεκριμένο και ορατό τρόπο τις ανάγκες της περιοχής. Τρίτον, οι στόχοι θα πρέπει να είναι συμβατοί και να συμβάλλουν στην υλοποίηση των εθνικών και Κοινοτικών προτεραιοτήτων. Οι κοινοί αναπτυξιακοί στόχοι οι οποίοι προκύπτουν από αυτή την διαδικασία σύνθεσης παρουσιάζονται στο παρακάτω πλαίσιο.

ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, της εξωστρέφειας, της ποιότητας και της καινοτομικής ικανότητας των επιχειρήσεων
2. Βελτίωση της προσπελασιμότητας μέσω της δημιουργίας και αναβάθμισης υποδομών
3. Αειφορική διαχείριση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος
4. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού
5. Αξιοποίηση του τουρισμού και του πολιτισμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη
6. Ενίσχυση της ενδονομαρχιακής οικονομικής και κοινωνικής συνοχής
7. Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης
8. Ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής και διαπεριφερειακής συνεργασίας

1.3.4.1 Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας, της Εξωστρέφειας, της Ποιότητας και της Καινοτομικής Ικανότητας των Επιχειρήσεων

Ο πρώτος στόχος ανάπτυξης του Νομού Ιωαννίνων αφορά στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του παραγωγικού συστήματος, με την ενίσχυση της καινοτομικής ικανότητας των επιχειρήσεων, τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών και την ενίσχυση της εξωστρέφειας. Ο στόχος αποσκοπεί στην ουσιαστική αξιοποίηση των ευκαιριών που προβάλλονται στο πλαίσιο της νέας οικονομίας και της κοινωνίας της γνώσης, για την προώθηση δράσεων καινοτομίας καθώς και την

ενίσχυση των ΜΜΕ ώστε να αποκτήσουν πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες. Ο αναπτυξιακός αυτός στόχος περιλαμβάνει την ενίσχυση της έρευνας για τη δημιουργία νέων προϊόντων, την περαιτέρω αξιοποίηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την αποτελεσματικότερη διασύνδεση τους τόσο με την αγορά εργασίας όσο και με τις επιχειρήσεις, την ενίσχυση εφαρμογών διαδικτύου στις επιχειρήσεις, την ενίσχυση υφιστάμενων ή τη δημιουργία νέων δομών παροχής συμβουλευτικής και τεχνικής στήριξης στις επιχειρήσεις, την προώθηση της επιχειρηματικής εξωστρέφειας, και την βελτίωση και αναβάθμιση των τεχνικών υποδομών.

1.3.4.2 Βελτίωση της Προσπελασιμότητας μέσω της Δημιουργίας και Αναβάθμισης Υποδομών

Ο δεύτερος στόχος ανάπτυξης του Νομού Ιωαννίνων αφορά στην βελτίωση της προσπελασιμότητας μέσω της δημιουργίας και αναβάθμισης υποδομών. Οι υποδομές αποτελούν τη βάση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, αλλά και της ποιότητας ζωής. Η βελτίωση της προσπελασιμότητας των υποδομών και υπηρεσιών αποτελεί ένα σημαντικό αναπτυξιακό στόχο ο οποίος περιλαμβάνει την ολοκλήρωση των συστημάτων μεταφορών που θα συμβάλλουν στην βελτίωση της προσπελασιμότητας και στην αύξηση της εσωτερικής συνοχής του Νομού, την ενίσχυση των τηλεπικοινωνιών με την ταυτόχρονη πρόσβαση σε ευρυζωνικές γραμμές, και την προώθηση και εφαρμογή προγραμμάτων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η ολοκλήρωση των υποδομών μεταφορών, θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εκπλήρωση του στόχου για ανάδειξη του Νομού Ιωαννίνων σε κόμβο της Δυτικής Ελλάδας προς την ΕΕ και τα Βαλκάνια, θα συμβάλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, στην βελτίωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και στη διευκόλυνση της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες που προσδιορίζουν την ποιότητα ζωής. Αντίστοιχα, οι σύγχρονες υποδομές επικοινωνίας μπορούν να συμβάλουν στην πρόσβαση του συνόλου του πληθυσμού σε υπηρεσίες, με σημαντική μείωση του κόστους και του χρόνου επικοινωνίας, στην αξιοποίηση καινοτόμων ιδεών και στην παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών. Επίσης, οι υποδομές ΑΠΕ συνδέονται άμεσα με τη προστασία του περιβάλλοντος, με παράλληλα πολλαπλασιαστικά οικονομικά και κοινωνικά οφέλη.

1.3.4.3 Αειφορική Διαχείριση του Φυσικού και Δομημένου Περιβάλλοντος

Ο τρίτος στόχος του Νομού Ιωαννίνων αφορά στην αειφορική διαχείριση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Το φυσικό περιβάλλον αποτελεί για το Νομό ένα από τα σημαντικότερα αναπτυξιακά του πλεονεκτήματα, πηγή ζωής και χώρο ανάπτυξης ποικίλων δραστηριοτήτων. Συνδέεται άμεσα με την πρωτογενή παραγωγή και τον τουρισμό αλλά και με την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Για το λόγο αυτό ο Νομός επιδιώκει αφενός την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και αφετέρου την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων προς όφελος των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Η στρατηγική είναι σε αρμονία με το πλαίσιο πολιτικής, που έχει τεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στον τομέα του φυσικού περιβάλλοντος.

Ο τρίτος στόχος της αναπτυξιακής στρατηγικής επιδιώκει την ενσωμάτωση των απαιτήσεων της αειφορίας στην οικονομική δραστηριότητα, τη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των πολιτών και την αναζωογόνηση των αστικών κέντρων. Επίσης αποσκοπεί στην προστασία του περιβαλλοντικού πλούτου με τη διευθέτηση των συγκρούσεων στις χρήσεις γης, την πρόληψη και μείωση της ρύπανσης και την ολοκλήρωση των υποδομών συλλογής, διαχείρισης και τελικής διάθεσης αποβλήτων.

1.3.4.4 Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού

Ο τέταρτος σημαντικός στόχος του Νομού Ιωαννίνων, ο οποίος διέπει οριζόντια όλους τους τομείς ανάπτυξης της περιοχής, είναι η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού. Βασική αποστολή αυτού του στόχου αποτελεί η συνεχής αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, η διεύρυνση των προοπτικών απασχόλησης του, η μείωση της ανεργίας, η βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και της δια βίου μάθησης και η προώθηση της έρευνας. Επίσης, ο στόχος αυτός επιδιώκει την ενίσχυση της κινητικότητας, την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης και την εισαγωγή νέων, σύγχρονων μορφών απασχόλησης, την ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης, την ενίσχυση της απασχόλησης των νέων και την ενίσχυση μέτρων για την καταπολέμηση των διακρίσεων στην απασχόληση. Η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου στηρίζεται σε δράσεις ενίσχυσης των υποδομών εκπαίδευσης, στην συστηματική μελέτη και παρακολούθηση των αναγκών της αγοράς εργασίας, στην λειτουργία ειδικών προγραμμάτων σύνδεσης της

κατάρτισης με την απασχόληση και στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και της κοινωνίας της πληροφορίας.

1.3.4.5 Αξιοποίηση του Τουρισμού και του Πολιτισμού για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Ο πέμπτος στόχος της αναπτυξιακής στρατηγικής αφορά στην αξιοποίηση του τουρισμού και του πολιτισμού για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ο φυσικός πλούτος του Νομού Ιωαννίνων, όπως διαμορφώνεται από την ιδιαίτερη μορφολογία του, με πληθώρα περιοχών οικολογικής σημασίας και ορεινών όγκων, καθώς και οι αξιόλογοι πολιτισμικοί του πόροι και η οικιστική του παράδοση, τον καθιστούν περιοχή με σημαντική προοπτική ως προς την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Η διαπίστωση αυτή δημιουργεί την ανάγκη μιας εξειδικευμένης στρατηγικής η οποία να αφορά στην αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος, την διαφοροποίηση και ταυτοποίηση του τουριστικού προϊόντος, τη δημιουργία ή αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών, την προσέλκυση επενδύσεων, τη βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, την ενίσχυση της διεθνούς προβολής και την ορθολογική διευθέτηση των συγκρούσεων χρήσεων γης, στο πλαίσιο της ήπιας και αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης.

Οι στοχευόμενες παρεμβάσεις στον τουριστικό τομέα έχουν ως πεδίο εφαρμογής τόσο τους ήδη ανεπτυγμένους τουριστικούς προορισμούς του Νομού (Κόνιτσα, Μέτσοβο) όπου απαιτούνται σημαντικές παρεμβάσεις αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού του τουριστικού προϊόντος, όσο και τους αναπτυσσόμενους τουριστικούς προορισμούς της υπαίθρου (ορεινές περιοχές) η ποικιλότητα πόρων των οποίων προσφέρεται για την ανάπτυξη ενός πολυδιάστατου τουριστικού προϊόντος. Τέλος, πεδίο εφαρμογής μπορεί να αποτελέσει και ο αστικός χώρος (Ιωάννινα) όπου υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού, όπως ο συνεδριακός τουρισμός, κλπ.

1.3.4.6 Ενίσχυση της Ενδονομαρχιακής Οικονομικής και Κοινωνικής Συνοχής

Ο έκτος στόχος της αναπτυξιακής στρατηγικής του Νομού Ιωαννίνων αφορά στην ενίσχυση της ενδονομαρχιακής οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Ο Νομός Ιωαννίνων αντιμετωπίζει σημαντικά εσωτερικά προβλήματα άνισης ανάπτυξης και οικονομικού δυϊσμού, τα οποία σε ορισμένες περιπτώσεις τείνουν να εντείνονται. Στην

αντιμετώπιση των ανισοτήτων αυτών και τη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά η ολοκλήρωση των δικτύων μεταφορών, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών και η ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών, η εφαρμογή του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, η ενίσχυση των νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων και η στοχευμένη εφαρμογή ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για τον αστικό και αγροτικό χώρο.

1.3.4.7 Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης

Ειδικό στόχο του Νομού Ιωαννίνων για τη Δημόσια Διοίκηση όλων των βαθμίδων αποτελεί η αναβάθμιση και η επέκταση της διοικητικής του ικανότητας ώστε να λειτουργεί με διαφάνεια, αξιοκρατία, ευελιξία και αποτελεσματικότητα για την εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων και την εφαρμογή των στόχων του, για βιώσιμη ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή. Για την επίτευξη αυτού του στόχου απαιτείται η επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο και η οργάνωση προγραμμάτων εκπαίδευσης, η αξιολόγηση των υφιστάμενων υπηρεσιακών μονάδων, η δημιουργία μόνιμων φορέων και δικτύων συνεργασίας ανάμεσα στη Νομαρχία, τα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., τους επιχειρηματικούς φορείς και τους κοινωνικούς εταίρους, η εκπόνηση και εφαρμογή μικρών ολοκληρωμένων επιχειρησιακών σχεδίων σε διάφορους τομείς και η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και της Κοινωνίας της Πληροφορίας.

1.3.4.8 Ενίσχυση της Ενδοπεριφερειακής και Διαπεριφερειακής Συνεργασίας

Ο όγδοος στόχος της αναπτυξιακής στρατηγικής του Νομού Ιωαννίνων αφορά στην ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής και της διαπεριφερειακής συνεργασίας και κυρίως τη λειτουργική σύνδεση των όμορων νομών και περιφερειών και την ένταξή τους σε ευρύτερες χωρικές και οικονομικές ενότητες οι οποίες να επιφέρουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στην συνολική αναπτυξιακή στρατηγική. Οι πολιτικές που συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση περιλαμβάνουν μια σειρά από υλικές και άυλες υποδομές, αλλά και την ενίσχυση διανομαρχιακών και διαπεριφερειακών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και την ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών κέντρων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και δημόσιων φορέων σε κρίσιμα θέματα του αναπτυξιακού σχεδιασμού.

Συνολικά, μπορούμε να πούμε ότι οι στόχοι 1, 2 και 4 του Νομού Ιωαννίνων υπηρετούν την υλοποίηση του γενικού στόχου της πραγματικής σύγκλισης. Οι στόχοι 3 και 5 αποτελούν εξειδικευμένους ειδικούς στόχους για την προώθηση του γενικού στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι ειδικοί στόχοι 6 και 8 προάγουν το γενικό στόχο της χωρικής και κοινωνικοοικονομικής συνοχής, ενώ ο ειδικός στόχος 7 έχει συνέργια με το σύνολο του αναπτυξιακού προγράμματος καθώς δρα σε ένα πλαίσιο σχεδιασμού και προώθησης δράσεων και πολιτικών οι οποίες συμβάλλουν στην ανάπτυξη της περιοχής, παράγουν μέρισμα για όλες τις κοινωνικές ομάδες και προστατεύουν το περιβάλλον και το μέρισμα των επόμενων γενεών. Σημειώνεται, ότι όλοι οι ειδικοί στόχοι βρίσκονται σε σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλοσυμπλήρωσης και με άμεσο ή έμμεσο τρόπο συνεισφέρουν στην υλοποίηση όλων των γενικών στόχων και κατ' επέκταση στην προώθηση της αναπτυξιακής στρατηγικής. Συνεπώς, είναι εμφανής τόσο η εσωτερική συνοχή μεταξύ γενικών και ειδικών στόχων όσο και η συνέργια μεταξύ των επί μέρους ειδικών στόχων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι άξονες δράσης αποτελούν εννοιολογικά σύνολα τα οποία περιλαμβάνουν ομάδες παρεμβάσεων και πολιτικών με ένα κοινό θεματικό χαρακτηριστικό. Στην ουσία αποτελούν ταυτόχρονα μια στόχευση και μια ταξινόμηση των πολιτικών και των δράσεων ανάπτυξης που προτείνονται σε κάθε πρόγραμμα, έτσι ώστε να είναι ευκολότερη η κατανόηση, η αποδοχή και η υλοποίηση του (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 Β).

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται οι άξονες δράσης του Στρατηγικού Σχεδίου και οι θεματικές ενότητες του κάθε άξονα. Στην αρχή, δίνονται κάποια στοιχεία για το πλαίσιο στο οποίο διαμορφώθηκαν οι αναπτυξιακοί, αυτοί, άξονες. Έπειτα, παρουσιάζονται οι θεματικές ενότητες ανά άξονα δράσης και περιγράφεται με συνοπτικό τρόπο το περιεχόμενο του κάθε άξονα, αλλά και τα αναμενόμενα αποτελέσματά του.

2.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΑΞΟΝΩΝ

Οι άξονες δράσης του σχεδίου ανάπτυξης μιας περιοχής θα πρέπει να απορρέουν από την αξιολόγηση και ιεράρχηση των προβλημάτων της κάθε περιοχής. Επίσης, θα πρέπει να είναι σε θέση να συμβάλουν στην υλοποίηση του αναπτυξιακού οράματος και των γενικών και ειδικών στόχων.

Στο παρόν Σχέδιο Ανάπτυξης, οι άξονες δράσης και εν μέρει οι θεματικές ενότητες προσδιορίζονται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΧΕ Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου το οποίο καταρτίστηκε με βάση την 4^η Εγκύκλιο «για την κατάρτιση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Προγραμματικής περιόδου 2007-2013» του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ). Οι άξονες αυτοί προσδιορίστηκαν κατόπιν διαβούλευσης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και είναι ευθυγραμμισμένοι με την στρατηγική του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ). Η υιοθέτηση των αξόνων αυτών έγινε με αποκλειστικό σκοπό να ενισχύσει τη συμβατότητα του Αναπτυξιακού Σχεδίου του Νομού Ιωαννίνων με το Περιφερειακό και τα Τομεακά

Επιχειρησιακά Σχέδια και με αυτό τον τρόπο να διευκολύνει την επιλεξιμότητα και τελική ένταξη των προτεινόμενων δράσεων στα προγράμματα χρηματοδότησης.

Ωστόσο, είναι σαφές ότι οι προτεινόμενοι αυτοί άξονες σχεδιάστηκαν έτσι ώστε να ικανοποιούν αφενός την ΕΕ και τους στόχους τους οποίους η ίδια θέτει στο Ευρωπαϊκό επίπεδο, και αφετέρου το σύνολο της Ελληνικής Επικράτειας. Είναι συνεπώς λογικό να μην είναι απολύτως εξειδικευμένοι στο επίπεδο του Νομού Ιωαννίνων, ούτε να μπορούν να καλύψουν στον ίδιο βαθμό τις προτεραιότητες όλων των νομών.

Παρόλα αυτά, οι άξονες δράσης που προτείνονται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΧΕ Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου ανταποκρίνονται σε γενικές γραμμές στο αναπτυξιακό προφίλ του Νομού Ιωαννίνων και μπορούν να λειτουργήσουν τόσο ως πλαίσιο για την εξειδίκευση της αναπτυξιακής στρατηγικής του νομού, όσο και ως πλαίσιο για την ορθολογική ομαδοποίηση συγκεκριμένων πολιτικών.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, ακολουθήσαμε μια ευέλικτη προσέγγιση, η οποία επιτρέπει αφενός να αξιοποιηθεί το εθνικό και περιφερειακό πλαίσιο σχεδιασμού και αφετέρου να αναδείξει τις δράσεις εκείνες οι οποίες είναι οι πλέον κατάλληλες για την ανάπτυξη του νομού. Αυτό επιτυγχάνεται ως εξής: α) Υιοθετούνται οι τρεις κεντρικοί άξονες δράσης, όπως ακριβώς προτείνονται από το ΕΠ ΧΕ ΘΣΗ, β) γίνονται περιορισμένης κλίμακας παρεμβάσεις στις προτεινόμενες θεματικές ενότητες, έτσι ώστε να αποκτήσουν μεγαλύτερη σαφήνεια όπου χρειάζεται, μικρότερη επικάλυψη και μεγαλύτερη συνάφεια με το αναπτυξιακό προφίλ και τις ανάγκες της περιοχής και γ) εντάσσονται σε κάθε άξονα και κάθε θεματική ενότητα εκείνες οι δράσεις και πολιτικές που αναδεικνύονται από την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης και αντιμετωπίζουν με τον καλύτερο τρόπο τις ανάγκες του νομού στους επιμέρους τομείς παρέμβασης.

Στην επόμενη ενότητα του Σχεδίου παρουσιάζονται πιο αναλυτικά οι άξονες και οι θεματικές ενότητες παρέμβασης.

2.3 ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Ακολουθώντας τις κατευθύνσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος της ΧΕ Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας και Ηπείρου, ταξινομούμε τις πολιτικές για την ανάπτυξη του Νομού Ιωαννίνων στους εξής τρεις (3) άξονες δράσης:

**ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ**

1. Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας
2. Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής
3. Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε μερικά στοιχεία σχετικά με την συμβατότητα μεταξύ των αξόνων δράσης και των ειδικών στόχων της αναπτυξιακής στρατηγικής.

Πιο συγκεκριμένα, ο άξονες «υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας» συνιστούν προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου 2 (Βελτίωση της προσπελασιμότητας) αλλά εμμέσως και για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας, της επιχειρηματικότητας (στόχος 1), της αειφορικής διαχείρισης (στόχος 3), της ενδονομαρχιακής συνοχής (στόχος 6) καθώς και για την ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής και διαπεριφερειακής συνεργασίας (στόχος 8) αλλά και για ανάπτυξη του τουρισμού και την αξιοποίηση του πολιτισμού (στόχος 5). Ο στόχος 7 (Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης) όπως έχουμε προαναφέρει, έχει συνέργια με το σύνολο του αναπτυξιακού προγράμματος οπότε συμβαδίζει με όλους τους άξονες δράσης.

Επίσης, ο άξονας της «αειφόρου ανάπτυξης και της ποιότητας ζωής» συμβάλλει άμεσα στην επίτευξη του στόχου της αειφορικής διαχείρισης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος (στόχος 3) καθώς και της ενδονομαρχιακής οικονομικής και κοινωνικής συνοχής (στόχος 6), ενώ έμμεσα συνδέεται με όλους τους υπόλοιπους στόχους.

Τέλος, ο άξονας «ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα» συνδέεται άμεσα με τον στόχο 1, ενώ έμμεσα συμβάλλει στην υλοποίηση όλων των άλλων στόχων της στρατηγικής.

Οι παραπάνω άξονες χωρίζονται σε μια σειρά από θεματικές ενότητες στις οποίες θα ενταχθούν οι προτεινόμενες από το Σχέδιο Ανάπτυξης δράσεις και πολιτικές. Οι θεματικές ενότητες ανά άξονα δράσης παρουσιάζονται στο παρακάτω πλαίσιο.

ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ
1. Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας	1.1 Ολοκλήρωση των συστημάτων συγκοινωνίας και μεταφορών
	1.2 Ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών
	1.3 Ενίσχυση των συστημάτων τηλεπικοινωνιών – πρόσβαση σε ευρυζωνικές υποδομές
2. Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής	2.1 Παρεμβάσεις περιβάλλοντος τοπικής κλίμακας
	2.2 Κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες
	2.3 Παρεμβάσεις τουρισμού
	2.4 Παρεμβάσεις πολιτισμού
	2.5 Υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη
	2.6 Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής και αγροτικής αναγέννησης
3. Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα	3.1 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας ζωής με αξιοποίηση των ΤΠΕ
	3.2 Ενίσχυση της καινοτομικής ικανότητας του Νομού για την ανάπτυξη νέων ή βελτιωμένων προϊόντων και υπηρεσιών
	3.3 Προώθηση της επιχειρηματικότητας-βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

2.3.1 Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας

Ο στόχος του 1^{ου} Άξονα Δράσης είναι η βελτίωση της προσπελασιμότητας προκειμένου να προωθηθούν η χωρική συνοχή, η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής και η βιώσιμη ανάπτυξη. Ειδικότερα, η απόκτηση σύγχρονων μεταφορικών υποδομών σε όλα τα επίπεδα και δικτύων ενέργειας και τηλεπικοινωνιών κρίνεται απαραίτητη για την περαιτέρω βελτίωση της προσπελασιμότητας και της ελκυστικότητας της περιοχής ως τόπου επενδύσεων και ποιοτικής διαβίωσης. Επίσης, μέσω της ομογενοποίησης του οικονομικού χώρου αναμένεται αντιστροφή του δυϊσμού, δηλαδή των εσωτερικών ενδονομαρχιακών αναπτυξιακών ανισοτήτων και κυρίως μεταξύ των πλέον αναπτυγμένων αστικών κέντρων με τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Μέσω των παρεμβάσεων του Άξονα, που επικεντρώνονται κυρίως στην ολοκλήρωση των συστημάτων συγκοινωνίας και μεταφορών, στην ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών καθώς και στην ενίσχυση των συστημάτων τηλεπικοινωνιών με πρόσβαση σε ευρυζωνικά δίκτυα, θα ενισχυθούν οι υποδομές και οι υπηρεσίες προσπελασιμότητας.

Ειδικότερα θα βελτιωθεί και θα ολοκληρωθεί το εθνικό και επαρχιακό οδικό δίκτυο με προτεραιότητα στις συνδέσεις με τα διευρωπαϊκά δίκτυα (Εγνατία και Ιόνιος), θα συμπληρωθεί και θα βελτιωθεί η σύνδεση των παραμεθόριων περιοχών, θα αναπτυχθεί και θα βελτιωθεί το δίκτυο για την προσπελασιμότητα των ορεινών περιοχών καθώς επίσης θα βελτιωθούν και θα συμπληρωθούν οι σημαντικές αστικές μεταφορές. Θα

υλοποιηθούν έργα για τη βελτίωση και αναβάθμιση των αεροπορικών μεταφορών. Επίσης θα ενισχυθούν τα συστήματα τηλεπικοινωνιών και η πρόσβαση σε ευρυζωνικά δίκτυα καθώς και θα αναπτυχθούν ενεργειακές υποδομές.

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα των παρεμβάσεων αυτού του Άξονα Δράσης συνοψίζονται στα εξής:

- Ύπαρξη υποδομών που θα επηρεάσουν την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανάπτυξη του Νομού
- Ενίσχυση της πρόσβασης των κατοίκων του Νομού σε βασικές υπηρεσίες
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων
- Εξυπηρέτηση των επικοινωνιών σε ενδονομαρχιακό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο

2.3.2 Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής

Η αειφόρος ανάπτυξη και η ποιότητα ζωής αποτελεί κεντρική συνιστώσα της στρατηγικής ανάπτυξης του Νομού και ξεχωριστό Άξονα Δράσης.

Στόχος είναι ο προσανατολισμός των αναπτυξιακών παρεμβάσεων σε ένα μοντέλο ανάπτυξης το οποίο εγγυάται οικονομική βιωσιμότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και περιβαλλοντική προστασία.

Ειδικότερα στόχος του συγκεκριμένου άξονα αποτελεί η προστασία του περιβάλλοντος, η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής και η συνέχιση της εφαρμογής ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για την αστική και αγροτική αναγέννηση.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις περιβαλλοντικής προστασίας και πρόληψης κινδύνων, παρεμβάσεις ανάπτυξης πολιτιστικών υποδομών και παρεμβάσεις τουριστικής ανάπτυξης τόσο στους ήδη ανεπτυγμένους τουριστικούς προορισμούς του Νομού, όσο και στους αναπτυσσόμενους ή δυνητικούς προορισμούς εναλλακτικού τουρισμού και ήπιων μορφών τουρισμού. Επίσης θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις βελτίωσης των υποδομών εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων, των βασικών υποδομών υγείας και κοινωνικής φροντίδας. Τέλος θα υλοποιηθούν όλες οι δράσεις των ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης όπως αυτά θα εγκριθούν.

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα του 2^{ου} Άξονα Δράσης μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

- Αντιμετώπιση των καίριων περιβαλλοντικών ζητημάτων του αστικού και αγροτικού χώρου
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων
- Αναζωογόνηση των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών
- Αναζωογόνηση περιοχών εφαρμογής ολοκληρωμένων προγραμμάτων
- Άμβλυνση των ενδονομαρχιακών ανισοτήτων
- Ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων και αύξηση της απασχόλησης

2.3.3 Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα

Η σύγχρονη ευρωπαϊκή και εθνική αναπτυξιακή πολιτική έχει αναγορεύσει την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία ως δύο από τα σημαντικότερα μέσα για την επίτευξη των στόχων της ανταγωνιστικότητας, της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της κοινωνικής ευημερίας.

Για την επίτευξη του στόχου του 3^{ου} Άξονα Δράσης απαιτείται πέραν της κλασσικής μεθόδου υποστήριξης της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας μέσω επενδυτικών κινήτρων, η υιοθέτηση και αξιοποίηση των ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη και εισαγωγή επιχειρηματικών καινοτομιών στην παραγωγική διαδικασία.

Σημαντικοί προσδιοριστικοί παράγοντες επιτυχίας στην προσπάθεια αυτή αναδεικνύονται i) η ύπαρξη μιας δημόσιας διοίκησης ευέλικτης, αποτελεσματικής, δεκτικής στη χρήση και αξιοποίηση των εφαρμογών που προκύπτουν από την εισαγωγή των ΤΠΕ, ii) η αξιοποίηση του αξιολόγου ερευνητικού και επιστημονικού δυναμικού του Νομού μέσω συνεργασιών της επιχειρηματικής κοινότητας με τα Ινστιτούτα και τα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα του Νομού για την ανάπτυξη νέων ή βελτίωση προϊόντων και υπηρεσιών σε τομείς προτεραιότητας για το Νομό.

Τα αναμενόμενα αποτελέσματα του 3^{ου} Άξονα Δράσης μπορούν να συνοψισθούν στα εξής:

- Βελτίωση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων

- Προώθηση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων
- Βελτίωση και ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών
- Ενίσχυση της επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας και αύξηση της απασχόλησης
- Ψηφιακός εκσυγχρονισμός και αποτελεσματική λειτουργία της Δημόσιας Διοίκησης
- Ανάπτυξη μόνιμων δεσμών μεταξύ ερευνητικής και επιχειρηματικής κοινότητας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε αυτό το κεφάλαιο του Στρατηγικού Σχεδίου παρουσιάζονται οι επιμέρους δράσεις οργανωμένες ανά άξονα ανάπτυξης και θεματική ενότητα. Στην αρχή, δίνονται κάποια στοιχεία για το πλαίσιο στο οποίο διαμορφώθηκαν οι πολιτικές και οι δράσεις του Σχεδίου. Έπειτα, παρουσιάζονται οι δράσεις με συνοπτικό τρόπο σε τρία πλαίσια που αφορούν τον κάθε άξονα δράσης, έτσι ώστε να δίνεται μια συνολική εικόνα του εύρους και της κατεύθυνσης των παρεμβάσεων και των πολιτικών.

Στη συνέχεια, η κάθε πολιτική, ή δράση, παρουσιάζεται σε ειδικό πλαίσιο όπου αναφέρεται ο άξονας και η θεματική ενότητα στην οποία αντιστοιχεί, μαζί με τους στόχους και μια σύντομη περιγραφή της.

3.2 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΩΝ ²³

Οι δράσεις και οι πολιτικές του Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης έχουν ως κεντρική αποστολή να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους και τις αδυναμίες της περιοχής, να ενισχύσουν τα ισχυρά της σημεία και να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται έτσι ώστε να επιτευχθούν οι αναπτυξιακοί στόχοι οι οποίοι τίθενται. Με άλλα λόγια, οι δράσεις και οι πολιτικές που προτείνονται έχουν ως αποστολή τη σύγκλιση του νομού με την Ευρωπαϊκή Ένωση, την κοινωνική και χωρική συνοχή και την αειφόρο ανάπτυξη. Αυτοί οι τρεις στόχοι αποτελούν και τα κριτήρια αξιολόγησης της σημασίας και αποτελεσματικότητας των προτεινόμενων πολιτικών.

Οι πολιτικές και οι δράσεις καλύπτουν τις σημαντικές πτυχές της αναπτυξιακής διαδικασίας με πλήρη τρόπο και ανταποκρίνονται στο στρατηγικό σχεδιασμό και στην αναπτυξιακή στόχευση του νομού.

Τα κριτήρια ταξινόμησης των πολιτικών σε άξονες δράσης έχουν ασφαλώς σχέση με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής. Συνήθως ενσωματώνουν τις προτεραιότητες οι οποίες αναδεικνύονται από την αναπτυξιακή στρατηγική και

²³ Πηγή: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005 (B)

επιχειρούν να συνδέσουν σε αδρές γραμμές τις κατηγορίες δράσης με συγκεκριμένες προτεραιότητες. Οι επιμέρους δράσεις οι οποίες εντάσσονται σε κάθε άξονα έχουν μια πιο σαφή και οριοθετημένη αποστολή, καθώς επιδιώκουν να συνδέσουν τα διαθέσιμα μέσα άσκησης πολιτικής με συγκεκριμένες ανάγκες ή συγκεκριμένα προβλήματα της περιοχής.

Επίσης, οι πολιτικές που προτείνονται είναι ιεραρχημένες ανάλογα με τη σημασία τους και το βαθμό προτεραιότητας. Προηγούνται οι πολιτικές με υψηλή προτεραιότητα, ακολουθούν αυτές με μέση προτεραιότητα και στο τέλος παρουσιάζονται οι πολιτικές χαμηλότερης προτεραιότητας. Αν και το σχέδιο ανάπτυξης έχει ένα στρατηγικό χαρακτήρα και θα έπρεπε να επικεντρώνεται μόνο στις πολιτικές υψηλής προτεραιότητας και υψηλής προστιθέμενης αξίας στην αναπτυξιακή προσπάθεια του νομού, τελικά συμπεριλαμβάνει ένα μεγάλο εύρος πολιτικών και δράσεων. Αυτό δεν σημαίνει ότι το Σχέδιο Ανάπτυξης της Νομού Ιωαννίνων μπορεί να καλύψει τις ανάγκες όλων των Δήμων, ούτε είναι αυτός ο σκοπός του. Ασφαλώς, ο κάθε Δήμος θα πρέπει να λάβει υπόψη του τις κατευθύνσεις δράσεων και πολιτικών που επηρεάζουν ή αφορούν την περιοχή του. Για να υπάρχει όμως ένα ολοκληρωμένο σχέδιο πολιτικών στη μικρή κλίμακα, ο κάθε Δήμος θα πρέπει να εκπονήσει εγκαίρως το δικό του εξειδικευμένο Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα.

3.3 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

Σε αυτήν την παράγραφο, παρουσιάζονται οι πολιτικές και οι δράσεις του Σχεδίου, αρχικά ανά άξονα δράσης και στη συνέχεια περιγράφεται η κάθε δράση χωριστά. Η κάθε πρόταση, δηλαδή, παρουσιάζεται σε ένα ξεχωριστό πλαίσιο, στο οποίο αναφέρεται ο τίτλος της δράσης, ο άξονας στον οποίο ανήκει, η θεματική ενότητα στην οποία ανήκει και οι στόχοι μαζί με μια σύντομη περιγραφή της δράσης. Οι δράσεις παρουσιάζονται με ένα ιεραρχημένο τρόπο. Αυτό σημαίνει ότι στο εσωτερικό της κάθε ενότητας προηγούνται αυτές οι οποίες είναι πιο σημαντικές και πιο επείγουσες για την ανάπτυξη του νομού.

Στα παρακάτω πλαίσια παρουσιάζονται οι πολιτικές, ή οι δράσεις, ανά άξονα δράσης και θεματική ενότητα.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	
1.1	Ολοκλήρωση των συστημάτων συγκοινωνίας και μεταφορών
1.1.1	Ολοκλήρωση διαπεριφερειακών εθνικών οδικών υποδομών
1.1.2	Βελτίωση ενδονομαρχιακών οδικών υποδομών
1.1.3	Αεροπορικές συνδέσεις και υποδομές
1.1.4	Βελτίωση των συμβατικών αστικών συγκοινωνιών
1.1.5	Δημιουργία Εμπορευματικού Κέντρου
1.1.6	Βελτίωση περιαστικών οδικών υποδομών
1.1.7	Προώθηση ενός προγράμματος δημιουργίας οργανωμένων χώρων στάθμευσης στους οικιστικούς χώρους και στους χώρους υψηλού τουριστικού ενδιαφέροντος
1.1.8	Βελτίωση Οδικής Ασφάλειας
1.1.9	Ποδηλατοδρόμοι
1.2	Ανάπτυξη ενεργειακών υποδομών
1.2.1	Δημιουργία δικτύου Φυσικού Αερίου
1.2.2	Παραγωγή ενέργειας από ήπιες και ανανεώσιμες μορφές
1.3	Ενίσχυση των συστημάτων τηλεπικοινωνιών – πρόσβαση σε ευρυζωνικές υποδομές
1.3.1	Πρόσβαση στα ευρυζωνικά δίκτυα
1.3.2	Ανάπτυξη ασύρματων δικτύων και υπηρεσιών σε απομακρυσμένες περιοχές
1.3.3	Αποτελεσματική επίλυση του ζητήματος των κεραιών

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ	
2.1	Παρεμβάσεις περιβάλλοντος τοπικής κλίμακας
2.1.1	Διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος – Κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων ολοκληρωμένης διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και οικοσυστημάτων - Περιοχές NATURA 2000
2.1.2	Έργα διαχείρισης στερεών και επικινδύνων αποβλήτων – Έργα διαχείρισης υγρών αποβλήτων
2.1.3	Αποκατάσταση μολυσμένης γης (ΧΑΔΑ κλπ.).
2.1.4	Εφαρμογή σχεδίων και μέτρων για την διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων - αντιπλημμυρικά
2.1.5	Ορθολογική διαχείριση υδατικών πόρων - Διαχείριση και διανομή νερού
2.1.6	Δράσεις στο δομημένο περιβάλλον – Χωροταξία – Πολεοδομία – Αστικές αναπλάσεις
2.1.7	Υπολογισμός (μελέτη) τουριστικής φέρουσας ικανότητας και οργάνωσης τουριστικής ανάπτυξης των ορεινών περιοχών με γνώμονα την αειφορία και τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος.
2.1.8	Μελέτες διαχείρισης βοσκοτόπων και τήρηση της βοσκοϊκανότητας, ώστε να αποτραπεί η υποβάθμιση και διάβρωση των εδαφών
2.1.9	Πρόγραμμα ελέγχου της γεωργικής ρύπανσης στις αγροτικές περιοχές
2.1.10	Αύξηση των χώρων πρασίνου στους δήμους και μεγαλύτερους οικισμούς
2.2	Κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες
2.2.1	Αναβάθμιση υποδομών και εξοπλισμών για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και της έρευνας (Τριτοβάθμια εκπαίδευση)
2.2.2	Εκσυγχρονισμός και βελτίωση κτιριακών και αύλιων υποδομών των σχολείων όλων των βαθμίδων, και δημιουργία αιθουσών εκδηλώσεων
2.2.3	Αύξηση ενίσχυση των βιβλιοθηκών και των εργαστηρίων των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
2.2.4	Επέκταση και αναβάθμιση ηλεκτρονικού εξοπλισμού όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης
2.2.5	Υποδομές σχολείων εκπαίδευσης ενηλίκων, σχολείων γονέων και σχολείων Β' ευκαιρίας
2.2.6	Ανάπτυξη και αναβάθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε συνεργασία με το πανεπιστήμιο, τα τοπικά εκπαιδευτικά κέντρα και τους παραγωγικούς φορείς
2.2.7	Ίδρυση Νομαρχιακού παρατηρητηρίου απασχόλησης

2.2.8	Ανάπτυξη κέντρου προώθησης της απασχόλησης του ΟΑΕΔ
2.2.9	Ενίσχυση των υποδομών των κρατικών υπηρεσιών που ασχολούνται με ζητήματα ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού
2.3	Παρεμβάσεις τουρισμού
2.3.1	Βελτίωση δημόσιων τουριστικών υποδομών
2.3.2	Ανάπτυξη στρατηγικής για την τουριστική προβολή του Νομού
2.3.3	Τουριστικός χωρικός σχεδιασμός
2.3.4	Προσέλκυση νέων επενδύσεων και τόνωση της τουριστικής επιχειρηματικότητας
2.3.5	Διεύρυνση και θεματική διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος
2.3.6	Αναβάθμιση της ποιότητας και πιστοποίηση των παρεχόμενων τουριστικών και των συνοδευτικών υπηρεσιών
2.3.7	Εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού του τουριστικού κλάδου
2.3.8	Σύνδεση του τουρισμού με την τοπική οικονομία και τον τοπικό πολιτισμό
2.3.9	Ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού και συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
2.3.10	Επιχειρησιακά σχέδια επωνυμίας και ταυτότητας των τουριστικών προορισμών του νομού
2.4	Παρεμβάσεις πολιτισμού
2.4.1	Προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς - ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών και υπηρεσιών.
2.4.2	Ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων – Δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών
2.4.3	Ανάπτυξη σύγχρονου πολιτισμού
2.5	Υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη
2.5.1	Ανάπτυξη υποδομών στην Β' Βάθμια και Γ' Βάθμια περίθαλψη
2.5.2	Ενίσχυση δομών Α' Βάθμιας υγείας
2.5.3	Υποδομές δομών κοινωνικής φροντίδας
2.6	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής και αγροτικής αναγέννησης
2.6.1	Δράσεις που αφορούν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων
2.6.2	Δημιουργία και ενίσχυση νέων μορφών και υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο
2.6.3	Προώθηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης για τις μειονεκτικές περιοχές του νομού
2.6.4	Λειτουργία εργαστηρίων καινοτομικής παραγωγής
2.6.5	Υπηρεσίες προς ΜΜΕ
2.6.6	Περιβαλλοντικές διαστάσεις (χρήση εναλλακτικών πηγών ενέργειας, βιοκλιματικός σχεδιασμός, εξοικονόμηση ενέργειας)
2.6.7	Χρήση της ΕΤΠ στην παραγωγική διαδικασία στα ζητήματα περιβάλλοντος και στη Διοίκηση

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	
3.1	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας ζωής με αξιοποίηση των ΤΠΕ
3.1.1	Εισαγωγή, χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ από επιχειρήσεις
3.1.2	Ανάπτυξη εφαρμογών και δημιουργία υπηρεσιών μέσω αξιοποίησης των ΤΠΕ σε τομείς προτεραιότητας για το Νομό
3.1.3	Ψηφιακός εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης
3.1.4	Βελτίωση της καθημερινής ζωής μέσω ΤΠΕ - ισότιμη συμμετοχή των πολιτών του Νομού στην ψηφιακή Ελλάδα
3.1.5	Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών τοπικής αυτοδιοίκησης για τον πολίτη
3.2	Ενίσχυση της καινοτομικής ικανότητας του Νομού για την ανάπτυξη νέων ή βελτιωμένων προϊόντων και υπηρεσιών
3.2.1	Δημιουργία – ανάπτυξη πόλων καινοτομίας σε τομείς προτεραιότητας για το Νομό
3.2.2	Ενίσχυση των υποδομών ΕΤΑ σε τομείς προτεραιότητας για την περιφερειακή οικονομία
3.2.3	Ενίσχυση ΜΜΕ για την ανάπτυξη ή βελτίωση προϊόντων και υπηρεσιών

3.2.4	Ανάπτυξη δικτύων για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τη διερεύνηση των τεχνολογικών προοπτικών σε επιλεγμένους κλάδους της οικονομίας του Νομού
3.3	Προώθηση της επιχειρηματικότητας-βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος
3.3.1	Ενίσχυση συλλογικών ή κλαδικών φορέων για την ανάπτυξη δράσεων επιχειρηματικής εξωστρέφειας για επιλεγμένους κλάδους της οικονομίας του Νομού
3.3.2	Δημιουργία ή βελτίωση οργανωμένων χώρων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
3.3.3	Ενίσχυση επιχειρηματικών σχεδίων στους τομείς των υπηρεσιών, του εμπορίου και της μεταποίησης
3.3.4	Ενίσχυση μηχανισμών ή κέντρων παροχής ολοκληρωμένων υπηρεσιών υποστήριξης στις ΜΜΕ
3.3.5	Προώθηση επενδυτικών συμπράξεων δημόσιου – ιδιωτικού τομέα

Παρατηρούμε ότι ο πλέον πολυπληθής άξονας είναι ο δεύτερος, ο οποίος αφορά στην αειφορική ανάπτυξη και την βελτίωση της ποιότητας ζωής και καλύπτει με δράσεις πολλούς από τους ειδικούς αναπτυξιακούς στόχους του Σχεδίου. Οι υπόλοιποι δυο άξονες περιλαμβάνουν λιγότερες δράσεις αλλά αυτό δεν μπορεί να αναιρέσει την σπουδαιότητά τους.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι τόσο οι άξονες, όσο και οι δράσεις έχουν υψηλό βαθμό συνέργειας και συμπληρωματικότητας μεταξύ τους. Αυτό σημαίνει ότι η υλοποίηση μιας δράσης δεν συμβάλλει μόνο στην επίτευξη του δικού της στόχου, αλλά ταυτόχρονα συμβάλλει και στην επίτευξη των στόχων άλλων δράσεων με υψηλό βαθμό συνέργειας.

3.3.1 Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας

3.3.1.1 Ολοκλήρωση των Συστημάτων Συγκοινωνίας και Μεταφορών

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
1.1 Ολοκλήρωση των Συστημάτων Συγκοινωνίας και Μεταφορών
ΚΩΔΙΚΟΣ
1.1.1
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ολοκλήρωση διαπεριφερειακών εθνικών οδικών υποδομών
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η δράση αυτή αποσκοπεί στην αξιοποίηση και την ενίσχυση του ρόλου του νομού Ιωαννίνων στην Δυτική και Κεντρική Ελλάδα στην προοπτική συγκρότησης αναπτυξιακού κόμβου και πληθυσμιακού πόλου δια μέσου της βελτίωσης των διαπεριφερειακών συνδέσεων και της αύξησης του πληθυσμιακού δυναμικού του. Συγκεκριμένα, για τις διαπεριφερειακές οδικές υποδομές προτείνεται (α) η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού και (β) η κατασκευή της Ιόνιας Οδού

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1.1 Ολοκλήρωση των Συστημάτων Συγκοινωνίας και Μεταφορών

ΚΩΔΙΚΟΣ

1.1.2

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Βελτίωση ενδονομαρχιακών οδικών υποδομών

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η δράση αυτή αφορά τη βελτίωση των ενδονομαρχιακών μεταφορικών υποδομών του νομού Ιωαννίνων. Συγκεκριμένα προτείνεται και βελτίωση της σύνδεσης των παραμεθόριων περιοχών και η ανάπτυξη και βελτίωση του δικτύου για την προσπελασιμότητα των ορεινών περιοχών του Νομού

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1.1 Ολοκλήρωση των Συστημάτων Συγκοινωνίας και Μεταφορών

ΚΩΔΙΚΟΣ

1.1.3

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Αεροπορικές συνδέσεις και υποδομές

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η δράση αυτή αφορά τις αεροπορικές συνδέσεις του νομού Ιωαννίνων. Συγκεκριμένα, προτείνεται (α) η ολοκλήρωση των έργων στο Αεροδρόμιο Ιωαννίνων και (β) η εξασφάλιση τακτικής αεροπορικής σύνδεσης με άλλες ελληνικές πόλεις και μιας καταρχήν τουλάχιστον με το εξωτερικό υποδοχής μεγαλύτερων αεροσκαφών.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1.1 Ολοκλήρωση των Συστημάτων Συγκοινωνίας και Μεταφορών

ΚΩΔΙΚΟΣ

1.1.4

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Βελτίωση των συμβατικών αστικών συγκοινωνιών

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η δράση αυτή αποσκοπεί στη βελτίωση της αστικής κυκλοφορίας και, δευτερογενώς, και στάθμευσης στις κεντρικές περιοχές (μέσω της μείωσης της χρήσης του ιδιωτικού αυτοκινήτου), με επίκεντρο τις «συμβατικές» αστικές συγκοινωνίες (λεωφορεία). Περιλαμβάνει τη βελτίωση του τροχαίου υλικού, τη χρήση τεχνολογιών ΚτΠ, την πύκνωση των δρομολογίων, και την επιμόρφωση του προσωπικού των αστικών συγκοινωνιών.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1.1 Ολοκλήρωση των Συστημάτων Συγκοινωνίας και Μεταφορών

ΚΩΔΙΚΟΣ

1.1.5

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Δημιουργία Εμπορευματικού Κέντρου

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η κατασκευή εμπορευματικού κέντρου θα συμβάλει στην ορθολογική ανάπτυξη του κλάδου των μεταφορών και θα δημιουργήσει νέες μορφές υπηρεσιών και απασχόλησης.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1.1 Ολοκλήρωση των Συστημάτων Συγκοινωνίας και Μεταφορών

ΚΩΔΙΚΟΣ

1.1.6

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Βελτίωση περιαστικών οδικών υποδομών

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η δράση αυτή αποσκοπεί στη βελτίωση της συνολικής λειτουργικότητας της πόλης των Ιωαννίνων και της προσπελασιμότητάς της από τους άλλους οικισμούς του νομού και στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τόσο των κατοίκων του νομού γενικότερα, όσο και των κατοίκων της πόλης των Ιωαννίνων.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1.1 Ολοκλήρωση των Συστημάτων Συγκοινωνίας και Μεταφορών

ΚΩΔΙΚΟΣ

1.1.6

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Βελτίωση περιαστικών οδικών υποδομών

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η δράση αυτή αποσκοπεί στη βελτίωση της συνολικής λειτουργικότητας της πόλης των Ιωαννίνων και της προσπελασιμότητάς της από τους άλλους οικισμούς του νομού και στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής τόσο των κατοίκων του νομού γενικότερα, όσο και των κατοίκων της πόλης των Ιωαννίνων.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1.1 Ολοκλήρωση των Συστημάτων Συγκοινωνίας και Μεταφορών
ΚΩΔΙΚΟΣ
1.1.7
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Προώθηση ενός προγράμματος δημιουργίας οργανωμένων χώρων στάθμευσης στους οικιστικούς χώρους και στους χώρους υψηλού τουριστικού ενδιαφέροντος
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση αυτή αποσκοπεί στη βελτίωση των συνθηκών στάθμευσης, στις κεντρικές περιοχές, σε ορισμένες περικεντρικές ζώνες με υψηλές πυκνότητες κατοικίας (σε επόμενη χρονικά φάση), καθώς και σε χώρους υψηλού τουριστικού ενδιαφέροντος.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
1.1 Ολοκλήρωση των Συστημάτων Συγκοινωνίας και Μεταφορών
ΚΩΔΙΚΟΣ
1.1.8
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Βελτίωση Οδικής Ασφάλειας
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Κατασκευή και λειτουργία υποδομών βελτίωσης της οδικής ικανότητας

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
1.1 Ολοκλήρωση των Συστημάτων Συγκοινωνίας και Μεταφορών
ΚΩΔΙΚΟΣ
1.1.9
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Ποδηλατοδρόμοι

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Κατασκευή ποδηλατοδρόμων σε αστικές και εξωαστικές περιοχές για μείωση της κίνησης οχημάτων και για αναψυχή.

3.3.1.2 Ανάπτυξη Ενεργειακών Υποδομών

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1.2 Ανάπτυξη Ενεργειακών Υποδομών

ΚΩΔΙΚΟΣ

1.2.1

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Δημιουργία δικτύου Φυσικού Αερίου

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η δράση αυτή αποσκοπεί στη ενίσχυση των υποδομών ενέργειας για την επίλυση συναφών προβλημάτων του νομού. Συγκεκριμένα προτείνεται η σύνδεση του Νομού με το δίκτυο Φυσικού Αερίου της χώρας.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

1.2 Ανάπτυξη Ενεργειακών Υποδομών

ΚΩΔΙΚΟΣ

1.2.2

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Παραγωγή ενέργειας από ήπιες και ανανεώσιμες μορφές

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η δράση αυτή αποσκοπεί στη ενίσχυση των υποδομών ενέργειας του νομού. Συγκεκριμένα προτείνεται η παραγωγή ενέργειας σε ήπιες και ανανεώσιμες μορφές (μικρά Υ/Η, αιολική ενέργεια, γεωθερμία, βιομάζα-βιοαέριο).

3.3.1.3 Ενίσχυση των Συστημάτων Τηλεπικοινωνιών – Πρόσβαση σε Ευρυζωνικές Υποδομές

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
1.3 Ενίσχυση των Συστημάτων Τηλεπικοινωνιών – Πρόσβαση σε Ευρυζωνικές Υποδομές
ΚΩΔΙΚΟΣ
1.3.1
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Πρόσβαση στα ευρυζωνικά δίκτυα
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση αυτή αποσκοπεί στη βελτίωση των τηλεπικοινωνιών και την ένταξη των πολιτών του νομού στην Κοινωνία Πληροφορίας. Για την υλοποίηση της δράσης προτείνονται οι συνεργασίες με την «Κοινωνία της Πληροφορίας» για πρόσβαση στα ευρυζωνικά δίκτυα, και στήριξη με αποτελεσματικές υπηρεσίες προς του πελάτες, και η ουσιαστική ενίσχυση υποδομών ΚτΠ για ανάπτυξη υπηρεσιών ΤΠΕ.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
1.3 Ενίσχυση των Συστημάτων Τηλεπικοινωνιών – Πρόσβαση σε Ευρυζωνικές Υποδομές
ΚΩΔΙΚΟΣ
1.3.2
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ανάπτυξη ασύρματων δικτύων και υπηρεσιών σε απομακρυσμένες περιοχές
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση αυτή αποσκοπεί στη βελτίωση των τηλεπικοινωνιών και την ένταξη των πολιτών του νομού στην Κοινωνία Πληροφορίας. Για την υλοποίηση της δράσης προτείνεται η ανάπτυξη ασύρματων δικτύων και υπηρεσιών σε απομακρυσμένες περιοχές.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
1. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
1.3 Ενίσχυση των Συστημάτων Τηλεπικοινωνιών – Πρόσβαση σε Ευρυζωνικές Υποδομές
ΚΩΔΙΚΟΣ
1.3.3
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Αποτελεσματική επίλυση του ζητήματος των κεραιών
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση αυτή αποσκοπεί στη βελτίωση των τηλεπικοινωνιών και την ένταξη των πολιτών του νομού στην Κοινωνία Πληροφορίας. Για την υλοποίηση της δράσης προτείνεται η αποτελεσματική επίλυση του ζητήματος των κεραιών. Η δράση θα περιλαμβάνει δημόσια διαβούλευση με τη συμβολή ειδικών, διεξαγωγή έρευνας-μελέτης, ενέργειες για καθορισμό χώρου εγκατάστασης, ρυθμίσεις χρήσεων γης, και ενέργειες εγκατάστασης και μετεγκατάστασης.

3.3.2 Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής

3.3.2.1 Παρεμβάσεις Περιβάλλοντος Τοπικής Κλίμακας

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.1 Παρεμβάσεις Περιβάλλοντος Τοπικής Κλίμακας
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.1.1
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος – Κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων ολοκληρωμένης διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και οικοσυστημάτων - Περιοχές NATURA 2000
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση περιλαμβάνει την ενεργοποίηση των ιδρυθέντων φορέων διαχείρισης των περιοχών NATURA 2000.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.1 Παρεμβάσεις Περιβάλλοντος Τοπικής Κλίμακας
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.1.2
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Έργα διαχείρισης στερεών και επικινδύνων αποβλήτων – Έργα διαχείρισης υγρών αποβλήτων
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Στόχος της δράσης είναι να προωθήσει έργα υποδομών για την αποτελεσματική διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων, καθώς και των επικινδύνων αποβλήτων.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.1 Παρεμβάσεις Περιβάλλοντος Τοπικής Κλίμακας
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.1.3
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Αποκατάσταση μολυσμένης γης (ΧΑΔΑ κλπ.)
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Ο Νομός διαθέτει σημαντικό αριθμό ΧΑΔΑ οι οποίοι χρήζουν για λόγους υγείας αλλά και λόγω των νομικών δεσμεύσεων άμεσης αποκατάστασης. Η δράση θα συμβάλλει στην κατεύθυνση αυτή.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.1 Παρεμβάσεις Περιβάλλοντος Τοπικής Κλίμακας
ΚΩΔΙΚΟΣ

2.1.4

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Εφαρμογή σχεδίων και μέτρων για την διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων - αντιπλημμυρικά

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Μέσω έργων και σχεδίων όπως κατά των πλημμυρών, διαβρώσεων και κατολισθήσεων, πυρκαγιών κ.α. η δράση στοχεύει να συμβάλλει στην πρόληψη των κινδύνων για το φυσικό και δομημένο περιβάλλον.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

2.1 Παρεμβάσεις Περιβάλλοντος Τοπικής Κλίμακας

ΚΩΔΙΚΟΣ

2.1.5

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Ορθολογική διαχείριση υδατικών πόρων - Διαχείριση και διανομή νερού

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η δράση περιλαμβάνει έργα και συστήματα για την ορθολογική διαχείριση των υδατινών πόρων της καθώς και ενισχύσεις σχεδίων που αφορούν στη διαχείριση και διανομή του νερού ώστε να υπάρξει διασφάλιση ποιότητας και αποφυγή της σπατάλης.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

2.1 Παρεμβάσεις Περιβάλλοντος Τοπικής Κλίμακας

ΚΩΔΙΚΟΣ

2.1.6

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Δράσεις στο δομημένο περιβάλλον – Χωροταξία – Πολεοδομία – Αστικές αναπλάσεις

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Για τη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος η δράση στοχεύει στην ενίσχυση χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων και παρεμβάσεων καθώς και σημαντικής κλίμακας αστικές παρεμβάσεις που θα βελτιώνουν την ποιότητα ζωής και την αστική βιωσιμότητα.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

2.1 Παρεμβάσεις Περιβάλλοντος Τοπικής Κλίμακας

ΚΩΔΙΚΟΣ

2.1.7

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Υπολογισμός (μελέτη) τουριστικής φέρουσας ικανότητας και οργάνωσης τουριστικής ανάπτυξης των ορεινών περιοχών με γνώμονα την αειφορία και τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Στόχος της δράσης είναι η εκπόνηση μελέτης στην οποία θα προτείνονται τρόποι οργάνωσης της τουριστικής ανάπτυξης του Νομού, όχι με τρόπο, αλλά με σεβασμό στην πολιτιστική παράδοση της περιοχής και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

2.1 Παρεμβάσεις Περιβάλλοντος Τοπικής Κλίμακας

ΚΩΔΙΚΟΣ

2.1.8

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Μελέτες διαχείρισης βοσκοτόπων και τήρηση της βοσκοϊκανότητας, ώστε να αποτραπεί η υποβάθμιση και διάβρωση των εδαφών

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση αφορά στην εκπόνηση μελετών διαχείρισης βοσκοτόπων, σε περιοχές όπου υπάρχει υποβάθμιση τους, διάβρωση εδαφών λόγω υπερβόσκησης και κακή διατροφική κατάσταση των ζώων.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.1 Παρεμβάσεις Περιβάλλοντος Τοπικής Κλίμακας
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.1.9
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Πρόγραμμα ελέγχου της γεωργικής ρύπανσης στις αγροτικές περιοχές
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση περιλαμβάνει τη σύσταση μηχανισμού ελέγχου της γεωργικής ρύπανσης με τη διενέργεια τακτικών ελέγχων σε δείγματα εδάφους, καρπών, φύλλων κ.λπ. αγροτικών προϊόντων με στόχο τον εντοπισμό (ή μη) υπολειμμάτων αγροχημικών.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.1 Παρεμβάσεις Περιβάλλοντος Τοπικής Κλίμακας
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.1.10
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Αύξηση των χώρων πρασίνου στους δήμους και μεγαλύτερους οικισμούς
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση αυτή αποσκοπεί στη βελτίωση των πολεοδομικών και περιβαλλοντικών συνθηκών στα Ιωάννινα και τους μεγαλύτερους οικισμούς του Νομού. Περιλαμβάνει την αύξηση του ποσοστού των χώρων πρασίνου στον αστικό χώρο, με χρήση μη αξιοποιημένων πολεοδομικών μηχανισμών και επίσης την καλύτερη συντήρηση και την αξιοποίηση των υφιστάμενων χώρων πρασίνου. Οι πολεοδομικοί μηχανισμοί προϋποθέτουν ορθό πολεοδομικό σχεδιασμό.

3.3.2.2 Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.2 Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.2.1
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Αναβάθμιση υποδομών και εξοπλισμών για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και της έρευνας (Τριτοβάθμια εκπαίδευση)
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση στοχεύει στην αναβάθμιση και επέκταση των υποδομών στην εκπαίδευση και την έρευνα με έμφαση την τριτοβάθμια. Επίσης, προβλέπει την απόκτηση κατάλληλων εξοπλισμών για εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.2 Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.2.2
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Εκσυγχρονισμός και βελτίωση κτιριακών και αύλιων υποδομών των σχολείων όλων των βαθμίδων, και δημιουργία αιθουσών εκδηλώσεων
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση αυτή αποσκοπεί στη βελτίωση των βασικών υποδομών του κλάδου της παιδείας, Συγκεκριμένα προτείνεται η βελτίωση κτιριακών και αύλιων υποδομών των σχολείων όλων των βαθμίδων. Ο στόχος είναι αρθούν σημαντικά προβλήματα που έχουν σήμερα τα σχολεία, να γίνουν τα σχολεία ευπρεπέστερα καλύτερα από περιβαλλοντική άποψη και ασφαλέστερα, ώστε να καταστούν και ελκυστικότερα για τους μαθητές και εργαζόμενους. Σημαντική είναι η κατασκευή και λειτουργία εξοπλισμένων αιθουσών εκδηλώσεων για τις ανάγκες των σχολείων, ιδανικά μία ανά σχολείο ή ανά συγκρότημα.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.2 Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.2.3
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Αύξηση ενίσχυση των βιβλιοθηκών και των εργαστηρίων των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δημιουργία εργαστηρίων και βιβλιοθηκών και η απόκτηση των αναγκαίων εξοπλισμών και μέσων βρίσκεται στον πυρήνα της εν λόγω δράσης.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.2 Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.2.4
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Επέκταση και αναβάθμιση ηλεκτρονικού εξοπλισμού όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Στόχος της δράσης είναι η επέκταση και αναβάθμιση του ηλεκτρονικού εξοπλισμού όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, καθώς όπως είναι γνωστό σε διάστημα λίγων ετών ο ηλεκτρονικός εξοπλισμός απαξιώνεται τεχνολογικά. Η συνεχής ανάγκη επικαιροποίησης των γνώσεων συνοδεύεται και από την αντίστοιχη ανάγκη επικαιροποίησης του εξοπλισμού. Ο στόχος είναι το κάθε σχολείο να έχει μια πλήρως εξοπλισμένη αίθουσα πληροφορικής για τις ανάγκες των μαθητών, με ευρεία πρόσβαση τις ώρες που δεν διεξάγεται μάθημα, όπως επίσης και ο εφοδιασμός όλων των γραφείων των καθηγητών με Η/Υ και τα απαραίτητα περιφερειακά.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.2 Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.2.5
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Υποδομές σχολείων εκπαίδευσης ενηλίκων, σχολείων γονέων και σχολείων Ευκαιρίας
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η προώθηση της δια βίου εκπαίδευσης μέσω της δημιουργίας υποδομών εκπαίδευσης ενηλίκων, της απόκτησης σχολείων γονέων και σχολείων δεύτερης ευκαιρίας αποτελεί το βασικό σκοπό της δράσης.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.2 Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.2.6
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ανάπτυξη και αναβάθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σε συνεργασία με το πανεπιστήμιο, τα τοπικά εκπαιδευτικά κέντρα και τους παραγωγικούς φορείς
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Στα έργα της δια βίου μάθησης περιλαμβάνονται η ανάλυση των αναγκών κατάρτισης, η αναζήτηση νέων μορφών οργάνωσης της κατάρτισης και η προσαρμογή του περιεχομένου της κατάρτισης στις νέες συνθήκες. Με βάση αυτά προτείνεται η ενίσχυση των δομών που παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση και δια βίου μάθηση στο Νομό Ιωαννίνων αλλά και η προώθηση εναλλακτικών μορφών κατάρτισης για τις απομακρυσμένες περιοχές (εξ' αποστάσεως κατάρτιση, τηλεκατάρτιση) σε συνδυασμό με την προώθηση της τεχνολογίας και των ευρυζωνικών δικτύων και την δημιουργία κέντρων που προσφέρουν την πρόσβαση στο διαδίκτυο.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.2 Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.2.7
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ίδρυση Νομαρχιακού παρατηρητηρίου απασχόλησης
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Λόγω του τρόπου υπολογισμού της ανεργίας και της απασχόλησης πολύ συχνά διαφορετικές πηγές στοιχείων δίνουν διαφορετική εικόνα της ανεργίας και της απασχόλησης στο νομό. Έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο οι επίσημες στατιστικές να δείχνουν ύφεση και χαμηλά ποσοστά ανεργίας (σε σχέση με τον μέσο όρο της Χώρας), ενώ άλλες μελέτες να δείχνουν το αντίστροφο. Το γεγονός αυτό σηματοδοτεί την ανάγκη ύπαρξης αξιόπιστων μηχανισμών καταγραφής της ανεργίας με την μορφή τοπικών παρατηρητηρίων απασχόλησης.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.2 Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.2.8
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ανάπτυξη κέντρου προώθησης της απασχόλησης του ΟΑΕΔ
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Ο τοπικός ΟΑΕΔ έχει καλή λειτουργία, έμπειρα στελέχη και σημαντικό έργο. Δεδομένης της καλής οργάνωσης και λειτουργίας του θα ήταν χρήσιμο να αναπτυχθεί περαιτέρω κέντρο προώθησης της απασχόλησης του ΟΑΕΔ.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.2 Κοινωνικές Υποδομές και Υπηρεσίες
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.2.9
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ενίσχυση των υποδομών των κρατικών υπηρεσιών που ασχολούνται με ζητήματα ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Οι υποδομές των κρατικών υπηρεσιών (π.χ. ΟΑΕΔ) που βοηθούν την άρση του κοινωνικού των αποκλεισμού των κοινωνικά μειονεκτουσών ομάδων ή εκείνων που αγωνίζονται με τα ειδικά προβλήματα στην κοινωνία προσφέρουν σημαντικό έργο και πρέπει να ενισχυθούν με προσωπικό και υποδομές.

3.3.2.3 Παρεμβάσεις Τουρισμού

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.3 Παρεμβάσεις Τουρισμού
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.3.1
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Βελτίωση δημόσιων τουριστικών υποδομών
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση αυτή αποσκοπεί στη βελτίωση ή δημιουργία νέων τουριστικών υποδομών, οι οποίες λόγω της φύσης τους οφείλουν να αναπτυχθούν από δημόσιους και ειδικότερα αυτοδιοικητικούς φορείς ή σε συνεργασίες δημόσιου - ιδιωτικού τομέα.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.3 Παρεμβάσεις Τουρισμού
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.3.2
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ανάπτυξη στρατηγικής για την τουριστική προβολή του Νομού
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
<p>Ο τουρισμός αποτελεί μια δραστηριότητα εντεταγμένη στο συνολική τοπικό κοινωνικοοικονομικό και οικολογικό σύστημα. Δεν υπάρχει κανένα πεδίο της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας που να μην επηρεάζει και να μην επηρεάζεται από την τουριστική δραστηριότητα. Συνεπώς, λόγω αυτής της φύσης του αλλά και λόγω της ιδιαίτερα σημαντικής συμβολής του στην περιφερειακή ανάπτυξη είναι αναγκαία η συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων (π.χ. κρατικών φορέων, αυτοδιοίκησης, επιχειρήσεων, εργαζομένων, επιστήμης, κοινωνίας πολιτών) στο σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης και στην άσκηση της τουριστικής πολιτικής. Στόχος της δράσης είναι, λοιπόν, η δημιουργία ενός τοπικού συστήματος (φόρουμ) διαβούλευσης, σχεδιασμού, προγραμματισμού, άσκησης και αξιολόγησης της τουριστικής πολιτικής και η ενίσχυση και η ενοποίηση όλων των σύγχρονων μορφών προβολής τόσο της αυτοδιοίκησης όσο και των επιχειρήσεων σε ένα κοινό στρατηγικό πλάνο.</p>

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.3 Παρεμβάσεις Τουρισμού
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.3.3
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Τουριστικός χωρικός σχεδιασμός
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
<p>Ο τουρισμός συνιστά μια δραστηριότητα με έντονη χωρική διάσταση. Η διάσταση αυτή αναφέρεται αφενός στις χρήσεις γης και αφετέρου στην διασπορά των τουριστικών πόρων και της τουριστικής δραστηριότητας. Στόχος της δράσης είναι στο πλαίσιο του εθνικού και του περιφερειακού χωροταξικού σχεδιασμού να προσδιορίσει σε επίπεδο Νομού ή/και δήμων τις χρήσεις γης ώστε να αποφευχθεί το φαινόμενο της καθυστέρησης ή αναβολής τουριστικών επενδύσεων.</p>

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.3 Παρεμβάσεις Τουρισμού
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.3.4
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Προσέλκυση νέων επενδύσεων και τόνωση της τουριστικής επιχειρηματικότητας
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Βασικός στόχος της δράσης είναι η προσέλκυση επενδύσεων στο χώρο του τουρισμού. Ειδικότερα, η δράση αποσκοπεί καταρχάς στο να προσελκύσει το ενδιαφέρον Ελλήνων και ξένων επενδυτών με αποδεδειγμένη εμπειρία στην παραγωγή και προσφορά ποιοτικών υπηρεσιών, αλλά και θετική εικόνα στη διεθνή τουριστική αγορά. Επίσης, άλλος ειδικός στόχος είναι η ενεργοποίηση της τοπικής οικονομίας να στραφεί σε τουριστικές δραστηριότητες παραδοσιακής αλλά και εναλλακτικής μορφής.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.3 Παρεμβάσεις Τουρισμού
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.3.5
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Διεύρυνση και θεματική διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Στόχος της δράσης είναι να δώσει ώθηση σε επενδύσεις σε εκείνες τις μορφές τουρισμού όπου ενώ έχει αναμφισβήτητο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, διαπιστώνεται είτε η έλλειψη επαρκών υποδομών και επιχειρηματικών δράσεων είτε η μέχρι σήμερα αξιοποίηση των πόρων υπήρξε ελλιπής.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.3 Παρεμβάσεις Τουρισμού
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.3.6
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Αναβάθμιση της ποιότητας και πιστοποίηση των παρεχόμενων τουριστικών και των συνοδευτικών υπηρεσιών
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Στόχος της δράσης είναι να ενισχύσει επενδύσεις και άλλες πρωτοβουλίες των υφιστάμενων επιχειρήσεων (π.χ. ξενοδοχείων και ξενώνων, μεταφοράς επισκεπτών, τουριστικών πρακτορείων, εστίασης και αναψυχής, προβολής και διαφήμισης, ενημέρωσης-ξενάγησης κ.α.) ώστε να βελτιώσουν σημαντικά τις προσφερόμενες υπηρεσίες τους. Ανώτερος στόχος είναι η συνεχής αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.3 Παρεμβάσεις Τουρισμού
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.3.7
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού του τουριστικού κλάδου
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Ο τουρισμός συνιστά έναν κλάδο έντασης εργασίας αλλά και έντασης γνώσης. Συνεπώς, η ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού που εμπλέκεται άμεσα αλλά και έμμεσα στην παραγωγή και διάθεση του τουριστικού προϊόντος αποτελεί, σε συνδυασμό με την ύπαρξη τουριστικών πόρων, έναν καθοριστικό παράγοντα της τουριστικής ανταγωνιστικότητας. Στόχος της δράσης είναι να συμβάλει μέσω ειδικών προγραμμάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και ενημέρωσης στην συνεχή αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού (π.χ. επιχειρηματιών και εργαζομένων) σε μια σειρά από ειδικά θέματα του τουριστικού κυκλώματος.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.3 Παρεμβάσεις Τουρισμού
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.3.8
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Σύνδεση του τουρισμού με την τοπική οικονομία και τον τοπικό πολιτισμό
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Προκειμένου η τουριστική δραστηριότητα να έχει σημαντική πολλαπλασιαστική συμβολή στην τοπική ανάπτυξη και να αναβαθμισθεί και ο βαθμός αποδοχής της στην τοπική κοινωνία είναι αναγκαίο να χρησιμοποιεί σε όσο υψηλότερο βαθμό γίνεται τοπικές εισροές (π.χ. υλικά και εργασία κατά τη διενέργεια τουριστικών επενδύσεων, καταναλωτικά αγαθά και εργασία κατά τη λειτουργία τους). Επίσης, είναι σημαντικό να αξιοποιεί ως εισροή τα τοπικά πολιτιστικά αγαθά και να είναι όσο πιο αρμονικά γίνεται στη ζώσα πολιτιστική και κοινωνική ζωή. Σκοπός της δράσης είναι να ενισχύσει δράσεις (π.χ. προδιαγραφές κατασκευών, προγραμματικές συμφωνίες, προγράμματα απασχόλησης, ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων) που θα προωθούν την ως άνω διασύνδεση.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.3 Παρεμβάσεις Τουρισμού
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.3.9
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού και συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Ο Νομός Ιωαννίνων προσφέρεται για την ανάπτυξη εθνικού και διεθνούς συνεδριακού τουρισμού. Οι συνεδριακές εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων αλλά και ιδιωτικών ξενοδοχείων ήδη αξιοποιούνται για την προσέλκυση συνεδρίων. Στόχος της δράσης είναι η ανάπτυξη συνολικής στρατηγικής και ο συντονισμός των ενεργειών όλων των εμπλεκόμενων για την ανάδειξη του Νομού σε συνεδριακό τόπο πρώτης γραμμής σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.3 Παρεμβάσεις Τουρισμού
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.3.10
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Επιχειρησιακά σχέδια επωνυμίας και ταυτότητας των τουριστικών προορισμών του νομού
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Στόχος της προτεινόμενης δράσης είναι η πιστοποίηση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών από τις τουριστικές επιχειρήσεις (π.χ. ISO, EMAS) καθώς και η ανάπτυξη και εφαρμογή ενός τοπικού ή περιφερειακού συστήματος πιστοποίησης της ποιότητας. Επίσης, οι ειδικοί τουριστικοί προορισμοί θα μπορούσαν να πιστοποιηθούν για την αειφορική διαχείριση του τουρισμού (π.χ. EMAS, ECOTOURISM) και να αποκτήσουν ταυτότητα μέσω προβολής και συμμετοχής σε διεθνής και ευρωπαϊκά δίκτυα.

3.3.2.4 Παρεμβάσεις Πολιτισμού

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.4 Παρεμβάσεις Πολιτισμού
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.4.1
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς - ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών και υπηρεσιών
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η περιοχή διαθέτει μια ιδιαίτερα σημαντική πολιτιστική παράδοση η οποία θα προστατευτεί και αναδειχθεί μέσω έργων και σχεδίων προστασίας καθώς και μέσω της δημιουργίας νέων υποδομών και υπηρεσιών.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.4 Παρεμβάσεις Πολιτισμού
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.4.2
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων – Δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Μέσω της ενοποίησης των σημαντικών αρχαιολογικών χώρων της περιοχής και της δημιουργίας ειδικών πολιτιστικών διαδρομών και δικτυώσεων η δράση στοχεύει στην ανάδειξη και τουριστική αξιοποίηση αυτών.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.4 Παρεμβάσεις Πολιτισμού
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.4.3
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ανάπτυξη σύγχρονου πολιτισμού
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση αναφέρεται στην ενίσχυση υποδομών και δομών για την προώθηση του σύγχρονου πολιτισμού (π.χ. μουσική, εικαστικές τέχνες, θέατρο, θεματικά πάρκα κ.α.)

3.3.2.5 Υγεία και Κοινωνική Αλληλεγγύη

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

2.5 Υγεία και Κοινωνική Αλληλεγγύη
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.5.1
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ανάπτυξη υποδομών στην Β' Βάθμια και Γ' Βάθμια περίθαλψη
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση αναφέρεται σε έργα επέκτασης και εκσυγχρονισμού, συντήρησης κλπ. των υφιστάμενων μονάδων υγείας καθώς και τη δημιουργία ειδικών μονάδων υγείας. Επίσης, η απόκτηση, ανανέωση και βελτίωση των εξοπλισμών υγείας περιλαμβάνονται στην εν λόγω δράση.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.5 Υγεία και Κοινωνική Αλληλεγγύη
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.5.2
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ενίσχυση δομών Α' Βάθμιας υγείας
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δημιουργία πολυιατρείων αστικού τύπου και αστικών κέντρων υγείας βρίσκονται στο επίκεντρο της εν λόγω δράσης.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.5 Υγεία και Κοινωνική Αλληλεγγύη
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.5.3
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Υποδομές δομών κοινωνικής φροντίδας

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η έμφαση της δράσης δίδεται στην δημιουργία νέων υποδομών και δομών κοινωνικής φροντίδας για την αντιμετώπιση του προβλήματος των ναρκωτικών (-.χ. κέντρα αποκατάστασης), για τη φροντίδα ανθρώπων που πάσχουν από τη νόσο του Αλτσχάϊμερ κέντρων ημέρας σε αστικά κέντρα και κινητών μονάδων

3.3.2.6 Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Αστικής και Αγροτικής Αναγέννησης

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

2.6 Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Αστικής και Αγροτικής Αναγέννησης

ΚΩΔΙΚΟΣ

2.6.1

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Δράσεις που αφορούν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Σκοπός της δράσης είναι η προώθηση σχεδίων προσβασιμότητας, πρόνοιας, περιβάλλοντος, υποδομών πρόσβασης ΑΜΕΑ σε αστικές και αγροτικές περιοχές.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

2.6 Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Αστικής και Αγροτικής Αναγέννησης

ΚΩΔΙΚΟΣ

2.6.2

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Δημιουργία και ενίσχυση νέων μορφών και υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η απουσία σύγχρονων υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο (π.χ. διοίκησης, πολιτισμού και αναψυχής, κοινωνικών λειτουργιών, υγείας, εκπαίδευσης, οικονομικών συμβουλών, αγροτικής ενημέρωσης κ.α.) αποτελούν εμπόδιο για την τοπική ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής. Στόχος της δράσης είναι να ενισχύσει τη δημιουργία και παροχή υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

2.6 Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Αστικής και Αγροτικής Αναγέννησης

ΚΩΔΙΚΟΣ

2.6.3

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Προώθηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης για τις μειονεκτικές περιοχές του νομού

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Για την ενίσχυση της ανάπτυξης των ειδικών μειονεκτικών περιοχών του Νομού (π.χ. ορεινές περιοχές) απαιτείται η εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης της υπαίθρου όπως τα ΟΠΑΑΧ. Συνεπώς, στόχος της δράσης είναι η συνέχιση και διεύρυνση της εφαρμογής ολοκληρωμένων αναπτυξιακών παρεμβάσεων υπέρ των αναπτυξιακά υστερουσών περιοχών του Νομού.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

2.6 Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Αστικής και Αγροτικής Αναγέννησης

ΚΩΔΙΚΟΣ

2.6.4

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Λειτουργία εργαστηρίων καινοτομικής παραγωγής

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η προώθηση εργαστηρίων καινοτομικής παραγωγής θα συμβάλλει στην ενίσχυση της παραγωγής νέων και παραδοσιακών προϊόντων.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.6 Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Αστικής και Αγροτικής Αναγέννησης
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.6.5
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Υπηρεσίες προς ΜΜΕ
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση περιλαμβάνει παροχή συμβουλών, για τεχνολογικές εφαρμογές, μεταφορά ερευνητικών αποτελεσμάτων προς επιχειρήσεις, διαχείριση χώρων παραγωγής – περιβαλλοντική συμμόρφωση, κατάρτιση εργατικού δυναμικού, υιοθέτηση προτύπων διαχείρισης ISO, χρησιμοποίηση Εφαρμογών Τεχνολογίας Πληροφοριών, Ηλεκτρονικού Εμπορίου και δημιουργίας ηλεκτρονικών αγορών.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
2.6 Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Αστικής και Αγροτικής Αναγέννησης
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.6.6
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Περιβαλλοντικές διαστάσεις (χρήση εναλλακτικών πηγών ενέργειας, βιοκλιματικός σχεδιασμός, εξοικονόμηση ενέργειας)
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση στοχεύει στην προώθηση σχεδίων σε αστικές και αγροτικές περιοχές με σκοπό τη χρήση εναλλακτικών πηγών ενέργειας, το βιοκλιματικό σχεδιασμό κτιρίων, την εξοικονόμηση ενέργειας κ.α.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
2. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

2.6 Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Αστικής και Αγροτικής Αναγέννησης
ΚΩΔΙΚΟΣ
2.6.7
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Χρήση της ΕΤΠ στην παραγωγική διαδικασία στα ζητήματα περιβάλλοντος και στη Διοίκηση
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Σκοπός της δράσης είναι η διάδοση της χρήσης των Εφαρμογών Τεχνολογίας Πληροφοριών στην παραγωγή, στη διαχείριση του περιβάλλοντος αλλά και στη δημόσια διοίκηση.

3.3.3 Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα

3.3.3.1 Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας και της Ποιότητας Ζωής με Αξιοποίηση των ΤΠΕ

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
3.1 Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας και της Ποιότητας Ζωής με Αξιοποίηση των ΤΠΕ
ΚΩΔΙΚΟΣ
3.1.1
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Εισαγωγή, χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ από επιχειρήσεις
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση στοχεύει στην ενίσχυση επιχειρήσεων ώστε να βελτιώσουν τη λειτουργία και ανταγωνιστικότητά τους μέσω της χρήσης των νέων ΤΠΕ.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
3.1 Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας και της Ποιότητας Ζωής με Αξιοποίηση των ΤΠΕ
ΚΩΔΙΚΟΣ

3.1.2
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ανάπτυξη εφαρμογών και δημιουργία υπηρεσιών μέσω αξιοποίησης των ΤΠΕ σε τομείς προτεραιότητας για το Νομό
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Στόχος είναι να αναπτυχθεί η εφαρμογή και η δημιουργία υπηρεσιών των ΤΠΕ σε κλάδους που είναι ζωτικής σημασίας για το Νομό.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
3.1 Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας και της Ποιότητας Ζωής με Αξιοποίηση των ΤΠΕ
ΚΩΔΙΚΟΣ
3.1.3
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ψηφιακός εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα της δημόσιας διοίκησης εξαρτάται σημαντικά από τη χρήση των νέων τεχνολογιών. Στόχος της δράσης είναι κατά συνέπεια η αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας από τη Δημόσια Διοίκηση.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
3.1 Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας και της Ποιότητας Ζωής με Αξιοποίηση των ΤΠΕ
ΚΩΔΙΚΟΣ
3.1.4
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Βελτίωση της καθημερινής ζωής μέσω ΤΠΕ - ισότιμη συμμετοχή των πολιτών του Νομού στην ψηφιακή Ελλάδα
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η ευρύτερη διάδοση των ΤΠΕ θα βελτίωνε την καθημερινότητα του πολίτη. Για το σκοπό αυτό απαραίτητο είναι να μην υπάρχουν αποκλεισμοί ή εμπόδια στη διάδοσή της. Σκοπός της δράσης είναι η ευρύτερη δυνατή συμμετοχή των πολιτών στο νέο κόσμο των ψηφιακών τεχνολογιών και υπηρεσιών.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

3.1 Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας και της Ποιότητας Ζωής με Αξιοποίηση των ΤΠΕ

ΚΩΔΙΚΟΣ

3.1.5

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών τοπικής αυτοδιοίκησης για τον πολίτη

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η εφαρμογή της ψηφιακής τεχνολογίας για την παροχή ψηφιακών υπηρεσιών προς τον πολίτη θα συνέβαλε στον εκσυγχρονισμό της τοπικής αυτοδιοίκησης και στην καθημερινότητα των πολιτών.

3.3.3.2 Ενίσχυση της Καινοτομικής Ικανότητας του Νομού για την Ανάπτυξη Νέων ή Βελτιωμένων Προϊόντων και Υπηρεσιών

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

3.2 Ενίσχυση της Καινοτομικής Ικανότητας του Νομού για την Ανάπτυξη Νέων ή Βελτιωμένων Προϊόντων και Υπηρεσιών

ΚΩΔΙΚΟΣ

3.2.1

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Δημιουργία – ανάπτυξη πόλων καινοτομίας σε τομείς προτεραιότητας για το Νομό

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Μέσω των πόλων καινοτομίας η δράση στοχεύει στην ανάπτυξη νέων προϊόντων και διαδικασιών στην παραγωγή, σε τομείς προτεραιότητας για το Νομό.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
3.2 Ενίσχυση της Καινοτομικής Ικανότητας του Νομού για την Ανάπτυξη Νέων ή Βελτιωμένων Προϊόντων και Υπηρεσιών
ΚΩΔΙΚΟΣ
3.2.2
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ενίσχυση των υποδομών ΕΤΑ σε τομείς προτεραιότητας για την περιφερειακή οικονομία
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση στοχεύει στη δημιουργία ή/και ενίσχυση υφιστάμενων υποδομών έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (π.χ. ερευνητικά ινστιτούτα, πανεπιστήμιο, ΤΕΙ, επιχειρήσεις) με στόχο την ανάπτυξη της έρευνας σε τομείς που ενδιαφέρουν το Νομό.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
3.2 Ενίσχυση της Καινοτομικής Ικανότητας του Νομού για την Ανάπτυξη Νέων ή Βελτιωμένων Προϊόντων και Υπηρεσιών
ΚΩΔΙΚΟΣ
3.2.3
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ενίσχυση ΜΜΕ για την ανάπτυξη ή βελτίωση προϊόντων και υπηρεσιών
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Η δράση προβλέπει την ενίσχυση των ΜΜΕ ώστε να αναπτύξουν ή βελτιώσουν την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

3.2 Ενίσχυση της Καινοτομικής Ικανότητας του Νομού για την Ανάπτυξη Νέων ή Βελτιωμένων Προϊόντων και Υπηρεσιών

ΚΩΔΙΚΟΣ

3.2.4

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Ανάπτυξη δικτύων για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τη διερεύνηση των τεχνολογικών προοπτικών σε επιλεγμένους κλάδους της οικονομίας του Νομού

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Στόχος της δράσης είναι να ενισχύσει την ανάπτυξη δικτύων μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας υπέρ των τοπικών επιχειρήσεων σε επιλεγμένους κλάδους της οικονομίας του Νομού. Επίσης οι δράσεις Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας του Νομού, ανάλογα και με τους επιμέρους στόχους τους, θα είναι ανοιχτές και σε συνεργασίες και δικτυώσεις με τους φορείς των άλλων περιφερειών της χώρας καθώς και με αντίστοιχους φορείς άλλων χωρών.

3.3.3.3 Προώθηση της Επιχειρηματικότητας - Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος

ΛΕΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ

3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

3.3 Προώθηση της Επιχειρηματικότητας - Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος

ΚΩΔΙΚΟΣ

3.3.1

ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ

Ενίσχυση συλλογικών ή κλαδικών φορέων για την ανάπτυξη δράσεων επιχειρηματικής εξωστρέφειας για επιλεγμένους κλάδους της οικονομίας του Νομού

ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι συμπράξεις επιχειρήσεων δύνανται να δημιουργήσουν οικονομίες κλίμακας κατά την ανάπτυξη δράσεων εξωστρέφειας (π.χ. εξαγωγές, προμήθειες, δίκτυα πωλήσεων στο εξωτερικό, συμμετοχή σε εκθέσεις, υπερβολαβίες κ.α.). Η δράση προβλέπει την στήριξη αυτών των δράσεων και πρωτοβουλιών.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
3.3 Προώθηση της Επιχειρηματικότητας - Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος
ΚΩΔΙΚΟΣ
3.3.2
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Δημιουργία ή βελτίωση οργανωμένων χώρων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Επιχειρηματικές και παραγωγικές υποδομές όπως είναι οι οργανωμένοι χώροι (π.χ. ΒΕΠΕ, εμπορικοί χώροι κ.α.) δύνανται να συμβάλουν στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας και στην προσέλκυση νέων δραστηριοτήτων. Στην κατεύθυνση στοχεύει και η παρούσα δράση.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
3.3 Προώθηση της Επιχειρηματικότητας - Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος
ΚΩΔΙΚΟΣ
3.3.3
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ενίσχυση επιχειρηματικών σχεδίων στους τομείς των υπηρεσιών, του εμπορίου και της μεταποίησης
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Σκοπός της δράσης είναι η ενίσχυση των επενδύσεων στους τομείς των υπηρεσιών, του εμπορίου και της μεταποίησης.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
3.3 Προώθηση της Επιχειρηματικότητας - Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος
ΚΩΔΙΚΟΣ
3.3.4
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ενίσχυση μηχανισμών ή κέντρων παροχής ολοκληρωμένων υπηρεσιών υποστήριξης στις ΜΜΕ
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Οι ΜΜΕ αντιμετωπίζουν συχνά προβλήματα εύρεσης υποστηρικτικών υπηρεσιών. Σκοπός της δράσης είναι να διευκολύνει τις επιχειρήσεις αυτές στην πρόσβασή τους σε υπηρεσίες μέσω της δημιουργίας νέων μηχανισμών ή κέντρων παροχής ολοκληρωμένων υπηρεσιών.

ΑΞΟΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ
3. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
3.3 Προώθηση της Επιχειρηματικότητας - Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος
ΚΩΔΙΚΟΣ
3.3.5
ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ
Προώθηση επενδυτικών συμπράξεων δημόσιου – ιδιωτικού τομέα
ΣΤΟΧΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Το νέο νομοθετικό πλαίσιο σε συνδυασμό με την ύπαρξη στενοτήτων στα οικονομικά του δημοσίου και των ΟΤΑ επιτάσσουν την διεύρυνση της συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα σε μια σειρά από σχέδια και έργα, ειδικά στους τομείς του περιβάλλοντος, των υποδομών, του τουρισμού, των συγκοινωνιών κ.α. Στόχος της δράσης είναι να προωθήσει τη συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διατύπωση ορισμένων παρατηρήσεων και συμπερασμάτων, στο τέλος της εργασίας, είναι επιβεβλημένη. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια ανακεφαλαίωση των διαπιστώσεων που έγιναν κατά τη διάρκεια της εργασίας. Τα συμπεράσματα αυτά δεν θα πρέπει, ωστόσο, να εκληφθούν ως γενικοί κανόνες για όλους τους νομούς καθώς κάθε νομός έχει τα δικά του χαρακτηριστικά, όπως, η παραγωγική του διάρθρωση, οι κοινωνικές δομές του και η θέση του στα πάσης φύσεως δίκτυα.

Ο Νομός Ιωαννίνων βρίσκεται στην Περιφέρεια Ηπείρου, η οποία, λόγω της αναπτυξιακής καθυστέρησης που την χαρακτηρίζει, συγκαταλέγεται στις φτωχότερες περιφέρειες, όχι μόνο της Ελλάδας, αλλά και της Ε.Ε.. Ως εκ τούτου, ο Νομός βρίσκεται σε ένα χαμηλό αναπτυξιακό επίπεδο σε σχέση με την Ε.Ε. και σε μέτριο επίπεδο για τα ελληνικά δεδομένα. Ωστόσο, κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση σύγκλισης του Νομού Ιωαννίνων με τον εθνικό μέσο όρο, κυρίως σε ότι αφορά το κατά κεφαλή Α.Ε.Π., αλλά δεν ισχύει το ίδιο και για τους υπόλοιπους νομούς της Περιφέρειας.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, αλλά και από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης που έχει προηγηθεί, διαπιστώνεται ότι ο Νομός Ιωαννίνων χαρακτηρίζεται από έναν έντονο, διπλού επιπέδου, δυϊσμό.

Το πρώτο επίπεδο δυϊσμού αναφέρεται στην οικονομική διάρθρωση και ανάπτυξη του Νομού σε σχέση με τους υπόλοιπους Νομούς της Περιφέρειας Ηπείρου, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από ένα τελείως διαφορετικό αναπτυξιακό πρότυπο και βαθμό ανάπτυξης.

Το δεύτερο επίπεδο δυϊσμού αναφέρεται στο εσωτερικό αναπτυξιακό πρότυπο του Νομού με έντονες ενδονομαρχιακές ανισότητες, με πυρήνες έντονης ανάπτυξης των υπηρεσιών και του Δευτερογενή τομέα, όπου αυτές κυρίως συγκεντρώνονται σε ένα δυναμικό, μεγάλο, αστικό κέντρο και σε δύο-τρία άλλα μικρότερα ημιαστικά κέντρα, στηριζόμενα κυρίως στην τουριστική δραστηριότητα, αλλά και σε άλλες συμπληρωματικές παραγωγικές δραστηριότητες. Τα κέντρα αυτά δημιουργούν χωρικά κλειστούς πυρήνες ανάπτυξης, οι οποίοι όχι μόνο δεν διαχέουν τα αναπτυξιακά αποτελέσματα τους σε ευρύτερες περιοχές, αλλά λειτουργούν «ανταγωνιστικά» για την ανάπτυξη όλων των υπόλοιπων γύρω από αυτά τα κέντρα περιοχών, με αποτέλεσμα τη συρρίκνωση κάθε παραγωγικής / αναπτυξιακής δραστηριότητας στις περιοχές αυτές

που στηρίζονται αποκλειστικά και μόνο στην αδύναμη και αντιπαραγωγική παραδοσιακή γεωργική παραγωγή.

Με βάση αυτό το αναπτυξιακό πρότυπο οι παραγωγικές δραστηριότητες συγκεντρώνονται σε λίγα, μικρής έκτασης, χωρικά επίπεδα, τα οποία φθάνουν γρήγορα στα αναπτυξιακά τους όρια. Με βάση αυτή την αναπτυξιακή διαδικασία ο Νομός Ιωαννίνων τείνει έντονα προς μια οικονομία του Τριτογενή τομέα με κυρίαρχες δραστηριότητες το εμπόριο, την δημόσια διοίκηση, την υγεία και την εκπαίδευση, ενώ συρρικνώνεται ο δευτερογενής και πρωτογενής τομέας, χωρίς να αναπτύσσεται ο τουριστικός τομέας, ο οποίος δρα πολλαπλασιαστικά στην ανάπτυξη όλων των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Το αναπτυξιακό αυτό πρότυπο λειτούργησε ιδιαίτερα έντονα κατά την δεκαετία του '80, ενώ κατά την τελευταία δεκαετία φαίνεται ότι υπήρξε μία σταθεροποίηση έως και αύξηση του ακαθάριστου προϊόντος του Δευτερογενούς τομέα και περαιτέρω ανάπτυξη του Τριτογενούς, εις βάρος του Πρωτογενή τομέα.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της οικονομίας του Νομού έτσι όπως έχει διαρθρωθεί μέχρι σήμερα είναι η ελλιπής λειτουργική διασύνδεση των παραγωγικών δραστηριοτήτων με ελάχιστες μεμονωμένες εξαιρέσεις μικρής κλίμακας, οι οποίες αναφέρονται στη διασύνδεση της φυτικής παραγωγής με την κτηνοτροφία, κυρίως σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης, όπως και στη διασύνδεση της ζωικής παραγωγής με τη μεταποίηση, κυρίως ή μόνον όσον αφορά στα γαλακτοκομικά προϊόντα.

Με αυτά ως δεδομένα το συγκεκριμένο αναπτυξιακό πρότυπο του Νομού δεν δημιουργεί δυναμική περαιτέρω ανάπτυξης για το σύνολο του Νομού, αν ληφθεί δε υπόψη και η έλλειψη παραγωγικών / λειτουργικών διασυνδέσεων με όλους τους υπόλοιπους Νομούς της Περιφέρειας ή/και με την ευρύτερη περιοχή πέραν της Περιφέρειας, αφού όπως διαπιστώθηκε η οικονομία του Νομού παρουσιάζει παραγωγικές / λειτουργικές διασυνδέσεις μόνο με τον Νομό Θεσπρωτίας.

Επίσης, ένα άλλο χαρακτηριστικό της παραγωγικής βάσης του Νομού, είναι η έλλειψη διασύνδεσής της με τα υφιστάμενα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα του Νομού έτσι ώστε να εκσυγχρονιστεί η λειτουργία της και η επιχειρηματική δράση της για αύξηση της ανταγωνιστικότητάς της και διεύρυνση των παραγωγικών δραστηριοτήτων της.

Με βάση τα παραπάνω χαρακτηριστικά του Νομού Ιωαννίνων οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο Νομός είναι η χαμηλή

ανταγωνιστικότητά του, η περιορισμένη εξωστρέφεια της οικονομίας του και η απόστασή του από το επίπεδο ανάπτυξης της Ε.Ε.. Ένα δεύτερο σημαντικό πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζει ο Νομός Ιωαννίνων είναι αυτό της περιορισμένης χωρικής συνοχής η οποία επιβαρύνεται από μορφολογικές ασυνέχειες, ελλείψεις συνδέσεων και βασικών υποδομών, δυσκολίες προσπελασιμότητας αλλά και σημαντικές διαφορές στην παραγωγική διάρθρωση και στα επίπεδα ανάπτυξης ανάμεσα στον υπαίθρο χώρο και τις πόλεις (κυρίως τα Ιωάννινα).

Παρά την εμφανή αρνητική προοπτική που διαγράφεται για την μελλοντική ανάπτυξη του Νομού, σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, αν και μέχρι σήμερα εμφανίζεται ως γρήγορα αναπτυσσόμενος σε σχέση με τους υπόλοιπους Νομούς της Περιφέρειας, υπάρχουν ορισμένες ενδείξεις ή στοιχεία, αλλά και σε λανθάνουσα κατάσταση πόροι, τα οποία προσδιορίζουν τις προοπτικές αλλά και τις κατευθύνσεις ανάπτυξης του Νομού.

Τις προοπτικές αυτές προσδιορίζει η ύπαρξη φυσικών και πολιτισμικών πόρων, οι οποίοι εφ' όσον αξιοποιηθούν ορθολογικά θα δημιουργήσουν μία άλλη αναπτυξιακή προοπτική για το σύνολο του Νομού. Οι πόροι αυτοί αναφέρονται, τόσο στον υπόγειο ορυκτό πλούτο, όσο και στους φυσικούς περιβαλλοντικούς πόρους, συμπεριλαμβανομένων και των δασικών συμπλεγμάτων του Νομού. Η αξιοποίηση αυτών των πόρων μπορεί να κινηθεί προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης της λατομικής δραστηριότητας με ενίσχυση της κατεργασίας των μαρμάρων, με εκσυγχρονισμό και ενίσχυση της ορθολογικής υλοτόμησης των δασών και με την τουριστική αξιοποίηση των φυσικών και ανθρωπογενών / πολιτιστικών πόρων.

Παράλληλα, όμως, υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης και μεγέθυνσης της κτηνοτροφικής παραγωγής με ενίσχυση των διασυνδέσεων της με την φυτική παραγωγή και με την μεταποίηση, καθώς και με τον ήπιο / εναλλακτικό τουρισμό.

Επίσης, η αξιοποίηση των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και η ενεργοποίηση και υποστήριξη των συνεταιριστικών οργανώσεων του Νομού προς την κατεύθυνση ευαισθητοποίησης, υποστήριξης και ενίσχυσης του ανθρώπινου δυναμικού και των επιχειρήσεων για ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις αξιοποίησης των θετικών προοπτικών για ανάληψη νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Τέλος, οι προγραμματισμένες επεμβάσεις μεγάλης κλίμακας βασικών υποδομών, κυρίως μεταφορικών, οι οποίες συνδέουν το Νομό με το ευρύ εξωτερικό οικονομικό και παραγωγικό περιβάλλον, δημιουργούν θετικές προοπτικές ανάπτυξης εισροών και εκροών με την άμβλυνση της απομόνωσης του Νομού. Η ολοκλήρωση των έργων αυτών θα συνδέσει άμεσα το νομό με τις αναπτυγμένες περιφέρειες της χώρας και θα καταστήσει τα Ιωάννινα κόμβο προς όλες τις γεωγραφικές κατευθύνσεις. Ωστόσο, η κατανομή των ωφελειών της εγγύτητας αυτής ενδεχομένως να γίνεται εις βάρος του Νομού Ιωαννίνων και προς όφελος των περισσότερο ανεπτυγμένων περιοχών (π.χ. Θεσσαλονίκη), καθώς, οι αγορές των περιοχών αυτών είναι πιο ισχυρές και μπορούν να εκμεταλλευτούν καλύτερα τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν τέτοιου είδους έργα (π.χ. μείωση κόστους μεταφοράς, μείωση χρονοαπόστασης). Ο κίνδυνος αυτός καθιστά απαραίτητη την ενίσχυση της παραγωγικής δομής του Νομού Ιωαννίνων, μέσω κατάλληλων πολιτικών.

Στις προαναφερθείσες προοπτικές, αλλά και τις ανάγκες που διαπιστώθηκαν κατά την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του Νομού Ιωαννίνων, στηρίχθηκε η χάραξη της αναπτυξιακής στρατηγικής του παρόντος σχεδίου. Η στρατηγική αυτή θέτει ένα αναπτυξιακό όραμα για το Νομό Ιωαννίνων το οποίο συνίσταται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της ελκυστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας με τη βελτίωση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής και την υιοθέτηση αειφορικών μεθόδων ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων και διαχείρισης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με την δυναμική αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του Νομού σε ένα νέο περιβάλλον όπου διαχρονικά αυξανόμενο ρόλο διαδραματίζει η επένδυση στην γνώση, την ποιότητα, την καινοτομία και τα δίκτυα.

Οι πολιτικές και οι δράσεις που προτείνονται στην παρούσα εργασία ανταποκρίνονται στο στρατηγικό σχεδιασμό και στην αναπτυξιακή στόχευση του νομού και η εφαρμογή τους μπορεί να ωθήσει τη διαμόρφωση μιας νέας αναπτυξιακής δυναμικής για το Νομό Ιωαννίνων, η οποία θα τον καταστήσει ικανό να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις του διεθνούς και ευρωπαϊκού οικονομικού συστήματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αραβαντινός, Α. (1997): «Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου», Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία

Αθανασοπούλου, Ε., Χ. Κοκκώσης και Α. Παρπαϊρης (2005): «Στούντιο Χωροταξίας Πα: Στρατηγική Χωροταξία / Περιφερειακό επίπεδο», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

«Βιώσιμη Ανάπτυξη». Διαθέσιμο στο: <http://www.spvridon.gr/pdf/2004e.pdf>

Γετίμης, Π. (2000): «Εναλλακτικές Μορφές Αστικής Διακυβέρνησης» στο Ε. Ανδρικοπούλου και Γ. Καυκαλάς (επ.) *Ο νέος Ευρωπαϊκός χώρος*, Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο

Γεωργίου, Γ. και Γ. Ψυχάρης (2003): «Το δημοσιονομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά τη διεύρυνση και οι επιπτώσεις του στην περιφερειακή συνοχή» στο «Αειχώρος. Κείμενα πολεοδομίας και χωροταξίας» Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Δελλάρης, Κ. (2005) «Τεχνολογική προοπτική διερεύνηση στην περιφέρεια Ηπείρου». Διαθέσιμο στο: <http://www.bicepirus.gr/enti/el/default.htm>

Διαμαντούρος, Ν. (2005): «Ευρωπαϊκή Ένωση. Δίκαιο, οικονομία, πολιτική», Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠΕΠ Ηπείρου, (2005): «Σχέδιο βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης Ιωαννίνων και Περιαστικής περιοχής». Διαθέσιμο στο: <http://www.peproe.gr/dkps/sxediov.html>

ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Ε., (2006); «Μελέτη για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας και των φαρμακευτικών και αρωματικών φυτών μέσα από την αναδιάρθρωση της ελαιοκαλλιέργειας και εσπεριδοκαλλιέργειας στην Ήπειρο, για την ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη του χώρου». Φορέας Εκπόνησης: NOISIS Α.Ε., Αθήνα

Κουτσούρης, Α. και Γ. Σιάρδος, (2004): «Αειφορική Γεωργία και Ανάπτυξη», Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζυγός

Λουκίσσας, Φ. (2001): «Θεωρίες και Πρακτικές Προγραμματισμού», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Μιχαηλίδης, Γ. (2007) «Studio Ανάπτυξης II. Θέματα αξιολόγησης προγραμμάτων», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Μιχαηλίδης, Τ. και Ι. Παπαθεοχάρης (2003): «Στρατηγικός Σχεδιασμός για την Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη. Η περίπτωση των Ιωαννίνων». Διπλωματική εργασία. ΤΜΧΠΠΑ. Βόλος

Μπεριάτος, Η. (2005): «Η σημασία των δικτύων συνεργασίας στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών και ελληνικών πόλεων» στο Δ. Οικονόμου και Γ. Πετράκος «Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Μπεριάτος, Η. (2006): «Στούντιο Χωροταξίας Ιβ: Σχεδιασμός Υπαίθρου και Περιβάλλοντος», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Οικονόμου, Δ. (2002): «Χωροταξία II: Σχεδιασμός της υπαίθρου», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Οικονόμου, Δ. (2007): «Χωροταξική Πολιτική», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, (2005) (Α): «Μακροχρόνιο Σχέδιο Στρατηγικής Ανάπτυξης του Νομού Λάρισας, 2005 - 2020». Φορέας ανάθεσης: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας, Βόλος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, (2005) (Β): «Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μαγνησίας». Φορέας ανάθεσης: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας, Βόλος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, (2006): «Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Νομού Πιερίας». Φορέας ανάθεσης: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πιερίας, Βόλος

Περιφέρεια Ηπείρου, (2006): «Γενικό Σχέδιο / Επιχειρησιακό Σχέδιο προώθησης και προβολής προϊόντων και υπηρεσιών της Περιφέρειας Ηπείρου». Διαθέσιμο στο: http://www.peproe.gr/ed/proothisi/sxedio_proothisis_provolis.pdf

Περιφέρεια Ηπείρου, (2000): «Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, Α' Φάση», Φορέας εκπόνησης: TEAM 4 Ε.Ε., Αθήνα

Περιφέρεια Ηπείρου, (2001): «Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, Γ' Φάση», Φορέας εκπόνησης: TEAM 4 Ε.Ε., Αθήνα

Περιφέρεια Ηπείρου, (2004): «Προκαταρκτική Περιβαλλοντική Εκτίμηση και Αξιολόγηση (Π.Π.Ε.Α.) του έργου: «Κατασκευή Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α.) της 1ης Διαχειριστικής Ενότητας της Περιφέρειας Ηπείρου»», Φορέας εκπόνησης: ΕΠΕΜ Α.Ε., Αθήνα

Περιφέρεια Θεσσαλίας, (2007): «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου».

Διαθέσιμο στο: http://www.hellaskps.gr/programper4/files/YP_SXEDIA_EP/OP12.pdf

Πετράκος, Γ. και Γ. Ψυχάρης, (2004): «Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα», Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική

Σκάγιαννης, Π., (1994): «Πολιτική προγραμματισμού των υποδομών», Αθήνα: Εκδόσεις Α. Σταμούλης

Σκάγιαννης, Π., (2005): «Πόλεις και τηλεπικοινωνίες» στο Δ. Οικονόμου και Γ. Πετράκος «Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Σκούντζος, Θ., (1997): «Οικονομική Ανάπτυξη. Θεωρία – Πρακτική», Αθήνα: Εκδόσεις Α. Σταμούλης

Τσάλτας, Γ., (2006): «Η τουριστική ανάπτυξη στην Ήπειρο», Αθήνα

Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., (1998): «Μελέτη Χωροταξικού Σχεδίου Περιφέρειας Ηπείρου. Α' Φάση». Φορέας εκπόνησης: PRISMA Ε.Π.Ε., Αθήνα

Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., (2000): «Μελέτη Χωροταξικού Σχεδίου Περιφέρειας Ηπείρου. Γ' Φάση», Φορέας εκπόνησης: PRISMA Ε.Π.Ε., Αθήνα

Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., (2002): «Πρόγραμμα αντιμετώπισης ειδικών περιβαλλοντικών προβλημάτων και συστήματος λειτουργίας και διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής των ορεινών όγκων της Πίνδου», Φορέας εκπόνησης: Α. Παναγιωτοπούλου, Δ. Γεωργιάς, Η. Νιάνιος, Κ. Κατάτζος, Αθήνα

Χρυσάφης, Γ. (2002) «Τάσεις Επιχειρηματικότητας στο Νομό Ιωαννίνων». Διαθέσιμο στο: http://www.cci-ioannina.gr/docs/taseis_epixeir.pdf

Διαδικτυακοί τόποι

<http://www.epirus.gov.gr/index.html> (Περιφέρεια Ηπείρου)

<http://www.peproe.gr/index.html> (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠΕΠ Ηπείρου)

<http://www.nomioan.gr/> (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων)

<http://www.keta-epirus.gr/> (ΚΕΤΑ Ηπείρου)

<http://www.epirusa.gr/> (Αναπτυξιακή Εταιρία Ήπειρος Α.Ε.)

<http://www.economics.gr/AllMedia> (Allmedia)

<http://www.statistics.gr/> (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος)

<http://www.bicepirus.gr> (Κέντρο Επιχείρησης & Καινοτομίας Ηπείρου)

<http://www.uhi.gr/> (Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων)

<http://www.hellaskps.gr> (Συγχρηματοδοτούμενα Αναπτυξιακά Προγράμματα)

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (Eurostat)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1: Συμμετοχή του ΑΕΠ κάθε τομέα στο συνολικό ΑΕΠ του νομού και στο συνολικό ΑΕΠ της χώρας (1971-2001)

Έτος	Συμμετοχή στο προϊόν του Νομού (%)				Συμμετοχή στο προϊόν της χώρας (%)			
	Α'-γενής	Β'-γενής	Γ'-γενής	Σύνολο	Α'-γενής	Β'-γενής	Γ'-γενής	Σύνολο
1971	7%	37%	56%	100%	0,66%	1,51%	1,24%	1,24%
1972	7%	37%	56%	100%	0,65%	1,40%	1,21%	1,20%
1973	8%	36%	55%	100%	0,64%	1,29%	1,19%	1,14%
1974	9%	31%	61%	100%	0,63%	1,11%	1,17%	1,08%
1975	8%	30%	62%	100%	0,65%	1,14%	1,18%	1,10%
1976	8%	31%	61%	100%	0,68%	1,17%	1,19%	1,12%
1977	7%	32%	61%	100%	0,70%	1,24%	1,20%	1,15%
1978	8%	32%	60%	100%	0,72%	1,28%	1,21%	1,17%
1979	7%	34%	59%	100%	0,75%	1,33%	1,22%	1,20%
1980	9%	31%	60%	100%	0,82%	1,20%	1,20%	1,15%
1981	8%	31%	61%	100%	0,81%	1,32%	1,34%	1,26%
1982	8%	28%	65%	100%	0,73%	1,21%	1,34%	1,22%
1983	5%	31%	64%	100%	0,51%	1,34%	1,33%	1,23%
1984	3%	30%	67%	100%	0,29%	1,30%	1,39%	1,23%
1985	4%	25%	71%	100%	0,38%	1,08%	1,43%	1,20%
1986	7%	26%	68%	100%	0,72%	1,13%	1,42%	1,25%
1987	6%	24%	70%	100%	0,66%	1,07%	1,39%	1,22%
1988	6%	25%	69%	100%	0,60%	1,10%	1,34%	1,19%
1989	5%	26%	69%	100%	0,51%	1,18%	1,34%	1,20%
1990	6%	23%	71%	100%	0,66%	1,02%	1,38%	1,20%
1991	8%	22%	70%	100%	0,90%	1,06%	1,34%	1,25%
1992	9%	21%	70%	100%	1,19%	1,07%	1,45%	1,32%
1993	8%	23%	69%	100%	1,17%	1,16%	1,39%	1,31%
1994	10%	19%	71%	100%	1,31%	1,04%	1,41%	1,31%
1995	7%	20%	73%	100%	0,90%	1,12%	1,40%	1,29%
1996	8%	21%	71%	100%	1,16%	1,19%	1,36%	1,31%
1997	7%	23%	70%	100%	1,16%	1,27%	1,36%	1,33%
1998	7%	24%	69%	100%	1,18%	1,41%	1,35%	1,35%
1999	8%	21%	71%	100%	1,17%	1,24%	1,41%	1,35%
2000	6%	19%	75%	100%	1,33%	1,13%	1,27%	1,25%
2001	6%	23%	71%	100%	1,46%	1,10%	1,24%	1,27%

Πηγή: Χωροταξικό Σχέδιο Νομού Ιωαννίνων, 2000, Allmedia, 2001

Πίνακας 2: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός της Ελλάδας (1991)

Φύλο Ομάδες ηλικιών	Οικονομικώς ενεργοί				Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Ανεργοί		
			Σύνολο	Από αυτούς "νέοι"	
ΣΥΝΟΛΟ	3.886.157	3.571.957	314.200	168.416	5.048.005
10-14	13.438	10.046	3.392	2.959	740.971
15-19	152.954	102.629	50.325	43.528	565.577
20-24	461.364	357.627	103.737	77.481	287.822
25-29	526.262	467.943	58.319	30.805	183.743
30-34	539.224	507.178	32.046	8.252	188.322
35-39	496.921	476.981	19.940	2.818	183.790
40-44	461.017	445.933	15.084	1.246	211.833
45-49	353.647	342.867	10.780	633	206.057
50-54	361.645	351.188	10.457	466	295.458
55-59	280.598	273.404	7.194	228	374.511
60-64	164.379	161.878	2.501	0	480.386
65-69	47.474	47.102	372	0	406.332
70-74	17.400	17.347	53	0	326.595
75+	9.834	9.834	0	0	596.608
Άρρενες	2.650.670	2.484.704	165.966	81.320	1.672.784
10-14	10.262	7.910	2.352	2.052	377.428
15-19	88.104	65.714	22.390	19.218	258.613
20-24	270.306	219.093	51.213	37.867	87.474
25-29	328.815	297.956	30.859	15.683	18.884
30-34	350.601	333.478	17.123	3.981	9.223
35-39	332.651	321.922	10.729	1.184	8.858
40-44	323.580	314.718	8.862	572	12.490
45-49	260.007	253.100	6.907	319	18.334
50-54	273.179	265.884	7.295	281	45.877
55-59	223.575	217.779	5.796	163	98.893
60-64	129.904	127.810	2.094	0	178.499
65-69	37.784	37.478	306	0	172.317
70-74	14.002	13.962	40	0	136.597
75+	7.900	7.900	0	0	249.297
Θήλεις	1.235.487	1.087.253	148.234	87.096	3.375.221
10-14	3.176	2.136	1.040	907	363.543
15-19	64.850	36.915	27.935	24.310	306.964
20-24	191.058	138.534	52.524	39.614	200.348
25-29	197.447	169.987	27.460	15.122	164.859
30-34	188.623	173.700	14.923	4.271	179.099
35-39	164.270	155.059	9.211	1.634	174.932
40-44	137.437	131.215	6.222	674	199.343
45-49	93.640	89.767	3.873	314	187.723
50-54	88.466	85.304	3.162	185	249.581
55-59	57.023	55.625	1.398	65	275.618
60-64	34.475	34.068	407	0	301.887
65-69	9.690	9.624	66	0	234.015
70-74	3.398	3.385	13	0	189.998
75+	1.934	1.934	0	0	347.311

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1991

Πίνακας 3: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός της Ηπείρου (1991)

Φύλο Ομάδες ηλικιών	Οικονομικώς ενεργοί				Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Ανεργοί		
			Σύνολο	Από αυτούς "νέοι"	
ΣΥΝΟΛΟ	124.235	111.136	13.099	7.332	172.960
10-14	400	231	169	145	24.991
15-19	4.713	2.542	2.171	1.886	19.087
20-24	12.755	8.295	4.460	3.381	9.231
25-29	14.367	11.847	2.520	1.302	5.582
30-34	16.285	14.903	1.382	371	6.046
35-39	15.961	15.125	836	126	6.294
40-44	14.925	14.377	548	67	7.210
45-49	11.188	10.837	351	26	6.790
50-54	11.921	11.589	332	22	9.808
55-59	10.128	9.887	241	6	12.467
60-64	7.389	7.310	79	0	15.347
65-69	2.436	2.427	9	0	15.184
70-74	1.004	1.003	1	0	11.871
75+	763	763	0	0	23.052
Άρρενες	89.700	81.739	7.961	4.125	56.382
10-14	311	195	116	96	12.883
15-19	3.151	1.939	1.212	1.028	8.440
20-24	8.394	5.808	2.586	1.918	2.266
25-29	9.824	8.299	1.525	753	523
30-34	11.361	10.541	820	196	316
35-39	11.435	10.923	512	57	340
40-44	11.045	10.661	384	39	455
45-49	8.542	8.290	252	18	605
50-54	9.166	8.895	271	14	1.364
55-59	7.810	7.599	211	6	3.159
60-64	5.583	5.519	64	0	5.563
65-69	1.785	1.778	7	0	6.461
70-74	753	752	1	0	4.858
75+	540	540	0	0	9.149
Θήλειες	34.535	29.397	5.138	3.207	116.578
10-14	89	36	53	49	12.108
15-19	1.562	603	959	858	10.647
20-24	4.361	2.487	1.874	1.463	6.965
25-29	4.543	3.548	995	549	5.059
30-34	4.924	4.362	562	175	5.730
35-39	4.526	4.202	324	69	5.954
40-44	3.880	3.716	164	28	6.755
45-49	2.646	2.547	99	8	6.185
50-54	2.755	2.694	61	8	8.444
55-59	2.318	2.288	30	0	9.308
60-64	1.806	1.791	15	0	9.784
65-69	651	649	2	0	8.723
70-74	251	251	0	0	7.013
75+	223	223	0	0	13.903

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1991

Πίνακας 4: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός του Ν. Ιωαννίνων (1991)

Φύλο Ομάδες ηλικιών	Οικονομικώς ενεργοί				Οικονομικώς μη ενεργοί
	Σύνολο	Απασχολούμενοι	Ανεργοί		
			Σύνολο	Από αυτούς "νέοι"	
ΣΥΝΟΛΟ	57.533	50.997	6.536	3.518	81.322
10-14	134	71	63	54	11.434
15-19	2.020	1.055	965	838	9.663
20-24	6.069	3.924	2.145	1.619	5.604
25-29	6.823	5.550	1.273	656	2.428
30-34	7.787	7.048	739	213	2.595
35-39	7.457	6.997	460	74	2.763
40-44	7.024	6.707	317	35	3.190
45-49	5.236	5.043	193	12	2.985
50-54	5.361	5.165	196	14	4.244
55-59	4.481	4.349	132	3	5.748
60-64	3.187	3.140	47	0	7.237
65-69	1.134	1.129	5	0	7.212
70-74	450	449	1	0	5.476
75+	370	370	0	0	10.743
Άρρενες	39.528	35.779	3.749	1.802	27.573
10-14	97	58	39	33	5.899
15-19	1.304	772	532	448	4.176
20-24	3.663	2.543	1.120	811	1.596
25-29	4.319	3.599	720	339	271
30-34	5.193	4.788	405	100	130
35-39	5.083	4.810	273	33	140
40-44	4.995	4.782	213	18	219
45-49	3.913	3.782	131	8	298
50-54	4.021	3.865	156	9	669
55-59	3.339	3.221	118	3	1.594
60-64	2.270	2.232	38	0	2.880
65-69	766	763	3	0	3.131
70-74	302	301	1	0	2.275
75+	263	263	0	0	4.295
Θήλεις	18.005	15.218	2.787	1.716	53.749
10-14	37	13	24	21	5.535
15-19	716	283	433	390	5.487
20-24	2.406	1.381	1.025	808	4.008
25-29	2.504	1.951	553	317	2.157
30-34	2.594	2.260	334	113	2.465
35-39	2.374	2.187	187	41	2.623
40-44	2.029	1.925	104	17	2.971
45-49	1.323	1.261	62	4	2.687
50-54	1.340	1.300	40	5	3.575
55-59	1.142	1.128	14	0	4.154
60-64	917	908	9	0	4.357
65-69	368	366	2	0	4.081
70-74	148	148	0	0	3.201
75+	107	107	0	0	6.448

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1991

Πίνακας 5: Απασχόληση στον Πρωτογενή τομέα (1991-2001)

Γεωγραφική Ενότητα	Κλάδος	1991		2001		Μεταβολή 1991-01	
		Αριθμός Απασχολούμενων	% Συνολικής Απασχόλησης	Αριθμός Απασχολούμενων	% Συνολικής Απασχόλησης	Αριθμός Απασχολούμενων	% Συνολικής Απασχόλησης
Ήπειρος	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, αλιεία	33.753	30,37	25348	22,15	-24,90	-27,06
Ν. Ιωαννίνων		11.284	22,13	6843	12,56	-39,36	-43,25
Ήπειρος	Συνολική Απασχόληση	111.136	100	114425	100	2,96	
Ν. Ιωαννίνων		50.997	100	54496	100	6,86	

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

Πίνακας 6: Απασχόληση στον Δευτερογενή τομέα (1991-2001)

Γεωγραφική Ενότητα	Κλάδος	1991		2001		Μεταβολή 1991-01	
		Αριθμός Απασχολούμενων	% Συνολικής Απασχόλησης	Αριθμός Απασχολούμενων	% Συνολικής Απασχόλησης	Αριθμός Απασχολούμενων	% Συνολικής Απασχόλησης
Ήπειρος	Ορυχεία - Λατομεία	373	0,34	333	0,29	-10,72	-13,29
Ν. Ιωαννίνων		285	0,56	198	0,36	-30,53	-34,99
Ήπειρος	Μεταποίηση	10.462	9,41	9297	8,12	-11,14	-13,69
Ν. Ιωαννίνων		5.794	11,36	5347	9,81	-7,71	-13,64
Ήπειρος	Ενέργεια	825	0,74	977	0,85	18,42	15,02
Ν. Ιωαννίνων		403	0,79	435	0,80	7,94	1,01
Ήπειρος	Κατασκευές	12.560	11,30	11973	10,46	-4,67	-7,41
Ν. Ιωαννίνων		5.981	11,73	5795	10,63	-3,11	-9,33
Ήπειρος	Απασχόληση Δευτερογενή Τομέα	24.220	21,79	22580	19,73	-6,77	-9,45
Ν. Ιωαννίνων		12.463	24,44	11775	21,61	-5,52	-11,59
Ήπειρος	Συνολική Απασχόληση	111.136	100	114425	100	2,96	
Ν. Ιωαννίνων		50.997	100	54496	100	6,86	

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

Πίνακας 7: Απασχόληση στον Τριτογενή τομέα (1991-2001)

Γεωγραφική Ενότητα	Κλάδος	1991		2001		Μεταβολή 1991-'01	
		Αριθμός Απασχολούμενων	% Συνολικής Απασχόλησης	Αριθμός Απασχολούμενων	% Συνολικής Απασχόλησης	Αριθμός Απασχολούμενων	% Συνολικής Απασχόλησης
Ήπειρος	Εμπόριο, εστιακές, ξενοδοχεία, εστιατόρια	16.738	15,06	20.686	18,08	23,59	20,03
N. Ιωαννίνων		8.526	16,72	10.652	19,55	24,94	16,91
Ήπειρος	Μεταφορές, αεροδρόμια, ελκωναντές	5.889	5,30	5.502	4,81	-6,57	-9,26
N. Ιωαννίνων		2.803	5,50	2.565	4,71	-8,49	-14,37
Ήπειρος	Ενδύματα, χρηματο-πιστωτικοί οργανισμοί	1.335	1,20	1.706	1,49	27,79	24,12
N. Ιωαννίνων		680	1,33	904	1,66	32,94	24,41
Ήπειρος	Ανεξάρτητη ακίνητης περιουσίας, εκμετάλλεσις	2.466	2,22	3.996	3,49	62,04	57,39
N. Ιωαννίνων		1.430	2,80	2.212	4,06	54,69	44,75
Ήπειρος	Δημόσια διοίκηση, υποχρεωτική ασφάλιση	8.817	7,93	9.891	8,64	12,18	8,96
N. Ιωαννίνων		4.187	8,21	5.020	9,21	19,89	12,20
Ήπειρος	Εκπαίδευση	7.216	6,49	9.201	8,04	27,51	23,84
N. Ιωαννίνων		3.998	7,84	5.292	9,71	32,37	23,87
Ήπειρος	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	4.679	4,21	6.528	5,71	39,52	35,51
N. Ιωαννίνων		2.845	5,58	4.088	7,50	43,69	34,46
Ήπειρος	Αρραβιγμένες παροχές υπηρεσιών, οικιακό προσωπικό	2.809	2,53	3.487	3,05	24,14	20,57
N. Ιωαννίνων		1.628	3,19	1.927	3,54	18,37	10,77
Ήπειρος	Ερευνήσεις οργανισμοί και όργανα	5	0,00	2	0,00	-60,00	-61,15
N. Ιωαννίνων		2	0,00	2	0,00	0,00	-6,42
Ήπειρος	Απασχόληση Τριτογενή Τομέα	49.954	44,95	60.999	53,31	22,11	18,60
N. Ιωαννίνων		26.099	51,18	32.662	59,93	25,15	17,11
Ήπειρος		111.136	100	114.425	100	2,96	
N. Ιωαννίνων	Συνολική Απασχόληση	50.997	100	54.496	100	6,86	

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2001

Πίνακας 8: Κατανομή της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης στο Νομό Ιωαννίνων (σε στρέμματα)(1990-2004)

Έτος	Αροτριάες Καλλιεργείες	Κηπευτικά	Αμπέλια	Δενδρώδεις Καλλιεργείες	Σύνολο Καλλιεργού- μενων Εκτάσεων	Αγρανά- παυση	Συνολική Γεωργική Γη
1990	302.596	10.163	7.365	5.470	325.594	84.119	409.713
1992	291.375	9.761	7.468	4.876	313.480	75.359	388.583
1994	287.056	9.300	7.145	4.484	307.985	73.191	381.176
1996	279.364	8.529	6.778	4.390	299.061	71.660	370.721
2000	246.541	6.660	6.382	4.377	263.960	64.612	328.572
2004	241.280	6.338	6.295	4.486	258.399	61.833	320.232

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Πίνακας 9: Κατανομή της χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης στην Περιφέρεια Ηπείρου (σε στρέμματα)(1990-2004)

Έτος	Αροτριάες Καλλιεργείες	Κηπευτικά	Αμπέλια	Δενδρώδεις Καλλιεργείες	Σύνολο Καλλιεργού- μενων Εκτάσεων	Αγρανά- παυση	Συνολική Γεωργική Γη
1990	723.080	34.393	8.376	321.569	1.087.418	208.737	1.296.155
1992	713.450	41.826	8.484	323.541	1.087.301	191.300	1.271.789
1994	697.806	34.637	8.343	324.650	1.065.436	181.204	1.246.640
1996	688.837	34.074	8.111	326.711	1.057.733	167.701	1.225.434
2000	641.939	33.323	7.683	333.890	1.016.835	159.345	1.176.180
2004	622.117	31.547	7.569	344.857	1.006.090	158.308	1.129.016

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Πίνακας 10: Κυριότερες κατηγορίες με απορριπτικές καλλιέργειες στο Νομό Ιωαννίνων (Εκταση σε στρέμματα, Παραγωγή σε tn) (1990-2004)

		1990						1992						1994					
		Ν. Ιωαννίνων		Περιφέρεια Ηπείρου		Ν. Ιωαννίνων		Περιφέρεια Ηπείρου		Ν. Ιωαννίνων		Περιφέρεια Ηπείρου		Ν. Ιωαννίνων		Περιφέρεια Ηπείρου		Ν. Ιωαννίνων	
		Εκταση	Παραγωγή	Εκταση	Παραγωγή	Εκταση	Παραγωγή	Εκταση	Παραγωγή	Εκταση	Παραγωγή	Εκταση	Παραγωγή	Εκταση	Παραγωγή	Εκταση	Παραγωγή	Εκταση	Παραγωγή
0	Σύνολο Καλλιεργούμενων εκτάσεων	325.594		1.087.418		313.480		1.087.301		307.985		1.065.436							
1	Σύνολο Απορριπτών	302.596	148.761	723.080	438.185	291.375	152.011	713.450	464.029	287.056	157.587	697.806	469.255						
	(1 / 0 %)	92,94%		66,50%		92,95%		65,62%		93,20%		65,49%							
1.1	Σιτηρά για κυπρό	80.665	46.419	222.548	152.338	79.893	48.258	226.664	161.418	81.055	53.260	218.419	165.143						
-	Μαζακό σιτάρι	6.876	1.933	14.852	3.452	7.459	2.151	14.581	3.652	9.480	2.565	14.349	3.585						
-	Κριθάρι	8.207	2.086	9.877	2.410	8.264	2.031	12.320	3.067	7.662	2.527	14.075	4.080						
-	Βρώμη	1.429	266	16.994	2.617	1.236	252	16.035	3.020	1.385	249	13.545	2.551						
-	Σίκαλη	11.175	2.355	12.054	2.474	11.116	2.625	11.984	2.766	12.828	2.787	13.656	2.941						
-	Αρφακός	46.790	39.779	157.677	141.385	47.805	41.199	162.848	148.913	46.349	45.132	156.563	151.986						
	(1.1 / 1) %	26,66%	31,20%	30,78%	34,77%	27,42%	31,75%	31,77%	34,79%	28,24%	33,80%	31,30%	35,19%						
1.2	Βρώμη όσπρια	7.205	273	17.526	1.557	5.584	268	15.448	2.121	4.809	288	11.534	1.330						
-	Φασόλια	1.456	198	7.714	1.340	1.386	212	7.269	1.955	1.331	228	5.579	1.153						
-	Κοκκία	97	18	573	88	89	20	490	79	90	26	464	88						
-	Φακή	403	44	961	106	180	16	643	57	126	17	484	60						
-	Ρεβίθια	80	13	168	23	108	20	192	30	112	17	206	29						
	(1.2 / 1) %	2,38%	0,18%	2,42%	0,36%	1,92%	0,18%	2,17%	0,46%	1,68%	0,18%	1,65%	0,28%						
1.3	Κτηνοτροφικά όσπρια	463	28	1.614	101	485	44	1.704	138	448	26	1.527	100						
-	Βίκος	14	2	232	28	172	33	383	65	125	19	365	45						
-	Σπόρος τριφυλίων	437	26	1.298	73	181	11	1.151	73	183	7	964	55						
	(1.3 / 1) %	0,15%	0,02%	0,22%	0,02%	0,17%	0,03%	0,24%	0,03%	0,16%	0,02%	0,22%	0,02%						
1.4	Βιομηχανικά φυτά	3.989	744	36.807	2.177	3.133	653	31.653	2.145	1.502	315	30.938	1.368						
-	Καννάς	3.779	744	8.479	2.177	3.083	653	7.988	2.145	1.252	315	4.499	1.368						
	(1.4 / 1) %	1,32%	0,50%	5,09%	0,50%	1,08%	0,43%	4,44%	0,46%	0,45%	0,20%	4,43%	0,29%						
1.5	Κτηνοτροφικά φυτά για σινο	191.354	77.839	373.721	215.225	182.104	79.993	171.510	233.461	179.723	81.827	367.733	232.224						
-	Βρώμη	341	75	11.487	4.430	327	97	12.007	5.905	323	110	13.116	5.755						
-	Βίκος	663	212	3.172	1.094	520	179	2.758	947	372	140	1.864	699						
-	Τριφυλλία	81.594	53.647	229.199	178.189	81.817	55.138	229.171	192.218	76.605	58.372	216.600	190.674						
-	Κοιτοβάμβα	108.448	23.905	129.234	31.512	98.845	24.579	125.635	34.391	101.151	23.205	133.454	3.096						
	(1.5 / 1) %	63,24%	52,32%	51,68%	49,12%	62,50%	52,62%	24,04%	50,31%	62,61%	51,92%	52,70%	49,49%						
1.6	Κτηνοτροφικά φυτά για γρυσία	6.079		34.684		6.980		30.874		6.822		32.790							
-	Κριθάρι	1.045		3.404		1.181		3.577		1.358		4.420							
-	Βρώμη	639		16.397		862		15.493		1.096		14.654							
-	Τριφυλλία	4.350		11.864		4.900		10.049		4.284		11.719							
	(1.6 / 1) %	2,01%		4,80%		2,40%		4,33%		2,38%		4,70%							
1.7	Παραγωγή και πωλές	12.216	23.458	34.294	66.787	12.623	22.795	34.457	64.746	12.195	21.871	34.088	69.090						
-	Καρπούζια	296	427	6.313	22.433	232	237	4.785	17.785	195	202	4.653	19.342						
-	Πατάκια	733	1.374	2.570	4.207	747	1.470	2.430	4.787	384	859	2.086	4.765						
-	Πατάκες	11.187	21.657	25.411	40.147	11.644	21.088	27.241	42.174	11.616	20.810	27.346	44.983						
	(1.7 / 1) %	4,04%	15,77%	4,74%	15,24%	4,33%	15,00%	4,83%	13,95%	4,25%	13,88%	4,89%	14,72%						

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Π., Ετήσιες Στατιστικές

	1996				2000			
	Ν. Ιωαννίνων		Περιφέρεια Ηπείρου		Ν. Ιωαννίνων		Περιφέρεια Ηπείρου	
	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή
0 Σύνολο Καλλιεργούμενων εκτάσεων	299.061		1.057.733		263.960		1.016.835	
1 Σύνολο Αροτρίσιων	279.364	163.273	688.837	517.930	246.541	159.647	641.939	450.760
	93,41%		65,12%		93,40%		63,13%	
1.1 Σιτηρά για καρπό	84.053	55.457	231.789	184.344	76.445	61.720	211.328	168.625
- Μαλακό σιτάρι	8.735	2.430	13.570	3.386	5.388	1.522	10.450	4.518
- Κριθάρι	7.297	1.660	11.923	2.658	5.920	1.666	9.517	2.573
- Βρώμη	1.518	299	3.202	575	1.563	293	17.996	3.606
- Σίκαλη	12.137	2.575	13.112	2.919	12.975	2.812	13.604	2.951
- Αραβόσπος	51.323	48.693	172.868	174.806	49.465	55.401	153.436	152.752
	30,09%	34,09%	33,65%	35,59%	31,01%	38,66%	32,92%	37,41%
1.2 Βρώσιμα όσπρια	4.298	273	11.000	1.956	2.404	346	8.894	1.494
- Φασόλια	1.211	231	5.249	1.810	2.291	321	8.181	1.400
- Κουκιά	81	23	378	79	55	15	234	45
- Φακή	88	11	504	45	32	4	281	22
- Ρεβίθια	66	8	148	22	21	4	112	12
	1,54%	0,17%	1,60%	0,38%	0,98%	0,22%	1,39%	0,33%
1.3 Κτηνοτροφικά όσπρια	344	14	1.361	182	586	152	2.275	639
- Βίκος	16	8	314	72	110	63	586	185
- Σπόρος τριφυλλίων	180	6	812	110	140	21	1.077	79
	0,12%	0,01%	0,20%	0,04%	0,24%	0,10%	0,35%	0,14%
1.4 Βιομηχανικά φυτά	1.204	307	31.358	1.319	1.161	353	30.162	1.568
- Καπνός	1.152	307	4.286	1.319	1.123	353	4.446	1.568
	0,43%	0,19%	4,55%	0,25%	0,47%	0,22%	4,70%	0,35%
1.5 Κτηνοτροφικά φυτά για σινώ	168.385	83.358	344.455	263.206	144.032	76.536	331.832	219.704
- Βρώμη	421	137	12.901	6.613	269	75	13.288	6.625
- Βίκος	453	155	2.025	843	430	236	2.094	934
- Τριφύλλια	75.357	55.283	205.868	216.783	69.613	53.717	216.674	179.546
- Κωφτολίβαδα	91.412	27.783	121.527	38.967	73.140	22.219	97.719	32.328
	60,27%	51,05%	50,01%	50,82%	58,42%	47,94%	51,69%	48,74%
1.6 Κτηνοτροφικά φυτά για γρυσίδι	7.430		31.989		9.189		34.365	
- Κριθάρι	1.260		3.819		2.057		4.099	
- Βρώμη	1.071		15.471		1.455		16.981	
- Τεχνητοί λαϊμόνες	5.011		10.516		5.597		10.805	
	2,66%		4,64%		3,73%		5,35%	
1.7 Πεπονωδή και πατάτες	12.474	23.664	35.149	66.923	10.756	20.540	31.510	58.730
- Καρπούζια	220	205	4.935	17.897	195	100	4.452	16.006
- Πεπόνια	281	671	1.841	4.221	222	318	1.652	3.076
- Πατάτες	11.973	22.788	20.370	44.805	10.339	20.122	25.382	39.601
	4,47%	14,49%	5,10%	12,92%	4,36%	12,87%	4,91%	13,03%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Πίνακας 11: Κυριότερες καλλιέργειες λαχανοκομικών και κηπευτικών στο Νομό Ιωαννίνων (Έκταση σε στρέμματα, Παραγωγή σε tn/(1990-2004)

	1990				1992				1994				
	Ν. Ιωαννίνων		Περιφέρεια Ηπείρου		Ν. Ιωαννίνων		Περιφέρεια Ηπείρου		Ν. Ιωαννίνων		Περιφέρεια Ηπείρου		
0	Σύνολο Καλλιεργούμενων Εκτάσεων	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή
1	Σύνολο Κηπευτικών (1 / 0 %)	325.594	10.163	13.239	34.393	63.376	9.761	8.057	41.826	59.161	9.300	8.176	34.637
1.1	Τομάτες Υπαίθριον	3.12%	6.961	8.031	37.791	2.225	3.218	9.824	34.220	2.141	3.191	9.974	37.412
-	Επιρριχκτιόν	2.149	6.709	6.221	17.131	2.170	3.021	8.058	19.132	2.097	2.837	8.090	20.084
		41	252	1.810	20.660	55	197	1.766	15.088	44	354	1.884	17.328
1.2	Φασολάκια (1.1 / 1) %	21.55%	52.58%	23.35%	59.63%	22.79%	39.94%	23.49%	57.84%	23.02%	39.03%	28.80%	57.21%
		1.744	1.056	5.964	4.134	1.657	934	5.657	3.782	1.585	798	5.312	3.661
1.3	Λάχανα (1.2 / 1) %	17.16%	7.98%	17.34%	6.52%	16.98%	11.59%	13.53%	6.39%	17.04%	9.76%	15.34%	5.60%
		845	1.237	2.132	3.313	785	822	1.976	2.461	722	742	1.893	2.454
1.4	Κουνουπίδια (1.4 / 1) %	8.31%	9.34%	6.20%	5.23%	8.04%	10.20%	4.72%	4.16%	7.76%	9.08%	5.47%	3.75%
		116	129	421	646	66	71	363	548	104	106	410	605
1.5	Κολοκυθάκια (1.5 / 1) %	1.14%	0.97%	1.22%	1.02%	0.68%	0.88%	0.87%	0.93%	1.12%	1.30%	1.18%	0.93%
		345	557	1.768	3.369	262	301	1.524	2.784	249	244	1.562	2.895
1.6	Κρεμμυδιότα Ξερά (1.6 / 1) %	3.39%	4.21%	5.14%	5.32%	2.68%	3.74%	3.64%	4.71%	2.68%	2.98%	4.51%	4.43%
		2.188	1.457	5.043	2.978	1.982	946	4.859	2.462	1.874	1.212	4.641	2.887
1.7	Σκόρδα (1.7 / 1) %	21.53%	11.01%	14.66%	4.70%	20.31%	11.74%	11.62%	4.16%	20.15%	14.82%	13.40%	4.41%
		483	188	1.188	435	408	143	1.181	453	449	257	1.200	617
1.8	Ραδικα (1.8 / 1) %	4.75%	1.42%	3.45%	0.69%	4.18%	1.77%	2.82%	0.77%	4.83%	3.14%	3.46%	0.94%
		30	11	455	700	41	24	389	529	39	25	342	496
1.9	Σπανάκι (1.9 / 1) %	0.30%	0.08%	1.32%	1.10%	0.42%	0.30%	0.93%	0.89%	0.42%	0.31%	0.99%	0.76%
		158	91	562	361	171	153	577	519	173	130	594	500
1.10	Αουρά λαχανικά (1.10 / 1) %	1.55%	0.69%	1.63%	0.57%	1.75%	1.90%	1.38%	0.88%	1.86%	1.59%	1.71%	0.76%
		695	405	3.404	2.538	917	555	3.508	2.771	834	569	3.557	3.170
1.11	Αγγούρια Υπαίθριον	6.84%	3.06%	9.90%	4.00%	9.39%	6.89%	8.39%	4.68%	8.97%	6.96%	10.27%	4.85%
-	Επιρριχκτιόν	165	306	661	3.138	159	180	762	4.690	155	179	770	5.531
		151	274	474	977	149	159	504	824	145	148	505	751
1.12	Μελάντζες υπαίθριον (1.11 / 1) %	14	32	187	2.161	10	21	258	3.866	10	31	265	4.780
		1.62%	2.31%	1.92%	4.95%	1.63%	2.23%	1.82%	7.93%	1.67%	2.19%	2.22%	8.46%
1.12	Μελάντζες υπαίθριον (1.12 / 1) %	124	104	874	1.243	156	107	1.035	1.423	150	120	1.017	1.210
		1.22%	0.79%	2.54%	1.96%	1.60%	1.33%	2.47%	2.41%	1.61%	1.47%	2.94%	1.85%
1.13	Αυακάς (1.13 / 1) %	44	20	894	319	48	22	892	325	44	25	874	318
		0.43%	0.15%	2.60%	0.50%	0.49%	0.27%	2.13%	0.55%	0.47%	0.31%	2.52%	0.49%
1.14	Μιρόνια (1.14 / 1) %	36	16	295	140	58	32	282	171	39	21	266	155
		0.33%	0.12%	0.86%	0.22%	0.59%	0.40%	0.67%	0.29%	0.42%	0.26%	0.77%	0.24%
1.15	Πράσα (1.15 / 1) %	390	521	844	1.149	457	377	923	911	441	376	904	1.060
		3.84%	3.94%	2.45%	1.81%	4.68%	4.68%	2.21%	1.54%	4.74%	4.60%	2.61%	1.62%
1.16	Μαρούλια (1.16 / 1) %	180	180	947	1.122	216	172	974	1.112	232	181	1.085	2.424
		1.77%	1.36%	2.75%	1.77%	2.21%	2.13%	2.33%	1.88%	2.49%	2.21%	3.13%	3.71%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Π., Έτησιες Στατιστικές

	1996				2000			
	N. Ιωαννίνων		Περιφέρεια Ηπείρου		N. Ιωαννίνων		Περιφέρεια Ηπείρου	
	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή
0 Σύνολο Καλλιεργούμενων εκτάσεων	299.061		1.057.733		263.960		1.016.835	
1 Σύνολο Κηπευτικών	8.529	9.475	34.074	74.593	6.660	7.723	33.323	71.825
	2,85%		3,22%		2,52%		3,28%	
1.1 Τομάτες	1.873	4.575	9.955	49.212	1.606	4.006	9.942	47.113
- Υπαίθριου	1.671	3.570	7.852	27.722	1.510	3.477	6.919	19.864
- Θερμοκηπίου	202	1.065	2.103	27.490	96	529	3.023	27.249
	21,96%	48,28%	29,22%	65,97%	24,11%	51,87%	29,84%	65,59%
1.2 Φυσιόλαδα	1.437	830	5.338	3.712	1.138	590	5.230	3.809
	16,85%	8,76%	15,67%	4,98%	17,09%	7,64%	15,69%	5,30%
1.3 Λάχανα	705	693	1.971	2.335	570	528	2.141	3.280
	8,27%	7,31%	5,78%	3,13%	8,56%	6,42%	6,42%	4,57%
1.4 Κουνουπίδια	111	113	433	577	98	96	652	937
	1,30%	1,19%	1,27%	0,77%	1,47%	1,24%	1,96%	1,30%
1.5 Κολοκυθάκια	247	261	1.598	2.749	167	153	1.581	2.738
	2,90%	2,75%	4,69%	3,69%	2,51%	1,98%	4,74%	3,81%
1.6 Κρεμμύδια ξηρά	1.603	1.073	4.482	2.889	1.223	870	3.994	2.709
	18,79%	11,32%	13,15%	3,87%	18,36%	11,27%	11,99%	3,77%
1.7 Σκόρδα	471	272	1.249	584	278	180	1.155	537
	5,52%	2,87%	3,67%	0,78%	4,17%	2,33%	3,47%	0,75%
1.8 Ραδίκια	37	27	348	472	25	21	377	481
	0,43%	0,28%	1,02%	0,63%	0,38%	0,27%	1,13%	0,67%
1.9 Σπανάκι	166	133	544	482	106	81	416	262
	1,95%	1,40%	1,60%	0,65%	1,59%	1,05%	1,25%	0,36%
1.10 Λουπά λαχανικά	804	532	3.337	2.994	527	418	2.974	3.134
	9,43%	5,61%	9,79%	4,01%	7,91%	5,41%	8,92%	4,36%
1.11 Αγγούρια	144	213	761	4.567	113	147	767	2.377
- Υπαίθριου	126	753	485	697	104	121	444	575
- Θερμοκηπίου	18	60	276	3.876	9	26	323	1.802
	1,69%	2,25%	2,23%	6,12%	1,70%	1,90%	2,30%	3,31%
1.12 Μελιτζάνες υπαίθριου	130	112	957	1.086	97	87	1.130	1.585
	1,52%	1,18%	2,81%	1,46%	1,46%	1,13%	3,39%	2,21%
1.13 Αρακάς	50	37	859	317	37	30	838	320
	0,59%	0,39%	2,52%	0,42%	0,56%	0,39%	2,51%	0,45%
1.14 Μπάμιες	35	23	259	180	33	21	256	158
	0,41%	0,24%	0,76%	0,24%	0,50%	0,27%	0,77%	0,22%
1.15 Πιρίσια	408	349	866	970	358	300	793	782
	4,78%	3,68%	2,54%	1,30%	5,38%	3,88%	2,38%	1,09%
1.16 Μαρούδια	257	232	1.178	1.467	196	186	1.192	1.471
	3,01%	2,45%	3,46%	1,97%	2,94%	2,41%	3,58%	2,05%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Επίσημες Γεωργικές Στατιστικές

Πίνακας 12: Ζωικό κεφάλαιο του Νομού Ιωαννίνων και της Περιφέρειας Ηπείρου (1990-2004)

Είδος	1990			1992			1994		
	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια
	Ζώα - Πτηνά - Κυνέλες			Ζώα - Πτηνά - Κυνέλες			Ζώα - Πτηνά - Κυνέλες		
1 Βοοειδή	5.999	36.520	16,43%	7.361	36.127	20,38%	8.381	36.598	22,90%
2 Χοίροι	31.701	104.073	30,46%	29.333	101.200	28,99%	28.433	106.723	26,64%
3 Πρόβατα	393.185	976.653	40,26%	373.055	930.053	40,11%	365.620	927.578	39,42%
4 Αγέες	121.733	381.736	31,89%	112.701	361.320	31,19%	108.621	352.535	30,81%
5 Όρνιθες	2.237.587	3.443.121	64,99%	2.331.531	3.587.302	64,99%	2.633.454	3.804.126	69,23%
6 Μέλισσες	14.051	47.032	29,88%	12.851	46.801	27,46%	12.848	52.355	24,54%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Είδος	1996			2000		
	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια
	Ζώα - Πτηνά - Κυνέλες			Ζώα - Πτηνά - Κυνέλες		
1 Βοοειδή	7.972	40.869	19,51%	10.465	46.304	22,60%
2 Χοίροι	21.150	95.999	22,03%	22.188	94.878	23,39%
3 Πρόβατα	365.892	930.025	39,34%	343.598	905.760	37,93%
4 Αγέες	106.241	354.189	30,00%	91.940	324.172	28,36%
5 Όρνιθες	2.956.519	4.136.639	71,47%	4.174.595	4.938.095	84,54%
6 Μέλισσες	15.177	56.425	26,90%	15.425	55.866	27,61%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Πίνακας 13: Παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων στο Νομό Ιωαννίνων και την Περιφέρεια Ηπείρου (σε tn) (1990-2004)

Είδος	1990			1992			1994		
	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια
1 Κρέας	25.607	51.301	49,92%	26.777	55.423	48,31%	27.583	60.575	45,54%
2 Τυρί	25.599	30.525	83,86%	9.646	15.464	62,38%	11.741	16.782	69,96%
3 Βούτυρο	298	485	61,44%	300	451	66,52%	435	526	82,70%
4 Κρέμα	603	631	95,56%	218	240	90,83%	820	850	96,47%
5 Μέλι	151	464	32,54%	122	451	27,05%	134	621	21,58%
6 Αυγά	100.002	142.819	70,02%	100.187	139.409	71,87%	103.214	145.596	70,89%
7 Γάλα	50.990	145.068	35,15%	55.753	147.674	37,75%	6.709	25.017	26,82%
8 Δέρματα νομά	249.873	527.792	47,34%	196.302	502.455	39,07%	122.196	381.569	32,02%
9 Μαλλιά προβάτων	452	1.156	39,10%	456	1.115	40,90%	526	1.171	44,92%
10 Τρίχες αινών	29	129	22,48%	34	120	28,33%	21	104	20,19%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Είδος	1996			2000		
	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια
1 Κρέας	28.651	59.980	47,77%	34.767	66.693	52,13%
2 Τυρί	14.383	21.517	66,84%	13.303	19.106	69,63%
3 Βούτυρο	454	578	78,55%	422	521	81,00%
4 Κρέμα	987	1.014	97,34%	1.170	1.199	97,58%
5 Μέλι	178	696	25,57%	171	643	26,59%
6 Αυγά	114.099	164.283	69,45%	117.352	170.125	68,98%
7 Γάλα	53.267	151.095	35,25%	51.105	151.263	33,79%
8 Δέρματα νομά	262.887	546.839	48,07%	88.892	310.886	28,59%
9 Μαλλιά προβάτων	424	1.073	39,52%	398	1.193	33,36%
10 Τρίχες αινών	35	124	28,23%	27	126	21,43%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Πίνακας 14: Αλμεία στο Νομό Ιωαννίνων και την Περιφέρεια Ηπείρου (1990-2004)

Είδος	1990			1992			1994		
	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια
1 Αλμείες και εκτροπές αλμυρών	325	1.171	27,75%	398	1.224	32,52%	442	1.269	34,83%
Ερυγγέλματιες	101	781	12,93%	97	658	14,74%	102	489	20,86%
Ερσύτεχνες	224	390	57,44%	301	566	53,18%	340	780	43,59%
2 Είδη αλμυρών	1.261	3.349	37,65%	1.430	3.059	46,75%	1.573	3.198	49,19%
Πέτρες	1.175	1.899	61,87%	1.264	1.870	67,59%	1.214	1.625	74,71%
Κυρήνοι	7	13	53,85%	13	99	13,13%	33	39	84,62%
Λοιπές κατηγορίες	79	1.437	5,50%	153	1.090	14,04%	326	1.534	21,25%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Είδος	1996			2000		
	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια	Νομός Ιωαννίνων	Περιφέρεια Ηπείρου	% Νομού στην Περιφέρεια
1 Αλμείες και εκτροπές αλμυρών	460	1.155	39,83%	441	1.189	37,09%
Ερυγγέλματιες	117	475	24,63%	140	445	31,46%
Ερσύτεχνες	343	680	50,44%	301	744	40,46%
2 Είδη αλμυρών	2.064	4.481	46,06%	2.086	3.563	58,55%
Πέτρες	1.484	2.072	71,62%	1.917	3.057	62,71%
Κυρήνοι	55	55	100,00%	10	11	90,91%
Λοιπές κατηγορίες	525	2.354	22,30%	159	495	32,12%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Ετήσιες Γεωργικές Στατιστικές

Πίνακας 15: Αριθμός επιχειρήσεων του Νομού Ιωαννίνων και τζίρος αυτών (2002)

Κλάδος	Περιγραφή Κλάδου	Αριθμός Επιχειρήσεων	Τζίρος (σε εκ. €)	Μέσος τζίρος (σε χιλ. €)
01	Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες	882	80.44	91.20
02	Δασοκομία, υλοτομία και συναφείς δραστηριότητες	70	3.32	47.43
05	Αλιεία, ιχθυοκαλλιέργεια και συναφείς βοηθητικές δραστηριότητες	40	5.71	142.75
14	Άλλες εξορυκτικές και λατομικές δραστηριότητες	89	8.8	98.88
15	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	229	168.75	736.90
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	28	2.21	78.93
18	Κατασκευή ειδών ένδυσης: κατεργασία και βαφή γουναρικών	60	3.56	59.33
19	Κατεργασία και δέψη δέρματος: κατασκευή ειδών ταξιδιού (αποσκευών), τσαντών, ειδών σελοποιίας, ειδών σαγματοποιίας και υποδημάτων	7	0.21	30.00
20	Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα: κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	300	18.22	60.73
21	Παραγωγή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	3		0.00
22	Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεπγράμμενων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής	58	4.59	79.14
23	Παραγωγή οπτάνθρακα (κωκ), προϊόντων διύλισης πετρελαίου και πυρηνικών καυσίμων	1		0.00
24	Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	9	1.69	187.78
25	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες	9	17.57	1.952.22
26	Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	116	23.6	203.45
27	Παραγωγή βασικών μετάλλων	11	7.55	686.36
28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	234	52.02	222.31
29	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.	42	4.46	106.19
30	Κατασκευή μηχανών γραφείου και ηλεκτρονικών υπολογιστών	5	0.05	10.00
31	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών μ.α.κ.	20	2.47	123.50
32	Κατασκευή εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας, τηλεόρασης και επικοινωνιών	12	0.98	81.67
33	Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακρίβειας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους	9	0.63	70.00
34	Κατασκευή αυτοκινήτων οχημάτων: κατασκευή ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων	2		0.00
35	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	2		0.00
36	Κατασκευή επίπλων, λοιπές βιομηχανίες μ.α.κ.	296	12.65	42.74
40	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού	6	0.86	143.33
41	Συλλογή, καθαρισμός και διανομή νερού.	2		0.00
45	Κατασκευές	1.710	92.26	53.95
50	Πώληση, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: Λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα	552	107.26	194.31
51	Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών	860	459.64	534.47
52	Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: Επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	2.649	311.15	117.46
55	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	1.540	89.57	58.16
60	Χερσαίες μεταφορές. Μεταφορές μέσω αγωγών	589	62.06	105.37
61	Υδάτινες μεταφορές	1		0.00
63	Βοηθητικές και συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες: Δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων	69	7.38	106.96
64	Ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες	26	1.73	66.54
66	Ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία, εκτός από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	15	0.14	9.33
67	Δραστηριότητες συναφείς με τις δραστηριότητες ενδιαμέσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών	25	0.22	8.80
70	Δραστηριότητες σχετικές με ακίνητη περιουσία	27	3.97	147.04

71	Ενοικίαση μηχανημάτων και εξοπλισμού χωρίς χειριστή: Ενοικίαση ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	29	1.40	48.28
72	Πληροφορική και συναφείς δραστηριότητες	65	2.86	44.00
73	Έρευνα και ανάπτυξη	77	1.17	15.19
74	Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	1.195	52.54	43.97
75	Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	13	0.58	44.62
80	Εκπαίδευση	78	4.14	53.08
85	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	39	1.54	39.49
90	Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες	20	0.51	25.50
91	Δραστηριότητες οργάνωσης μ.α.κ.	36	4.09	113.61
92	Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες	176	4.09	23.24
93	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	268	5.07	18.92
95	Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών οικιακού προσωπικού	1		0.00
XX	Άγνωστος Κλάδος	376	11.85	31.52

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., 2002

Πίνακας 16: Αριθμός επιχειρήσεων του Νομού Ιωαννίνων και τζίρος αυτών (1995)

Κλάδος	Περιγραφή Κλάδου	Αριθμός Επιχειρήσεων	Τζίρος (σε εκ. €)	Μέσος τζίρος (σε χιλ. €)
00	Διάφορες Επιχειρήσεις	119	2.19	18.42
14	Λοιπά ορυχεία και λατομεία	59	7.95	134.75
15	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	206	87.07	422.68
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	22	1.24	56.16
18	Κατασκευή ειδών ένδυσης: καταργασία και βαφή γουναρικών	47	2.39	50.83
19	Καταργασία και δερματός: κατασκευή ειδών ταξιδιού (αποσκευών), τσαντών, ειδών σελοποιίας, ειδών σαγματοποιίας και υποδημάτων	5	0.44	88.63
20	Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα: κατασκευή ειδών καλαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	197	11.33	57.50
21	Παραγωγή χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί	6	0.66	110.54
22	Εκδόσεις, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεπέργραμμενων μέσων εγγραφής ήχου και εικόνας και μέσων πληροφορικής	32	1.95	60.90
24	Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	8	0.91	113.35
25	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες	5	0.83	166.69
26	Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	87	9.90	113.85
27	Παραγωγή βασικών μετάλλων	5	5.05	1.010,71
28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	86	16.84	195.77
29	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.	23	3.43	149.03
31	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών μ.α.κ.	4	0.17	43.29
33	Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακρίβειας και οπτικών οργάνων: κατασκευή ρολογιών κάθε είδους	9	0.30	33.26
36	Κατασκευή επίπλων, λοιπές βιομηχανίες μ.α.κ.	144	4.86	33.73
45	Κατασκευές	761	45.35	59.60
50	Πώληση, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: Λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα	422	60.08	142.37
51	Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών	418	782.87	1.872.90
52	Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών: Επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	2.216	175.05	78.99
55	Ξενοδοχεία και εστιατόρια	844	33.09	39.20
60	Χερσαίες μεταφορές. Μεταφορές μέσω αγωγών	459	33.41	72.79
63	Βοηθητικές και συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες: Δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων	111	7.48	67.37
66	Ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία, εκτός από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	9	0.00	0.00
67	Δραστηριότητες συναφείς με τις δραστηριότητες ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών	6	0.04	6.36
71	Ενοίκιαση μηχανημάτων και εξοπλισμού χωρίς χειριστή: Ενοίκιαση ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	6	0.12	20.54
73	Έρευνα και ανάπτυξη	4	0.04	10.27
74	Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	483	20.90	43.26
80	Εκπαίδευση	48	0.44	9.11
85	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	34	0.77	22.79
90	Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων: υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες	11	6.45	586.67
91	Δραστηριότητες οργανώσεων μ.α.κ.	31	11.85	382.17
92	Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες	82	1.75	21.40
93	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	109	1.40	12.87

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., 2002

Πίνακας 17: Αριθμός επιχειρήσεων του Νομού Ιωαννίνων (1988)

Κλάδος	Περιγραφή Κλάδου	Αριθμός Επιχειρήσεων	Μέση Ετήσια Απασχόληση
11	Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου. Βοηθητικές δραστηριότητες συναφείς με την άντληση πετρελαίου και φυσικού αερίου, με εξαίρεση τις μελέτες	1	9
14	Άλλες εξορυκτικές και λατομικές δραστηριότητες	36	314
15	Βιομηχανία τροφίμων και ποτών	268	1.290
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	52	209
18	Κατασκευή ειδών ένδυσης, κατεργασία και βαφή γουναρικών	165	530
19	Κατεργασία και δέψη δέρματος, κατασκευή ειδών ταξιδιού, τσαντών, ειδών σελλοποιίας, ειδών σαγματοποιίας και υποδημάτων	16	118
20	Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό, εκτός από τα έπιπλα, κατασκευή ειδών καθαθοποιίας και σπαρτοπλεκτικής	408	944
21	Βιομηχανίες χαρτίου	2	9
22	Εκτυώσεις, εκδόσεις και συναφείς δραστηριότητες	27	103
23	Παραγωγή οπτανθρακα, προϊόντων διύλισης πετρελαίου και πυρηνικών καυσίμων	1	8
24	Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	13	77
25	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες	37	90
26	Κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	140	822
28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα είδη εξοπλισμού	274	865
29	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού μ.α.κ.	27	64
31	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών μ.α.κ.	64	100
33	Κατασκευή ιατρικών οργάνων, οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων, κατασκευή ρολογιών κάθε είδους	75	144
36	Κατασκευή επίπλων, λοιπές βιομηχανίες μ.α.κ.	155	413
40	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και ζεστού νερού	8	270
41	Συλλογή, καθαρισμός και διανομή νερού	238	327
50	Εμπόριο, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών. Λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα	265	560
51	Χονδρικό εμπόριο και εμπόριο με προμήθεια, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών	357	942
52	Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσυκλετών, επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	2.658	4.611
55	Εστιατόρια και ξενοδοχεία	1.259	2.617
60	Χερσαίες μεταφορές. Μεταφορές μέσω αγωγών	39	449
63	Βοηθητικές και συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες, δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων	8	35
64	Ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες	42	670
65	Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, με εξαίρεση τις ασφαλιστικές εταιρείες και τα ταμεία συντάξεων	36	489
66	Ασφαλίσεις και συνταξιοδοτικά ταμεία, εκτός από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	27	78
74	Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	111	166
71	Ενοικίαση μηχανημάτων και εξοπλισμού χωρίς χειριστή, ενοικίαση ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης	33	61
75	Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	2	13
85	Υγεία και κοινωνική μέριμνα	12	75
90	Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων, υγιεινή και παρόμοιες δραστηριότητες	12	17
91	Δραστηριότητες οργανώσεων μ.α.κ.	8	60
92	Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες	80	186
93	Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	237	324

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., 2002

Πίνακας 18: Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων του Νομού Ιωαννίνων (2000-2004)

Έτος	Βιομηχανία		Εμπόριο		Υπηρεσίες		Τουρισμός		Σύνολο	
	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)
2000	6	528.250	7	630.960	8	2.316.140	0	0	21	3.475.350
2001	7	693.900	9	1.184.650	12	1.512.280	2	1.440.000	30	4.830.830
2002	13	1.466.300	5	368.000	27	3.801.910	0	0	45	5.636.210
2003	11	1.738.000	13	1.305.920	12	1.760.500	6	1.086.600	42	5.891.020
2004	11	1.140.000	2	320.100	17	1.214.000	3	1.211.000	33	3.885.100
Σύνολο:	48	5.566.450	36	3.809.630	76	10.604.830	11	3.737.600	171	23.718.510

Πηγή: ICAP (2000-2004)

Πίνακας 19: Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων της Περιφέρειας Ηπείρου (2000-2004)

Έτος	Βιομηχανία		Εμπόριο		Υπηρεσίες		Τουρισμός		Σύνολο	
	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)
2000	13	1.045.000	11	905.000	21	3.872.000	0	0	45	5.821.000
2001	20	3.101.000	19	2.121.000	15	1.842.000	2	1.440.000	56	8.504.000
2002	24	2.908.000	10	844.000	37	5.617.000	1	60.000	72	9.429.000
2003	14	2.276.000	17	1.392.000	17	1.935.000	7	1.107.000	55	6.709.000
2004	14	1.618.000	6	458.000	23	1.932.000	4	1.241.000	47	5.249.000
Σύνολο:	85	10.948.000	63	5.720.000	113	15.198.000	14	3.848.000	275	35.712.000

Πηγή: ICAP (2000-2004)

Πίνακας 20: Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων της Ελλάδας (2000-2004)

Έτος	Βιομηχανία		Εμπόριο		Υπηρεσίες		Τουρισμός		Σύνολο	
	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)	Αριθμός νεοιδρύμενων επιχειρήσεων	Επενδύσιμο Κεφάλαιο (€)
2000	652	145.047.000	1.414	117.502.000	2.298	2.059.925.000	316	56.196.000	4.680	2.378.670.000
2001	700	73.439.000	1.378	92.652.000	2.291	990.352.000	317	37.799.000	4.686	1.194.243.000
2002	643	66.951.000	1.184	79.440.000	2.192	378.556.000	283	46.519.000	4.302	571.467.000
2003	619	53.254.000	1.255	91.376.000	2.129	391.465.000	275	41.871.000	4.278	577.965.000
2004	502	44.195.000	1.184	86.965.000	1.971	246.989.000	249	44.324.000	3.906	422.473.000
Σύνολο:	3.116	382.886.000	6.415	467.935.000	10.881	4.067.287.000	1.440	226.709.000	21.852	5.144.818.000

Πηγή: ICAP (2000-2004)

Η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει συνεχώς ότι η διαδικασία της "ανάπτυξης" σε τοπικό επίπεδο στηρίζεται πλέον στο στρατηγικό σχεδιασμό. Σκοπός των στρατηγικών σχεδίων ανάπτυξης σε επίπεδο νομού είναι η ανάλυση και αξιολόγηση των κοινωνικών, οικονομικών και αναπτυξιακών δεδομένων του και η κατάθεση μιας συγκεκριμένης πρότασης για την ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξή του, η οποία θα περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους και μέσα υλοποίησης.

Η τοπική οικονομία του Νομού Ιωαννίνων είναι πλέον λειτουργικά ενταγμένη στη διεθνή και ευρωπαϊκή οικονομία και, συνεπώς, εξαρτάται άμεσα από τις τρέχουσες αλλά και τις διαμορφούμενες ευρωπαϊκές και διεθνείς εξελίξεις. Το γεγονός αυτό καθιστά απαραίτητη τη διαμόρφωση κατάλληλης στρατηγικής, η οποία θα συμβάλει στην ενδυνάμωση της περιοχής καθιστώντας την ανταγωνιστική και ικανή να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις, τόσο της τοπικής κοινωνίας, όσο και του οικονομικού συστήματος που την περιβάλλει.

